

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı

**AYTÜL AKAL VE SUSAN TAGHDİS 'İN ÇOCUK HİKÂYELERİ ÜZERİNE
KARŞILAŞTIRMALI TEMATİK BİR İNCELEME**

Farnaz RAHIMZADEHASL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

**AYTÜL AKAL VE SUSAN TAGHDİS 'İN ÇOCUK HİKÂYELERİ ÜZERİNE
KARŞILAŞTIRMALI TEMATİK BİR İNCELEME**

Farnaz RAHIMZADEHASL

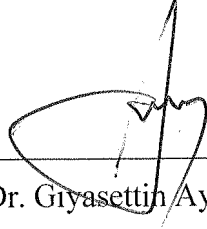
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

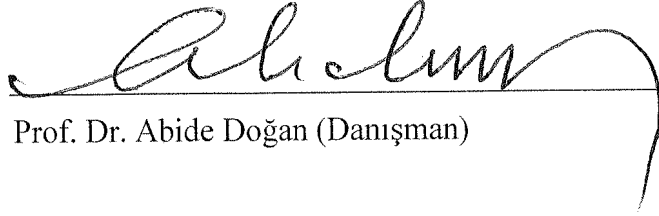
Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Farnaz Rahimzadehasl tarafından hazırlanan "Aytül Akal ve Susan Taghdis'in Çocuk Hikâyeleri Üzerine Karşılaştırmalı Tematik Bir İnceleme" başlıklı bu çalışma, 24.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Gıyasettin Aytas (Başkan)

Prof. Dr. Abide Doğan (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi. Nurtaç Ergün (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr. Musa Yaşar Sağlam

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir.
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

11.10.2019

Farnaz RAHIMZADEHASL

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, grsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Prof. Dr. Abide DOĞAN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Farnaz RAHIMZADEHASI

Çocukluğumun en güzel anılarımın mimari olan canım anneme...

ÖZET

RAHIMZADEHASL, Farnaz. *Aytül Akal ve Susan Taghdis 'in Çocuk Hikâyeleri Üzerine Karşılaştırmalı Tematik Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 2019.

Aynı kültür ve medeniyet dairesinin iki büyük mensubu olan Türkler ile İranlılar uzun ve köklü tarihleri boyunca birçok açıdan etkileşim içinde olmuşlardır. Bu iki ülkenin bin yılı aşkın bir süredir komşu olmaları hasebiyle ortak medeniyet paydalarının diğer milletlere nazaran çok daha fazla olduğu açıkça ortadadır. Bugüne kadar tarihî, sosyolojik, siyasi ve askerî alanlarda ve nihayet ana konumuzu teşkil eden edebiyat alanında bu iki komşu ülke üzerinde yapılan bilimsel araştırmalar hak ettikleri düzeye ulaşmamıştır. Mutlaka yapılması gereken ve bizim de tezimizin omurgasını oluşturan karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları iki milletin birbirini daha yakından tanınması, ortak tarihlerine yönelmesi ve geleceklerinin inşasında nasıl tavır alacaklarının tayininde özellikle iki toplumun hangi ortak değer ve olgulara sahip olduklarının tespit edilebilmesinde hayati önem taşımaktadır. Edebiyatın toplumları etkileme, değiştirme ve yönlendirme işlevleri göz önüne alındığında yukarıda bahsedilen ihtiyacı giderme fonksiyonunun en çok ya da en etkili şekilde edebiyat aracılığıyla yapılabileceği kuşkusuzdur. Edebiyatın tartışmalı alanlarından biri olan çocuk edebiyatı da yukarıda bahsedilen kültürel karşılaştırmaların yapılabilmesi açısından yeterli malzemeyi sunmaktadır. Bu itibarla tezimizin ana konusunu, TEDA programı kapsamında bazı eserleri Farsçaya çevrilen Türk yazarı Aytül Akal ile TOP programı kapsamında bazı eserleri Türkçeye çevrilen İranlı yazar Susan Taghdis'in hikâyelerinin incelenmesi oluşturmaktadır. Tezin amacı, iki yazarın hikâyelerini karşılaştırmak; yazarların eserlerinden hareketle çocuk edebiyatına yükledikleri işlevi tespit edip kıyaslamak; aynı zamanda Türkiye ve İran sahası çocuk edebiyatını bu iki örnek üzerinden tematik açıdan bir incelemeye/değerlendirmeye tabi tutmaktır. Ayrıca konunun daha iyi ortaya konması adına karşılaştırmalı edebiyat ve çocuk edebiyatı konularının genel bir çerçevesi

çizilerek literatürleri hakkında bilgi verilecektir. Aynı dönemde yaşayan, Türk ve İran toplumlarının benzer kültürel ve sosyolojik değişimlerine şahit olan, ülkelerinin çocuk edebiyatı alanında önde gelen isimlerinden olan bu iki kadın yazarın hayatları, sanat anlayışları ve kendi ülkelerinin modern edebiyatındaki yerleri de tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Çocuk Edebiyatı, Karşılaştırmalı Edebiyat, Türk Edebiyatı, İran Edebiyatı, Aytül Akal, Susan Taghdis, Tema.

ABSTRACT

RAHIMZADEHASL, Farnaz. *Comparative Thematic Analysis on Aytül Akal and Susan Taghdis's Stories In Terms Of Children's Literature*. Master Thesis, Ankara, 2019.

Turks and Iranians, two great members of the same culture and civilization circle, have been interacting in many ways throughout their long and deep rooted history, it is obvious that the two civilizations are too close. To date, scientific research on these two neighboring countries has not reached the level they deserve in historical, sociological, political and military fields and finally in the field of literature which constitutes our main subject. The comparative literature studies, which must be done and which constitute the backbone of our thesis, are vital to determine the common values and facts of the two communities, especially in the determination of shared history and to understand how they take part in the construction of their future. In view of the functions of literature to influence, change, and direct societies, it is no doubt that the above-mentioned need removal function can be done most effectively or through literature. Children's literature, which is one of the controversial areas of literature, provides sufficient materials for the cultural comparisons mentioned above. The main topic of our thesis is the examination of the stories of the some works of Aytül Akal, a Turkish author translated into Persian within the scope of the TEDA program, and of Iranian author Susan Taghdis, translated into Turkish within the scope of the Top program. The aim of the thesis is to compare the stories of the two authors; their take on children's literature from a thematic review on these two samples, drawing a general framework of the subjects of comparative literature and children's literature. In the same period, their understanding of art and the lives of these two women writers, who have witnessed similar cultural and sociological changes in their societies, and who are the leading names in children's literature in their respective countries.

Keywords

Children's Literature, Comparative Literature, Turkish Literature, Iranian Literature, Aytül Akal, Susan Taghdis, theme.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	Error! Bookmark not defined.
BİLDİRİM	Error! Bookmark not defined.
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	i
ETİK BEYAN	Error! Bookmark not defined.
İTHAF SAYFASI	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
ÖN SÖZ	xiv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ÇOCUK EDEBİYATI	13
1.1. ÇOCUK EDEBİYATININ TANIMI VE ORTAYA ÇIKIŞ NEDENLERİ .	13
1.2. ÇOCUK EDEBİYATININ TARİHÇESİ	16
1.2.1. Avrupa’da Çocuk Edebiyatının Tarihçesi ve Gelişme Safhaları	17
1.2.2. Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Tarihçesi ve Gelişme Safhaları.....	25
1.2.3. İran’da Çocuk Edebiyatının Tarihçesi ve Gelişme Safhaları.....	32
1.2.3.1. İslam Öncesi Dönemde İran Çocuk Edebiyatı.....	33
1.2.3.2. İslam Sonrasında Meşrutiyet Dönemi’ne Kadar İran Çocuk Edebiyatı	34
1.2.3.3. Meşrutiyet Devrinden 1962 Yılına Kadar İran Çocuk Edebiyatı	37
1.2.3.4. 1962 Yılından İran İslam Devrimi’ne Kadar Çocuk Edebiyatı ..	39
1.2.3.5. İslâm Devrimi Sonrası İran Çocuk Edebiyatı	40

2. BÖLÜM: YAZARLARIN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ.....	43
2.1. AYTÜL AKAL'IN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ	43
2.1.1. Aytül Akal'ın Hayatı.....	43
2.1.2. Aytül Akal'ın Edebi Kişiliği	43
2.1.3. Aytül Akal'ın Eserleri.....	48
2.2. SUSAN TAGHDIS'IN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ	54
2.2.1. Susan Taghdis'in Hayatı	54
2.2.2. Susan Taghdis'in Edebi Kişiliği	55
2.2.3. Susan Taghdis'in Eserleri	59
3. BÖLÜM: YAZARLARIN HİKÂYELERİNİN İNCELENMESİ	62
3.1. AYTÜL AKAL'IN HİKÂYELERİNİN İNCELENMESİ	62
3.1.1. Adalet	62
3.1.2. Alçak Gönüllülük	64
3.1.3. Çalışkanlık	65
3.1.4. Doğruluk ve Dürüstlük.....	67
3.1.5. İtaatkârlık	69
3.1.6. Kanaatkârlık	70
3.1.7. Sabır	71
3.1.8. Saygı.....	73
3.1.9. Sevgi.....	74
3.1.9.1. Aile Sevgisi	75
3.1.9.1.1. Anne/ Baba Sevgisi	75
3.1.9.1.2. Kardeş Sevgisi	79
3.1.9.1.3. Akraba Sevgisi.....	82
3.1.9.2. Arkadaş Sevgisi	83

3.1.9.3. Doğa Sevgisi	86
3.1.9.4. Hayvan Sevgisi	88
3.1.9.5. Karşı Cins Duyulan Sevgi.....	89
3.1.9.6. Vatan Sevgisi	92
3.1.9.7. Başka Şeylere Duyulan Sevgi.....	93
3.1.10. Sorumluluk.....	94
3.1.11. Takdir Etme.....	97
3.1.12. Yardımseverlik.....	101
3.2. SUSAN TAGHDIS'İN ESERLERİNİN İNCELENMESİ	104
3.2.1. Adalet.....	104
3.2.2. Cesaret.....	105
3.2.3. Çalışkanlık	106
3.2.4. Devrim Teması.....	107
3.2.5. Din Duygusu	108
3.2.6. Doğruluk ve Dürüstlük.....	109
3.2.7. Empati	111
3.2.8. Korku	112
3.2.9. Özgürlük.....	114
3.2.10. Özgüven	115
3.2.11. Paylaşıcılık.....	116
3.2.12. Sabır	116
3.2.13. Saygı.....	118
3.2.14. Sevgi.....	119
3.2.14.1. Aile Sevgisi.....	119
3.2.14.1.1. Baba Sevgisi	122
3.2.14.2. Akraba Sevgisi.....	124

3.2.14.3. Vatan Sevgisi	125
3.2.15. Sorumluluk.....	126
3.2.16. Şükretme	128
3.2.17. Takdir Etme.....	129
3.2.18. Ümit	129
3.2.19. Yardımseverlik.....	130
3.3. AYTÜL AKAL VE SUSAN TAGHDİS’İN ÇOCUK HİKÂYELERİNİN TEMATİK KARŞILAŞTIRILMASI.....	131
3.3.1. Benzerlikler	132
3.3.2. Farklılıklar.....	136
3.3.3. Ortaklıklar	143
SONUÇ.....	146
KAYNAKÇA	150
Ek 1. Aytül Akal’ın Eserlerinin Kapakları.....	159
Ek 2. Susan Taghdis’in Eserlerinin Kapakları	155
Ek 3. Orjinallik Raporu.....	173
Ek 4. Etik Kurul Muafiyet Raporu.....	174

ÖN SÖZ

Edebiyat toplumun aynasıdır. Bir toplumun tarihi, medeniyet serüveni ve hayat anlayışı bütünüyle edebiyata yansır. Ayrıca edebi eserlerde bütün bir toplumun zevk ve estetik anlayışını buluruz. Bu eser çocuk edebiyatının bir ürünü de olsa düşünce, duygu, hayal ve estetik düzlemde mensup olduğu milletin özelliklerini yansıtır. Bu nedenle bilimsel çalışmalarla araştırılmayı ve incelenmeyi hak etmektedir.

Aynı medeniyet dairesine mensup iki büyük toplum olan Türkler ve İranlılar kadim bir edebiyat geleneğine sahiptirler. Bu edebi gelenekler birçok noktada birbirine benzemektedir. Bu iki komşu millet edebiyatlarının klasik dönemlerinin incelenmesi bile bu benzerliğin ortaya konmasında yeterli veri sunacaktır. Edebiyat tarihinde Türk kökenli olup hem Türkçe hem Farsça şiirler yazan, divanlar tertip eden şairler olduğu gibi bunun aksi örnekler de mevcuttur. İki toplumun geçirdiği benzer modernleşme süreçlerine kadar bu benzerlik çok güçlü bir bağla devam etmiştir. Modernizm sonrası dönemde nispeten bir farklılaşma varmış gibi görünüyorsa da aslında hâlâ iki kültür, birbirlerinin yazar ve şairlerinden çeviriler yapmakta, birbirlerinin edebi gündemlerini takip etmektedirler. Özellikle çocuk edebiyatı sahasında bu durum daha net bir biçimde göze çarpmaktadır. Samed Behrengi buna güzel bir örnek teşkil eder. Onun birçok hikâyesi dünyanın birçok diline çevrildiği gibi Türkçeye de defalarca çevrilmiş ve büyük bir okur kitlesi tarafından beğeniyle okunmuştur. İşte biz yaptığımız çalışmayla iki ülke edebiyatlarının arasındaki bu ilişkiye biraz daha katkı sunmak, bu alanda yapılan çalışmaları daha ileriye götürmek istedik.

Temel ve orta öğrenimimi doğup büyüdüğüm kendi memleketimde ve anadilim Farsçayla yapmıştım. Zamanla Türkiye'ye ve Türk edebiyatına olan ilgim arttı. Yükseköğrenimimi İran'da Türk Dili ve Edebiyatı alanında yaparak bu edebiyatı yakından tanıma fırsatı buldum ve bu fırsata eriştiğim için ayrıca bahtiyarım.

Lisans üstü eğitimim için Türkiye'ye geldiğimde, Türk kültür ve edebiyatını yakından tanıyınca bu alanı seçmemin benim için ne kadar isabetli bir karar olduğuna tekrar kanaat getirdim. Özellikle iki kültür arasındaki benzerliğin bir hayli fazla olduğu

dikkatimi çekti. Tez dönemine geçtiğimde danışman hocam Prof.Dr. Abide DOĞAN'ın teşvik ve yönlendirmesiyle bende, iki edebiyat arasında karşılaştırmalı çocuk edebiyatı konusunda bir çalışma yapma fikri olgunlaştı. Sonrasında İran Edebiyatının önemli çocuk hikâyesi yazarlarından Susan Taghdis ile modern Türk Edebiyatının önemli yazarlarından olan ve çocuk kitapları ile bu alanda adından söz ettiren Aytül Akal'ın hikâyeleri üzerine karşılaştırmalı tematik bir inceleme yapmaya karar verdik. Bunun neticesinde yaptığımız araştırmalarla yazarların hayatlarını ve edebi kişiliklerini ortaya koymaya çalıştık. Özellikle Susan Taghdis'le ilgili Türk edebiyatında yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamakta ve tezimiz bu anlamda ilk olma özelliği taşımaktadır. Böylece iki farklı kültürde yetişmiş bu iki yazardan seçtiğimiz öyküleri adalet, çalışkanlık, doğruluk, sabır, saygı, sevgi, yardımseverlik gibi evrensel temalar açısından bir değerlendirmeye tabi tuttuk. Burada amacımız iki edebiyat, dolayısıyla iki toplum arasında ortaya çıkan benzer ve farklı yönlerin edebî eserlerden elde ettiğimiz somut veriler ışığında ortaya konmasıdır. Ayrıca tezin giriş bölümünde bu kıyaslamayı yapmamıza zemin hazırlayan karşılaştırmalı edebiyat bilimi ve devamında ana konumuz olan çocuk edebiyatı hakkında bilgiler verdik. Türk ve İran çocuk edebiyatlarının genel bir incelemesini yaparak tarihî gelişmelerini ortaya koyduk. Sonuç olarak tezimiz şu bölümlerden oluşmuştur: Girişte ayrıntılı bir şekilde hakkında bilgi verilen karşılaştırmalı edebiyat bilimi; çocuk edebiyatı, bu edebiyatın Türk ve İran edebiyatlarındaki gelişme safhaları; Aytül Akal ve Susan Taghdis'in hayatları, edebî kişilikleri; sanatçıların eserlerinin tematik açıdan incelenmesi.

Yeri gelmişken tezimizin yazım sürecinden kısaca bahsetmek faydalı olacaktır. Bu konuyu çalışmaya karar verdiğimizde gördük ki İranlı yazar Susan Taghdis'in yalnızca bir kitabı Türkçeye çevrilmişti (On Birinci Adım). Diğer birçok kitabının da İran'da baskısı tükenmişti. Bunlara ancak İran Milli Kütüphanesi'nden ve İran Çocuk Kütüphanesi'nden birçok bürokratik engeli aşarak güçlüklerle ulaşabildik. Ayrıca gördük ki İran Çocuk edebiyatında Susan Taghdis'le ilgili hiçbir akademik çalışma yapılmamış. Sanatçının bütün eserlerine ulaşarak onları edebi türler açısından tasnifi ilk defa tarafımızdan yapılmıştır. Türk yazar Aytül Akal ile ilgili bazı tez çalışmaları yapılmasına rağmen bunlar daha çok onun romanları üzerine yoğunlaşmış çalışmalardı.

Onun hikâyeleri üzerine yapılan ilk çalışma da görebildiğimiz kadarıyla bizim çalışmamız olmuştur.

İleride hakkında daha ayrıntılı bilgiler verdiğimiz karşılaştırmalı edebiyat ekollerinden Fransız ekolünü bu iki yazarın eserleri arasında yaptığımız karşılaştırmalarda esas aldığımızı da belirtmekte fayda vardır. Çünkü bu ekolün kuramcıları ve temsilcileri, karşılaştırmalı edebiyat araştırmacılarının görevinin farklı kültürler arasındaki ilişkilerin incelenmesi olduğu tezine sahiptirler.

Bilimsel çalışmalarda devamlılık esastır. Her ciddi çalışma kendisinden önce yapılan çalışmaları tamamlayıcı ve kendisinden sonra yapılacak çalışmalara da zemin hazırlayıcı, yön verici bir özellik taşımalıdır. Şüphesiz bu çalışmada hatalarımız olmuştur. Bunların bilimsel değerler içinde dile getirilmesi tezimizin eksiklerine artı bir değer katacaktır.

Son olarak bu süreçte her zaman desteğini gördüğüm, yolumu ve zihnimi açıp aydınlatan danışman hocam Prof.Dr. Abide DOĞAN'a sonsuz minnet borçluyum. Teşekkürlerim bunun bir ifadesidir. Ayrıca çalışma sürecinde yaptıkları katkılardan dolayı canım arkadaşım Yasemin GHOLAMRAHMANI'ye ve öğrencim Metin YILDIRIM'a teşekkür borçluyum. Yazdıkları eserlerle bana bu konuda çalışabilme fırsatını veren yazarlar, Aytül Akal ve Susan Taghdis'e de teşekkür borçluyum. Bu çalışmanın iki kadim kültür arasındaki dostluk köprüsüne naçizane bir katkı olmasını da ayrıca temenni ediyorum.

GİRİŞ

Eğitim ve kültür meselesi, Türkiye ve İran gibi tarihte çok önemli bir yere sahip ve modern dünyanın gelişmekte olan iki önemli devletinin en öncelikli gndemlerindedir. Günümüz dünya düzeninde bu alanlara gereken değeri vermeyen milletlerin geleceklere tehlike altındadır. Milletlerin dünyada söz sahibi olabilmeleri ancak eğitimi kadrolarla gerçekleşmektedir. Ayrıca milletlerin ağlar boyunca ortaya koydukları zengin kültürel birikimin gelecek kuşaklara güvenle aktarılabilmesi de eğitimle ve doğru eğitim tezghlerinden geçen nitelikli fertlerle mümkündür. Eğitimi bir nesil, mensubu olduğu milletin garantisidir. İnsanın ocukluk dönemi ise eğitim sürecinin bir çeşit tarlası gibidir. Bu süreçte çocuklara yapılan doğru yatırımlarla gelecekte doğru ürünler alınır, doğru eğitimi çocuklar ileride milletlerinin geleceğini tayin eder. Bu itibarla ileri görüşlü devletler her dönemde en büyük yatırımi eğitime ve dolayısıyla çocuklarına yapmışlardır.

Çocuklara yapılacak eğitim nasıl olmalıdır, hangi özellikleri taşımalıdır gibi sorular eğitim bilimcilerin, pedagoğların, düşünürlerin ve din adamlarının her zaman ana sorunsallarından biri olmuştur. Bu soruna farklı anlayış ve dünya görüşüne sahip her sınıftan insan, kendi doğrularına uygun bir ocuk terbiye sistemi teklif etmişlerdir. Hatta bu durum çocuğun zaman zaman bir denek gibi görülmesine bile neden olmuştur. Bazı yazarlar; eseri bir deney masası, çocuğu da metin aracılığıyla istenilen şekle sokulabilecek bir denek gibi düşünüp kendi fikir ve dünya görüşlerini ona empoze etmeye çalışmışlardır.

Avrupa'da J.J.Rousseau -ki ocuk eğitimi alanında yazdığı temel kaynaklardan biri olan *Emile*(1762), aradan geçen 250 yıla rağmen hâlâ bir başucu kitabı olma özelliğini korumaktadır- ve diğer aydınlanmacı düşünürlerden itibaren ocuk ve eğitimi meselesi gündemdeki yerini korumuştur. Modern dönemlerde bu konu daha çok ciddiye alınmış, konuyla ilgili akademik dünyada birçok farklı disiplin kurulmuştur.

Günümüzde yapılan modern çalışmalar, çocuğun bedensel ve ruhsal gelişiminin ayrı ayrı ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çocuğun bedensel gelişimi ayrı disiplinlerin konusu olmakla birlikte bizi ilgilendiren ana mesele çocuğun ruhsal gelişim

sürecinde edebiyatın rolü yani çocuk edebiyatıdır. Konumuza geçmeden önce edebiyat nedir, edebiyatın işlevleri nelerdir, edebiyatın hedef kitlesi kimlerdir, çocuğun edebiyattaki yeri nedir? gibi sorular üzerinde durmak doğru olacaktır kanaatindeyiz.

Edebiyat nedir?

Dünyada insanın yaptığı her şey iyi ya da kötü kendi ruhundan izler taşır. Diğer bir deyişle insan ruhunun bir parçası onun ortaya koyduklarında gizli ya da aşikâr görülür, hissedilir. İnsan hangi kültür ve coğrafyanın mahsulü olursa olsun korkuları, sevinçleri, hırsları, özlemleri, fedakârlıkları, çektiği eziyetler... hasılı tüm yönleriyle edebiyatın ana malzemesini oluşturur. İnsanın her şeyi ve onun ilgi alanına giren her şey edebiyatın konusunu oluşturur. Yani edebiyat en geniş anlamıyla insandır. İnsan, edebiyatın ana malzemesidir. Bu malzeme, çocuk, yetişkin ya da ihtiyar da olsa edebiyat için temel konudur.

Sanat ve onun bir dalı kabul edilen edebiyat, bilim ve felsefeden farklı karakterdedir. Bilim ve felsefedeki fayda esasının yerini sanatta ve asıl konumuz olan edebiyatta güzele ulaşma ideali alır. Edebiyat tarihleri göstermiştir ki sanat ve onu yaratan sanatçı bir yarar sağlama endişesine düştüğü oranda, sanatı bir araç haline getirdiği oranda güzelden uzaklaşmıştır. Bu durumlarda sanat eseri hep değer kaybetmiştir. Ama bir düşüncenin, ideolojinin ya da ısmarlama bir fikrin sesi olmayı reddedip yalnızca aşkın güzelliğe ulaşma kaygısını taşıyan eserler Mehmet Kaplan'ın deyişiyle "rüzgârlar ve bulutlar gibi devletlerin sınırlarını aşarlar" asırlar ötesinden insanlığa seslenirler (Kaplan, 2002, s. 119) .

İşte bu nitelikleri haiz bir sanat dalı olan edebiyatın tanımlanması, anlamlandırılması ve sınıflandırılması meselesine çok kafa yorulmuştur. Birçok edip ve sanatçı edebiyatın tam bir tanımının yapılamayacağını ileri sürmüşlerdir. Bu sebeple edebiyatın tam bir tanımı yapılamayacağı gibi herhalde hiçbir tanım da edebiyatı tam olarak karşılayamaz. Bunun temel nedenlerinden biri edebiyatın ana malzemesi olan insan ve onun kâinattaki yerinin karmaşıklığı ve anlaşılamazlığıdır.

Bizim edebiyatımızda özellikle Batı'ya açıldığımız ve batılı teorilerle meseleye yaklaştığımız Tanzimat döneminden itibaren edebiyatın ne olduğu konusunda birçok farklı fikir ileri sürülmüştür. Divan edebiyatını kıyasıya eleştirdiği o meşhur makalesinde –Lisan-ı Osmani'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülahazatı Şamildir-Namık Kemal'in deyişiyle, edebiyat milletlerin ruhudur. Edebiyata sahip olmayan veya edebiyatları gelişmemiş milletler, milli birlik vücuda getiremezler. Tanzimat'ın ikinci dönem sanatçılarından ve bizde edebiyat teorisinin ilk üstatlarından kabul edilen Recaizade Mahmut Ekrem de Ta'lim-i Edebiyat adlı eserinde “ Edebiyat tabiri hususuyla beş on seneden beri erbab-ı kalem arasında en çok zeban-zed olmuş tabirlerdendir.” (Sazyek, 2008, s. 285) diyerek bu terimin o dönem içindeki yeniliğine vurgu yapmıştır.

Sonraki dönemlerde edebiyat için birçok tanım yapılmıştır. En geniş anlamıyla, yazılı her çeşit eser; dar anlamıyla, yalnız sanat amacıyla yazılmış eserler diyebileceğimiz edebiyatın en yaygın tanımlarından biri de şudur: İnsanda estetik duyguyu heyecana getirecek şekilde nazım ve nesir olarak kaleme alınmış sanat eserlerinin tümüne, bu sanat eserlerini inceleyen bilime edebiyat denir.

Edebiyatın işlevleri nelerdir?

Her ne kadar edebiyatı işlevsizleştirme, onu boş hayallerden ibaret görme bir nevi su üstüne yazı yazma kabilinden boş bir uğraşı olduğuna inandırma yaklaşımı her devirde olduysa da “yel kayadan ne aparır” düsturunca bu yaklaşım edebiyatın kıymetine bir hanel getiremez. Birçok düşünür edebiyatın lehinde ya da aleyhinde fikirler üretmişlerdir.

Platon “ Sanat eserleri gerçeği yansıtmaz, bizi hakikate iletmez, tersine hakikatten uzaklaştırır bizi” (Moran,1994, s. 23) derken Aristoteles “ Sanatçı bizi gerçeklikten uzaklaştıran, sahte bilgiler sunan bir adam

değil, bize hayatı açıklayan bir adamdır.” der. (Moran,1994, s. 30) Bu noktada *Sthendall*'in romanı yani edebi eseri gerçeği yansıtmaması açısından ayna metaforuyla

açıklamaya çalıştığını da hatırlatmakta fayda var. Bu bağlamda edebiyatın işlevleri hakkında akla ilk gelenlerini şöyle sıralayabiliriz:

Edebiyat, insan hayatında iki yönlü bir işleve sahiptir. Edebi eser, hem insanın zevk ve beğenilerine hitap ederek ondaki güzellik duygusunu tatmin eder hem de bu etkileşim sürecinde insanın bu yönlerden gelişimine katkı sağlayarak onu olgunlaştırır, mükemmele götürür .

Edebiyat bizde bir bilinç oluşturur. Bilinçli insan her şeye müdahale edebilme ve seçebilme yeteneğine ulaşmış insandır.

Edebiyat, ferdi benlik ve millî kimlik oluşturur. Böylece edebiyat bizi maziye bağlar, köksüz bırakmaz.

Edebiyat, estetik zevkimizi uyandırır ve geliştirir, kainata ve hayata yönelik hayretimizi arttırır.

Edebiyatın hedef kitlesi kimlerdir?

Edebiyatın hedef kitlesi bizatihi insandır. Toplum halinde yaşayan insanların yüzyıllar boyunca duyguları ve düşünceleriyle oluşturdukları sanat eserleri bu hedef kitlelerin asırlar ötesinden konuşup anlaşmalarını sağlayan kültürel kodlarıdır. Bugün biz; yedi asır öncesinin havasını solumuş, o çağın zihniyetiyle yaşamış Yunus Emre'nin şiirlerini ya da *Dede Korkut Hikâyeleri*'ni okuyabiliyor, anlayabiliyor ve bu eserlerden zevk alabiliyorsak bu tamamen edebiyatın insanları aynı duyarlılıkta birleştirme özelliğinden kaynaklanmaktadır. Tabii ki burada dilin kültür taşıyıcılığı işlevini de göz ardı etmemeliyiz. Ayrıca bu hedef kitleyi insanın belli bir çağıyla sınırlayamayız. Edebiyat yediden yetmişe tüm insanlara seslenen bir güzel sanat etkinliğidir.

Çocuğun edebiyattaki yeri nedir?

Yukarıda belirttiğimiz gibi edebiyatı hayatın yalnızca bir alanına hasretmek, insanı bir bütün halinde ele almamaktır. İnsan doğası gereği gelişiminin her çağında farklı duyuş,

düşünüş, zevk ve beğenilere sahiptir. Dolayısıyla insan için her çağında olduğu gibi çocukluk döneminde de edebiyat, yeri doldurulamaz bir ihtiyaçtır. Bu yüzden ki ileri görüşlü milletler nesillerinin güvencesi olan çocukları özellikle modern çağda gündemlerinden düşürmemişler onların ruhsal ve estetik gelişimlerine katkısından dolayı edebiyata ayrı bir önem ve işlev yüklemiştir. Çocukların gelişimini bilimsel metotlarla incelemişler bu bağlamda sanat ve edebiyatın bu konuya etkisine kafa yormuşlardır. Bunların neticesinde uzun süre kuramsal tartışmalar sürüp gitmiş, çocuk edebiyatı diye bir alanın varlığı ve nitelikleri tartışılmıştır. Bugün için çocuk edebiyatı adlı bir gerçekle karşı karşıyayız.

Karşılaştırmalı Edebiyat Nedir?

Bir sanatçı veya yazar için bir başka sanatçı ya da yazarın etkisi altında kalmak, ondan hayat görüşü, konu veya üslup bakımından yararlanmış olmak bir kusur, noksan veya zaaf değildir. Bu etkileşim edebiyat ve sanatın doğasında vardır. Hatta “Sanat taklitle başlar.” özdeyişi de aslında bu alanda karşılıklı bir etkileşimden kaçınılamayacağını vurgulamaktadır.

Karşılaştırmalı edebiyat biliminin asıl görevi herhangi bir milli yazar üzerindeki herhangi bir yabancı yazarın veya yazarların etkisini ortaya çıkarmaktır. Dolayısıyla karşılaştırmalı edebiyat bilimine edebi araştırmaları bir tek ülkenin sınırları içine hapsedmeyip, dünya edebiyatını bir bütün olarak ele alan ve bunun neticesi olarak ülkeden ülkeye etkileri ve akımları inceleyen bir bilimdir diyebiliriz.

Karşılaştırmalı edebiyat biliminin ilgi alanı özellikle birbirleriyle komşuluk ve kültür bağları bulunan ulusların edebiyatları üzerine yapılan araştırmalardır. Burada ele alınan kültürlerin mukayesesi amaçtır. Aynı toplumun bireysel ve toplumsal duygularla düşüncelerini, sorunlarını; karşılaştırılan ülke edebiyatlarıyla benzerliklerini, ayrıldığı noktaları, tarihsel köklerini araştırdığı gibi, bunlar arasında değerlendirmeler yapmak suretiyle de karşılaştırmalar yapmayı amaç edinen bir edebiyat disiplindir.

Prof. Dr. Gürsel Aytaç’a göre karşılaştırmalı edebiyatta araştırmacının “görevi, işlevi, farklı dillerde yazılmış iki eseri konu, düşünce ya da biçim bakımından incelemek;

ortak, benzer ve farklı yanlarını tespit etmek, bu farklılığın nedenleri üzerine yorumlar getirmektir.” (Aytaç,1997, s. 7).

Karşılaştırma, aslında kendi ve diğerlerini tanımak için bir araçtır. Bu tanımaya aday kişilerin belli donanımlara sahip olmaları gerekir. Karşılaştırmalı Edebiyat alanında çalışmak isteyenler hem kendi edebiyatına, kültürüne ve diline hem de karşılaştırmaya konu olan ülkenin edebiyatına, kültürüne ve diline hâkim olmalı ve iki ülke arasındaki mevcut benzerlikleri, ortaklıkları ve farklılıkları ortaya koymaya çalışmalı. Karşılaştırmalı edebiyat sahasında Türkiye’de yapılan ilk doktora tezinin sahibi ve bu alanın en yetkin akademisyenlerinden sayılan İnci Enginün’ün şu itirafı sahada kalem oynatmanın ne denli zor olduğunu gözler önüne sermektedir:

“Mukayeseli edebiyat alanı hayli zor, tartışmalı bir alan olduğu kadar, en az iki dile hakimiyeti de şart koşmaktaydı. Türk Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin büyük kısmı yabancı dile aşına değildiler ve böyle bir dersi takip etmeleri hemen hemen imkansızdı. İtiraf etmeliyim ki ben de bu alana olan büyük ilgime rağmen, ayrıntı içinde boğulmuş, genellikle ikinci derecedeki eserler üzerine çalışmaktan bıkmıştım.” (Enginün, 2011, s. 15).

Bu cümlelerden de anlaşılacağı üzere oldukça zor bir disiplin olan karşılaştırmalı edebiyat alanında çalışacak birisinin son derece donanımlı olması gerekmektedir. Özellikle karşılaştırma yapılacak iki kültürün dillerinin inceliklerine vakıf olmak olmazsa olmaz şartlardandır.

Karşılaştırmalı Edebiyatın Tarihçesi

Karşılaştırmalı edebiyatın tarihî gelişimi oldukça karmaşık olmakla birlikte nispeten yenidir. 19. Yüzyıl Avrupa’sında karşılaştırmalı edebiyat hem üniversitenin bir bölümü hem de bir tenkit alanı olarak yerini almıştır ancak buraya kadarki süreçte J.Dryden, Elias Schlegel, Montesquieu ve Madame de Stael’i 19. Yüzyıldan önce karşılaştırmalı edebiyattan ilk defa bahsedenler arasında sayabiliriz.

18. yy’dan sonra artan çeviriler ve gelişen fikri münasebetleri dolayısıyla 19.yy’dan itibaren ilk mukayeseli edebiyat çalışmaları, Alman edebiyatına çeşitli tesirler ve

milletler arası ortak temaların tespiti ile Almanya’da Schegel Kardeşler, Eiehorn, Bouterweck ile başlar.

1827’de Sorbonne’da Villemain’ın 18. Asır Fransız yazarlarının yabancı edebiyatlara ve Avrupa’nın fikriyatına tesirinin incelenmesi konulu dersi ilk mukayeseli edebiyat dersi sayılabilir. Böylece karşılaştırmalı edebiyat terimi, ilk defa 1827 yılında Abel François Villemain(1790-1870) tarafından kullanılmış bir terimdir (Enginün, 2011, s. 17) .

Aslında Villemain’dan önce 1816’da Jean Francois-Michel Noel, Karşılaştırmalı Edebiyat terimini dizi şeklinde yazdığı kitaplarında kullanmıştı. Ama onun kullandığı karşılaştırmalı edebiyat terimi sonraki yıllar içerisinde ortaya çıkan terim ile tamamen farklıydı. Bu yüzden de bu kitabı karşılaştırmalı edebiyatın ortaya çıkış kaynağı olarak kabullenmek güçtür. Ama Noel’in kitaplarının okuyucuları, Avrupa ülkelerinin değişik eserlerinin karşılaştırılması ile Avrupa edebiyatı hakkında daha derin bilgilere sahip olmuşlardır.

Karşılaştırmalı edebiyat önce Fransa’da ayrı bir disiplin haline gelmiş, ilk çalışma programı orada tespit edilmiş ve ilk büyük mukayeseli edebiyat araştırmacıları orada yetişmiştir. Bu arada karşılaştırmalı edebiyatın ilk metod kitabını P. van Tieghem yayımlamıştır.

Van Tieghem, edebiyat sahasında yapılan araştırmaları ulusal, karşılaştırmalı ve genel edebiyat olmak üzere üç sınıfa ayırmıştır. Ona göre ulusal edebiyat araştırmaları yalnız o ülkenin edebiyatının incelenmesidir. Araştırmaların ikinci safhası, yabancı edebiyatlarla milli edebiyatın mukayesesidir. Van Tieghem’e göre karşılaştırmalı edebiyatın amacı farklı edebiyatlara ait eserleri, aralarındaki ilişkiler bakımından incelemektir.

Daha sonra bu sahanın önemli kaynakları ortaya konmuştur.1886’da İngiliz Posnett Comparative Literature’u yayımlar ve Betz 1899’da Mukayeseli Edebiyat Bibliyografyası’nı hazırlar.

Avrupa’da karşılaştırmalı edebiyat alanında farklı niteliklerde ve hacimlerde birçok eser yazıldı. Amedee Duquesnel’in 8 ciltten oluşan edebiyat tarihi buna güzel bir örnektir. Almanya, İngiltere, Amerika ve İtalya’da da benzer eserler bulunmaktadır. Ama bu ülkelerde karşılaştırmalı edebiyat, Fransa’ya göre yaklaşık onlarca yıl daha geç başlamıştır.

Avrupalı ülkelerde karşılaştırmalı edebiyat aslında ilk başta ulusal edebiyatı güçlendirmek amacıyla ortaya çıktı. Bu ülkeler, başka ülkeleri tanımak ve o ülkelerdeki kendi etkilerini güçlendirmek amacıyla başka ülkelerin edebiyatlarını kendi edebiyatları ile karşılaştırdılar. Başka milletlerde bulunan ve kendi ülkelerinde olmayan değerleri, başka ülkelerin edebiyatını inceleyerek tanıyıp kendi edebiyatlarına zenginlik katmayı hedeflemişlerdir. Bazen de bu karşılaştırmayı yaparken kendi ülkelerindeki edebiyatın daha üstün olduğunu göstermeyi hedeflemişlerdir.

Karşılaştırmalı edebiyat, bugün Avrupa ve Amerika Üniversitelerinde gittikçe daha çok önem ve değer verilen, alanı gittikçe genişletilen bir bilim dalıdır.

Karşılaştırmalı Edebiyatın Ekolleri

Mukayeseli edebiyatı başlangıçta araştırmacılar değişik şekillerde anlamışlardır. Bunlardan Gaston Paris, daha ziyade konu ve muhteva ile ilgilenir; farklı ülkelere hikâye ve tiplerin nasıl değiştiğini tespiti çalışır. Brunetiere ise modern Avrupa’nın büyük eserlerini karşılaştırarak bunların birleştikleri noktaları ve devamlılığını tespit ederek ortak bir Avrupa edebiyatının gelişme çizgisini göstermek amacındadır. Van Tieghem de bu görüşü kabul eder.

Fransa’da daha ziyade tesir araştırmalarına yönelmiş olan mukayeseli edebiyat, bugün dünyanın birçok ülkesinde müstakil bir disiplin olarak okutulmakta ve sahasını da genişletmiş bulunmaktadır.

Amerika’da gelişen kuvvetli bir mukayeseli edebiyat anlayışı, sahasını şöyle tarif eder: Hem bir ülkenin sınırları dışındaki edebiyatın incelenmesi hem de edebiyatın sanat, sosyal bilimler ve fen bilimleri vs. ile ilişkisinin incelenmesidir. Yani bir edebiyatın

diğer bir edebiyatla ya da edebiyatın insanla ilgili diğer tüm alanlarıyla karşılaştırılmasıdır. Amerikalı araştırmacıların kabul ettikleri bu tarif, Fransızlarınkinden farklıdır.

Buradan anlaşılacağı üzere karşılaştırmalı edebiyat hakkında farklı tasnifler ve görüşler mevcuttur. Fransız Ekolüne göre karşılaştırmalı edebiyat sadece iki farklı dil ve kültürün konuları, eserleri ya da şairleri ve yazarları arasında bir kıyaslamanın yapılması gerektiği düşüncesindedirler. Ama Amerikan ekolüne mensup olanlar kıyaslamanın bir ülkenin sınırları içerisinde yapılabileceğini savunurlar. Karşılaştırmalı edebiyatın ekolleri; Fransız, Amerikan ve Marksist ekolü olarak üçe ayrılmaktadır. (Aytaç, 2011, s. 83).

Fransız Ekolü

Fransız ekolünün taraftarları karşılaştırmalı edebiyatı, edebiyat tarihinin bir dalı olarak kabul ederler ve karşılaştırmalı edebiyat araştırmacılarının görevini de farklı kültürler arasındaki ilişkileri incelemek olarak görürler. Bilindiği gibi Fransız edebiyatı Avrupa'nın hatta Orta Doğu'nun hemen hemen bütün edebiyatlarına etki etmiştir. Fransız yazarlarının başka milletlerin yazarlarını etkileme gücü büyüktür. Denilebilir ki, üç yüz yıldan beri, sanat alanında olduğu gibi, edebiyat alanında da, bütün hareketler, akımlar, modalar dünyaya Paris'ten yayılmıştır ve yayılmaktadır.

İşte bu ekol temsilcileri daha çok Fransız kültürünün diğer kültürlerle tesirini inceleme alanı olarak kendilerine seçmişlerdir. Pozitivizm akımının etkisinde olan bu ekolün temsilcileri, incelemeye konu olan iki kültür arasındaki tarihi ilişkinin belgelere dayanmak şartıyla yapılabileceğini yani belgelerle takip edilebilen her türlü karşılaştırmanın yapılabileceğini savunurlar. Karşılaştırma yapmak bu ekolün temsilcilerine göre bir amaç değil belki milletler arası edebi etkileşimleri belirlemede bir araçtır. Fransız ekolüne göre edebi metinler aracılığıyla bir kültürün diğer bir kültüre etkisinin ortaya çıkarılması temel amaçtır. Burada bir etkileyen/baskın kültür bir de etkilenen/ edilgen kültürden söz edilebilir.

Mariud François Guyard, Jean-Marie Carre, Rene Etiemble ve Paul van Tieghem Fransız ekolünün en önemli temsilcilerindendirler.

Araştırmacılar tarafından Fransız ekölu olarak adlandırılan birinci görüştten sonra Amerikan ekölu olarak tanımlanan ikinci görüşt ortaya çıkmıştır. Bu görüşt ilk görüşt göre daha çok taraftar bulmuştur.

Amerikan Ekölu

Günümüzde karşılaştırmalı edebiyat alanında adından en çok bahsedilen ülke Amerika'dır. Amerikan ekölu İkinci Dünya savaştından sonra 1958 yılında ünlü edebiyat teorisyeni René Wellek'in bir konferansı ile başlamıştır. Wellek bu konfransında hem bu yeni ekölün bakış açısını anlatmış hem de Fransız ekölüyle ortaya koymaya çalıştığı ekölün farklarından bahsetmiştir. Bu yeni ekol sadece farklı milletlerin ve kültürlerin arasında olan ilişkiler üzerine karşılaştırma yapmıyor, diğer insanî bilimlerden olan tarih, sinema, sosyoloji ve müzik gibi alanların da karşılaştırmalı edebiyat ile yakın ilişki içinde olduğunu belirtmektedir. Bu ekol edebiyata evrensel ve sınırlı olmayan bir bakışla bakmaktadır. François Jost(1918-2001), A.Owen Aldridge(1916-2005), Henri Remak(1916-2009) ve Steven Tötösy'den bu ekölün temsilcileri arasında yer alırlar. Bu ekol her şeyden önce estetiğe önem verirken Fransız ekölünün merkezinde toplum ve ulusal edebiyat vardır. Bu farklılıklarının yanında başka milletlerin edebiyatlarından konu seçiminde bulunmaları bu iki ekölün ortak noktasını oluşturmaktadır.

Marksist Ekol

Genellikle edebiyat sosyolojisiyle birlikte anılan fakat birçok farklılığı olan Marksist edebiyat kuramının özündeki edebiyatı, sosyal olayların ve ekonominin belirlediği düşüncesi, Marksist Karşılaştırmalı Edebiyat Ekölü'nde de görölmektedir (Cuma, 2009, s.84). Bu ekölün fikirlerinin geçerliliği bugün için oldukça zayıflamış olmakla birlikte Amerikan ve Fransız ekollerinde bu Alana ait çalışmalara da devam edilmektedir.

Türkiye’de ve İran’da Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi

Türkiye ve İran aynı kültür havzasının içindedirler. Birbirine çok yakın kültürel değerlere sahip bu iki ülkenin modernleşme süreci ve dolayısıyla eğitimde ve akademik alanda geçirmiş oldukları tecrübeler birbirine çok benzer özelliklere sahiptir. Karşılaştırmalı edebiyat biliminin bu iki ülkenin edebiyat tarihinde geçirdiği evreler birbirine çok benzemektedir. Bunlara genel hatlarıyla değinmekte fayda vardır.

Türkiye’de Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi

Geniş bir coğrafya içerisinde değişik kültür çevrelerinden beslenmiş olan Türk edebiyatı için karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları büyük bir önem taşımaktadır. Türk edebiyatı üzerinde yüzyıllar boyunca Arap ve İran edebiyatlarının, daha sonra da Fransız edebiyatının kuvvetli etkileri görülmüştür. Karşılaştırmalı edebiyat biliminin Türkiye’de yaygınlaşmaya başlamasından sonra özellikle Batı ve Fransız edebiyatının Türk edebiyatına etkileri üzerinde daha çok durulmuştur.

Türkiye’de Tanzimat’tan bu yana Batı edebiyatı, özellikle de Fransız edebiyatı örnek alındığı için Namık Kemal’den Halid Ziya’ya, Halide Edib’e kadar birçok edebiyatçı Batı edebiyatıyla Türk edebiyatını karşılaştırma yoluna gitmişlerdir. Daha sonraki dönemlerde bir edebi moda gibi ancak sınırlı bir etki alanı oluşturan Nevyunanilik akımıyla Yakup Kadri, Yahyâ Kemâl, Salih Zeki ve Cevat Şâkir Kabağağaçlı gibi isimler, eski Yunan ve Roma edebiyatlarına yönelmişlerdir.

Dünya üniversitelerinde, genellikle o ülkenin anadiline bağlı bölümlerde okutulan ve oldukça kıymet verilen Karşılaştırmalı edebiyat bilimi Türkiye’de yukarıda bahsedilen etkilere rağmen bir disiplin olarak oldukça yenidir. Bu ilmi disiplinin Fransa’da başlamış olması dolayısıyla Türkiye’de ilk olarak İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde önce Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde başlatılmıştır. Karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının bir ders olarak okutulması ise ilk defa 1943 ile 1960 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünde gerçekleşmiştir (Aytaç, 2011, s.53).

Bu tarihi süreçten sonra karşılaştırmalı edebiyatın Türkiye’de akademik bir bölüm olarak kurulması oldukça geç bir tarihe rastlar. İlk defa 1998 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi bünyesinde bir bölüm olarak kurulmuştur. Onu müteakiben 2000 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi’nde de bu bölüm açılmıştır. Bu geç tarihli akademik girişimlere rağmen dünya üniversitelerinde oldukça itibarlı sayılan bu sahaya Türk Üniversitelerinin programlarında hak ettiği değer henüz verilmemiştir.

İran’da Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi

İran’da karşılaştırmalı edebiyatın tarihçesine baktığımızda Türkiyedekine benzer bir gelişme çizgisi gösterdiğine tanık oluruz. Bu alandaki ilk çalışmaların Fatemeh Seyyah(1902- 1947) tarafından Tahran Üniversitesinde 1938 yılında başlatılmış olduğunu görüyoruz. Onun genç yaşta ölümünden sonra bıraktığı bu alanla ilgili yaklaşık 35 makale ve tercüme kalmıştır. Fatemeh Seyyah’ın ölümünden sonra Tahran Üniversitesi’ndeki karşılaştırmalı edebiyat dersleri -Türkiye’de de olduğu gibi- dersi verecek akademisyen bulunmadığı için devam ettirilememiştir .

Sonraki dönemlerde iki akademisyen Cevad Hadidi(1932-2002) ve Ebul-Hasen Necefi (1929- 2019) sahaya ilgili yaptıkları özgün akademik çalışmalarla İran’ın karşılaştırmalı edebiyatında önemli etkiler bıraktılar. Diğer İranlı araştırmacılardan olan Mucteba Minevi, Ebdülhüseyn Zerrinküb, Hüsrev Ferşidverd, Hasan Hünerveri ve Ali İslami Nedüşen bazı eserlerinde karşılaştırmalı edebiyattan bahsetmişlerdir.

Bu sahaya ilgili özel ilgi ve gayretleriyle çalışmalar yapan bilim adamları olsa da günümüzde İran’da karşılaştırmalı edebiyatı ana çalışma sahası olarak belirlemiş bir akademik kurumun bulunmaması ve üniversitelerde bölümlerinin henüz açılmamış olması sebebiyle bu saha araştırmalarının gelişmesi ve büyümesi arzu edilen seviyeye ulaşmamıştır.

1. BÖLÜM: ÇOCUK EDEBİYATI

1.1. ÇOCUK EDEBİYATININ TANIMI VE ORTAYA ÇIKIŞ NEDENLERİ

Çocuk Edebiyatından bahsedebilmek için ilk olarak bu kavramda yer alan iki sözcüğün taşıdığı anlamları bilmemiz yerinde olacaktır. *TDK sözlüğünde* (2011, s. 556) “çocuk”, bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan olarak adlandırılmıştır. Yani çocuk kelimesi, insanın 2 – 13 yaş arasındaki dönemine verilen addır. “Edebiyat” ise olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak etkili ve güzel bir şekilde biçimlendirilmesi sanatı olarak tanımlanır. Edebiyat tarihçileri tarafından henüz “edebiyat”ın bile tam bir tarifi yapılamadığı gibi çocuk edebiyatı kavramının da çeşitli tanımları yapılmıştır. Bunlardan İnci Enginün’e göre (Enginün, 1991, s. 392) çocuk edebiyatı “çocukların okuması için yazılmış, derlenmiş veya yayımlanmış olan bütün yayınları içine alır.” Ya da başka bir tanımda çocuk edebiyatı (çocuk yazını) için, çocukların hayatı kavramasına yardımcı olan, çocukların hayal gücünü geliştiren ve onlara okuma ilgisini aşılayan eğitici bir edebiyat türü tanımlaması yapılır. 16. yüzyıla kadar bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çocuğu hedef alan bir edebiyat bulunmuyordu (Kıbrıs, 2006, s. 3).

Çocuk edebiyatı 2-13 yaş aralığında bulunan çocukların duygusal ve düşünsel dünyalarına yönelik bütün sözlü ve yazılı ürünleri içine alır şeklinde geniş bir tanımlama da yapabiliriz. Bu noktada bu kavramı ilk kez kimlerin kullandığı önem arz etmektedir. Meseleye ilk ciddi eğilim yine Avrupa’da yapılmıştır.

“Çocuk sözcüğünü içi dolu bir kavram olarak düşünüp de, çocuğu bu açıdan ilk kez değerlendiren kişiler, adları Ludwing ve Wilhelm olan ve daha sonra da “Grimm Kardeşler” olarak edebiyat tarihine geçen iki Alman yurttaşı olmuştur.” (Kıbrıs, 2006, s. 5).

Bütün sosyal gelişmelerde olduğu gibi çocuk edebiyatının ortaya çıkışında da bazı nedenler etkili olmuştur. Dünyanın tarım toplumunun özelliklerini taşıdığı bir dönemde Avrupa’dan başlamak üzere çok köklü değişimler olmuş. Bu değişim ve yenilik

hareketleri hayatın her alanine etkilediği gibi edebiyatı ve dolayısıyla çocuk edebiyatını da etkilemiştir. Çocuk edebiyatını etkileyen belli başlı faktörleri şöyledir:

Matbaanın İcadı

Matbaanın icadı ve kitap basımının yaygınlaşması bütün alanlarda etkili olduğu gibi en büyük etkisini edebi sahada göstermiştir. Matbaanın icadından önce kitaplar el yazısıyla yazılmakta ve çoğaltılmaktaydı. Bu yüzden kitapların fiyatları oldukça yüksekti ve kitaplar pahalı olduğundan toplumun sınırlı bir grubu, daha çok eğitilmiş kesimleri kitaplara ulaşabilmekteydi. Ayrıca dünyanın o devirde içinde bulunduğu ekonomik şartlar da çok iç açıcı değildi. Bu sınırlı imkanlar dahilinde çocukların kitaplara erişmesi zaten beklenemezdi. Ancak matbaanın icadıyla bütün edebi ortam canlandığı gibi çocuk edebiyatının gelişmesi için gerekli Zemin hazırlanmış oldu.

Yeni Okulların Açılması, Genel Eğitimin Gelişmesi ve Okuryazar Sayısının Artması

Öncelikle Avrupa'da daha sonra tüm dünyada etkili olan Aydınlanma Çağı'ndan önce ulusların okuryazar oranı oldukça sınırlıydı. Böyle bir dünyada çocuk edebiyatı kendine önemli bir yer bulamıyordu. Eğitim, toplumların ihtiyaç sıralamasının sonlarında yer alıyordu. Hayat tarzı tarım ve hayvancılığa dayanıyordu. Aydınlanma ile birlikte düşünce gelişti ve onu takip eden sanayileşme beraberinde bilgi toplumunu doğurdu. Böylece eğitim, öğretim, okuma gibi modern kavramlar insanlar için temel ihtiyaçlardan biri haline geldi. Önceki dönemlerde icad edilen matbaanın da etkisiyle okur yazar sayısının artması, yeni okulların açılması ve çocukların okullara gönderilmesi gibi etmenler çocuk edebiyatının gelişmesine zemin hazırlamıştır.

Sanayi Devrimi ve Orta Sınıf İnsanların Büyümesi

Sanayi devrimi ülkelerin nüfus yapısında çok büyük değişikliklere neden olmuştur. Sanayileşmenin başlamasından önceki dönemlerde toplum, çiftçi ve köylüler ile yöneten ya da soylulardan oluşuyordu. Sanayi devriminin gerçekleşmesiyle birlikte Avrupa'da orta sınıf diyebileceğimiz burjuva sınıfı ortaya çıktı. Bu orta sınıf eğitim ve

öğretime önem veren bir yapıda olduğu için bunların çocukları yayın evlerinin en önemli müşterileriydi. Bu önemli maddi destek olmasaydı yayıncılar çocuklar için kitap basamazlardı. Dolayısıyla çocuk edebiyatı da gelişmesini sürdüremezdi.

Çocukluk Dönemi ve Onun Anlamının Resmîyet Kazanması

18.yüzyıldan önce çocukluk dönemi hayatın özel bir dönemi olarak sayılmazdı. Soylu ailelerin çocukları dışında başka çocuklar, yedi yaşlarında babalarının mesleğini seçip iş dünyasına girerlerdi ve büyüklerin arasında onlara da yetişkinler gibi davranırdı. Genel öğretimin ortaya çıkışı ve öğrenim gereksinimi, çocukluk dönemi kavramının on sekiz yaşına kadarki süreç olarak kabul edilmesine neden oldu. Böylece çocuklar küçük yaşta çalışmak zorunda kalmayıp uzun yıllar öğrenime ve kitap okumaya devam edebilirlerdi. Bu gelişmeler bizim çocukluk dönemine bakışımızı ve isteklerimizi de değiştirmiştir.

Bu yeni düşünceyi tanıtan kişi filozof ve düşünür Jean-Jacques Rousseau'dur. Ona bu yeni yaklaşımından dolayı "*Çocukluk Döneminin Kâşifi*" adı verilmiştir.

Çocuğun kendine has zihinsel özelliklere sahip olduğunu ve onun tabiatına uygun olması gerektiği düşüncesini ilk kez Rousseau ortaya atmıştır. Bundan sonra düşünürler, yazarlar ve eğitimciler dikkatlerini çocuğun zihinsel özelliklerine doğru yoğunlaştırmışlar ve bu dönem insan hayatının çok özel bir dönemi olarak kabul görmüştür.

Sadece Çocuklara Özgü Kitapları Yazan Yazarlar ve Yayıncıların Ortaya Çıkışı

Böyle bir çalışma ilk kez İngiltere'de John Newbery adlı bir yazar ve yayıncının çalışmalarıyla başlamıştır. Newbery, Çocuk Edebiyatının Babası olarak adlandırılır. Bu İngiliz kitap yayıncısı çocuk edebiyatını ilk kez edebiyat pazarının sürdürülebilir ve kârlı bir parçası yapmayı başarmıştır. Onun adı günümüzde çocuk edebiyatının en büyük ödülleriyle yaşatılmaktadır.

John Newbery'in 1744'te İngiltere'de yayımlandığı "*A little Peretty Pocket Book*" isimli kitabı (*Küçük Şiirin Cep Kitabı*) Çocuk Edebiyatını başlatan eser olarak kabul

edilir. Bu kitap hayvanlara dair hikâyeler, şarkılar, halk şiirleri, tekerlemeler ve bazı çocuk oyunları içermektedir. Kitabında çocukların eğitimi konusunda öğretmenlere ve devlet adamlarına seslenen Newberi, çocukların kendi zevklerine ve düşüncelerine göre kitap seçme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünmektedir. Onun kitabı olumlu ve olumsuz tepkiler çektikten sonra çocuksu ve parlak yapısıyla büyük bir başarılı elde etmiştir. Çocuk edebiyatının babası olarak tanımlanan Newbery, çocuklara özel ilk kitapçı ve ilk yayınevini Londra’da kurup bu işten çokça para kazanmıştır.

Çocuk şiirleri de toparlayan Newbery’nin *Goody Two-Shoes (Küçük Goody Ayakkabı)* eseri 1767-1800 yıllarında yirmi dokuz kez basılmıştır. Newbery’nin, çocuklara yönelik bir temel olarak kabul edilen *Mother Goose Melody*’in tekerlemelerini ve masallarını popülerleştirmede önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Newbery, *Mother Goose Melody(Ana Kaz)* eserini Charles Perrault masalları etkisinde yazmıştır. Newbery’nin eserleri günümüz için didaktik olarak kabul edilse de dönemine göre çocuklara bir şeyi öğretmekten ziyade onları eğlendirmeyi amaçlaması yönüyle öncü kabul edilmelidir.

1.2. ÇOCUK EDEBİYATININ TARİHÇESİ

Çocuk edebiyatının ortaya çıkışı aşağı yukarı her kültürde benzer şekillerde olmuştur. Kültürlerin eski edebiyat verimleri olan hikâyeler, şiirler ve aslında çocuklar için yazılmayan ama aynı zamanda çocuklara da hitap eden ve bir kısmı sözlü kültür ürünü olan bazı eserler çocuk edebiyatının ilk ürünleri sayılabilir. Bu ürünlerin çoğu yukarıda bahsedildiği gibi sözlüydü ve manzum özellikler taşımaktaydı. Sosyal ortamlarda büyükler tarafından çocuklar ve gençler için okunmakta ya da anlatılmaktaydı. Çocuklar ve gençler bu ürünler aracılığıyla farklı konular hakkında bilgiler kazanırlardı. Bu tür şiirlere İngiltere’de “nursery rhymes”, Fransa’da “comptines” ve İtalya’da “filastrocche” denilmekte idi. Bunların hepsi çocuk şiirleri anlamına gelmektedir.

Dünya üzerindeki önemli kültürlerin hemen hiçbirinin geçmişinde sadece çocuklara has bir edebiyat yapma fikri ve ihtiyacı doğmamıştır. Daha yakın ve yeni zamanlarda ise özellikle çocuklar için ve onların ihtiyaçlarına göre yazılmış olan eserler ortaya konmuştur. Ya da önce yetişkinler için yazılmış olan kimi eserler sonra bir şekilde

çocukların dikkatini çekmiş ve onların beğenilerini kazanmıştır. Çocuk edebiyatının bu yeni dönemi 18.yüzyılın ortalarında başlamıştır.

18.yüzyıldan önce Avrupa'nın sözlü ve yazılı edebiyatında efsane, şiir, mit, masal ve sözlü hikâye alanında çocukların zihinsel kapasitesine uygun çok sayıda eser bulunmuş olsa da uzmanlar çocuk edebiyatının asıl ortaya çıkış tarihini 18.yüzyıl olarak belirtmektedirler. Çocukların yetişkinlerden farklı kitaplar okumalarının gerekliliğini vurgulayan uzmanlara göre çocuk edebiyatı, çocuklara özel bir dikkatle yaratılmış olan ayrı bir edebiyat dalıdır. Bu durum ise bir çocuk edebiyatı yapmanın kaçınılmazlığını ortaya koymaktadır. İşte edebiyat tarihi incelendiğinde çocukların bilgi seviyesine ve psikolojisine dikkat edilerek yazılan eserlere ilk kez 18. yüzyıldan sonra rastlanmaktadır. İleriki bölümlerde ele alacağımız 19. ve özellikle 20. yüzyıllar, çocuk edebiyatının bir hayli geliştiği, ayrı bir disiplin olarak ele alınması gerektiğinin tartışıldığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde ise çocuk edebiyatı geçirdiği birçok aşamadan sonra sanat ve edebiyatın önemli ve bağımsız bir dalı olarak ele alınmaktadır. Şimdi çocuk edebiyatının geçirdiği gelişim safhalarını sırasıyla Avrupa, Türkiye ve İran ölçeğinde inceleyelim.

1.2.1. Avrupa'da Çocuk Edebiyatının Tarihçesi ve Gelişme Safhaları

Avrupa'da çocuk edebiyatının gelişme safhalarını incelediğimizde üç ana eğilimele karşılaşmaktayız. Bu üç eğilimin her birinin çocuk edebiyatının gelişme aşamalarında güçlü ve önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz. Bu eğilimlerden dinî ağırlıklı eğitici edebiyat daha çok Orta Çağda, öğretici edebiyat Rönesans döneminden 18. yüzyıla kadar, sanatsal edebiyat da 18. yüzyıldan günümüze kadarki dönemde etkili olmuştur.

Orta Çağ Avrupa'sında kutsal kitap öyküleri yanında çocuklara özgü bazı kitaplar yazılmıştır. Bu kitaplar daha çok eğitici ve ahlaki içerikli eserlerdir. O dönem çocukları daha çok yetişkinlerin şiir oturumlarına katılıp oralarda anlatılan sözlü hikâyeleri ve şiirleri dinlemişlerdi. O dönemde dünyanın her yerinde olduğu gibi daha çok sözlü kültür hakimiyeti vardı. Orta çağda çocuklar için birkaç öğretici kitap yazılmıştır. Bu dönemdeki eğitim manastırlar ve kiliselerde din adamlarının egemenliğinde olduğu için

kitapların yazarları da Hristiyan rahiplerdendir. Bu rahiplerden biri Saint Adhelm'dir. Bu rahip soru cevap şeklinde manzum bir kitap yazmış, daha sonra başka yazarlar bu kitabı örnek olarak onu taklit yoluyla benzer kitaplar yazmışlardır. Ondan sonraki bin sene içerisinde öğrenciler için hazırlanan kitaplar aynı tür ve üslupta yazılmıştır. Saint Adhelm'in eseri aslında bir ders kitabıydı ve bu kitapta farklı konuları işlenmişti. Bu kitap, 7 rakamının uğurlu olduğundan bahseder; aynı zamanda nazım kuralları ve kafiye hakkında bilgiler verir ve bilmecelerle doludur. Ayrıca İngiltere'deki bir manastırda başka bir rahip ve öğretmen olan Bod Efendi'nin yazdığı bitkiler ve astronomi hakkında Latince kitap da Orta Çağın bütün dönemlerinde çocuklar tarafından okunmuştur.

Öğretici Çocuk Edebiyatı, etik davranış biçimi ve ahlaki ilkeleri öğretmek amacıyla yaratılmış bir edebiyattır. Bu öğretici kitapların konu genişliği, çocuklara yemek alışkanlığı kazandıran kitaplardan başlar ve toplumsal değerleri ve dini görüşleri içeren kitaplara kadar sürerdi. Bu eserler sadece bir şeyi öğretmeyi hedeflediği için sanatsal kalitesi düşük olup çocuklar için bunları okumak pek de eğlenceli değildi. Bu tür eserlerde çocukların hayal gücü ve sanatsal yaratıcılıklarına önem verilmez, toplumsal değerler ve ideolojileri ön planda tutulurdu. Zaten Rönesans'a bu özelliklerinden dolayı akılcılık devri denilmiştir. Akılcılık devrinde yazılan her eserin öğretici olması beklenirdi. Bu yüzden bu dönemin eserleri aşırı derece didaktikti ve bu özellikleri taşımayan bir eserden fayda beklenmezdi. Mesela o dönemde çocuklar için yazılan fantastik eserleri değersiz bulunuyordu ve hatta bazı ahlakçılara göre bu eserler çocuklar için zarar vericiydi.

Sanat ve edebiyatın bir dalı olarak çocuk edebiyatı, eğitici ve öğretici edebiyatlar ile yüzlerce yıl çatıştıktan sonra ortaya çıkıp gelişmiş ve şimdiki konumuna ulaşmıştır. Çocuk edebiyatı gün geçtikçe hayali ve sanatsal özelliklere sahip olan bir edebiyat şeklini alıp zenginleşmiştir. Bu anlayışla yazılan eserlerin yazarları, değerleri ve toplumsal normları öğretmek adına eserin sanatsal ve estetik özelliklerinden ödün vermemişlerdir. Ama bu öğretici ve eğitici yönlerin tamamen bir kenara bırakıldığı ve eserde onlara önem verilmediği anlamına gelmez. Bu anlayıştaki sanatçılara göre konu çocuklar olduğunda eğlenmek ve öğrenmek birbirinden ayrı düşünülmemelidir. Bu sanatçılar eğlenmeyi ve öğrenmeyi birbirini tamamlayan öğeler olarak kabul edip eserlerini bu doğrultuda kaleme almışlardır.

Avrupa’da sanatsal çocuk edebiyatının başladığı 18. yüzyıldan günümüze kadar geçen sürede toplumsal, siyasi, ekonomik alanlarda birçok dikkate değer yenilik olmuş ve bu yenilikler buradan yayılarak dünya çapında etkili olmuştur. Bu yeniliklere ve bunların çocuk edebiyatına etkilerine göz atmakta fayda var. Bu bağlamda Avrupa’da modern döneme kadar çocuk edebiyatının gelişim safhaları aşağıdaki seyri izlemiştir:

Daha önce belirttiğimiz üzere Avrupa’da çocuk kitapları ilk zamanlarda dinî, ahlaki ve didaktik kitaplarla sınırlı idi. Uzun süre bu etki altında kalan Avrupa’da çocuk kitapları ilk olarak 1740 yılından itibaren İngiltere’de yazılmıştır. Bu genç edebiyatın ilk eserleri, İngiltere’de ortaya çıktıktan sonra 18. yüzyılın ortalarında Hollanda, Fransa, Danimarka, İsveç ve İsviçre gibi ülkelerin zengin, müreffeh ve kapitalist ortamlarında gelişmiştir. 1780’lerden itibaren yazılan eserlerde büyük başarılar görülmektedir.

Bu yeni akım sadece okur yazar çocukları bulunan ve maddi durumları iyi olan ailelerde gözlenmiştir. Bu nedenle o dönemde maddi ve ekonomik problemler yaşayan İspanya ve İtalya gibi ülkelerde Kuzey Avrupa’ya göre çocuk edebiyatı yaklaşık yüz yıl daha geç başlamıştır. Bu noktada şu çıkarımda bulunmamız yanlış olmayacaktır: Çocuk edebiyatının gelişimi büyük oranda milletlerin iktisadi gelişimine bağlıdır.

“Bağımsız bir çocuk edebiyatının başlaması ve gelişmesi doğrultusunda ilk bilinçli girişimlere sahne olan ülke İngiltere’dir. İngilizler, çocuğun toplum içinde değişen durumuna göre çocuk yayınlarını da sürekli biçimde geliştirmişlerdir. Başlangıçta, İngiltere’de çocuk kitaplarına ve ders dışı okuma etkinliklerine karşı birtakım olumsuz tepkiler görülmektedir. Örneğin, Hugh Rhodes 1545’te yayımlanan *Book of Nurtere (Eğitim Kitabı)* adlı eserinde ana-babalara, çocuklarına yapmacık hayvan hikâyeleri, boş fanteziler ve sudan hikâyeler vb. eserleri okutmamalarını tavsiye ediyordu. Ancak birçok din adamı ve öğretmenin şiddetli eleştirilerine rağmen ülkede çocukları göz önünde tutarak hazırlanan heyecan verici kitapçıkların yayımı giderek artmıştır.” (Temizyürek, 2007, s. 232).

Buraya kadar anlattığımız gelişmeleri eserler ve ülkelerdeki gelişmeler bazında takip edecek olursak karşımıza şöyle bir tablo çıkar:

İngiltere’de John Bunyan’ın *Çarmih Yolcusu (The Pilgrim's Progress)*, Daniel Defoe’nun *Robinson Crusoe* ve Jonathan Swift’in *Gulliver’in Seyahatleri(Gulliver’s Travels)* adlı eserleri bu dönemde yetişkinler için yazılan ama çocukların ilgisini de çokça çeken eserlerdendir. Yukarıda kendisinden ayrıntılı olarak bahsettiğimiz ve çocuk edebiyatının babası olarak kabul edilen John Newbery’in 1744 yılında yayımladığı ‘‘*A little Peretty Pocket Book*’’ isimli kitabının Çocuk Edebiyatını başlatan eser olarak kabul edildiğini tekrar hatırlatalım.

Lewis Carrol’un 1765 yılında yazdığı *Alice Harikalar Diyarında* adlı eseri sadece iki senede 180 bin nüsha satılmış ve Avrupa’nın farklı dillerine tercüme edilmiştir. Bu eserde didaktik edebiyatın etkisi hiç görülmemektedir. Bu eseri didaktik kitapların etkisindeki Avrupa çocuk edebiyatında fantastik eserlerin ilk zaferi saymak hiç de abartılı bir fikir sayılmaz.

‘‘Fransız çocuk edebiyatının Charles Perrault tarafından yazılan peri masalları ile başladığı düşünülmektedir. Her ne kadar adı geçen eserden önce La Fontaine’in *fablleri* ve Fenelon’un *Telemaque* adlı eserleri yazılmış olsa da ilki çocuklar tarafından kolayca anlaşılammaktaydı ve ikincisi salt eğitici işlevi amacıyla kaleme alınan bir kitaptı. Daha sonra 17. ve 18. yüzyıllarda yazılan peri masalları bulunuyor olsa da hiçbiri Charles Perrault’nun masallarındaki başarıya ulaşamamışlardır.’’(Temizyürek, 2007, s. 236).

Fransa’da Jean Jacques Rousseau tarafından yazılan *Emile (Bir Çocuk Büyüyor)*, çocuğun doğasına vurgu yapan bir eserdir. Bu eser kendi döneminde büyük değişimlere neden olmuş bu alandaki devrimci eserlerden Kabul edilir.

Almanya, çocuk edebiyatının en eski ve sağlam temellere dayalı olarak geliştiği ülkelerden biridir. Bunun da başlıca sebeplerinden biri Almanların yaptıkları araştırmalarda çocuğun kimliği ve gelişmesi üzerine nesnel ve kesin bilgileri birçok ulustan daha önce edinmiş olmalarıdır. Almanya’da çocuk edebiyatının tarih boyunca süren gelişmesi, genellikle tüm Alman edebiyatının gelişmesine paralel özellikler gösterir (Temizyürek, 2007, s. 237).

Almanya’da Grimm Kardeşler tarafından toplanan yüzden fazla halk masalı, çocuklar için yazılmamış olsa da onların da ilgisini çekmiştir. 1812-1822 yıllarında yazılmış olan bu masalların en ünlüleri şunlardır: *Pamuk Prenses*, *Rapunzel*, *Kül kedisi*, *Hansel ve Gretel*, *Kırmızı Başlıklı Kız*, *Prens ve Kurbağa*...

Alman eğitimcilerinden Henrich Wolgast’ın 1896’da yayımlanan *Das Elend un-serer Jugend-literatur (Çocuk Yazınımızın Acınacak Durumu)* adlı eseri büyük yankılar uyandırmıştır. Ulusçuluğun ve öğreticiliğin kesinlikle karşısında olan Wolgast’a göre, çocuk kitapları birer sanat ürünü olmalıdır. Onun savunduğu bu görüş sürekli bir tartışma konusu olmakla birlikte çocuk edebiyatıyla uğraşan birçok kimseyi geniş ölçüde etkilemiştir (Temizyürek, 2007, s. 238).

İsviçreli yazar Johanna Spyri’nin 1880 yılında yazdığı *Heidi* kitabı, onu dünyaca ünlü bir yazar yapmıştır. İtalyan gazeteci Carlo Collodi’nin 1883 yılında yazdığı *Pinocchio(Pinokyo)* kitabı da bu dönemde Avrupa’da yazılan eserlerdendir. Danimarkalı Hans Christian Andersen Grimm kardeşlerin etkisinde kalarak çocuklara özel eşsiz masallar yazmıştır.

19. yüzyılın başlarında, Fransız devrimi etkisiyle ve felsefe ile bilimin gelişmesiyle yetişkinlerin çocuklar hakkındaki düşünceleri iyiden iyiye değişmeye başlamıştır. Çocukluk dönemi artık yaşamın yetişkinlikten farklı bir evresi olarak kabul edilmiş, bu düşünceler çocuk edebiyatının daha çok gelişmesini sağlamıştır.

19. yüzyıl boyunca kitapların ana konusu çocukluk ile ilgilidir ve çocuklar hikâyelerin ana karakterleridir. Fakat o devirde çocukluk dönemi günümüzdeki gibi insan hayatının en güzel dönemi olarak kabul edilmiyordu. Çocuk, hayattaki kendi yerini bulana kadar yetişkinlerin dünyasının kurbanı oluyordu. Bu durumun örneklerini o dönemde yazılan eserlerde görebiliriz. Mesela Charles Dickens’in şaheseri olan *Oliver Twist* 19. yüzyılın başlarında Londra’da yaşayan yetim ve öksüz çocuğun zor hayatını anlatır. Aynı yazarın başka bir eseri olan *David Copperfield* otobiyografi türünde yazılmıştır. Charles Dickens fakir bir çocuğun hayatının yoksulluktan refaha nasıl kavuştuğunu anlatır. *Hektor Malot* da yetim ve öksüz bir çocuğun gerçek anne babasını bulma hikâyesidir. “19. yüzyılda tüm Avrupa’yı etkisi altına alan romantizm Almanya’yı etkiler. Aynı

yüzyılda çocukların duygu dünyasına seslenen eserlerin ortaya çıktığı görülür.” (Temizyürek, 2007, s. 238).

Bu dönemde çocuk edebiyatında yeni akımlar yaratan başka eserler de vardı. Romantik edebiyat akımının güçlenmesiyle halk hikâyelerinin, masallarının çocuk edebiyatında kullanılması artış göstermiştir. Didaktik ve öğretici edebiyatın savunucuları bu dönemde de romantiklere karşı çıkmışlardır. Onlara göre çocukların her şeyden önce gerçekleri bilmesi gerekir ve peri masallarındaki hayali kavramlar ve fantastic dünya çocuklar için böyle bir amacın elde edilmesine engel olmaktadır. Ayrıca onlara göre peri masalları korku ve şiddet içeren bir temaya sahip olduğu için çocukların hassas ruhlarına zarar verebilmektedir. Ama peri masallarını savunanlar, böyle temaları içeren masalların kötü etkiler bırakmadığı ve yüzlerce yıl süresince anne ve ninelerden bu tür masal dinleyen çocukların hiç birisinin yetişkin olduğunda korkak ve cani olmadığı kanaatindedirler. Onlara göre bu eserlerin bu kadar uzun bir zaman hayatta kalabilmesi de sanatsal değerlerinden ve yüksek kalitesinden kaynaklanmaktadır.

Peri masalları alanında en önemli yazar, Hans Christian Andersen'dir. Andersen'in eseri, Fransız Charles Perrault ve Alman Grimm Kardeşler'in eserleri gibi halk masallarının sözlü kültürden toplanması ya da yeniden yazılmasından ibaret değildir. Andersen kendi yaratıcılığı ile çocuklara uygun olan peri masallarının yeni versiyonlarını yazmıştır. Kendisi de peri masalları türünde yazmaya karar verme konusunda şöyle demiştir: “Ben çocuğun hayal gücüne uygun olan peri masalları kalıbını seçtim.” Andersen, masallarında toplumu ve sosyal hayatı basit ve şiirsel bir anlatımla sunar ve ustaca eleştirir. Onun masallarındaki hayvanlar toplumdaki insanları temsil eder.

Edward Lear'ın komik masal dizisi, Erckmann Chatrian'ın *Fritz* romanı da bu dönemde yazılan konumuzla ilgili dikkate değer başka eserdendir.

On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında, farklı türlerin edebi sahada etkili olmaya başladığını görüyoruz. Seyahatnameler ve macera hikâyeleri türünde İskoçyalı Robert Louis Stevenson'un 1883 yılında yazdığı *Define Adası*, Rudyard Kipling'in 1894 yılında yazdığı *Orman Çocuğu* ve 20. yüzyılın başlarında Amerikalı yazar Jack

London'un yazdığı *Beyaz Diş* bu tür eserlerdendir.

Bilimkurgu hikâyeleri türünün öncülerinden Fransız yazar Jules Verne'in yazdığı kitaplarla çocuklar artık yetişkinler için yazılan eserlere rağbet göstermişlerdir. Bu dönemde Amerika çocuk edebiyatı büyük yazarlar ile adından söz ettirmeye başlar. Küçük Kadınlar kitabının yazarı olan Louisa May Alcott, Huckleberry Finn'in Maceraları ve Tom Sawyer kitaplarıyla Mark Twain bu yazarlardandır. “Amerikan çocuk edebiyatı başlangıç evresinde öğreticilik ve materyalist değerlere önem verirken ilerleyen zamanlarda romantik bir şekil alır (Temizyürek, 2007, s. 235).

19. yüzyılın sonunda resimli ve komik kitaplar ortaya çıkmıştır. Bu kitaplar Amerika'daki dergilerin satılması konusunda etkin rol oynamışlardır. Birinci Dünya Savaşı sırasında ve önceki yıllardaki parlak devresini kaybeden ve bir duraklama yaşayan çocuk edebiyatı, İkinci Dünya Savaşından sonraki yıllarda yine değerli eserlerin yazılmasıyla gelişme kaydetmiştir. Bu eserlerin çoğu savaş meydanlarında hayatını kaybeden kahramanları ele almıştır. Dünya Savaşı sonrası edebiyatın gelişmesinde en önemli faktörlerden biri halk kütüphanelerinin sayısının artırılması ve okuryazarlık düzeyinin geliştirmesidir. İkinci Dünya Savaşından sonra çocuk edebiyatı Japonya, Kanada ve Sovyetler Birliği gibi yeni ülkelerde kendine yer bulmuştur.

1900-1930 yılları arasında okuyucuların ilgisini bir hayli çeken iki eserden söz etmek yerinde olacaktır. Birincisi Selma Lagerlöf'ün 1907 yılında yazdığı *Nils ve Uçan Kaz*'ın hikâyesi, ikincisi ise Alain Fournier'in *Adsız Ülke* romanıdır. İskoçyalı James Matthew Barrie 1904 yılında yazdığı *Peter Pan*, İskoçyalı Kenneth Grahame'in 1908 yılında yayımladığı *Söğütlerdeki Rüzgar* eseri ve Alan Alexander Mine'nin 1926 yılında yazdığı *Winnie The Pooh* masalı da bu dönemin unutulmaması gereken eserlerindendir. Bu eserler Amerika'nın resimli dergiler ve kitapları yoluyla yüksek tirajlı seriler şeklinde üretilmişler ve yayınevlerine büyük kazançlar sağlamışlardır.

20. yüzyılın başlarında polisiye romanları, çocuk edebiyatının değerlerini içermeyen bir edebi tür olarak ortaya çıktı. Gaston Leroux'un şaheseri olan *Sarı Odanın Esrarı*, ünlü polisiye yazarı Agatha Christie'nin kitaplarından olan *Nil'de Ölüm* ve *Herkül'ün On İki Görevi* kitapları bu eserlerdendir.

20. yüzyılda çocuk edebiyatı sahası içerisinde yeni bir uzmanlık alanı gelişir bu ise çocuk kitaplarının resimlendirilmesinden doğan bir gereksinimdir. Böylece pek çok usta sanatçı bu tarz eserleri resimlendirme alanına yönelmişlerdir. Edmund Dulac, Willy Pogani, Ludving Bemelmans, Boris Artzybasheff, Peodor Rojanborsky adı geçen alanda nam salmış sanatçılardandır (Çocuk Edebiyatı Yıllığı, 1987, s. 14-20).

20. yüzyılın ikinci yarısında pedagoglar tarafından çocukluk döneminin insan hayatının en güzel dönemi olarak tanımlanmasından sonra özellikle çocukluğun bu evresine yönelik eserler yazılmıştır. Tennessee Williams'ın 1930'lu yılların başında yazdığı *Sırça Hayvan Koleksiyonu* , Jerome David Salinger'ın *Çavdar Tarlasında Çocuklar* , Jak Kerouac'ın *Yolda* ve Azouz Begag'ın *Şabalı* adlı eserleri en dikkat çekici olanlarıdır.

“Fransa’da yirminci yüzyılın ortalarına doğru artık salt ahlak dersi vermeyi bir yana bırakarak gerçekçilik ilkesine uyan birtakım çocuk romanlarının yazıldığı görülmektedir.” (Çılgın, 2007, s. 237).

21. yüzyılın başlarında J. K. Rowling'in yazdığı *Harry Potter* serisinin etkisiyle çocuk edebiyatına olan ilgi artmıştır. *Harry Potter* serisi çocuklar tarafından okunmuş, beğenilmiş bir eser olup büyük bir başarı elde etmiştir. Roman serisinin öksüz ve yetim bir çocuğun sihirli yetenekleri ve yaşadığı maceraları konu alır.

“Çağımızda Amerikan yayıncılık alanında genellikle ticari amaçların ön planda tutulmasının doğal bir sonucu olarak çocuklar için hazırlanan kitaplarda da “sürüm” kaygısı önem kazanmıştır. Bu kaygılarla hazırlanmış, bilgi aktaran ve teknolojik yenilikleri açıklayan çocuk kitapları piyasası kapsamını giderek genişletmiştir. Cep kitapları modası da çocuk yayınlarını etkisi altına almıştır. Yüzyılın ortalarında ilk örnekleri görülen çocuk kitap kulüpleri yaygınlık kazanmıştır. Güldürücü kitapların ortaya çıkması ve yaygınlaşması çağdaş Amerikan çocuk edebiyatının bir başka özelliği sayılabilir. Düşsel denilebilecek kadar hayale dayalı bu kitapların küçük çocuklar üzerindeki etkisi oldukça güçlüdür.” (Temizyürek, 2007, s. 236).

Sonuç olarak Avrupa’da çocuk edebiyatı, temeli halk kültürüne dayanan, ilk dönemlerde kilisenin etkisiyle dinî ve didaktik etkiler gösteren, aydınlanma ve

sanayileşmenin sonucunda ortaya çıkan yeni orta sınıfın zevk ve beğenileri doğrultusunda gittikçe gelişen ve birçok güçlü yazar tarafından çok nitelikli eserlerle klasik değeri kazanan bir gelişme göstermiştir.

1.2.2. Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Tarihçesi ve Gelişme Safhaları

Türkiye’de çocuk edebiyatı esasen dünyadaki çocuk edebiyatına benzer bir gelişme seyri göstermiştir. Halk kültürünün verimleri dışında modern ürünlerin kaleme alınması oldukça yakın bir tarihte Tanzimat Dönemi’nde başlamıştır. Çocuk edebiyatı yazılı olarak Tanzimat edebiyatıyla başlamış olsa da yazılı edebiyattan çok önceleri sözlü olarak bireysel ve halkla iç içe olmak üzere iki koldan gelişme göstermiştir. Bunlardan bireysel olanı daha çok çocukların ev ortamında tekerlemeleri, atasözlerini, Nasreddin Hoca fıkralarını dinleyip tekrarlamaları yoluyla yapılırken halka iç içe olanı Karagöz ve Meddah oyunlarını topluluklar halinde dinlemek suretiyle kamusal alanlarda yapılmaktaydı.

Bu konuyu bir başka deyişle şöyle belirtmek mümkündür: “Çocuk edebiyatının malzemeleri Türk edebiyatının sözlü geleneğinde çok gelişmiş bir biçimdedir.” (Yalçın, 2016, s. 39).

Türkiye’de çocuk edebiyatına dair verilen eserlere yönelik çalışmalar Tanzimat yıllarından sonra başlar. Çocuk edebiyatının Türkiye’deki ilk örnekleri Tanzimat yazar ve aydınlarından Şinasi, Rezaizade Mahmut Ekrem, Muallim Naci ve Ahmet Mithat Efendi gibi isimlerin Fransızca fabl türünde yazılan eserlerden tercümeleri aracılığıyla yapılmıştır. Ayrıca adı geçen yazarlar bu tarza uygun kısa manzumeler de kaleme alırlar. Bunun dışında Ziya Paşa’nın *Emile* tercümesinin ön sözünde yazdığı çocukluk dönemi anıları, Muallim Naci’nin Sümbüle adlı eserindeki Ömer’in Çocukluğu ve Rezaizade Mahmut Ekrem’in Tefekkür isimli eserinde kendi çocukluğuna dair kaleme aldığı kısım çocuk edebiyatının Türk edebiyatındaki ilk örnekleridir (Temizyürek, 2007, s. 241).

Kayserili Dr. Rüştü 1859 yılında yazdığı *Nuhbetü’l Etfal* isimli Arapça alfabe kitabının sonuna, çocukları eğlendirmek amacıyla çocuk öyküleri, fabl tercümeleri, kısa hayvan

öyküleri eklemiştir. Yine 1869 yılında yayımlanan Mümeyyiz adlı derginin her sayısında, çocuklar için bilmeceler ve roman tefrikalarının yer aldığını görüyoruz.” (Yalçın, 2016, s. 39).

Türk edebiyatında dergilerin bu alanda çok önemli bir yeri vardır. Bu bağlamda II. Meşrutiyet’e kadar çıkan bazı çocuk dergileri şöyledir: *Vasıta- i Terakki* (1883, 4 sayı), *Çocuklara Kiraat* (1883, 18 sayı), *Çocuklara Mahsus Gazete* (1896-1907), *Çocuklara Rehber* (1897-1900), *Çocuk Bahçesi* (1904, 43 sayı). Bu senelerde ayrıca ilkokul dergisi de yayımlanır (Kıbrıs, 2006, s. 60).

Her ne kadar Tanzimat’tan önce Çocuk Edebiyatı adı altında bir tür ya da akım olmasa da divan edebiyatında çocuklara yönelik yazılmış ve eğitici işlev taşıyan bazı eserler görülmektedir. 17. yüzyılın büyük divan şairi Nâbi’nin *Hayriyye*’si buna güzel bir örnektir :

Çıkma aylarca der-i hânedan
Taşra meyl eyleme kâşânedan
Al kitâbın ele setr eyle derin
Olmasın hârici derden haberin...(Korkmaz, 2007, s. 547).

Türkiye’deki çocuk edebiyatının gelişimi, dünyadaki çocuk edebiyatının gelişmesiyle yakından ilgilidir. Genellikle edebiyat araştırmacıları, bütün yeniliklerin başlangıcı saydıkları Tanzimat dönemini, Türkiye’de çocuk edebiyatı gelişmesinin de başlangıcı saymaktadırlar. Tanzimat’tan önce, çocuklara yönelik daha çok doğrudan öğüt verici kitapların kaleme alındığı görülmektedir. Bu eserler arasında, Şair Nâbi’nin *Hayriyye* ve Sümbülzade Vehbi’nin *Lütfiyye* isimli eserlerini sayabiliriz. Bu eserler, her ne kadar şairlerin çocuklar için yazmış olduğu eserler olsa da, ele aldıkları konu ve içerikleri bakımından daha çok büyüklere yönelik olduğundan çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilmezler (Yalçın, 2016, s.39).

Tanzimat Dönemi çeviriler açısından çok önemli bir devirdir. Batı kültür ve edebiyatı bu dönemde yapılan çeviriler aracılığıyla Türk aydınları arasında

tanınmıştır. Bu esnada çocuk edebiyatının da ilk örneklerini çeviriler aracılığıyla görmekteyiz. Bu dönemde Tanzimatçılarca tercüme edilen bazı önemli çocuk edebiyatı eserleri şöyledir: Vakanüvis Lütfü'nün Daniel Defoe'dan yaptığı *Robinson Crusoe*, Mahmut Nedim'in Jonathan Swift'ten yaptığı *Guliver'in Seyahatleri* ve Mehmet Emin'in Jules Verne'den yaptığı *Dünyanın Merkezine Yolculuk* ve *Balonla Beş Hafta* çocuklar için yapılmış tercüme olup daha çok on yaş üzeri çocuklar tarafından okunmaktadır. Bu tercümelerin dili sade olmadığı için anlaşılabilirliği düşüktür.

Tanzimat'tan sonraki aydınlar çocuk edebiyatı adı altında daha bilinçli ve tamamen çocuklara yönelik eserler vermeye gayret ederler. Bunun bir örneği Çaylak Tevfik tarafından 1883 yılında toplanan *Nasreddin Hoca fıkralarıdır*. 19. Yüzyılın sonu ve 20. Yüzyılın başlarında özellikle Ahmet Rasim, Ahmet Mithat, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Tevfik Fikret, Ali Ekrem Bolayır, İbrahim Alaattin Gövsa, Ali Ulvi Elöve ve Aka Gündüz gibi isimleri Türk çocuk edebiyatı yazarları arasında saymak mümkündür.

Milli Edebiyat döneminde Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp ve diğer Milli Edebiyatçılar çocuklardaki dil bilincini geliştirmek adına onlara yönelik birçok eser kaleme alırlar. Bu sanatçıların eserlerinin didaktik yönü ağır basar.

Cumhuriyet'in kuruluşundan hemen sonra ulusal egemenlik kavramının çocukların bilincine yerleşmesi, yeni toplum anlayışının gelişmesi için 23 Nisan 1920 Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış günü, Ulusal Egemenlik ve Çocuk bayramı olarak ilan edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde çocuk eğitiminin ulusal bir politika olarak düşünülmesi sebebiyle çocuk edebiyatının da çeşitlenerek geliştiğini görürüz.

Cumhuriyet'in ilanının ardından yapılan harf devriminden sonra yeni bir dönem başlar. Cumhuriyet döneminde çocuk edebiyatı daha farklı bir çizgide ilerler ve çocuk özellikle bu dönemde çok daha fazla önemsenir. Cumhuriyet dönemi çocuk edebiyatının önde gelen yazarları olarak aşağıdaki isimleri söylemek mümkündür: Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari, Peyami Safa, Abdullah Ziya Kozanoğlu,

Rakım Çalapala, Kemalettin Tuğcu. 1940 yılına kadar farklı çabalar yapılır yapılmasına fakat bu durum çocuk edebiyatında yapılan yayınlar alanında yeterli olmaz ve 1943'te Çocuk Esirgeme Kurumu'nun içinde çok sayıda çeviri bulunan yaklaşık yüz kitabı bastırıp dağıtması da bu eksikliği tam olarak gideremez (Yalçın, 2016, s. 40).

Cumhuriyet'in ilanından sonra çocuk edebiyatına giren eserlerin sayısında da büyük artış görülür. Çocuklara özellikle milli bilinç ve tarih sevgisi aşılacak üzere birçok eser yazılır. Bu yazarlar içinde çocukların da severek okudukları isimlerden biri, Abdullah Ziya Kozanoğlu'dur. Onun özellikle *Kızıltuğ* (1923) adlı romanı hareket unsurunun fazlalığından dolayı macera çağındaki çocukların beğenisini kazanmıştır. Doğrudan doğruya çocuklar için olmamakla birlikte Halide Edip Adivar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu gibi yazarların Kurtuluş Savaşı günlerini anlattıkları bazı eserleri ile Reşat Nuri Güntekin'in bazı roman ve hikâyeleri de çocuklar tarafından beğenilir. Çocukları "tazelenen baharlar" olarak nitelendiren Halide Edip, öğretmen ve müfettiş olarak eğitim camiasının içinde yer almış, önerileri ile eğitim sistemimize büyük hizmetleri dokunmuş bir aydındır. Öğretmenliği bir çeşit askerlik hizmeti sayan yazar, eğitilmiş olan her insanın bildiklerini bir başkasına öğretmesi gerektiğine inanır. Bir anne duyarlılığı ile çocuğa yaklaşan Halide Edib'in eserlerinde çocuğun, kadının ve toplumun eğitilmesi temel mesele olarak ortaya çıkar (Kıbrıs, 2006, s. 66).

1952'den itibaren Türkiye'de yazılan çocuk edebiyatı eserleri daha çok toplumsal içerikli roman ve öyküler halini alırlar. 1966 yılından sonraki çocuk kitaplarında büyük bir gelişme cereyan eder. Talip Apaydın Toprağa Basınca, Dağdaki Kaynak, Elif Kızın Elleri; Gülten Dayıoğlu Fadiş, Dört Kardeşiler, Suna'nın Serçeleri ve Yurdumu Özledim adlı kitapları yazmıştır. 1966-67 senelerinde Ayşecik ve Ayşegül adlı dizi eserlerin Türkiye'ye geldiği vakte kadar resimli kitap yok denecek kadar azdı. Bu kitapların içerisinde bulunan çizimler daha çok Batılı aile tarzına uygun olarak resmedildiği ve içerisinde bulunan kahramanların isminin değişip yerli unsurlara pek fazla yer verilmediği için çocuklarla özdeşleşmesi zor olur ama bu yayınlar yüksek kaliteli bir baskıya sahiptirler (Yalçın, 2016, s. 41).

1950’li yıllardan sonra Amerikan çocuk edebiyatından Türkçeye uyarlanan birçok eser bulunmaktadır. Bu eserlerin bir kısmı doğrudan Amerika’nın kültür ve tarihine dairken bir kısmı ise uyarlamalar ile Türk çocuk edebiyatı eserleri arasında yerini alır. Türk edebiyatında Suat Yalaz’ın Karaoğlan çizgi romanı, bu üslubun bir gelenek haline gelmesi konusunda büyük bir yere sahiptir. Karaoğlan dizisinde Türk tarihinden özgün olaylar canlandırılır ve özellikle bu eser 12-15 yaş aralığındaki ilk gençlik çağı çocuklarına hitap eder. Bu durum, Amerika’dan gelen *Teksa*s, *Tom Miks*, *Zagore* vb. çizgi romanlar karşısında bir nevi dengeleyici bir işlev yüklenir. Can Göknil’in Kirpi Masalı adlı resimli çocuk kitabı bu alandaki çocuklara seslenen ve aynı zamanda da pedagojik düzeyi iyi ayarlanmış ilk eserdir (Yalçın, 2016, s. 41-42).

Sezgin Burak 1970’li yıllardan itibaren *Tarkan* serisini yazar. Bu çizgi roman serisi Türk tarihine dair olayları ele alan sürükleyici bir eserdir. Eserin daha sonra filmleri de çekilir. Bu çalışma önce gazetelerde tefrika edilmiş daha sonra haftalık çizgi roman dergisi olarak yayımlanmıştır. Çocukların okuma düzeyini geliştirme ve desteklemeye yönelik *Cin Ali* gibi resimli kitapların da gelişmeler sağladığını söylemek mümkün. 1980’li yıllar, Türkiye’de bütün alanlarda yeni bir dönemin başlangıcı olarak kabul edilir. Yapılan askeri darbe, siyasal alanda olduğu gibi, sosyal alanda da önemli değişim ve dönüşümlere neden olmuştur. Her ne kadar bu dönemde edebiyat alanında bir önceki dönemin izleri olsa da gözle görülür biçimde bir dönüşümün yaşanmaya başladığı söylenebilir. Çocuklara yönelik yayınlar ve yayınevleri istenen düzeyde olmamakla birlikte yayınlarda göreceli bir artış yaşanır. Artık çocuğa göre yapılan yayınların birbiri ardınca basılmaya başladığı ve bu yönde özel yayınevlerinin yavaş yavaş faaliyete geçtiğini görürüz (Yalçın, 2016, s.42).

Seksenli yılların çocuk edebiyatına bakıldığı zaman dikkati çeken bir husus okura sunulan kitapların yönetim tarafından belirlenen çizgiye uygun olmak şartıyla yazılarak kısıtlanmış olmasıdır. “12 Eylül Askeri Darbesi ile birlikte, yayıncılık faaliyetlerinde önemli kısıtlamalara gidilmiş, yayınevleri kitap basarken çeşitli kaygıları duymak mecburiyetinde kalarak istedikleri biçimde yayın yapamama ile karşı karşıya kalmışlardır.” Ekonomik kaygılar ise çocuk kitabı yayıncılığının

nitelik ve nicelik kaygısını ikinci plana itmiştir. 1980’li özellikle 1990’lı yıllardan itibaren çocuk edebiyatı alanındaki akademik faaliyetlerin artış gösterdiği görülmektedir. Bu durum esasen o yıllardan itibaren çocuk edebiyatının daha çok benimsendiğini ve özel bir bilim alanı olarak kabul edildiğini göstermektedir (Yalçın, 2016, s. 43).

Türk çocuk edebiyatının içinde yaşadığımız 21. yüzyıldaki genel durumuna bakıldığında, teknolojinin bütün nimetlerinden yararlandığı, albenisi yüksek eserlerin basıldığı, çocukların hoşuna gidecek teknik özelliklere sahip eserlerin çokça yayımlandığı görülmektedir. Bununla birlikte içerik açısından doyurucu ve çocuğa göre eserlerin yeterli olduğu söylenemez. Bilimsel olarak “Nasıl bir çocuk edebiyatı?” sorusunun cevabı araştırılmaktadır. Ancak henüz uygulamada bu tartışmaların yeterince dikkate alındığı söylenemez.” (Yalçın, 2016, s. 45).

Sonuç olarak Türk edebiyatında da çocuk edebiyatının genel seyri Avrupa’dakine benzer bir gelişim çizgisi göstermiştir. Sözlü kültür ürünleri halk arasında bu alandaki ihtiyacı gidererek işlevini yerine getirirken 19.yüzyıldan sonra Tanzimat’la birlikte önce çevirilerin ardından telif eserlerin edebiyata kazandırılmasıyla çocuk edebiyatının gelişmesinde oldukça önemli bir merhale kat edildiğini belirtmeliyiz. Türkiye’de çocuk edebiyatı asıl gelişimini çağdaşlaşmanın hızlandığı ve çocuğa olan ilginin arttığı Cumhuriyet Dönemi’nde göstermiştir.

Aytül Akal’ın Türk Çocuk Edebiyatındaki Yeri

Türkiye’de çocuk edebiyatı alanında yukarıda belirtildiği gibi özellikle 2000’li yıllardan sonra teknolojinin katkılarıyla albenili, çocukların hoşuna gidecek teknik özelliklere sahip eserlerde büyük artış görülmektedir. Ancak içerik açısından eserlerin istenen düzeyde olduğu söylenemez. Bu noktada çocuk edebiyatını bir pazar olarak görmeyip yazdıkları eserler aracılığıyla çocuklara faydalı olmayı, onlara insani erdemleri kazandırmayı hedefleyen yazarların kıymeti tartışılmazdır.

Aytül Akal da Türk çocuk edebiyatında böyle bir yere sahiptir. Akal, yazmak eylemine dolayısıyla edebiyata yüklediği anlamı şöyle açıklamaktadır:

“Yazıyorum, çünkü gökyüzünün karanlıktan aydınlığa dönüşmesi, beklediğimdir... Bir ışığın peşindeyim ben... İnsanın iç dünyasının loş odalarında gizlenen hazineleri erken yaşlarda keşfetmelerini sağlayacak, geleceğin zenginliğini cebinde değil yüreğinde araması gerektiğini gösterecek bir ışığın peşinde...” (www.aytulakal.com).

Aytül Akal yukarıdaki alıntısından da anlaşılacağı üzere insanın kişiliğinin oluşmasında en önemli çağ olan çocukluğun bir hazine olduğunu ve onu ortaya çıkarma işlevinin edebiyatta olduğunu vurgulamaktadır. Bu amaçla masal, hikâye, roman, şiir, oyun gibi edebiyatın çok sevilen türlerinde iki yüze yakın eser yazmış olan Aytül Akal, Türk edebiyatının en üretken çocuk edebiyatı yazarlarından biri olmuştur. O, çocukluktan yetişkinliğe kadar hemen her yaş seviyesi için eserler kaleme almıştır. Onun her eserinin odak noktasında çocuk sorunları vardır. Eserlerinde gereksiz laf cambazlıkları, doldurma bölümler yoktur. Her eserinde amacı çocukları hayata hazırlamaktır. Bunu yaparken de asla dikte etme, zorla benimsetme, empoze etme yolunu tercih etmez. Onun eserlerinde örtük iletiler vardır. Geleneksel edebiyatımızda çokça kullanılan kıssadan hisse tarzına yakındır eserleri. Her okuyan kendi seviyesine göre onun eserlerinden bir ders çıkarır.

Ayrıca Akal’ın eserlerinde ebeveynler ve eğitimciler de hisse sahibi olur. Çünkü çocukların en bunalımlı dönemleri olan ve birçok sıkıntının yaşandığı, birçok değişimin gerçekleştiği ergenlik döneminde, çocuklara nasıl davranılması gerektiği konusunda eserlerinde örtük iletiler yolu ile mesajlar vermeye çalışır (Kaya ve Erkmen, 2017, s. 632).

Aytül Akal’ın çocuk edebiyatı yazarlarına da tavsiyeleri vardır. Ona göre çocuk edebiyatı yazarı olacak kişinin birçok yetenekle donanımlı olması gerekmektedir. Çocuğu iyi tanımak, onun zihinsel ve duygusal gelişimini, ilgi alanlarını bilmek, bütün bunları yazarlık coşkusuyla dile getirebilmek gerekir.

Akal’ın eserlerinde “sevgi” başta olmak üzere sabır, saygı, paylaşımcılık, alçak gönüllülük gibi pek çok değer başarıyla işlenmiştir. Yaşama sevinci, Akal’ın nerdeyse

her eserinde hikâyenin arka planında kendini hissettirir. Aytül Akal eserlerinde kullandığı dil açısından da oldukça titizdir. Ona göre bir çocuk kitabının konusu ve anlatımı çocuğun dünyasına yakın olmalıdır. Akal seçtiği konunun çocuğun bireysel, sosyal, psikolojik ve dil gelişimini destekler nitelikte olmasına özellikle dikkat eden titiz bir yazardır. Sonuç olarak sanatını belli ideallere göre gerçekleştirmeyi hedefleyen üretken bir yazardır.

1.2.3. İran’da Çocuk Edebiyatının Tarihçesi ve Gelişme Safhaları

Çocuk edebiyatının tarihi, Batı’da 16.yüzyılda başlamış olsa da İran gibi Doğu ülkelerinin edebiyatında çok daha eski tarihlere dayanmaktadır. Çocuklar için yazılmamış olsa da çocuklar tarafından beğenilen eserler de İran’da kadim bir geçmişe sahiptir. Bunların ilk örneklerini İran Orta Çağ’ında bulmak mümkündür. Çocukların düşünce ve zihin kapasitesine uygun, onların faydalanması için yazılan eserlerin tarihi ise çok eski olmayıp Meşrutiyet dönemine kadar uzanır. Meşrutiyet döneminin öncesinde yazılan eserlerin en büyük eksikliği, bunların sadece çocukları geleceğe hazırlamak amacıyla kaleme alınmış didaktik eserlerden oluşmasıdır. Bu anlayışla kaleme alınan eserlerde çocuğun bu ürünlerden aldığı edebi zevkin ve çocukların bu tür eserlerden beklentilerinin dikkate alınmamış olmasıdır.

İran Çocuk edebiyatının tarihini beş ana devire ayırabiliriz: İslam öncesi, İslam sonrasında Meşrutiyet dönemine kadar, Meşrutiyet devrinden 1962 yılına kadar, 1962 yılından İran İslam Devrine kadar ve 1979 İslâm Devrimi sonrası .

1.2.3.1. İslam Öncesi Dönemde İran Çocuk Edebiyatı

İslam öncesi dönemde İran'da müstakil bir çocuk edebiyatı mevcut değildi. Bu devirde çocuklar için bir edebiyat olmasa da onların ilgisini çeken hikâyeler, destanlar ve masallar bulunmaktaydı. Çocuklar kendi düşünce seviyelerine göre bu anlatılardan zevk almışlardır. İran'da orta çağ ve İslami dönemde çocukların kullanabileceği çok sayıda hikâye, şiir ve peri masalları gibi eserler bulunmaktaydı. Bu kitapların bazıları öğretim amaçlı olup okullarda ders kitabı olarak kullanılırdı. Aslında bu kitaplar bütün çocuklar için değil özel bir çocuk grubu için yazılmışken herkes bunlardan faydalanıyordu. Aslında halk için yazılmayan bu eserleri İranlı bilgin ve edebiyatçılar padişahların çocukları için gelecekte sultan olacak şehzadelerinin öğretmenini olarak onların faydalanması için yazmışlardı. Bu eserlerin amacı şehzadeleri eğitmek ve sultanlık görevine hazırlamaktı. Öğüt ve nasihat veren yazılar anlamına gelen bu eserler daha çok Sâsânîler döneminde padişahlar tarafından kaleme alınmıştır. İslam öncesinde yazılan Enderznâmeler, sadece Sâsânî döneminde yazılmış eserler olup onların bazılarından sadece birkaç beyit, bazılarından ise çok hacimli ve kalın kitaplar bugün elimize ulaşmıştır. En hacimli Enderznâme *Dinkerd* kitabının altıncı defterinde yer alan ve yüz sayfadan fazla olan metindir. Bunların en ünlüsü ise *Enderzname-i Kudekan (Çocuklara Öğütler)* adlı eserdir.

Pehlevi dilinde yazılan bu eserler akıcı bir dille ve kısa cümlelerle yazılmış olup daha çok sözlü edebiyat alanına dahil edilirler. Sözlü edebiyat da zamanla değişmeye uğradığı için bu kitapların bazısının yazılış tarihi ve yazarı belli değildir. Enderznâmelerin konusu daha çok ülkelerin iyi yönetimi, saray hayatının gelenekleri ve diplomatik davranışlar hakkındadır.

İran'daki en ünlü eğitici-edebi metin Genceli Nizami'nin *Kelile ve Dimne*'sidir. Bu eser çocuklar ve büyükler arasında insicamli bir bağ kurmuştur. *Yadigar-ı Zeriran* ve *Direkht-i Asurik* eserleri ise bu dönemde şiirsel konuşmalar içeren başka eserlerdendir.

Yadigar-ı Zeriran kitabında, Zerir'in yedi yaşındaki Bestur adındaki oğlunun, ölen babasının intikamını almak için Şah Geştasb'tan izin istediğini, çocuğun, savaşa gitmesine izin vermeyen Şahtan gizli savaşa gittiğini, babasının intikamını

enderznâmesi, aldıktan sonra da ordu komutanlığına getirildiğini görüyoruz.(Çıtakoğlu, 2010, s. 23).

Üç bin yıl önce, yazılmış olan *Direkht-i Asurik* eseri de Sâsânî döneminde çocuklara özel yazılan en ünlü ve en eski metindir.

1.2.3.2. İslam Sonrasından Meşrutiyet Dönemi'ne Kadar İran Çocuk Edebiyatı

İslam sonrası dönemde Fars edebiyatının hazinesinde bulunan en ünlü enderznâmeler Kâbusnâme ve siyâsetnâme adlı eserlerdir. Bu dönemde ayrıca birçok eğitici eser ve halk kitapları çocuklar tarafından okunmuştur. Bu eserlere göz atmakta fayda vardır:

Kâbusnâme, Kuhistan hanlarından Keykâvus'un oğlu Gilanşah için yazdığı kitaptır. Bu eserin amacı sadece devlet yönetimi hakkında olmayıp aynı zamanda hayat ile ilgili konuları da içermektedir. Keykâvus'un nasihatlerinden oluşan bu eser İran edebiyatının İslami dönemde yazılan ilk eseridir. Onun öncesinde bir eser daha yazılmış olsa da elimize ulaşmamıştır. *Kâbusnâme* çocuklara uygun olmayan bazı bölümleri içerdiği için günümüzde sadece edebi değeri bakımından kullanılmaktadır.

Siyâsetnâme (veya *Siyeru'l-mülk*) ünlü Selçuklu veziri Nizamülmülk tarafından kaleme alınmış olan eserdir. Nizamülmülk Sultan Melikşah'ın isteği üzerine kaleme aldığı *Siyâsetnâme*'de devletin siyasetlerinden ve yönetim metodlarından bahseder. Bu yüzden bu kitabın okuyucuları padişahlar ve onların şehzadeleri olmuşlardır. Ama bu eserin zengin içeriğinden herkes yararlanabilir. Nizamülmülk eserinde yalnız öğütler vermeyip aynı zamanda teklifler de sunar. Bu kitap hikâyeler, destanlar ve ilginç olaylar içermekte olup okuyan herkesin ilgisini çeken bir eserdir.

Meşrutiyet öncesinde eğitici eserler okullarda öğretilmek amacıyla yazılmıyordu. Bu dönemde sadece okullarda kullanılmak için yazılmış olan eserlerin sayısı oldukça azdır. İran'da yeni tarzda okullar Meşrutiyet sonrasında ortaya çıkıp Rıza Şah zamanında gelişmişlerdir. Meşrutiyet öncesinde eğitim veren kurumlar mektepler ve dini mekteplerle sınırlandırılmıştı. Bu dönemdeki eğitim düzeni günümüzdekinden farklıydı.

Öğrencilerin takip ettikleri belli bir kitap yoktu ve öğrencilerin belli bir öğretmeni olmayıp herkes kendi hayat şartlarına göre bir öğretmen seçmekteydi. O öğretmen de kendi tercihiine göre bazı kitapları ders kitabı olarak seçip öğrencisine okutmaktaydı.

Eski okullarda her zaman öğretilen başucu kitabı *Kuran*'dır. *Nessabul Sebian* adlı eser, İslami dönemin 13. yüzyılında *Abu Nasr Farahi Bojestani* tarafından nazım şeklinde yazılmış bir eserdir. 200 beyit şiirden oluşan bu kitap uzun yıllar çocukların ders kitabı olarak okullarda kullanılmıştır. Farahi çocukların şiiri sevdiğini bildiği için çocuklara Arapça kelimeler ve onların karşılığını şiir kalıbında öğretmeyi amaçlamıştır. Bu kitap yedi asır boyunca Arapça öğretmek için *Kuran*'dan sonra en çok kullanılan eser olup mezhebî konuları da içermekteydi. Ayrıca hastalıklar ve yılın ayları hakkında da bilgi vermekteydi. Bu kitap Orta Çağ'da Avrupa'da bile kullanılmıştır.

İran edebiyatının bu döneminde sıkça kullanılan bir Sarf kitabına ve *Cami el-mukeddemat* adlı kitaba da değinmeliyiz. Ayrıca o dönemde mekteplerde Firdevsi'nin *Şehnâme*'si, Genceli Nizami'nin *Hamse*'si ve Mevlana'nın *Mesnevî*'si gibi tamamı şiir olan eserler veya hem manzum hem mensur karışık bir şekilde yazılmış olan Sa'dî'nin *Gülistân*'ı gibi dünyaca ünlü eserler de kullanılmıştır. Ubeyd-i Zâkânî'nin '*Fare ile Kedi*' adlı hiciv türündeki eseri 14. yüzyılda yazılmış ve bu eser de mekteplerde çocuklar tarafından sevilerek okunmuştur.

Halk edebiyatı ürünlerini daha çok halk arasında sözlü olarak kullanılmakta olan hikâye, masal, destan, efsane, ninni, bilmece, bulmaca, halk şarkıları ve şiirleri oluşturmaktaydı. Sözlü kültürün bir parçası olan halk edebiyatı halkın nesilden nesile aktardığı ürünlerle oluşmaktaydı. Resmi edebiyat daha çok yetişkinlere hitap ederken halk edebiyatı çocuklara da hitap ederdi. Bu yüzden halk kültürü her zaman çocuk edebiyatının ilham kaynağı olmuştur. Muhammed Mehbub İran halk edebiyatı ürünlerini dört ana başlıkta inceler: Hamaset içeren hikâyeler, dinî hikâyeler, kahramanlık hikâyeleri, dünya harikaları.

Firdevsi'nin şaheseri olan *Şehnâme*'nin taklidi ile yazılan *Borzunâme*, *Gerşasbnâme*, *Behmennâme* ve *Samnâme* hamasi eserlerdendir. Mehbub bu eserlerin sayısının yüzden

daha az olmadığını düşünmektedir. Ama bu eserlerin hiç birisi Şehnâme kadar başarılı olmamıştır.

Halk edebiyatının başka bir parçası olan dini hikâyelerin dili sade ve yalındır. Halkın dini duygularına hitap eden bu destanlar ve hikâyelerin amacı müslümanlığı öğretmektir. Hem nazım hem de nesir şeklinde yazılan *İftikharnâme-i Haidari* kitabı ve *Taziyeler* bu hikâyelerin iyi örnekleridirler. Mirza Aqa Mustafa İftikharul-ulum(Sahba)'nın yazdığı *İftiharnâme-i Hayderi* kitabı manzum bir eser olup Hz. Ali'nin gazaları hakkında bilgi vermektedir. Mehub'a göre bu kitabın okuyucu sayısı çoktur. Çocuklar da büyükler gibi bu kitaplardan faydalanmışlardır.

Kahramanlık hikâyelerin en eski ve en değerli örneği *Semek-ı Ayyâr* öyküsüdür. Bu eser 13. yüzyılda Feramerz İbn-i 'Abd-Allâh İbn-i al-Kâteb al-Arrajâni tarafından romana yakın bir tarzda yazılmıştır. Bu kitap ilginç ve çekici olaylara sahip olup yazılmış olduğu döneminin yaşam tarzı, gelenekleri, yemekleri, giysileri, şehirleri ve başka ayrıntıları içerir. Bu eserin ana temaları ise insani değerler, fedakarlık, dürüstlük ve ahlaklı olmaktır. Eserin dili yalın ve basittir. Safevi döneminde yazılmış olan diğer iki eser ise *İskendernâme* ve *Rumuz-ı Hamza* kitaplarıdır. Bu iki eser Kaçar döneminde çok okunmuş ve çok taklit edilmiştir. Kaçar döneminde yazılan başka bir eser ise *Emir Arsalan-ı Namdar* kitabı'dır. Mehub'a göre hiç bir kitap, bu kitap gibi ünlü olmamış ve halk arasında yaygınlık kazanmamıştır.

Çok okunan kitapların arasında yer alan başka bir kitap ise *Bin Bir Gece* kitabıdır. Bu kitabın asıl nüshası Hintçedir. Feteli Ş. Tebrizi tarafından Arapça'dan Farsça'ya çevirilmiştir. Kitabın içerdiği ilginç olaylar, esrarlı ve egzotik ortamı ve peş peşe devam eden ilginç olayları her zaman çocukların ilgisini çekmiştir. Bu kitap İran'da birçok kez yeniden yazılmıştır.

Buraya kadarki bölümde söz ettiğimiz kitaplar İslam sonrası dönemde İranlı ailelerce kullanılmış olan kitaplardır. Yetişkinler ve çocuklar hep birlikte evlerinde bulunan bu kitapları okumuşlardır. Geçmişte özellikle basım sanayisinin gelişmesinden önce kitap, lüks ve pahalı bir ürün olup ona ulaşmak kolay değildi.

Fazlullâh Subhî Muhtedî (1897-1961) ve ünlü İran yazarı Sadık Hidayet kendi dönemlerinde İran'ın halk hikâyelerini toplamışlardır. Burada Sadık Hidayet'in çocuklar için yazdığı en önemli eserlerinden *Agâ Mûşe(Fare Bey)* ve *Şengûl u Mengûl'*eden söz etmek gerekir. Fazlullâh Subhî Muhtedî ise İran'da anlatılan bu sözlü kültür ürünü olan hikâyeleri çocukların anlayabileceği seviyede yeniden yazmıştır. Onun bu alanda İran'da gösterdiği çabaları *Grim Kardeşlerin* Almanya'da ve Charles Perrault'un Fransa'da yaptıkları ile kıyaslayabiliriz. Subhî Muhtedî 1940 yılında yaptığı radyo programlarında çocuklar için uyku öncesi çekici ve güzel hikâyeler anlatmıştır. Onun eğitici ve öğretici öyküleri çocuklar arasında büyük bir beğeni kazanmıştır. Eserlerinden *Amu Noruz (Nevruz Amca)*(1960), *Afsaneha (Efsaneler)*(1945-1946) ve *Dastanhaye Melal (Ulusal Hikâyeler)*(1948) eserleri birçok kez yeniden basılmıştır.

1.2.3.3. Meşrutiyet Devrinden 1962 Yılına Kadar İran Çocuk Edebiyatı

Yeni İran çocuk edebiyatının kuruluşu için hazırlıklar Meşrutiyet döneminde başlamıştır. Meşrutiyet sonrasında yazılan çocuk kitapları çocuklara özel ve onların kapasitesine göre hazırlanmıştır . Meşrutiyet devrimi ve yeni eğitim sisteminin açılması bu edebiyatın doğuşunda etkili olmuştur. Böylece çocuklara yönelik şiirler ve kitaplar yazılmış ve çeviriler yapılmıştır. Meşrutiyet devrimi siyasi, toplumsal ve eğitimsel değişmelere neden olmuştur. Avrupalıların gelişmişlikleriyle tanışan Meşrutiyetçiler İran'ın geleceği için küçük yaşta olan neslin iyi yetiştirilmesi gerektiğini düşünmüşlerdir. Bu amaçla çocuk edebiyatına yönelik çalışmaları olmuştur. Onların çalışmalarını şu iki başlıkta inceleyebiliriz:

Geçmişte İran'da şiirin kullanımı, sultanların sarayına hastı ve yüksek zümreyle sınırlıydı. Sıradan insanların hayatına şiirin girmesi meşrutiyet döneminde yapılan değişmelerle olmuştur. Bu eserlerin çoğu yetişkinlere hitap etse de bazıları çocuklar için yazılmıştır. Bu dönemde yazılan kitaplarda yine de öğüt verici bölümlerin yer alması çocuk edebiyatı adına atılmış ilk adımlar olduğu için önemlidir. İrec Mirza (1874-1926) Meşrutiyet döneminde çocukların anlayış seviyesine uygun şiirler yazan ilk şairdir. İrec Mirza Azeri Türkçesi, Arapça, Farsça ve Fransızca bilmekte olup çocuklar için yazdığı en güzel şiiri *Naşihat be Ferzend* adı ile bilinir. Meşrutiyet döneminin aydınlarından

olan Yahya Dowlatabadi (1863- 1940), Mehdi Qoli Khan Hedayat(1886-1951), Mohammad-Taqi Bahar (1886-1951) ve İran modern şiirinin babası olan Nima Yooshic(1895- 1960) de çocuklar için şiirler yazmışlardır . Meftahul Melek ise Kaçar döneminde *Mesnevi-i Manevi*'nin çocuklara uygun olan bazı hikâyelerini yeniden yazmıştır.

İran çağdaş çocuk edebiyatı Avrupa dillerinden yapılan çeviriler ile başlamıştır. Fakat o dönemde yaşanan en büyük problem yetişkinlerin kendi fikirlerini çocuklara benimsetme isteği olmuştur. Büyükler çocukların ruh haline dikkat etmeden onların da aynı şekilde düşünmelerini istemişlerdir. Meşrutiyet devrimine yakın tarihlerde İran'da basılan kitapların bazılarının yabancı eserlerin etkisinde olduğu görülmektedir. Tâlibof, *Kitâb-i Ahmed* adlı iki ciltli eserini Kaçar zamanında Jean-Jacques Rousseau etkisinde yazmıştır. Yeni eğitim metodlarını iyi bilen Tâlibof bu eserini çocuklara ahlâk ve vatanseverliği öğretmek amacıyla yalın ve sade bir dille yazmıştır. Yazar eserinde batıl inançları tenkit etmiştir. *'Ahmed'* , *'Emil'* gibi hikâyenin kahramanı ve Tâlibof ise onun babası ve öğretmeni gibidir. Meşrutiyetçi Şeyh Ali Tehrani de *'Siyasi Ahlak'* adında iki ciltten oluşan bir kitap yazmıştır. Bu kitap çocuklara yönelik bir eser olup basit bir dile sahiptir. İrec Mirza çocuklar için yazdığı şiirler dışında ünlü Fransız yazar La Fontaine'nin bazı fabllarını şiir türünde Farsçaya çevirmiştir. Huseyn Danesh adıyla başka bir kişi de aynı işi yapmıştır. Onun manzum çevirisi *Cangalestân(Ormanlık)* adlı bir eserdir. Tadeeb-ul-atfal eseri çocuklara yönelik çevirilmiş ilk eserlerdendir. Meftahul Melek tarafından çevirilmiş olan eser yirmi bir resimli hikâyeden oluşmaktadır.

İran yeni edebiyatında 1922-1942 yılları arasında dergi ve gazetelerde çocuklara özel sayfalar tahsis edilmiştir. 1954 yılından itibaren Çocuk edebiyatı alanında çok önemli eleştirel makaleler yayımlanan başka bir dergi *Mecelle-yi Sepîde-yi Ferda* yayımlanmaya başlamıştır (Yahakki , 1998 , s. 243).

Öğretmenler, bu dergide yeni eğitim sistemi hakkındaki düşüncelerini yazmışlardır. Bu dergi çıktığı zaman psikoloji, eğitim, ekonomi konularını içermekte ve çocukların eğitimine odaklanır vaziyettedir. Bu dergi zaman geçtikçe çocuk edebiyatına yönelmiş ve edebi yazılar yayımlamıştır.

İran çocuk edebiyatının yenileşmesinde önemli bir rol oynan başka bir isim Cebbar Bahçeban'dır. İran'da işitmeyen çocuklar için ilk anaokulunu o kurmuştur. O çocukları ve onların yaş özelliklerini etraflıca tanıtmıştır ve dünyayı çocukların gözüyle izlemiştir. Onun öncesinde çocuklara özel modern oyun, şarkı, tiyatro, bilmece yoktur .

Bahçeban 1930'lu yıllarda ilk kez İranlı çocuklar için eser yazmaya başlamıştır. Şiirlerini bir araya toplayan antolojilerini *Men Hem Der Dünyâ Arzû Dârem* ve *Efsâne-yi Bâbâ Berfî* adı ile yayımlamıştır . Bahçeban, İran'ı ve çocukları çok sevdiği için bütün ömrünü çocuk edebiyatı alanine hasretmiş ve çocuklar için eğitici hikâyeler yazmıştır. *Kissehâ-yi Gorg u Çûpân*, *Pîr u arab*, *Arûsân-i Kûh*, *Bâdkonek* ve *Zindegî-yi Kûdekân* adlı değerli eserleri onun bu alandaki çalışmalarındandır (Yıldırım, 1998, s.10).

1959 yılında ilk çocuk dergisi *Keyhan-ı Becheha* adıyla yayımlanmıştır. Onun öncesinde ise 1929 yılında *Ser Fendugh* dergisi yayımlanmıştır ama bu dergi *Keyhan-ı Becheha* gibi önemli ve başarılı olmamıştır.

1.2.3.4. 1962 Yılından İran İslam Devrimi'ne Kadar Çocuk Edebiyatı

1962 yılı İran çocuk edebiyatının tarihinde bir dönüm noktası olup önemli bir yere sahiptir. Bu yılda ders kitaplarında köklü değişiklikler yapılmış; okuma yaşı yaklaşık üç sene erkene alınmış, bu da okuma yazmanın artmasına sebep olmuştur (Yahakki, 1998, s.105).

1961 tarihinden sonra İran çocuk edebiyatını etkileyen iki akım ortaya çıkmıştır. Birinci akım eğitici bir edebiyat yapmaya çalışırken ikinci akım çocuklar için yabancı kitapların tercümelerine odaklanmıştır.

Bu akımları kontrol etmek ve zengin bir çocuk edebiyatının kurulmasını desteklemek amacıyla 1963 yılında Çocuk Kitaplarının Şûrâsı kurulmuştur. Bu Şûrânın kuruluşu İran çocuk edebiyatında önemli olaylardandır. Özel çalışan ve devlete bağlı olmayan bu Şûrânın görevlerinden biri çocuklara uygun olan kitapların seçimidir. Diğeri ise bu yaş grubu için kitap fuarları ve sergilerini düzenlemektir. Bu Şûrâ 1965 yılından itibaren

IBBY kuruluşunun üyesi olmuş ve uluslararası kuruluşlarda itibarlı çalışmıştır. Bu Şûrânın faaliyetleri 1979 İran İslam devriminden sonra da kesintisiz devam etmiştir . Bu Şûrâ son yıllarda *Ferhengnâme-yi Kûdekân ve Novcevânân*(Çocuk ve Gençlerin Sözlüğü) adlı iki ciltten oluşan bir kitap yayınlamıştır.

1966 yılında Kanune *Kânûn-i Perverîş-i Fikrî-yi Kûdekân ve Novcevânân* (Çocuk Düşünce ve Geliştirme Vakfı) adlı başka bir kurum çalışmaya başlamıştır. Bu kültürel-sanatsal kurum çocuklara özel kültürel eserler ve ürünler üretirken çocukların zihinsel kapasitelerini geliştirmeye çalışmıştır. Bu kurum Pehlevi döneminden şimdiye kadar yazarların, akademisyenlerin ve çocuk edebiyatıyla ilgilenen bilim adamlarının buluşma noktası olmuştur. Bu kurum İran'ın en fakir köylerinde de çocuk kütüphaneleri açmıştır.

Bu yıllarda İran çocuk edebiyatını etkileyen yazarların arasında, Nâdir-i İbrâhîmî, Samed-i Behrengî, Feride Fercâm gibi isimler ilk sıralarda yer almaktadır. Behrengî daha çok *Küçük Kara Balık* çocuk kitabı ile tanınmış bir yazardır. Nâdir-i İbrâhîmî çocuk edebiyatı alanında çalışmaya, Hengam adlı enstitünün kurulması ile başlamıştır. Fercâm'ın çocuklar için yazdığı ilk kitabı olan *Hasanı* adlı eser çocuklar tarafından büyük ilgi görmüştür .

İran çocuk edebiyatı gençlerin ve öğrencilerin nüfusunun artması ve ekonomik durumunun iyileşmesi ile birlikte 1970-1980 yılları arasında geçmiş senelere göre daha gelişmiştir.

Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Abbâs Yemînî Şerîf öncülüğünde lisans düzeyinde çocuk edebiyatı dersleri de okutulmaya başlanmıştır (Yıldırım, 1998, s. 14).

1.2.3.5. İslâm Devrimi Sonrası İran Çocuk Edebiyatı

İran'da çocuk edebiyatı 1979 devriminden sonra bütün edebi ve kültürel alanlar gibi dini konuların etkisinde kalmıştır. Edebiyat farklı bir şekil alıp dini değerleri öğretmek amacıyla kullanılmıştır. Bu dönemde dini değerleri taşıyan eserlerin sayısı devletin himayesi sayesinde artırılmıştır. Dini konulu eserlerin çocukların anlayabileceği bir dil ile yazılması bu dönemin gelişmelerindedir.

Kânûn-i Perveriş-i Fikrî-yi Kûdekân ve Novcevânân (Çocuk Düşünce ve Geliştirme Vakfı) kurumu devrimden sonra kısa bir duraklama ile yeniden çalışmaya başlamıştır. Bu kurumda hem İranlı yazarların eserleri hem de Batılı kitapların çevirileri yayınlanmıştır. Bu dönemde çocuk edebiyatının yazar, şairler ve ressamalarının sayısı artmış ve onların arasında bir rekabet başlamıştır. Bu rekabetin sonucunda edebi değer taşımayan oldukça eser yazılmıştır. Bu gelişme çocuk edebiyatında eleştiri alanında çalışmaların başlamasına vesile olmuştur..

Bu dönemin İran çocuk edebiyatında Ali Eşref-i Dervîşiyân, Feridun-i Dustdar, Mustafa Rahman-Dust, Susan Taghdis ve özellikle *Mecid'in Maceraları* ve *Kalibâfhâne* adlı eseri ile tanınan Hûşeng Murâdî-yi Kermânî gibi isimler ilk sırada yer alırlar.

Bu yazarların arasında Hûşeng Murâdî-yi Kermânî özel bir yere sahiptir. O hem çocuklara ve hem yetişkinlere hitap eden hikâyeler ile dünyaca tanınmış bir yazardır. Kermânî edebi faaliyetlerine 1961 tarihinde başlamış ancak onun eserleri İran İslam Devrimi'nden sonra olgunlaşmıştır. O, yaşadığımız dönemde çocuk edebiyatı alanındaki en önemli yazarlardandır. Onun *Davul* adlı hikâyesi, ABD'nin en ünlü çocuk edebiyatı dergisi Cricket tarafından son otuz yılın en iyi hikâyesi seçilmiştir. Eserleri dünyanın farklı dillerine çevrilmiş; 2000 yılında İran'ın tek adayı olarak Kiriya Pacific Rim Book Ödülü'ne aday olmuştur. 2004 yılında İran'da çocuk edebiyatı alanında ,Unutulmayanlar Devlet Üstün Nişanına layık görülmüştür.

İran-İrak savaşından sonra 1990-2000 yılları arasında çocuk edebiyatı eserlerinin yazılması ve basılmasının azalmış olmasına rağmen bu alanındaki çevirilerin sayısı artmış ve tercüme devri başlamıştır. Haney-ı Tercüme-yi Edebiyat-ı Kudek ve Nevcevan(Çocuklar ve Gençlerin Tercüme Evi) bu dönemde kurulmuştur. Edebi eleştirilerin sayısında da ayrıca artış görülmüştür.

Bu on yılda gerçekleşen başka önemli olaylardan biri 1999 yılında Encümen-i Nevisendegan-ı Kudek ve Nevcevan(Çocuk ve Genç Yazarların Derneği) adlı derneğin kurulmasıdır . Onun ardından 2004 yılında Encümen-i Tesvirgeran-ı Kudek ve Nevcevan(Çocuk ve Genç Ressamların Derneği) da kurulmuştur. Çocuk edebiyatındaki bir başka önemli olay ise 2000'li yıllarda İran Çocuk Edebiyatı tarihi kitabının onuncu

cildinin basılmasıdır.

Susan Taghdis'in İran Çocuk Edebiyatındaki Yeri

Susan Taghdis İran çocuk edebiyatının son döneminde oldukça önemli bir yere sahiptir. İran çocuk edebiyatının son dönem ünlü yazarları olan Ali Eşref-i Dervişiyân, Feridun-i Dustdar, Mustafa Rahman-Dust ve dünyaca ünlü Hûşeng Murâdî-yi Kermânî gibi Susan Taghdis de edebiyat eleştirmenleri tarafından en önemli çocuk edebiyatı kalemlerinden biri olarak kabul edilir.

Taghdis, 1979 İslam Devrimi'nden sonra bütün edebi ve kültürel alanlarda hissedilen eserlerde dinî konuların işlenmesi güdümünün etkisinde kalarak diğer yazarlar gibi edebiyatı dinî değerleri öğretmek amacıyla kullanmıştır. Bu tür eserler devletin himayesi altında yazıldığı için Taghdis bir nevi yönetimin çocuklara hitap eden sesi olmuştur. Ancak yönetimin sesi olmuştur şeklindeki indirgemeci bir yaklaşım Susan Taghdis'in edebi değerine gölge düşürmez. O her şeye rağmen gerçek sanatçı kumaşı taşıyan bir yazardır.

İran edebiyatında özellikle 2000' li yıllardan sonraki önemli gelişmelerden biri dinî eserlerin çocukların anlayabileceği bir sadelikte yazılmış olmasıdır. Yukarıda adı geçen yazarlar işlenmiş bir çocuk edebiyatı dili yaratmışlardır ki Susan Taghdis de bu noktada önemli bir yere sahiptir. Taghdis için dil çok önemli bir meseledir. Her yazar için ilk amacın çocuk okuruna daha yakın ve anlaşılır bir dil yakalamayı hedeflemek olması gerektiğini vurgulayan Taghdis, masal dilinin bu noktadaki hayatiyetini savunur. Çünkü masal dili çocuk okur için en uygun dildir . Bunun neticesinde Taghdis'in en belirgin üslup özelliği cümlelerinin sadeliği, kısalığı ve netliğinde görülmektedir.

Taghdis, İran Çocuk edebiyatında fantezi türünün önemli temsilcilerindendir. Fantezi; sinema, resim gibi çeşitli sanat dalları ve edebiyatta gerçek olmayan hayale dayalı bir üslupla hikâye anlatımıdır. İran edebiyatında hayal-kurgu da denilen bu tür 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında görülmeye başlandı. Günümüzde dünya çocuk edebiyatının eserleri yaklaşık yüzde seksen oranda bu türle kaleme alınmaktadır. Bu tür aracılığıyla gerçekleşmeyecek şeyler kolaylıkla anlatılır. İşte bu yüzden Taghdis'in

yazarlıkla ilgili vurguladığı en önemli hususlardan birisi “hayal gücü”dür, bir sanatçı için hayal gücü her şeydir. Susan Taghdis fantezi türünü fabl/hayvan hikâyeleri anlatmakta bir araç olarak kullanmış ve oldukça başarılı olmuştur. Bu tarz hikâyelerini daha çok küçük yaş grupları için yazan Taghdis, bol resimli bu kitapların çizimlerini de bizzat kendi yapmıştır. Taghdis bir röportajında, çocuklar için yapılan çalışmaların hafife alınmaması gerektiği ve çocuklara yönelik yapılan her çalışmanın daha kolay olduğunun düşünülmesinin yanlış olduğunu vurgular. Taghdis, çocuklar için hikâyelerinin yanı sıra şiirler de kaleme almıştır. Ayrıca çocuklara dini konuları öğretmek adına farklı çalışmalar da yapmıştır. Sonuç olarak Susan Taghdis İran çocuk edebiyatının yaşayan en üretken ve başarılı yazarlarından biri olarak kabul edilmektedir.

2. BÖLÜM: YAZARLARIN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

2.1. AYTÜL AKAL’IN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ

2.1.1. Aytül Akal’ın Hayatı

Aytül Akal kendi kaleminden hayat hikâyesini şöyle anlatıyor:
(<http://www.aytulakal.com>)

“1952 yılında, yasemin kokulu İzmir’de doğdum. Çocukluğum ve gençliğim orada geçti. 1971’de İzmir Amerikan Kız Koleji’ni bitirdim. 1999’da uzaktan eğitimle Washington International University’den mezun oldum ve aynı üniversitede yine uzaktan eğitimle 'Eğitim' dalında yüksek lisansımı yaptım.”“Çok küçükken başladım yazı yazmaya. Yazmak bir tutkuydu benim için. Zaman zaman küsüp “Yazmayacağım!” diye yeminler ettiğim, ama vazgeçemediğim bir aşk gibi, yazmak...” “Çocukluğumdan bu yana, çeşitli dergilerde yazılarım, şiirlerim ve röportajlarım yayınlandı. Yetişkinler için şiirler içeren ve artık yayında olmayan ilk kitabım “*Kent Duygusu*” 1981’de yayımlandı. Çocuklar için yazmaya 80’li yılların sonlarında başladım. İlk masal kitabım “*Geceyi Sevmeyen Çocuk*” 1991 yılında yayımlandı. 1989 yılında yazdığım ve 1991 yılında yayımlanmaya başlayan bu masallarım halen yeni yeni baskılar yaparak çocuklarla buluşuyor.”

2.1.2. Aytül Akal’ın Edebi Kişiliği

Çocukken yazar olmayı hayal eden Akal hala kitaplığında saklı olan günlüğüne 1967 yılında daha 15 yaşındayken, “ben büyüdüğümde ünlü bir şair ya da yazar olacağım, ülkeme yararlı olacağım” diye yazmıştır. (<http://www.gazeteduvar.com.tr>) Akal yazmak ile merakını kendi sitesinde şöyle anlatır:

Yazıyorum çünkü yazmak benim mutluluğumdur, tutkumdur. Onsuz olamayacağımı kabullenip baş eğdiğimdir... Yazıyorum, çünkü gökyüzünün karanlıktan aydınlığa dönüşmesi, beklediğimdir... Bir ışığın peşindeyim ben... İnsanın iç dünyasının loş odalarında gizlenen hazineleri erken yaşlarda keşfetmelerini sağlayacak, geleceğin zenginliğini cebinde değil yüreğinde araması gerektiğini gösterecek bir ışığın peşinde... (<http://www.aytulakal.com>).

1974 yılında Hayat Mecmuası'nda “*Aklımızda Bulunsun*” başlıklı bir metin ile köşe yazarlığına başlayan Aytül Akal, 1977 yılında Elele Dergisi'nde “*Bindallı*” başlığıyla 16 sayfalık bir ek dergi yazarak uzmanlık hayatını devam ettirir. Aytül Akal , 150 yılında yakın şiir, öykü, masal, tiyatro oyunu ve roman türlerinde eser kaleme aldı. İlk eseri, 1982 yılında yayımladığı “*Kent Duygusu*” adlı bir şiir kitabıydı . Çocuklar için yazmayı 80'li yılların sonunda başlayan Akal ilk çocuk kitabı olan “*Geceyi Sevmeyen Çocuk*”unu 1991 yılında yayımlandı. Akal çocukluğundan beri, bir gün yazar olacağını biliyordu , ama bir gün çocuk kitabı yazacağı hiç aklına gelmezdi. Çocukları doğduktan sonra onlara masal anlatırdı. Masalların sayısı arttıkça ne anlattığını unuttuyordu ve çocukları aynı masalı tekrarlamasını istediklerinde aynı masala unuttuğunu farkediyordu.

“En iyisi bunları yazayım da, anlatmakla uğraşmak yerine kâğıtlardan okur rahat ederim.” diye düşünen Akal 1989 yılında masalları daktiloda yazmaya başladı. Sonunda tümünün büyük bir dosya olduğunu fark eden Akal yıllar boyunca yazmak istediği kitap tarzını buldu. Böylece kenidini birdenbire çocukların dünyasında bulunan yazar bu masal kitabından sonra, sadece çocuk ve gençlik alanında yazmaya devam etmeye karar verdi. Yazar çocuklar için yazmaya sebep olan sürecini şöyle anlatır:

“1989 yılında kucağımda onlarca masal vardı. Küçük oğlum için yazmıştım onları. Benden masal okumamı isteyen ama önerdiğim hiçbir kitabı sonuna kadar okutmayıp daha ilk sayfasında kulaklarını tıkayarak başka masal istediğini söyleyen, uyku

uyumayan, yemek yemeyen, inatçı mı inatçı bir çocuğa... O zamanlar 2-3 yaşlarındaydı. Benden ısrarla masal istiyordu ama hiçbir kitabı okutturmuyordu. Sabrımın taşıdığı bir gün, “Peki ama sen hangi masalı istiyorsun? Söyle onu okuyayım,” dedim. Sandım ki, kitapların arasından bir tanesini seçip bana okutturacak. “Ben kertenkele masalı istiyorum!” dedi, kararlı ve kendinden emin. “*Küçük Kertenkele*” masalını o gün anlattım. Ardından “*Uyumak İstemeyen Zürafa*”... O günden sonra nasıl bir masal istiyorsa, itiraz etmeden, hemen oracıkta yaratıp, bir yandan kurgularken, bir yandan anlatıyordum. Daha sonra bu masalları daktilomda yazıya döktüm (o zamanlar elektrikli daktilolar bile yoktu!).” (Eğitim Dergisi, 2004, s. 13-14).

Çocuk ve gençler için faydalı kitaplar yayımlamayı hedefleyerek 1995 yılını Uçanbalık Yayınları'nın kurucu ortaklığını yaptı. Daha sonra bu yayıncılık, Tudem yayınları arasına katıldı. 1991 yılından bu yana eserleri, çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı, ders kitaplarında yer aldı. Aynı zamanda Köşe yazıları yazdı, röportajlar yaptı ve kitaplarını imzaladı. Konferanslar vererek ve sosyal projelere katılarak çocukların okuma kültürünü geliştirilmesinde etkili oldu. 1997'den bugüne kadar Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki'nde çocuk ve gençler için kitap tanıtımları yaptı.

2010 yılında, Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği tarafından Uluslararası Astrid Lindgren Memorial Award (Alma Ödülleri) için Türkiye adayı olarak gösterildi. 2012 yılında, Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde V. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yaşayan Yazarlar Sempozyum dizisinin konu yazarı olarak, 9-11 Mayıs tarihleri arasındaki üç gün boyunca “Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Aytül Akal” eserleri incelendi. Eserleri çeşitli akademik çalışmaya konu oldu, hakkında kitaplar yayımlandı. 50'yi aşkın kitabı , Almanca, İngilizce, İspanyolca, Farsça, Bulgarca, Macarca ve Arapça gibi çeşitli dillere çevrilerek yurt dışında yayımlandı. Aytül Akal kitaplarının yurtdışında farklı ülkelerde çevrilmesinin nedenini, bir röportajında şöyle açıklamaktadır: “Kitaplarımın yurtdışında farklı dillere çevrilmesinin nedeni, yazdıklarımın evrensel değerler taşıması. Yabancı çocukların kitaplarımla buluşuyor olması, çocukluk hayalimin gerçekleşmesi değil de ne? Örneğin son İspanyolca çeviri, Bolivyalı çocuklarla buluşacak. Çocuk edebiyatına bir ömür adamışlığın ödülü...” (Senek, 2018, s.70).

Akal ile birçok projede beraber olan Mavisel Yener, gönüllü projeler ve iş birliği noktasında Türk çocuk yazarları arasında Akal'ın tartışmasız çok önemli bir yere sahip olduğunu belirtir ve eğer bu hususta bir ödül verilecekse ödülün kesinlikle Akal'a verileceğini ifade eder. Bu durumu sebepleri ile şöyle bildirir (Yılmaz vd., 2013, s. 37): “Aytül Akal'la birlikte ürettiğimiz kitaplar, tiyatro yapıtları ve birlikte yürüttüğümüz gazete sayfalarının yanı sıra birazdan sözü edilecek olan gönüllü projelerin hepsi göz önüne alınca onun çalışkanlığının, işbirliği gücünün, sorumluluk duygusunun, harcadığı çabanın en yakın tanıklarından biriyim. Çağdaş Türk çocuk yazarları arasında gönüllü projeler ve işbirliği konusunda bir ödül verilecek olsa tartışmasız büyük ödül onun olurdu. Akal'ın çabaları kişisel sınırları çoktan aşmış, bu alana katkıda bulunabileceğim, yapabileceğim ne var, diyen bir çabaya dönüşmüştür.”

Çoğu yazarın hayatında ailelerinin desteği büyük önem taşır ancak Akal'ın hayatında bu durumu pek görmemekteyiz. Yazar bu durumu şöyle açıklar : “Annemin bir arkadaşı yılbaşında armağan olarak el emeği kitap ayrıçaları yapmış arkadaşlarına. Geçen Pazar ziyarete gittiğimde annem, “Benim işime yaramaz, al senin olsun,” diyerek bana verdi ayracını. Neden işine yaramaz? Çünkü annem kitap okumaz. Gerçekten de, kitaplığı olmayan bir evde büyüdüm ben. Gazete okunurdu, radyo dinlenirdi, oyun oynanırdı, ama kitap... O, bizim yaşamımızın dışında bir yabancıydı sanki, benim bir-iki, ablamın iki-üç kitabı vardı belki, hepsi o kadar. Aytül Akal torunu Alya'yı kitaplarla tanıştırıyor... İlk kez okulunda karşılaştım ben kütüphaneye. Raflar dolusu çeşit çeşit kitabı görünce, ağzım açık kalmıştı. İşte o kütüphanede başladı benim kitaplarla gerçek dostluğum. Ama annemi ısındıramadım bir türlü kitaplara. Hep çok işi vardı... Annem yazar olduğumu bile, yıllar sonra öğrendi... Kitaplarıma şöyle bir baktı, hiçbirini okumadı. “Ben Minicik Bir Bebektim” başlıklı kitabımla ödül aldığımı duyunca dayanamadı, “Ver bakayım şunu,” dedi. O kitapta, yıllar önce genç yaşta ölen babamın anısına, babam gibi tuhafiyeci olan bir kahraman yaratmış, babama benzesin diye ressamı yönlendirmiştim hatta. Benzerliği fark eder de üzülür diye kitabı istemeye istemeye uzattım. Annem sayfaları çevirdi, “Bunda çok az yazı var, nasıl ödül almış ki?” dedi. Okumadı. Bakın ben bu yaşma geldim, yüzün üzerinde kitap yazdım, annemle bir kitabı paylaşmamış olmanın kırıklığını hâlâ hissediyorum. Keşke ben çocukken zaman ayırsaydı, yemeği yarım saat geç yeseydik ama birlikte okusaydık,

sonra okuduğumuz kitapla ilgili kendi öykülerimizi düşleseydik. Annemle, düşlerimizi birlikte yaşasaydık... Birinin annesi, babası, ya da anneannesi, dedesi ona masal okumuş diye duysam, içim cızlar. Ben de aile fertlerinden birinin bana kitap okuduğunu hatırlamayı isterdim. Aradan 30 yıl, 40 yıl bile geçse, kimin bana okuduğunu, kiminle bir kitabı paylaştığımı hatırlar, içim ona karşı sıcacık bir sevgi ve mutlulukla dolardı. Bana okunmadığımı, 50 yıl sonra hâlâ hatırlıyor olduğuma bakılırsa, “Çocuğumla Okuyorum Annem ve Ben” kitap okuma projesine katılan annelerin çocukları, anneleriyle paylaştığı bu güzel etkinliği en güzel anıları arasına alacak ve kuşkusuz, bundan 50 yıl sonra bile hatırlayacaklar.”

Aytül Akal’ın Aldığı Ödüller

Eskilerin tabiriyle oldukça velûd bir yazar olan Aytül Akal yıllar boyunca yazmış olduğu eserleri için ve çocuk edebiyatına yaptığı katkılardan dolayı birçok ödüle layık görülmüştür. Aldığı ödüller şunlardır:

T.C. Kültür Bakanlığı, (1995) Eflatun Cem Güney 0-6 Yaş Çocuk Kitabı yarışmasında “*Ben Minicik Bir Bebektim*” eseri ile ödül kazandı.

Astrid Lindgren Memorial Award (Alma Ödülleri) Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği tarafından Türkiye adayı olarak gösterildi (2010).

Elektrik, Elektronik ve Hizmet İhracatçıları Birliği’nin TET 2015 İhracat Başarı Ödülleri Töreninde, Yurt Dışında En Çok Eseri Yayınlanan Yazar ödülünü aldı.

“*Mavi Ay*” kitabı ile 2004’te Çocuk Edebiyatçıları Birliği Yılın Çocuk Şiiri Kitabı ödülünü aldı (Mavisel Yener ile birlikte).

“*Kırmızı Şemsiye*” kitabı ile 2008’de ÇGYD Tasarım Özendirme ödülü (Mavisel Yener ile birlikte).

“*Reçelli Şiirler*” kitabı ile 2015’te ÇGYD Yılın Kitabı Tasarım ödülü (Mavisel Yener ile birlikte)

“*Kayıp Kitaplıktaki İskelet*” kitabı ile 2015’te Uluslararası Found in Translation Seçkisi ödülü (Mavisel Yener ile birlikte)

“*Denizin Büyüsü*” kitabı ile 2005’te ÇGYD En İyi Resimleme ve Tasarım ödülü (Mavisel Yener ile birlikte)

2.1.3. Aytül Akal’ın Eserleri

Masalları

Geceyi Sevmeyen Çocuk (Ekim 1991), *Geceyi Unutan Fil* (Nisan 1996), *İp Bacaklı Uzaylı Çocuk* (Mayıs 1997), *Ben Büyüküm* (Haziran 1998), *İnatçı Çocuk*, *Uyumak İstemeyen Zürafa* (Haziran 1998), *Küçük Kertenkele* (Ocak 1998), *Meraklı Uzay Çocuğu* (Eylül 1997), *Fasulye Motorlu Uçan Daire* (Ekim 1997), *Suda Oynamayı Kim Sevmez* (Ocak 1998), *Karanlıktan Korkan Çocuk* (Haziran 1998), *Dağınık Çocuk* (Haziran 1998), *Canı Sıkılan Çocuk* (Kasım1993), *Canı Sıkılan Aydede* (Mayıs 1997), *Işıkları Dolaşan Çocuk* (Haziran 1998), *Şımarık Fil* (Şubat 1996), *Park Yiyen Robot* (Nisan 1997), *Küçük Anne* (Haziran 1998), *Cadı Burunlu Fabrika* (Ocak 1997), *İki Kavgacı Ağaç* (Ağustos 1996), *Sinderella Olmak İsteyen Çocuk* (Haziran 1998), *Üç Uçan Çocuk* (Ocak 1997), *Kardeş İsteyen Çocuk* (Nisan 1994), *Nerden Çıktı Bu Kardeş* (Haziran 1998), *Ormandaki Apartman* (Ocak 1998), *Denizin Altını Merak Eden Vapur* (Ekim 1997), *Çikolata Çocuk* (Nisan 1997), *Gezmeyi Seven Ağaç* (Mayıs 1996), *Yatağın Altındaki Harfler* (Mayıs 1998), *Eğlence Ülkesini Arayan Dinozor* (Mayıs 1998), *Yaşlı Çocuk* (Haziran 1998), *Kimin Yatağı Uçuyor* (Mayıs 1997), *Sabahı Boyayan Çocuk* (Nisan 1995), *Bütün Oyuncaklar Benim* (Ağustos 1998), *Bana Bir Rüya Ver* (Haziran 1998), *Kızamık Olan Fil* (Ekim 1996), *Rengini Arayan Top* (Ekim 1997), *Terlikleri Kim Giyecek* (Ağustos 1998), *Buruşuk Kâğıt Parçası* (Mayıs 1997), *Uzaylı Çocuğun Ödevi* (Eylül 1997), *Üç Sihirli Öpücük* (Haziran 1998), *Soru Balonları* (Mayıs 1998), *Masalları Arayan Çocuk* (Nisan 1997), *Masalını Arayan Ejderha* (Ocak 1998), *Büyük Yatakta Kim Yatacak* (Şubat 1996), *Üç Gözlü Çocuk* (Haziran 1998), *Yaramaz Trafik Lambası* (Eylül 1997), *Çöp Kafalı Çocuk* (Nisan 1997), *Kitap Perisi* (Mayıs 1998), *Reklamları Çizen Çocuk* (Nisan 1997), *Işığını Yitiren Yıldız* (Eylül 1997), *Bu Dünya*

Kimin (Eylül 1997), *Dilek Ağacı* (Ekim 1996), *Dünyanın En Güzel Ağacı* (Ekim 1996), *Ormanın Renkleri Kimde* (Ocak 1998), *Ormanın Yeni Komşuları* (Ocak 1998), *Ben Ne Zaman Büyüyeceğim* (Ağustos 1998), *Ben Ne Olacağım* (Ağustos 1998), *Masal Masal* (2012).

Hikâyeleri

Oğlum, Ben Çocukken (Ağustos 1995), *Kızım, Ben Çocukken* (Ağustos 1995), *Kızım Nerdesin?* (Ekim 1999), *Oğlum Nerdesin?* (Ekim 1999), *Babam Duymasın* (Mart 2002), *Kırmızı Şemsiye* (Mavisel Yener-Aytül Akal) (Nisan 2007), *Benim Babam Sihirbaz* (Şubat 2009), *Babamın Sihirli Küresi* (Ocak 2011), *Annem Neden Çıldırıldı* (Ocak 2011), *Öykü Yazmayı Seviyorum* (Mavisel Yener-Aytül Akal) (Mart 2014), *Gökyüzünde Balonlar* (Nisan 2014), *Tak Tak Tak Şans Geldi!* (2016), *Çok Uslu Yaramazlar-1, İkiz Arkadaşlar* (2017), *Çok Uslu Yaramazlar-2, Okumak mı, Yazmak mı?* (2017), *Çok Uslu Yaramazlar-3, Öğretmenin Süprizi.* (2018)

Resimli Kitapları

Ben Minicik Bir Bebektim-1 (Mayıs 1996), *Sarayın Süslü Kedisi* (Eylül 1996), *Ben Minicik Bir Bebektim-2* (Eylül 1997), *Şeker Canavarı* (Ağustos 1998), *Uyku Canavarı* (Ağustos 1998), *Kitap Canavarı* (Ağustos 1998), *Atatürk Olmak/Becoming Atatürk* (Ağustos 1999), *Yatağın Altında Kim Var* (Ağustos 1999), *Sanatçının Sihirli Odası* (Nisan 2002), *Kardeşimin Sihirli Okulu* (Mayıs 2002), *Küçük Prens'in Doğum Günü* (Mayıs 2002), *Öğretmenin Sihirli Şapkası* (Ağustos 2002), *Saray Horozu'nun Doğum Günü* (Ağustos 2002), *Dedemin Sihirli Dolabı* (Eylül 2002), *Mevsimler Kralı'nın Doğum Günü* (Mart 2003), *Kraliçe'nin Doğum Günü* (Nisan 2003) *Kardeşimin Garip Arkadaşları* (Ağustos 2004), *Canım Annemin Doğum Günü* (Eylül 2010), *Canım Babamın Doğum Günü* (Eylül 2010), *Güzel Ablamın Doğum Günü* (Eylül 2010), *Yakışıklı Ağabeyimin Doğum Günü* (Eylül 2010), *Tatlı Kardeşimin Doğum Günü* (Ocak 2011), *Tonton Dedemin Doğum Günü* (Ocak 2011), *Pamuk Büyükanne'nin Doğum Günü* (Haziran 2011), *Sıska Kedimin Doğum Günü* (Haziran 2011), *Sevgili Öğretmenimin Doğum Günü* (Ekim 2011), *Can Arkadaşımın Doğum Günü* (Ekim 2011), *Açıl Kapı Açıl* (Kasım 2011), *Açıl Bahçe Açıl* (Kasım 2011), *Açıl Maske Açıl*

(Kasım 2012), *Kediş'in Armağanı* (Kasım 2013), *Oyuncu Susam* (Kasım 2013), *Pufi Yumak Peşinde* (Nisan 2014), *Hastanede Şenlik Var* (Ekim 2014). *Sevimli Beyaz* (Şubat 2015), *Ne Oynayalım* (Mayıs 2015), *Ne Boyayalım* (Mayıs 2015), *Ne Anlatalım* (Ağustos 2015), *Ne Yiyelim* (Ağustos 2015), *Moko ile Dinozo-1* (Kasım 2015), *Moko ile Dinozo-2* (Kasım 2015), *Moko ile Dinozo-3* (Kasım 2015), *Moko ile Dinozo-4* (Kasım 2015), *Babaannemin Perili Odası* (Kasım 2015), *Dedemin Sihirli Mutfağı* (Kasım 2015), *Mıymıy Teyze-1* (Kasım 2015), *Mıymıy Teyze-2* (Kasım 2015), *Mıymıy Teyze-3* (Şubat 2016), *Mıymıy Teyze-4* (Mayıs 2017), *Mıymıy Teyze-5* (Ocak 2018), *Bu Ne Biçim Armağan* (Mavisel Yener) (2015), *Bu Ne Biçim Sunum* (Aytül Akal, Mavisel Yener) (2015), *Sokakta Kediler* (2016). *Bu Ne Biçim Kardeş* (Aytül Akal, Mavisel Yener) (2017), *Söz Vermiştin Ama Baba* (2018), *Söz Vermiştin Ama Anne* (2018)

Romanları

Süper Gazeteciler (Kasım 2000), *Süper Gazeteciler/Parktaki Esrar* (Kasım 2001), *Süper Gazeteciler/Likörlü Çikolata* (Kasım 2007), *Süper Gazeteciler/Belalı Davetiye* (Kasım 2009), *Kayıp Kitaplıktaki İskelet-1* (Mavisel Yener-Aytül Akal) (Ocak 2011), *Kırmızı Arabanın Hayaleti* (Nisan 2012), *Biri Uzaylı mı Dedi?* (Ekim 2013), *Yine mi Uzaylı?* (Mart 2014), *Esrarengiz Duman* (Ekim 2014), *Kayıp Kitaplıktaki İskelet- 2* (Mavisel Yener-Aytül Akal) (Kasım 2014), *Çılgın Uzay Planı-3* (Eylül 2015), *Gökten Uzaylı Düştü* (2016), *Zombili Mombili Roman* (Nisan 2016), *Kiralık Evde Bir Gün İki Gece* (Nisan 2016), *Renk Delisi* (Süper Çocuklar) (Nisan 2016). *Ses Delisi* (Süper Çocuklar) (2016), *Abur Cubur Canavarı* (Kasım 2016), *Kayıp Kitaplıktaki İskelet 3* (Mavisel Yener-Aytül Akal) (Mayıs 2017), *Koku Delisi* (Süper Çocuklar) (2017), *İmdaat! Uzaylı Yağıyor* (Aralık 2017), *Süs Delisi* (Nisan 2018), *Odamdaki Hayalet* (Nisan 2018), *Sihirbazın Kuyruğu* (Mayıs 2018)

Şiirleri

Kent Duygusu (1981), *Mavi Ay* (Aytül Akal- Mavisel Yener) (Ocak 2004), *Kar Sesi* (Aytül Akal- Mavisel Yener) (Nisan 2004), *Kuş Uçtu Şiir Kaldı* (Aytül Akal- Mavisel Yener) (Şubat 2004), *Şiirimi Kedi Kaptı* (Aytül Akal- Mavisel Yener) (Mayıs 2004), *Denizin Büyüsü* (Aytül Akal- Mavisel Yener) (Nisan 2005), *Ay Kaç Yaşında?* (Aytül

Akal- Mavisel Yener) (Nisan 2006), *Kaç Güneş Var* (Aytül Akal- Mavisel Yener) (Ekim 2008), *Şaşkın Şiirler* (Aytül Akal- Mavisel Yener) (Nisan 2011), *Balığım Şiir Yazdı* (Aytül Akal- Mavisel Yener) (Ağustos 2013), *Uçan Şiirler* (Aytül Akal- Mavisel Yener) (Kasım 2013), *Zıplayan Şiirler* (Aytül Akal- Mavisel Yener) (Kasım 2014), *Reçelli Şiirler* (Aytül Akal- Mavisel Yener) (Kasım 2014). *Bir Ayağı Yerde, Bir Ayağı Gökte* (2017), *Uçan Şiirler* (2017)

Oyunları ve diğer türlerdeki eserleri

Oyunlar: *Aç Perdeyi Ben Geldim* (müzikli)- Ağustos 1995

Yetişkinlere Öyküler: *Beni Bırakma Hayat* (Mart 1998), *İki Ucu Yolculuk* (1998-2000).

Derlemelerde: *Hani Her Şey Oyundu* (2006), *Kanatlı Sözler Bahçesi* (s.256) (Mavibulut, 2006), *Allianoi'e Mektuplar* (s.80) (Anabasis Yayınları, 2007,) *Aşık Oldum*, (s.39) (Uçanbalık, 2009), *Kadından Sakıncalı Öyküler* (s.210) (Şenocak Yayınları, 2009), *Sevinci Eksik Şiirler*(s.63) (Çocuk Vakfı Yayınları, 2011)

Çocuk Tiyatro Oyunları: *Mor Gece Mavi Gün* (Mavisel Yener-Nilay Yılmaz- Aytül Akal), *Kırmızı Şemsiye* (Mavisel Yener-Nilay Yılmaz-Aytül Akal)

Yurt dışında basılan eserleri

Ayrıca Aytül Akal'ın 52 kitabı farklı dillere çevrilmiş, 3 kitabı yurt dışında e-kitap olarak basılmış, antoloji ve dergilerde çeşitli kitapları yayımlanmıştır. (www.aytulakal.com).

Farsça / ROMAN, İran, Oğlum Ben Çocukken (2007), *Kızım Ben Çocukken* (2008), *Kızım Nerdesin* (2008), *Oğlum Nerdesin* (2008), *Park Yiyen Robot* (2010), *Ben Ne Olacağım* (2010), *İp Bacaklı Uzaylı Çocuk* (2010), *Kitap Canavarı* (2010), *Yaşlı Çocuk* (2011), *Ormandaki Apartman* (2011), *Yaramaz Trafik Lambası* (2011), *Cadı Burunlu Fabrika* (2014), *Meraklı Uzay Çocuğu* (2014), *Canı Sıkılan Aydede* (2014), *Bütün*

Oyuncaklar Benim (2014), *Uyumak İstemeyen Zürafa* (2014), *Dağınık Çocuk* (2014), *Nerden Çıktı Bu Kardeş* (2015), *Bu Dünya Kimin* (2015), *Soru Balonları* (2015), *Karanlıktan Korkan Çocuk*(2015), *Buruşuk Kâğıt Parçası* (2015), *Çöp Kafalı Çocuk*(2015), *Terlikleri Kim Giyecek?* (2015), *Geceyi Unutan Fil* (2015), *Kitap Perisi* (2015), *Dilek Ağacı* (2015) , *Üç Sihirli Öpücük* (2015) ,*Yatağın Alındaki Harfler* (2015), *Eğlence Ülkesini Arayan Dinozor*(2015) , *Suda Oynamayı Kim Sevmez* (2015) , *Küçük Anne* (2015)

Farsça /Andisheh Farzanegan, İran

Ben Minicik Bir Bebektim (2007)

Almanca-Türkçe/EDITION-ORIENT, Almanya

Das kreischende Zahnmonster / Koca Sesli Uyku Canavarı (2008)

Das gefräßige Buchmonster/ Aç Gözlü Kitap Canavarı (2008)

İspanyolca/EDITION-ORIENT, Bolivya

Uyku Canavarı (2015)

Almanca- Türkçe / TALISA Kinder buch Verlag, Almanya

Farbesuchte / Rengini Arayan Top (2006) , *Das Hochhaus im Wald / Ormandaki Apartman* (2006), *Das Schokola denkind / Çikolata Çocuk* (2006), *Diefreche Ampel / Yaramaz Trafik Lambası* (2008), *Der Wunschbaum / Dilek Ağacı* (2008), *Das Fliegende Bett / Kimin Yatağı Uçuyor* (2008), *Der Elefant, der Masernhatte / Kızamık Olan Fil* (2008),

Almanca- İspanyolca / TALISA Kinderbuch Verlag, Almanya

Diekleine Eidechse / El Lagartito (Küçük Kertenkele) (2008), *Der Ball, der seine Farbesuchte/ La pelota en busca de su color (Rengini Arayan Top)* (2008), *Diefreche*

Ampel / El sema forotravieso (*Yaramaz Trafik Lambası*) (2008)

Almanca – Türkçe / EDITION-ORIENT,Almanya

Das kreischende Zahnmonster / *Koca Sesli Uyku Canavarı* (2008) ,Das gefräßige Buchmonster / *Aç Gözli Kitap Canavarı* (2008)

Bulgarca / LETTERA- Bulgaristan

The Artist's Magical Studio/Sanatçının Sihirli Odası (2008) , *My Brother's Magical School/Kardeşimin Sihirli Okulu* (2008), *The Teacher's Magical Hat/Öğretmenin Sihirli Şapkası* (2008), *My Grandad's Magical Wardrobe/Dedemin Sihirli Dolabı* (2008)

Arapça /Safeer Publishing-Mısır

The Artist's Magical Studio /Sanatçının Sihirli Odası (2011)

İspanyolca / EDITION-ORIENT

Bolivya Uyku Canavarı (2015)

Macarca / Napkut Yayınları/ Macaristan

Gökyüzünde Balonlar Yurtdışında e-kitap

İngilizce /Writers' Exchange e-publishing, Avustralya

The Artist's Magical Studi/ Sanatçının Sihirli Odası (2004), *My Brother's Magical School/ Kardeşimin Sihirli Okulu* (2005), *The Teacher's Magical Hat/ Öğretmenin Sihirli Şapkası* (2006)

Yurtdışında antoloji ve dergilerde diğer yayımlar:

"The Quarrelsome Trees" (*İki Kavgacı Ağaç*) Lines in the Sand, 2003, İngiltere

“*The Quarrelsome Trees*” 5. Sınıf ders kitabı, 2007, Zaner Bloser, ABD

“*The Fancy Cat of the Palace*” (*Sarayın Süslü Kedisi*)

“*Who’s gonna Sleep in the Big Bed?*” (*Büyük Yatakta Kim Yatacak?*), Ağustos 2000 sayısı, HELIOS The Voice of the Seven Seas, Rodos

2.2. SUSAN TAGHDIS’İN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ

2.2.1. Susan Taghdis’in Hayatı

“7 Şubat 1960 tarihinde karlı ve soğuk bir günde anneannemin sobasının odunları bitmişti, işte tam da böylesine soğuk ve sanki bulutlarla dolup taşan gök yüzünün karla kaplı yerle birleştiği bir günde ben doğdum.” (İBNA) Doğum yeri Şiraz kenti olan Taghdis , doğduğu gün ve yılı bu cümlelerle İBNA Haber Ajansına verdiği röportajla açıklar. Taghdis’in beyanına göre yazarlığa olan ilgisi çocuk yaşlardan itibaren başlar ve bu ilgi bir gün radyoda Victor Hugo’ya dair bir programı dinlerken kamçılanır. Yazar bu durumu Alef Haber Ajansına verdiği röportajında şöyle ifade ediyor:

“Size garip gelebilir fakat yazar olacağımı sanki çocukken dahi biliyordum. Daha okula başlamadan bir gün Victor Hugo’nun hayatıyla ilgili bir program dinlemiştim radyodan. İlk okuduklarımdan birisi de sanırım gene Hugo’ya aitti, bence bu durum çocukken yazarlıkla alakalı edindiğim düşünceyi derinlemesine etkilemiştir.”
(<https://www.google.com.tr/amp/s/www.alef.ir/news/3971019115.html%3fshow=amp>)

Yazar daha çocukluğundan itibaren ihtiyari yahut tamamen gayri ihtiyari bir şekilde yaptığı hikâyeleme pratiğini Khabarban röportajında şu cümlelerle belirtir: “Ben çocukluğumdan itibaren masal tutkunuydum. Her gece uyumadan önce daha evvel duyduğum hikâyeleri düşünür hayal gücümle onları değiştirmeye çalışırdım. Daha sonraki günlerde ise yaşlılarımı etrafıma toplar yeniden kurmuş olduğum hikâyeyi onlara anlatırdım. Hatta ilk olarak bu tarz bir değiştirme yaptığım hikâye Tom Sawyer’ın Maceraları adlı hikâyeydi. Hikâyeyi okur okumaz kahramanı hayal ettim ama büyüklüğünü yani hikâyenin bir nevi devamını hayal ettim sanki Tom Sawyer büyümüş, hayallerine ulaşmış, korsan olmuş vs. şeklinde bir hayal.”
(<https://khabarfarsi.com/u/64672573#back>).

Bilindiği üzere çocukların eğitiminde özellikle de kız çocuklarının eğitiminde ailenin büyük bir rolü vardır fakat Taghdis'in Khabarban Haber ajansına verdiği röportajda esasen babasının, çocuklarının okumasını desteklemediğini ve özellikle kız çocuklarının okumasına karşı olduğunu belirtir. Bundan dolayı da yazar derslerine evinde çalışıp sınavlara girmek zorunda kalır. Susan Taghdis'in okul yıllarında en sevdiği ders kompozisyon en sevmediği ders ise matematik olmuştur. Hatta yazarın anlattığına göre bu sınavlardan kopya ile geçermiş. Okumak için katlandığı zorluklar konusunda yazarın ifadelerinden bir diğeri ise şöyledir:

“İlk gençliğim okumamın karşısındaki engellerden dolayı acı geçti fakat bu acıların sonucu tatlıya bağlandı. Gizlice babamı kendimce yargıladım. Acaba koyduğu bu yasak doğru mu yoksa yanlış mı, diye. Ders kitaplarını evde kendi başıma çalışıp sınava girmek benim için çok zordu. Hatta hiç unutmam kendi başıma yirmi gün çalışıp girdiğim İngilizce sınavından tam puan almıştım.” (<https://khabarfarsi.com/u/64672573#back>).

Taghdis Tahran'a gelmesi, evlenmesi ve kendini yazar olmak için yetiştirmesi ile ilgili şu açıklamalarda bulunur :“Yazar olmak için herhangi bir okul veya kurs bulunmuyordu ve ben de bilgi ile donanım sahihi olmadan yazar olunmayacağını iyi biliyordum. On dokuz yaşımdan itibaren psikoloji, tarih, sosyoloji ve edebiyatla alakalı olan elime geçen her şeyi okuyordum. Yirmi yaşımdayken Tahran'a geldim ve 1983 yılında evlendim. Bu dönemde farklı işlerde çalıştım, gazetecilikten tutun danışmanlık ve danışman yardımcılığına ve tv programcılığından film senaryosu yazarlığına kadar. Ancak bunların pek önemi yoktu ve asıl önemli olan benim yazar olmak istememdi.” (<http://icnl.nlai.ir/default.aspx?scn>).

Ayrıca Taghdis'in Tnews'da çıkan haberine göre şeker hastalığı vardır ve bundan dolayı basılmayı bekleyen iki yeni eserinin basım aşamasına çok vakit ayıramaması bu hastalıktan ileri gelmektedir (<http://tnews.ir/site/bbc460597521.html>).

2.2.2. Susan Taghdis'in Edebi Kişiliği

Yazarlığının temelleri kendi deneme ve pratikleriyle daha küçük yaşlardan itibaren atılan Taghdis'in verdiği çeşitli röportajlarda hayran olup etkilendiği ilk yazarın Victor Hugo olduğunu öğreniyoruz. Bir hayli etkisinde kaldığı bu Fransız romantik yazardan okuyacağı ilk eserlerle kendi yazarlık serüvenine yön vermesi şaşırtıcı bir durum

değildir. Taghdis'in yukarıda bahsettiğimiz hikâye değiştirme yöntemiyle çocuk yaşta yaptığı kurguların ilk hedefi okumuş olduğu ilk hikâyelerden birisi olan *Tom Sawyer* olur fakat ardından okuduğu ilk uzun eser Hugo'nun *Sefiller* adlı eseridir. Yazar Khabarban haber ajansına verdiği röportajla bu durumu şu şekilde anlatır: “Çocukluk yıllarımda Keyhan Beççeha dergisi *Sefiller* romanını sade bir dille tefrika ediyordu. Ben de o zamanlar hikâyenin sıkı takipçisiydim. Romanı okudukça Hugo'ya dair merakım daha da arttı. Böylece yazarın hayatını tüm ayrıntılarıyla araştırıp okudum. Ve birden kendime dedim ki, ben de Victor Hugo gibi bir yazar olacağım.”

Taghdis'in yazarlıkla ilgili vurguladığı en önemli hususlardan birisi “hayal gücü”dür. Taghdis'e göre hayal gücü her şeydir, her şeye dair olan meraktır. Taghdis bu düşüncesini şu örnekle somutlaştırmaktadır. Ona göre tuzluk daha önceden sadece bir hayalden ibaretti ve sonra birisi tuz kavanozuna bakıp acaba üstü deliklerle dolu olursa bunun kullanımı rahat olabilir mi diye hayal edince bu eşyayı icat etmiştir. Taghdis'e göre hayal gücü sadece yazarların gerek duyduğu bir şey değil aynı zamanda matematikçiler hatta kimyagerler için dahi gerekli bir şarttır. Hayal gücüne verdiği önemi röportajlarından birisine verdiği cevapla tekrar şöyle vurgular:“Einstein ona, çocuklarımızın sizin gibi başarılı bireyler olması için ne yapalım, sorusunu soranlara her defasında der ki, onlara dev ile peri hikâyesi anlatın. Bu cevabının sebebi ise hayal melekesinin ehemmiyetidir. Çünkü özellikle Dev ile Peri vb. hikâyelerin altında yatan en önemli unsur gene hayal gücüdür. Aslında Einstein'ın vurgulamayı hedeflediği şey de başarı için gerekli olan bu kabiliyetin anlam ve önemidir.” (<https://khabarban.com/16153345/>).

Susan Taghdis henüz on sekiz yaşındayken ilk kitabı Çocuk ve Genç Yetişkinlerinin Yetiştirme ve Gelişim Enstitüsü (Institute for the Intellectual Development of Children and Young Adults of Tehran Province) tarafından yayın için kabul edildi. Hazırladığı bu kitabın çizimleri de kendisine aitti. Sonraki dönemlerde bazı toplumsal değişimler nedeniyle bu çalışmanın basımı unutuldu.

Taghdis daha sonra Şiraz TV'de bir kukla programına girdi. Sonunda ilk hikâyesi “*Benim Babam Hırsızdı*”, çocuk dergisi olan Keyhan dergisinde yayımlandı. Bunun ardından yazar bu konulardaki faaliyetlerini aktif bir şekilde devam ettirdi. Bazen,

Poopak dergisi bazen de Çocuk ve Genç Yetişkinlerinin Yetiştirme ve Gelişim Enstitüsü çocuk edebiyatı ile ilgili konularda işbirliği yaptı.

Susan Taghdis'e göre çocuklar için çalışmak yetişkinler için çalışmaktan çok daha zordur. Taghdis, yetişkin bir yazarın, içindeki çocuğu hayatta tutarak ve kendisini çocukların yerine koyarak çocukların yaşam duygusunu anlayıp iyi bir hikâye anlatmakta başarılı olacağına inanmaktadır. Taghdis yaptığı bir röportajında, çocuklar için yapılan çalışmaların hafife alınmaması gerektiği ve çocuklara yönelik yapılan her çalışmanın daha kolay olduğunun düşünülmesinin yanlış olduğunu vurgular. Ona göre taklit etmek basittir, ancak çocuk için etkili ve kalıcı bir çalışma ortaya koymak çok zor bir iştir (<http://golegandom87.blogfa.com/post/28>).

Taghdis hikâyelerinin yanı sıra farklı dergilerde çocuklar için şiirler de kaleme almıştır. Ayrıca çocuklara dini konuları öğretmek adına tamamlanmak üzere olan çalışmalar da yapmıştır (<http://golegandom87.blogfa.com/post/28>).

İyi bir sanatçı çoğunlukla sanatın bir dalına kendini hapsedmez, diğer sanat dallarına da ilgi duyar. Taghdis, Keyhan-ı Beççeha dergisine verdiği bir röportajında farklı sanatlara ilgi duyduğunu şu cümlelerle anlatır:

Bütün sanatlar birbirine bağlıdır. Bana göre hiçbir sanatı diğer sanatlardan ayırmamız söz konusu olamaz. Ben yazmak için bütün sanat dallarından medet umarım. Bazen yazacağım hikâyelerin ilhamı bir tablodan bazen bir filmde bazen ise bir fotoğraf karesinden gelip çıkar. Bu dünyada her şey birbirine bağlıdır ve sanat dallarını da birbirinden ve dünyadan ayırmamız pek mümkün değildir. Ancak eğer bütün sanat dalları arasından kendi dalım hariç tek birisini seçmek durumunda kalsaydım bu sanatların devi sinema olurdu çünkü sinema hemen hemen her sanatı içerisinde barındırmaktadır. Ancak şunu da söylemeden geçemeyeceğim ki resim sanatı da benim için çok değerlidir. Uzun zaman bu dalda eğitim aldım ve kitaplarım için kendi resimlerimi çizdim. (Ferdî, 1370, s. 11)

Taghdis'e göre her yazar çocuk okuruna daha yakın ve anlaşılır bir dil yakalamayı hedeflemelidir. Bunun için yazarın aklına ilk gelen şey masal diline başvurmak olur. Çünkü tecrübeler neticesinde anlaşılmıştır ki masal dili çocuk okur için en uygun dildir ve aynı zamanda daha samimi ve anlaşılırdır. Yazara göre masal dili üzerinde uzun yıllar çalışılmış ve adeta bir heykel gibi işlenmiştir ve bu zaman etkeni masal dilinin okur belleğine iyice yerleşmesine sebep olmuştur. Taghdis'in karşı olduğu bir tutum ise çocuklar için hikâye yazarların sadece bu etkeni yüzeysel bir şekilde benimseyip kuru

bir dille hayal gücüne başvurmadan eser vermeleridir. Susan Taghdis eserlerindeki anlatıcının tatlı bir dille hikâyeyi anlatmasına çok önem verir. Ona göre tatlı dil dışında yazar hikâyeyi ikna edici ve tesir bırakıcı bir şekilde kaleme almalıdır. (Taghdis, 1378, s. 3-4).

Taghdis'in eserlerinde kullandığı dil Pajuheşname-ye Adabiyat-e Kudak va Nocavan adlı dergiye göre çok açık, anlaşılır ve somuttur. Dil sanatları, mizah ve kişisellikten uzak olan bu dil tamamiyle çocuk hikâyesini anlatmaya elverişlidir. Milli eğitim diline uygun sade ve çocuklar için eğitici. Taghdis'in üslubunun en nevi şahsına münhasır özelliği cümlelerinin sadeliği, kısalığı ve netliğidir (Taghdis, 1378, s. 1-2).

Aldığı Ödüller

Elzehra Üniversitesi Sanatları Faaliyetleri Ödülü Cumhurbaşkanlığı Kadınlar Topluluğu Merkezi Ödülü (2001)

Pervin İtisami Ödülleri “Siz Kırmızı Bir Burun Görmediniz Mi?” kitabına (2006)

İslam Cumhuriyeti Yılın Kitabı Ödülü “On Birinci Adım” Kitabına (2006)

2.2.3. Susan Taghdis’in Eserleri

Resimli Kitapları

1000 Sal Negah(1000 Yıl Bakış), Arusi Arusi To Baghe Bozorge Khersi(Ayının Büyük Mağarasında Düğün), Asbe Zibaye Man(Benim Güzel Atım), , Balaye Balaye Bala(Çok Yukarı), Borno Yad Migirad Ba Dostanash Bazi Konad(Borno Arkadaşları İle Oyun Oynamasını Öğreniyor), Borno Yad Migirad Chetor Asbab Bazihayash Ra Jam Konad(Borno Oyuncuklarını Toplamayı Öğreniyor), Borno Yad Migirad Chetor Naghashi Konad(Borno Nasıl Resim Yapacağını Öğrenir), Borno Yad Migirad Gom Nashavad(Borno Kaybolmamayı Öğreniyor), Borno Yad Migirad Ke Rast Begoyad(Borno Doğruyu Söylemesini Öğrenir), Borno Yad Migirad Vaghti Chizi Peyda Kard Be Sahebash Bargardanad(Borno Bir Şeyi Bulduğunda Sahibine Seri Vermesini Öğrenir), Boz Boz Zangule Pa (Ayağı Canlı Keçi), Chaghe Chaghe Chagh (Şişman Şişman Şişman), Che Heyvane Khatarnaki(Ne Tehlikeli Bir Hayvan), Chera Khersha Ba Ham Mijangad(Neden Ayılar Birbirleri İle Savaşıyorlar), Chi be Chiye Ki b Kiye (Ne Nedir? Kim Kimdir?), Chupane Doroghnagu(Yalan Söylemeyen Çoban), Majmue Ghesehaye Beheshti(Cennet Öykülerin Mecmuası), Zendeği Hazrate Nuh(Hz. Nuh’un Hayatı), Dokhtarhayi Be Kuchaki Yek Angosht(Bir Parmak Büyüklüğünde Kızlar), Majmue Ghesehaye Beheshti(Cennet Öykülerin Mecmuası), Dota Bad yek Gerdbad(İki Rüzgar Bir Fırtına), File Berghi(Elektirikli Fil), Ghadame Yazdahom(On Birinci Adım), Ghahr Ghahr Ta Ruze Ghiyamet(Kıyamet Gününe Kadar Küsmek), Ghayem

Muşek ve Ghayem Marmulak(Saklambaç ve Saklı Kertenkele), Gili Gili Garmash Shode(Gili Gili Sıcaklamış), Gol Pari(Gül Peri), Hasani ve Morghe Tala(Heseni ve Altın Tavuk), Hasani ve Khanome Tala(Heseni ve Tela Hanım), Hezar Asbe Pakutah(Bin Kısa Bacaklı At) İn Sedaye Damaghe Ki Bud?(Bu Kimin Burnun Sesiydi?), Juje Ordake Zesht (Çirkin Ördek Yavrusu),Jurabe Surakh(Delik Çorap), Lilizi Bia Bazi(Lilizi Gel Oynayalım), Mah Khalash Ra Az Koja Avarde? (Ay Benini Nerden Aldı?), Majarahaye Khale Suske ve Agha Mushe (Hamam Böceği Teyze ve Fare Bey'in Maceraları), Namaki va Div(Namaki ve Dev), Nane Gholi, Nane Goli ve Lahafe Makhmali(Goli'nin Nine,Güllü Nine ve Kadife Yorgan), Naneye Puti ,Puti Panbe(Puti'nin Ninesi, Pamuk Puti), Pari Che Kasi Ra Ba Khod Bord?(Peri Kendisiyle Kimi Götürdü?), Poshte An Divare Abi (O Mavi Duvarın Arkasında), Ranghaye Bavar Nakardani (İnanılmaz Renkler), Sayeyi ke Sar Nadasht Dom Nadasht, Tan Ham Nadasht(Baş, Kuyruğu ve Gövdesi Olmayan Bir Gölge), Sayeyi Zir Noor(Işığın Altında Bir Gölge), Sedaye Paye Bozghalehaye Sabz (Yeşil Oğlakların Ayak Sesleri), Setareha Ch Kasani Hastand? (Yıldızlar kimler?), Shahre Adamha, Shahre Mushha(İnsanlar Şehri, Fareler Şehri), Shoma Yek Damaghe Zard Nadideyid(Siz Bir Sarı Burun Görmediniz Mi?), Suski Khanom Baghche Mikhad Otaghe Ba Taghche Mikhad(Suski Hanım Bahçesi İstiyor, Duvar Nişi olan bir oda istiyor), Suski Khanoum Par Dare Agarche Shohar Dare(Suski Hanım Kocas Varsa da Kanatı var), Suski ve Seylo Barun Mushi Tuye Khiabun(Hamam Böceği ve Sel ve Yağmur, Fare Çölde), Tahe Tahe Tahe Chah (Kuyunun En Dibi), To Sarmaye Zemeston Suski ve Raze Penhun(Kışın Soğukluğunda Hamam Böceği ve Onun Sırrı), Tu Sarmaye Zemestoon Suski vr Raz Penhun(Kışın Soğukluğunda Hamam Böceği ve Saklı sır), Suski Dare Ye Bache Tuye Boghche Ruye Taghche(Hamam Böceğinin Çocuğu Niş Üzerinde Bir Bohçadadır), Vay Vay Yek Tale Mush, Agha Mushe Oftade Tush(Vay Vay bir Fare kaparı, Fare Bey Ona düşümüüş), Yek Chale İnja Yek Chale Anja(Bir Çukur Burda Bir Çukur Orda), Yek Rahe Duro Deraz(Upuzun Bir Yol), Zarafeye Man Abist(Benim Zürefam Mavidir), İn Sedaye Damaghe Ki Bud?(Bu Kimin Burnunun Sesiydi?)

Hikâyeleri

Maman Babaye Koocholu (Küçük Anne Baba), Dokhtari Be Kuchaki Yek Angosht(Bir Parmak Büyüklüğündeki Kızlar), Ba Yek Gol Bahar Nemishavad(Bir Çiçekle Bahar Olmaz) Dokhtari Daram Shah Nadare (Şahın Bile Sahip Olmadığı Benzersiz Bir Kızım Var), Dokhtari Ke Bahar Ra Faramoush Karde Bud(İlkbaharı Unutan Bir Kız), Edris (Hz. İdris), Leyla va Sultan(Leyla ve Sultan), Mesle Buye Gol(Çiçek Kokusu Gibi), Pas Key Barf Mibarad?(Peki Kar Ne Zaman Yağar?), Hedyeyi Baraye To(Sana Bir Hediye), Enghelab ve Laleha(Devrim ve Laleler), Ketabe Natamame Raz(Bitmemiş Sır Kitabı), Kolah Namadi(Keçe Şapkalı), Pencereyi Ru Be Aftab(Güneşe Açılan Pencere),To Ham Mitavani(Sen De Yapabilirsin), Va Khoda Pasokh Dad (Ve Allah Cevap Verdi)

Masalları

Bazi Ahriman(Şeytanın Oyununu),Bizhan ve Manizhe(Bijen ve Menije), Namaki va Div(Namaki ve Dev), Shab ve Sheytan ve Shamshir(Gece ve Şeytan ve Kılıç), Siyavash(Siyaveş).

Romanları

Safar Be Suye Khoda(Allah'a Doğru Yolculuk), Va Dastha Az Khak Ruyidand(Ve Eller Topraktan Yeşerdiler), Zende Zire khak(Toprak Altında Hayatta Kalmak), Mehrabantar Az Nasim(Meltemden Daha Şefkatli).

Şiirleri

În Taraf Zereshk An Taraf Tameshk(Bu Taraf Kuşüzümü O Taraf Ahududu), Rangamizi az Zanburak(Arıcığın Boyama Kitabı).

3. BÖLÜM: YAZARLARIN HİKÂYELERİNİN İNCELENMESİ

3.1. AYTÜL AKAL'IN HİKÂYELERİNİN İNCELENMESİ

Tema için, bir sanat eserinin merkezinde yer alan temel duygu veya düşünce diyebiliriz. Aslında bir eserde değerli olan onun konusundan ziyade teması ve bu temanın nasıl işlendiğidir. Bu temanın yorumlanması sanatçının edebi gücüyle yakından ilgilidir. Aytül Akal, yazdığı onlarca hikâyesinde birçok temayı başarıyla işlemiştir. Özellikle aile temasını daha başarılı bir şekilde ele aldığını söyleyebiliriz. Akal'ın hikâyelerinde kullanılan temaları şu başlıklar halinde inceleyebiliriz:

3.1.1. Adalet

Hak ve adalet kavramları , zulüm kavramının karşıtıdır. İnsanların çoğu bu evrensel kavramı yakından tanır çünkü her insan hayatı boyunca bu kavramların eksikliğini mutlaka tatmıştır. Toplumsal bir varlık olan insanın, huzurlu ve mutlu bir hayat yaşayabilmesi için adaletli bir toplumda bulunması gerekmektedir. Adalet ve hakka önem veren ülkelerde insanlar kendilerini güvende hissederler ve daha da geliştirebilirler. Adalet her insan için nesnel bir kavram olmalıdır, kişiden kişiye değişen bir kavram olmamalıdır. Adalet sadece suç işlemeyenler için değil aynı zamanda suçlular için de olmalıdır. Bir kişi suçlu olsa da ona hakettiği kadar ceza verilmesi gerekmektedir. Suçlunun hakettiğinden daha çok ceza alması adaletin aksadığı anlamına gelmektedir. Aytül Akal'ın hikâyelerindeki en belirgin özelliklerden biri de kahramanları aracılığıyla hak ve adalete fazla önem verilmesidir. Akal, bazı hikâyelerinde özellikle adalet temasına yer vermiştir. Bu hikâyeler şunlardır:

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Adalet	<i>Oğlum Neredesin?, Anne Ben Basketbola Gidiyorum, Anne Bütün İşleri Ben Mi Yapacağım ?, Okulumuzda Bahar.</i>

Tabloya göre Aytül Akal'ın hikâyelerinde adalet teması ile ilgili bulgulara yer

verilmiştir:

Çocuklar ilk olarak aile içerisinde adalet kavramını tanır ve haklarını savunmayı öğrenirler. Eğer bir aile içerisinde adalet ve eşitlik olmazsa çocuklar büyüdükten sonra kendilerinin değersiz oldukları hissine kapılır ve ilerleyen süreçte toplumsal anlamda haklarını savunmaktan geri kalırlar. Ancak Akal'ın hikâyelerinde çocuklar böyle değildir, onlar haklarının yenildiğini anlayınca haklarını savunurlar. Örneğin, *Oğlum Nerdesin?* hikâyesinde konuklar için alınan keki küçük bir çocuk yiyince annesi yeni bir kek almak ister. Büyük oğluna gidip almasını söyler ama o, yanlış kendisinin yapmadığını ve başkasının yanlışının telafisini kendisinin üstlenmeyeceğini belirtir:

“Niye ben gidiyormuşum? Pastayı yiyen o! Kendisi gitsin.” (Akal, 2012, s. 26).

Oğlum Nerdesin? adlı eserinin devamında yer alan *Anne Ben Basketbola Gidiyorum* hikâyesinde anne çocuğuna bir çocukluk anısını anlatır. Annesi küçükken bir gün spor dersine giderken yol parasını evde unutur ve başkalarından yardım almaktan utandığı için bütün yolu yayan yürür, böylece eve geç kalır. Bunun üzerine ailesi onun bir daha spor dersine gitmesine izin vermez. Çocuk, annesinin bu anısını dinleyince üzülür ve bunun annesine yapılan bir haksızlık olduğunu düşünür:

“Ama sen isteyerek gecikmemiştin ki! Yolu yürüdüğün için...Haksız bir ceza...” (Akal, 2012, s. 49).

Bu eserin sonundaki *Annem Büyüdüğümün Farkında mısın?* hikâyesinde evin küçük çocuğu her zaman kapıyı kendisi açmaktan sıkılır. Bu konuda ona zalimce davranıldığını ve en azından bu yaptığının karşısında bir ücret alması gerektiğini düşünür:

“Anne neden bu evde kapıyı hep ben açıyorum? Evin kapıcılığını ben yapıyorum, ama kapıcı aylığını Hasan Efendi alıyor, hiç de adil değil bu” (Akal, 2012, s. 79).

Kızım Ben Çocukken adlı eserin *Anne Bütün İşleri Ben mi Yapacağım?* hikâyesinde ailenin çocukları evin bütün işlerini kendileri yaptıklarını düşünmekte olup annesi ve diğer kardeşleri hiçbir iş yapmadığı için şikayet ederler:

“Bu evdeki bütün işleri neden ben yapıyorum anne”(Akal, 2016/b, s. 51).

“Ablam hiç iş yapmıyor ama! Bu evde bütün işleri ben mi yapacağım?”(Akal, 2016/b, s. 56).

Aynı konu *Oğlum Ben Çocukken* eserinin Anne, Karnım Aç! hikâyesinde tekrarlanır. Anne, çocuklardan birini ekmek almaya göndermek ister ama hiçbiri gitmeyi kabul etmeyip hepsi diğer kardeşin bir şey yapmadığını öne sürer:

“Hem de neden hep ben gidiyorum? Kardeşimi gönder.” (Akal, 2017/f, s. 21).

“Ağabeyim niye gitmiyor? Hep ben gidiyorum zaten.” (Akal, 2017/f, s. 21).

Babamın Sihirli Küresi adlı eserin *Okulumuzda Bahar* adlı hikâyesinde çocuklardan biri babası zengin olan diğer çocuğun tiyatro oyununda rol alabileceğini düşünür ama hikâyenin anlatıcısı ve aynı zamanda sınıf arkadaşı olan diğer kişi öğretmenin adil birisi olduğunu, zengin ile fakir öğrenciler arasında ayırım yapmadığını söyler:

“Sınıfımızda parası olmayanlar da var, ama öğretmenim ayırım yapmıyor” (Akal, 2017/B, s. 77).

Bu davranış, çocuklara asıl erdem zenginlik ve fakirlikte değil çalışkanlıkta olduğunu öğretir. Bu hikâyenin devamında okula görme engelli olan Bahar adlı yeni bir öğrenci gelir. Baharın ablası okul müdürüne kardeşini okula aldığı için teşekkür eder. Müdür buna cevaben herkesin aynı okuma hakkına sahip olduğunu söyler:“Teşekkürü gerek yok. Kimsenin eğitim hakkı elinden alınmamalı. Parası olmasa da...” (Akal, 2017/B, s. 79).

Yukarıdaki bulgulardan hareketle Aytül Akal’ın hikâyelerindeki çocuk karakterlerin haklarını savunan ve insanlar arasında adaletin gereğinin sağlanması gerektiğini düşünen kişilikler olduğunu söyleyebiliriz.

3.1.2. Alçak Gönüllülük

Kızım Neredesin? adlı eserin Anne, Yeni Arkadaşım Harika! hikâyesindeki kız annesine

yeni arkadaşından bahseder ve onun zengin olduğu halde özel arabayla gelip gitmediğini ve normal insanlar gibi otobüsle gidip gelmeyi tercih ettiğini söyler:

Akal'ın incelenen eserlerinde alçak gönüllülük temasına ait şu örnek tespit edilmiştir:

Tema	Bulunduğu Hikâye
Alçak Gönüllülük	<i>Anne, Yeni Arkadaşım Harika!</i>

Tabloya göre Aytül Akal'ın hikâyelerinde alçak gönüllülük teması ile ilgili bulgulara yer verilmiştir:

“Kızım, bu kız fazla zengin. Bizim dengimiz değil.” “ Anne, kızla evlenecek değilim ki! Yalnızca arkadaşız.” “Okula nasıl geliyor? Limuzinle mi?” “Amm abarttın anne! Bu öyle bir kız değil, limuzini almayı kendisi istemiyor, okula bizim gibi otobüsle gelmeyi yeğliyor.” (Akal, 2017/ a , s: 49).

Gerçi öykünün sonunda kızın zengin biri değil aksine oldukça fakir biri olduğu ortaya çıkar ama sonuçta yazar burada alçak gönüllülüğü yücelten bir yaklaşım sergiler.

3.1.3. Çalışkanlık

Topluma ve insanlara faydalı olmayı sağlayan temel öğelerden birisi de çalışkanlıktır. Çalışkan insanlar başkalarına zorluk oluşturmada kendi işlerini halledip topluma faydalı olurlar. Çalışkan insanların bulunduğu ortamlarda sorunlar ender baş gösterir. Zaten toplumları içten içe bitiren çalışkanlığın zıddı olan tembelliktir. Aytül Akal, bazı hikâyelerinde çalışkanlık temasına yer vermiştir.

Aytül Akal, bazı hikâyelerinde çalışkanlık temasına yer vermiştir. Bu hikâyeler şunlardır:

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Çalışkanlık	<i>Anne, Anneannem Arıyor!</i> , <i>Anne Ben Ben Miyim?</i> , <i>Anne, Anneannem Gelmiş</i> , <i>Asla Krem Kullanmam</i> , <i>Benim Dayım Harika</i> , <i>Müdür Beyin Kahvesi</i>

Tablodan hareketle Aytül Akal'ın hikâyelerinde çalışkanlık teması ile ilgili bulgular şunlardır:

Oğlum Nerdesin? adlı eserin *Anne, Anneannem Arıyor!* hikâyesinde anne, büyükanne ile konuşurken çalışmanın amacının aslında sırf para kazanmak olmadığını aynı zamanda kişinin çalıştığı alanda başarılı olma arzusu olduğunu belirtir.

“Anne ben emekli olmak için çalışmıyorum. Mesleğimde başarılı olmak, bir işe yaramak için çalışıyorum.” (Akal, 2012, s. 67).

Kızım Nerdesin adlı eserin *Anne Ben Ben Miyim?* hikâyesinde anne kızına her şeyin geçici olduğunu, gam ile kederin kalıcı olmadığını söyleyerek onu teselli eder. Bu hayatta zor günler olduğu gibi kolaylıkların da geleceğini anlatır ve kızına bunların karşısında dayanıklı olması gerektiğini söyler:

“Yaşamda her şey geçicidir; mutsuzluklar da... Güzel günlerin de geleceğini bilersen mutsuzluğa direnebilirsin” (Akal, 2017/a, s. 86).

Aynı eserin devamında *Anne, Anneannem Gelmiş* hikâyesinde anne, büyükanne ile yaptığı konuşmada hayatının daha güzel olması için ve şu anda sahip olduğu konuma gelmek için ne kadar çok çalıştığını ifade eder:

“Çalıştıysam, başardıysam ve kendimi yetiştirdiysem benim bunda hiç mi payım yok? Ben artık küçük bir çocuk değilim. Ben kendimim! Kişiliğimin oluşmasındaki her tuğlayı ben kendim üst üste koydum, aralarındaki çimentoyu ben yerleştirdim” (Akal, 2017/a, s. 59).

Benim Babam Sihirbaz adlı eserin *Asla Krem Kullanmam* hikâyesinde kız, annesinin kremlerini kullanırken döker ancak hemen ümidini kaybetmez ve kıyafetlerine döküldüğü için ona sorun teşkil eden bu durumu çözmeye çalışır:

“Ortada katil falan yoktu ama canavar krem vardı ve ben ne yapıp edip onu alt edecektim” (Akal, 2018, s. 18).

Aynı eserin *Benim Dayım Harika* hikâyesinde, bir kızın sınıf arkadaşı tıpkı küçüklükten beri şiir defteri olan dayısı gibi küçük yaştan itibaren şiir yazmak ister. Arkadaşı ise ona bu kararından vazgeçmemesini ve bunun için çaba göstermesini tavsiye eder:

“Her hayalimizi gerçekleştirebiliriz, inanıyorum. Ama tabii çalışırsak...” (Akal, 2018, s. 24).

Annem Neden Çıldırdı? adlı eserin *Müdür Beyin Kahvesi* hikâyesinde ilk iş gününe bir şirkette başlayan kızın bu işten büyük bir beklentisi yoktur. Fazla bir maaş da alamaz ancak şunu bilmektedir ki en kısa zamanda hedeflerine ulaşması pek de güç değildir:

“Azimle ilerleyecek, çok çalışarak istediğim noktaya ulaşacaktım; bundan emindim” (Akal, 2019, s.35).

Aytül Akal’ın hikâyelerine çalışkanlık teması açısından baktığımızda karakterlerin genellikle çalışkan tipler olduğunu görüyoruz. Çocuklar bazen tembellik yaptıklarında veya çaba gösterdikleri bir konuda verim alamadıklarında pes etmektedirler fakat büyükleri onları her zaman yeniden çalışıp çaba gösterme konusunda yüreklendirmektedirler. Akal’ın hikâyelerinde çalışkanlık, özellikle maddi ve manevi doyumu sağlayan bir etmen olarak işlenmiştir.

3.1.4. Doğruluk ve Dürüstlük

Ahlaki değerlerin en üst seviyesinde yer alan doğruluk ve dürüstlük, toplumsal ilişkilerde önemli bir yere sahiptir. Farklı dinlerde de doğruluk ve dürüstlüğün önemli olduğunu ve her zaman insanlara yalan ve sahtekârlıktan uzak durulması gerektiğinin telkin edildiğini görmek mümkündür. İnsanın temiz doğası her zaman dengeli ve sağlıklı bir yaşam sürdürmek ister. Sağlıklı ve dengeli bir insanın söyledikleri ve yaptıkları, görünüşü ve düşündükleri birebir örtüşmelidir. Yalan söylemeyen ve dürüst olan bir kişi, çevresinde olan diğer kişiler tarafından güvenilir biri olarak bilinir. Dürüst insan hile yapmaz ve yalan söylemez ve çevresinde olan her şeye karşı duyarlıdır.

Doğru kişi kendi menfaati için kimsenin hakkını yemez ve her zaman başkalarını düşünür.

Aytül Akal, sadece *Kızım Neredesin?* adlı eserinin *Anne Yeni Arkadaşım Harika*, *Anne Ben Geliyorum!* hikâyelerinde doğruluk ve dürüstlük temalarına yer vermiştir:

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Doğruluk ve Dürüstlük	<i>Kızım Neredesin?</i> , <i>Anne Yeni Arkadaşım Harika</i> , <i>Anne Ben Geliyorum!</i>

Tablodan hareketle Aytül Akal'ın hikâyelerinde doğruluk ve dürüstlük teması ile ilgili bulgular şunlardır:

Tabloya göre Aytül Akal *Kızım Neredesin?* adlı eserinde yer alan yukarıdaki hikâyelerinde doğruluk temasına yer vermiştir.

Kızım Neredesin? adlı eserinin *Anne Ben Geliyorum!* hikâyesinde anne ve kız, kızın arkadaşı hakkında ve bunun oluşturduğu soruna dair problem yaşarlar. Anne kızından ona güvenmesini ister ve bundan ötürü de ondan hiçbir şey gizlememesini rica eder. Kızına eğer bir gün bir erkek ile arkadaşı olursa ona konuyu açmasını söyler:

“Bir gün... Bir erkek arkadaşın olduğunda... Bana söylersin, değil mi?”

“Elbette anne, ama o kadar acele etme” (Akal, 2017/a, s. 39).

Aynı eserin devamında *Anne Yeni Arkadaşım Harika* hikâyesinde evin büyük kızı okulda edindiği yeni arkadaş için heyecanlıdır ve arkadaş hakkında annesi ile konuşur. Annesi bu yeni arkadaş hakkında pek de iyi olmayan düşüncelere sahiptir ve ondan şüphe etmektedir. Bundan dolayı kızına arkadaş seçiminde dikkat etmesi gerektiğini öğütler ve arkadaş niceliğinin değil niteliğinin önemli olduğunu anlatır:

Kızım, insana hayatta iki arkadaş da yeter, inan. Önemli olan arkadaşlıkların dürüstlüğe ve anlayışa dayanması” (Akal, 2017/a, s. 51).

Diğer yandan evin küçük kızı, ablasının yeni arkadaşının küçük kardeşiyle sınıf arkadaşı olur. Küçük kardeş bu arkadaşlığı yeni arkadaşının insanları sevmeye ve yalancı olmama erdemlerinden dolayı istiyor:

“Yeni gelen çocukla da yeşil gözlü olduğu için değil, çok iyi bir çocuk olduğu için arkadaş oldum. Bir kere dürüst ve mert. Hiç yalana kaçmadan her şeyi olduğu gibi söylüyor” (Akal, 2017/a, s. 53).

Bu hikâyenin sonunda büyük olan kardeş yeni arkadaşının düzenbaz ve yalancı birisi olduğunu ve yanıldığını farkeder. Ancak burdan bir ders de çıkarır: Arkadaşlığın en önemli ilkelerinden biri doğru söylemek ve karşısındakini kandırmamaktır. Ayrıca insanların dış görünüşüne hemen aldanmamak gerekir.

3.1.5. İtaatkârlık

İtaatkârlık uysal olmak, baş eğmek, emre rıza göstermek olarak adlandırılabilir. Bu kavramın karşıtı asi, dik başlı olmaktır. İtaatkârlığı, aklı ve muhakemeyi devreden çıkararak her şeye rıza göstermek olarak anlamamak gerekir. Öylesi bir itaatkârlık militanlıktır, körü körüne inanma, aklını kiraya verme, olayları sorgulamamadır. Ancak itaatkârlık olmadan insanlar birlikte hareket edemez. İtaatkârlığın olmadığı yerde, başıbozukluk ve isyan tohumları yeşerir. Bu da birlik ve beraberliğe gölge düşürür. Millet huzur ve refahını baltalar. Akal’ın incelediğimiz eserlerinde itaatkârlığın yalnızca bir örneği bulunmaktadır.

Tema

Bulunduğu Hikâye

İtaatkârlık

Kızım Neredesin?

Tablodan hareketle Aytül Akal’ın hikâyelerinde İtaatkârlık teması ile ilgili bulgular şunlardır:

Akal, *Kızım Neredesin* adlı eserinde yer alan Anne, *Sen Çocukken* adlı hikâyesindeki kahramanlardan biri olan anne, çocuklarına kendi çocukluğundan bir anı anlatır. Bu

anıya göre anneleri küçükken ve kendi ailesiyle sinemaya gittiğinde bazı filmlerde öpüşme sahneleri çıkarmış. Tam bu esnada anneleri onlara babanızın parası düştü onu alın dermiş. Onlar, her ne kadar babalarının parasının yere düşmediğini bilseler de annelerinin sözüne itaat ederek parayı ararlarmış:

“Biz o zamanlar büyüklerin söylediklerini sorgulamadan, olduğu gibi kabul etmek zorundaydık” (Akal, 2017/ a, s. 12).

Akal hikâyede geçen bu anı aracılığıyla itaatin özellikle anne ve babaya yapılan itaatin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca olaya nostaljik bir hava katarak eskilerin bu konuda daha duyarlı olduğunu sezdirmek suretiyle kuşak çatışmasını örneklendirmiştir.

3.1.6. Kanaatkârlık

Kanaatkârlık en basit anlamıyla yetinmedir. Eskiler kanaat en büyük hazinedir diyerek bunun ne büyük bir erdem olduğunu vurgulamışlardır. Kanaatkârlık; gönül tokluğu, gönlün her durumdan hoşnut olmasıdır. Bu kavramın karşıtı açgözlülüktür. Dünya dertlerinin çoğu açgözlülüğten diğer bir ifadeyle aza kanaat etmemekten kaynaklanır. Kanaatkâr insan elindeki kıymetini bilir ve her zaman mutlu olur. Kanaatkârlığı, azla yetinildiği için çalışmamak, miskinlik yapmak olarak algılamamalıyız. Aksine çok çalışmak, sabırlı olmak ama elde ettiğinin kıymetini bilip onunla yetinmektir kanaatkârlık. Akal’ın eserlerinde kanaatkârlık değeri, elinde olanın değerini bilmek anlamında yer almaktadır.

Tema	Bulunduğu Hikâye
Kanaatkârlık	Anne, Eşyalarımı Kim Karıştırıyor?

Tablodan hareketle Aytül Akal’ın hikâyelerinde kanaatkârlık teması ile ilgili bulgular şunlardır:

Kızım Nerdesin? Adlı eserinin *Anne, Eşyalarımı Kim Karıştırıyor?* adlı hikâyesindeki anne çocuklarına kendi küçüklüğünü anlatır. Geçim sıkıntısına düştükleri zor zamanları hatırlar. Birçok nimet içinde bulunan çocuklarına çok şeye sahip olduklarını ve bunların değerini bilmelerinin gerekliliğini belirtir:

“Sizler şimdi sahip olduklarınızın değerini bilmelisiniz” (Akal, 2017/ a, s.45).

Yukarıdaki örnekten de anlaşıldığı gibi Akal’ın eserindeki kanaatkârlık teması, elinde olanın değerini bilmek, geçmişte insanların çektiği sıkıntıların farkında olmak şeklinde yer almaktadır.

3.1.7. Sabır

İnsan, hayatında farklı zorluklar ile karşılaşır. İnsanın bu zorluklara rağmen hayatta kalmayı başarabilmesi için sabırlı olması gerekir. Sabırlı olmak güçlü insanların sahip olduğu en önemli özelliklerdendir. Bazı durumlarda sabırlı olmak çok zordur ama başarılı insanların ortak özelliklerinden biri her zaman sabırlı olmalarıdır. Sosyal bir varlık olan insan başka kişilerle iletişim kurar ve toplum ile iç içe yaşar. Toplumun bir parçası olan insan bazen hoşlanmadığı durumlarla karşılaşır. Ailesinin, arkadaşlarının ya da çevresinde bulunan kişilerin davranışlarından veya söylediklerinden hoşlanmaz yahut onları beğenmez. Bu durumda kişinin ilişkilerini koruması ve devam ettirmesi için sabırlı olması gerekir. Birbirine tahammül edemeyen bir toplumun bireyleri, başarılı olamazlar ve zorluklar ile karşı karşıya kaldıklarında bunların üstesinden gelemezler.

Aytül Akal da bu önemli temaya bazı hikâyelerinde yer vermiştir. Bu hikâyeler şunlardır:

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Sabır	<i>Anne Ben Evleniyorum ,Anne Ben Gidiyorum!, Çikolata Küçüldü , Hızlı Trenin Hızı.</i>

Tabloya göre Aytül Akal, hikâyelerinde sabır teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer vermiştir:

Kızım, Ben Çocukken adlı eserinin *Anne Ben Evleniyorum* hikâyesinin kahramanı olan kız çocuk, yaşının küçük olmasına rağmen evlenmek istemektedir. Ancak annesi bu

durumu ciddiye almaz ve kızına sabretmesi gerektiğini tavsiye ederek bu yaştaki duyguların gelip geçici olduğunu belirtir:

“ Anne! Benimle alay mı ediyorsun?”

“Hayır, yavrum. Yalnızca sabretmeni istiyorum.” (Akal, 2016/b, s.41).

Kızım Neredersin? Kitabının *Anne Ben Gidiyorum* adlı hikâyesinin kahramanı olan kızın arkadaşlarından birisi, ailesinin kızın kendisine ait bir mektubu gizlice okuduklarından dolayı ve ona güvenmedikleri için kırılır. Fakat arkadaşı onunla konuşup üzülmemesi gerektiğini söyleyerek onu teselli eder, sabretmesini tavsiye eder:

“Ben de ailesine karşı sabırlı olmasını söyledim” (Akal, 2017/a, s. 38).

Bazen çocuklar sevdikleri yiyecekler ve oyuncakları elde etmek için acele ederler, örnek olarak:

Babam Duymasın adlı eserin *Çikolata Küçüldü* hikâyesinde ailenin kızlarından ikisi çikolatayı çok severler ancak buna rağmen onlara çikolata getiren kişi bir misafir olunca saygılı bir şekilde onun ikram etmesini beklerler:

“Sanki fark etmemişiz gibi kibar kibar gülümsedik, çikolataları bize uzatana kadar sabırla bekledik” (Akal, 2017/e : 30).

Bu hikâyenin devamında evin küçük kızı çikolatayı çok sevdiği için sabredememektedir. Kız çikolatanın tümünü yer ancak büyük kız kardeş de çikolata sevmesine rağmen çikolataları yavaş yavaş yer. Ablası kız kardeşine çikolatayı yavaş yavaş yemesini sonraya da saklaması gerektiğini tavsiye eder:

“ Sen de sabırlı davranıydın, hepsini bir anda yemeseydin akıllım. ” dedi (Akal, 2017/e, s. 30).

Annem Neden Çıldırdı? adlı eserin *Hızlı Trenin Hızı* hikâyesinde çocuk, tatilde dayısıyla birlikte hızlı trene binerek büyük annesini görmeye gitmek ister ancak

oturacakları yere başkaları önceden yerleştiği için dayısı tren sorumlusunun gelip problemi çözmesini bekler:

“... bu kez ses çıkarmadan sabırla görevlinin kararını bekledi” (Akal, 2019, s. 59).

Aynı eserin psikolog yarısı hikâyesinde kadının başı çok ağrıyordur ve eşi ondan sabırlı olmasını ister:

“Sabret birazdan geçer.”(Akal, 2019, s. 50) .

Aytül Akal’ın hikâyelerinde karakterler genellikle zor şartlara göğüs gererek sabrederler. Akal, bu yöntemi kullanarak çocuk okurlara sabretmenin erdemlerini ve kişiliklerine katacağı değerleri öğretmeyi amaçlar.

3.1.8. Saygı

Topluluklar halinde yaşayan insanın, başkalarına saygı duyması gerekmektedir. Bireyin mutlu yaşayabilmesi için öncelikle kendisine saygı duyması ve kendi haklarını bilmesi gerekmektedir. Kendine saygı duyan bir kişi başkalarının da saygısını kazanır ve başkalarına da saygı duymanın önemini anlar. Saygılı davranmak insanları birine yaklaştırır. İnsanlar sadece mutlu ve huzurlu zamanlarında değil karışık ve kötü durumlarda da birbirlerine saygı duymalıdır. Saygı karşılıklı bir kavramdır. Çocuklar her zaman büyüklerine, öğretmenlerine saygı duymalıdır.

Aytül Akal, bazı hikâyelerinde saygı temasına yer vermiştir. Bu hikâyeler şunlardır:

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Saygı	<i>Anne Büyüdüğümün Farkında Mısın?, Semender Toplantısı</i>

Tabloya göre Aytül Akal yukarıdaki hikâyelerinde saygı teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

Oğlum Nerdesin? adlı eserin *Anne Büyüdüğümün Farkında mısın?* hikâyesinde küçük kardeş, ağabeyinin lafını keser ancak annesi susmasını ve ağabeyinin lafı bitince söylemek istediğini söylemesini anlatır:

“Sus da, ağabeyin söyleyeceğini bitirsin.” (Akal, 2012, s. 80).

Torun ile büyük anne seyahate çıkarlar ancak valizleri yanlışlıkla başkasınınkiyle karıştırır. Sonra torunu valizi açmak istediğinde büyükannesi ona başkasının valizini karıştırmasının doğru olmayacağını söyler ve izin vermez:

“O arada biz valizi karıştırmak istedik ama teyzem izin vermedi. ‘Başkasının valizi karıştırılmaz, dedi’” (Akal, 2018, s. 54).

Aytül Akal’ın hikâyelerinde çocuklara büyüklerine karşı saygılı davranmalarının gerekliliği öğretilir. Çocuklar büyüklerinin uyarılarına riayet ederler ve onlara saygıda kusur etmezler. Akal böylece eserine eğitici bir işlev yükler.

3.1.9. Sevgi

Duygusal bir varlık olan insan kendisine yakın bulduğu her şeye karşı sevme eğilimindedir. İnsan bu sevgi ve aşk duygusunu ilk olarak küçük yaşta ailesinde görür. İleriki yaşlarındaki toplumsal ilişkilerinde bu duyguyu hisseder. İnsan sevdiğinin her şeyini sever. Onu korur ve kendisinden daha çok onu önemseyip fedakârlık yapar. Sevgi ile insanlar birbirine bağlanıp yakınlaşırlar. Sevgi sahibi olan aileler ve toplumlar daha güçlü ve sorumluluk sahibi olur, birbirlerinden kolayca ayrılmazlar. Sevilen bir kişi kendisini yalnız hissetmez. Başka kişilere güvenebildiği için hayatı daha kolay geçer. Bu yüzden sevginin olduğu her yerde insanlar, daha huzurlu ve mutlu olacaktır. Sevginin olmadığı bir toplumda fedakârlık, affetme ve yardımseverlik gibi değerler de bulunmaz.

Aytül Akal, bazı hikâyelerinde sevgi temasına yer vermiştir. Bu hikâyeler şunlardır:

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Sevgi	<i>Anne Büyüdüğümü Farkında Mısın?, Alo Anne Orda Mısın?, Oğlum Neredesin?, Anne Sen Çocukken, Anne Doğum Günün Partisine Davatliyim, Anne Ben Gidiyorum, Oğlum Ben Çocukken, Alo Anne, Orada Mısın?, Kim Bu Palyaço?, Babam Duymasın, Soğan Çiçeği</i>

Aytül Akal, hikâyelerinde en çok sevgi temasına yer vermiştir. Sevgi onun hikâyelerinde aileye, arkadaşlara, doğaya, hayvanlara, vatana ve karşı cinse duyulan sevgi biçimlerinde karşımıza çıkar. Bunların dışında başka insanlara, yemeklere ve bazı eşyalara karşı duyulan sevgi de söz konusu edilmiştir.

Burdan hareketle Aytül Akal'ın hikâyelerinde geçen sevgi temasını altı başlık halinde inceleyebiliriz:

3.1.9.1. Aile Sevgisi

Toplumun en küçük parçası olan aile, bireyin hayatında önemli etkiler bırakır. Aile bir kadın ve erkeğin evlenmesi ile meydana gelip sonra da çocukların dünyaya gelmesi ile genişler. Çocuk her şeyi, konuşma becerisinden tutun başka bütün becerilere kadar hepsini ailede öğrenir.

“Aile, kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla bir evde yaşayan fertlerden oluşan, fertlerin cinsel, psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, fertlerin topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birimdir.” (Kurt, 1992, s. 626).

Doğu kültüründe aile sadece bir evde oturan kişilerle sınırlı olmayıp dedeler, nineler, teyzeler, dayılar, amcalar, halalar ve onların çocukları da aileden sayılır. Ailenin bireyleri her zaman birbirini destekleyip birbirine yardım eder. Akal'ın hikâyelerinde aile sevgisi tema olarak çokça işlenmiştir. Bu tema çeşitliliğini daha iyi inceleyebilmek için şu başlıklara bakmamız doğru olacaktır:

3.1.9.1.1. Anne/ Baba Sevgisi

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Anne/ Baba Sevgisi	<i>Anne Büyüdüğümü Farkında Mısın?, Alo Anne Orda Mısın?, Oğlum Nerdesin?, Anne Sen Çocukken, Anne Doğum Günün Partisine Davatlıyım, Anne Ben Gidiyorum, Oğlum Ben Çocukken, Kim Bu Palyaço?, Babam Duymasın, Soğan Çiçeği, Oyun Makinesi , Anne, Eşyalarımı Kim Karıştırıyor?, Anne Ben Özel Olmak İstiyorum. Kutsal Totem, Kimse Odama Girmesin, Tak Tak Şans Geldi, Kızım Ben Çocukken, Kızım Nerdesin?, Anne, Anneannem Arıyor, Şans Tavşanı, Mor Şapkam, Harika Dayı, Annem Neden Çıldırdı, Dilek Küpü, Anne Ben Çocuk Değilim, Çok Uslu Yaramazlar 3, Okulumuzda Bahar, Çok Uslu Yaramazlar 2, Gök Yüzünde Balonlar, Piskolog Yarısı , Anne Ben Evleniyorum, Anne Ben Âşık Oldum, Bahçedeki Sır, Anne Yeni Arkadaşım Harika, Çok Uslu Yaramazlar 3, Ninem Bana Küstü, Çikolata Küçüldü, Çikolata Uzmanı</i>

Tabloya göre Aytül Akal yukarıdaki hikâyelerinde anne/ baba sevgisinin teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

Aytül Akal, hikâyelerinde aile üyeleri arasında bulunması gereken sevgiye çok önem verir. Onun hikâyelerinde anne ve çocuklar arasında her zaman sevgi dolu güçlü bir bağ bulunmaktadır. Anneler ve çocuklar birbirlerine duydukları sevgilerini hiçbir zaman çekinmeden dile getirirler: Akal’ın hikâyelerinde kahramanlar birbirlerine duydukları sevgiyi çekinmeden ifade edebilmektedirler.

“- Seni seviyorum anne.”

“Ben de seni seviyorum yavrum” (Akal, 2012, s. 80).

“Seni de çok seviyoruz. Gel yanıma, sana da sarılayım” (Akal, 2012, s. 80).

Çocuk annesinden kendisine özel bir telefon hattı ister ve annesini ikna etmeye çalışır. Annesi kabul edince çok sevinir ve ona şöyle yanıt verir:

“Yaşa anneciğim, sen bir tanesin” (Akal, 2012, s. 31).

Anneler çocuklarını sevdikleri için her zaman onları korumak isterler. *Oğlum Nerdesin* hikâyesinde oğlu geç kaldığında annesi onu merak eder:

“Seni hepimiz seviyoruz. Ama gittiğin yerden bizi sık sık arasan bu kadar merak etmeyiz” (Akal, 2012, s. 8).

Akal, Kızım Nerdesin? adlı eserindeki *Anne Sen Çocukken* hikâyesinde anne ve çocuk arasında gene böyle bir yakın ilişki bulunmaktadır. Çocuk gecikince annesi merak eder fakat kızı annesine artık büyüdüğünü belirterek tehlikeli bir durumda kendisini koruyabileceği konusunda annesini inandırır :

“- Haklısın yavrum. Gel seni öpeyim. Koca bir öpücüğü hak ettin.”

“- Canım annem...” (Akal, 2017/a, s. 14).

Aynı kitabın *Anne Doğum Günün Partisine Davatlıyım!* hikâyesinde anne, kızının doğum günü partisine gitmesine izin verir ve çocuk heyecanlanıp annesine karşı duyduğu sevgiyi şöyle dile getirir:

“Yaşa anneciğim, seni çok seviyorum” (Akal, 2017/a, s. 19).

Aytül Akal’ın hikâyelerinde aile, önem verilen bir husustur. Akal’ın hikâyelerinde güçlüklerle mücadele eden, ferdi özellikleri destekleyen, birbirleriyle yardımlaşan, hoşgörülü ve gelişim özelliklerine önem veren, aile içinde sevgi bağları kuvvetli ve kendini güvende hisseden aile bireyleriyle karşı karşıya gelinir. Akal’ın hikâyelerinde anne ve çocuk birbiriyle arkadaşça bağ kurup birbirleriyle gurur duymaktadırlar:

“Sen çok farklı bir annesin, biliyor musun?”

“Sen de çok farklı ve çok özel bir kızsın. Benim kızım olduğun için çok mutluyum” (Akal, 2017/a, s. 31).

Çocuklar bazen diğer insanların yanında bu sevginin dile getirilmesini istemez. *Oğlum Ben Çocukken* hikâyesinde anne ve çocuk arasındaki sevgi bağının nasıl olduğunu daha belirgin bir şekilde görebiliriz. Çocuk annesinden eşyalarını almasını ve giysilerini giymesini rica eder ve annesi de şöyle yanıt verir.

“Haklısın, yavrum. Senin yaşındayken ben de ablamın eşyalarını almasına kızardım.

Dolapları daha dikkatli yerleştirim bundan böyle”

“Teşekkür ederim anneciğim, sağol.”

“Canı, seni seviyorum.”

“Ben de seni seviyorum, Ama sakın arkadaşlarımın yanındayken böyle şeyler söyleme, olur mu?”

“Teşekkür ederim anneciğim, sağol.”

“Seni sevdiğimi söyleyemeyecek miyim yani?.”

“Başka bir kelime söyle, ben anlarım. Ama herkesin önünde seni seviyorum, gel öpeyim falan gibi sözler istemiyorum” (Akal, 2017/f, s. 32-34).

Çocuklar da ailelerini çok severler ve onlara yardım etmek isterler. *Oğlum Nerdesin* adlı eserin *Alo Anne, Orada mısın?* hikâyesinde çocuk kendine ait bir telefon ister, ama annesi bu işin masraflarının çok olduğunu ve onun altında kalkmayacaklarını söyler. Çocuk da şöyle cevap verir:

“Bir iş bulup dolgun maaş alayım, evin bütün masraflarını ben öderim, sen hiç merak etme” (Akal, 2012, s. 32).

Gökyüzünde Balonlar adlı eserin *Kim Bu Palyaço?* hikâyesinde, annesi hasta olan bir çocuk, ev masraflarını karşılamak için kendisini palyaço şekline dönüştürür ve bu yoldan para kazanır.

Babam Duymasın adlı eserinde çocuk, anne ve babası sabahtan akşama kadar çok çalıştığı için üzülür. Gelecekte onları desteklemek ve para kazanmak istediği için gelecekteki mesleği hakkında hayal kurar. Anne ve baba da çocukla gurur duyarlar:

“Annem beni kucakladı, öpücüklerine karşı koymadım. Babam da sırada bekliyordu” (Akal, 2017/e, s. 26).

Annem Neden Çıldırdı? adlı eserin *Soğan Çiçeği* hikâyesinde çocuk harçlıklarını biriktirerek annesini sevindirmek için ona soğan alır:

“- Senin için soğan ekdim anneciğim, dedim. En sevdiğin çiçeklerden açacak.”

“ - Ah canım benim, deyip omzumdan tutup kendine doğru çekti, sarıldı” (Akal, 2019, s. 68).

Aytül Akal’ın hikâyelerinde baba ve çocuklar birbirlerini sever. Çocuklar babalarının

üzülmesini istemez. *Babam Duymasın* hikâyesinde, çocuk alfabeyi bilmemektedir ve kitapları okuyamamaktadır. Ama babası çok zeki bir kız olduğunu düşündüğü için onun üzülmelerini istemez. Babası onun için hediye aldığında çocuk oyuncak olduğunu zanneder ama babası onun için kitap almıştır. Babasının üzülmelerini istemeyen kız, kitapları okumaya başlar ve git gide kitap okumaktan zevk alır. Çocuk hediyeleri aldığında babası hakkında şöyle düşünür:

“Canım babacığım, bir daha beni azarladığın zaman sana hiç kızmayacağım,” diye geçirirdim içimden. “Sen, dünyanın en iyi babasısın.” (Akal,2017/d, s. 14).

Aytül Akal, için aile üyeleri arasındaki sevgi çok önemlidir. Onun hikâyelerinde aile bireyleri özellikle anne ve çocuklar arasında güçlü bir sevgi bağı bulunmaktadır. Bu sevgiyi kahramanlar rahatlıkla ifade eder ve birbirlerine sevgi diliyle yaklaşırlar.

3.1.9.1.2. Kardeş Sevgisi

Tema	Bulunduğu Hikâyeler <i>Oğlum Nerdesin?, Oyun Makinesi , Anne, Eşyalarımı Kim</i>
Kardeş Sevgisi	<i>Karıştırıyor?, Anne Ben Özel Olmak İstiyorum. Kutsal Totem, Kimse Odama Girmesin, Tak Tak Şans Geldi, Kızım Ben Çocukken , Babam Duymasın, Kızım Nerdesin?, Babam Duymasın</i>

Tabloya göre Aytül Akal yukarıdaki hikâyelerinde kardeş sevgisinin teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

Akal’ın hikâyelerinde kardeşler arasında da sevgi bağı bulunmaktadır. *Oğlum Nerdesin?* hikâyesinde çocuk geç kaldığında anne, sadece kendisinin onu merak etmediğini ve kardeşinin de merak ettiğini söyler:

“...Seni sevdiği için merak ediyor, sen gelmeden uyuyamıyor” (Akal, 2012, s. 8).

Aile bireyleri her zaman birbirini sever ve destekler. *Oğlum Nerdesin?* hikâyesinde küçük kardeş pastayı yedikten sonra anne, misafirler için yeni bir pasta almaya karar verir ve pastayı yiyen çocuğu çok küçük olduğu için büyük oğlunu pasta almaya

gönderir:

“Bu saatte küçücük çocuk dışarıya gönderilir mi? Sen büyüksün! Hadi canım...” (Akal, 2012, s. 8).

Aynı eserin *Anne Ben Özel Olmak İstiyorum* hikâyesinde evin en küçük çocuğu kardeş ister ve olması halinde kardeşinin bütün isteklerini de kendisinin karşılayacağını söyler:

“Ben kardeş istiyorum. Kardeşim olursa ben ondan büyük olurum. Onun her şeyine karşılabılırım.” (Akal, 2012, s. 42).

Annesi kardeş meselesini unutmasını ister ve ona yeni çocuğa kim bakacak sorusunu sorar. Çocuk ise şöyle cevap verir:

“Sen bakarsın anne. Çocukları seversin.” (Akal, 2012, s. 42).

Hikâyenin devamında büyük kardeş kendi bıraktığı paralar ile kendisine kitap alır ama küçük kardeşini de unutmaz ve ona da hediye alır:

“Kardeşim masal okumayı seviyor diye ona da masal kitapları aldım”
(Akal, 2012, s. 65).

Kardeşler kötü ve zor durumlarda bile birbirlerine güvenip destek verirler. *Tak Tak Şans Geldi* adlı eserin *Oyun Makinesi* hikâyesindeki ağabey, kumar oynar ve bütün paralarını kaybeder ; küçük kardeşe bu konuyu anlatmadan önce ondan söz alır ve kimseye söylememesini ister :

“Aramızda kalacağına söz ver”

“Kötü şey yaptıysan söz veremem.”

“Biz kardeşiz amaaa” (Akal, 2016/a, s. 55).

Kızım Ben Çocukken adlı eserin *Kimse Odama Girmesin* hikâyesindeki kardeşler odanın toplanmasında birbirine yardım ederler:

“Ben toplarım anne! Ablam yorulmasın.”

“Ben de kardeşime yardım edeyim, anne.” (Akal, 2016/b, s. 24).

Kızım Nerdesin adlı eserin *Anne, Eşyalarımı Kim Karıştırıyor?* Hikâyesinde küçük kardeş değerli şeylere sahip olmadığını düşünür ama ablası onun üzülmelerini istemediği için onunla şöyle konuşur:

“- Aaa! Öyle deme canım kardeşim! Bak burada seni çok seven bir ablan var. Bunun değeri yok mu?”

- Ben de seni seviyorum abla.” (Akal, 2017/a, s. 46).

Bazen de kardeşler arasında küçük kıskançlıklar olabilir. Mesela annesini o kadar sever ki kardeşinden kıskanır. Sadece annesi onu sevsin ister. *Oğlum Nerdesin* adlı eserin *Anne Ben Özel Olmak İstiyorum* adlı hikâyesinde çocuk, aslında kendisinin doğum nedenini annesinin ağabeyini daha çok sevdiği ve ona kardeş doğurmak istediği için olduğunu söyler. Ama anne onu kendisi için doğurduğunu ve onu çok sevdiğini söyler:

“Çünkü seni çok seviyorum ve sen benim için çok özelsin.” (Akal, 2012, s. 43).

Tak Tak Şans Geldi adlı eserin *Kutsal Totem* hikâyesindeki çocuk da aynı duyguları yaşamaktadır:

“Ağabeyimin benden büyük olmasından ve her zaman evin en küçüğü kalmaktan nefret ediyordum. Keşke ben abla olsaydım. Ya da bir sihir yapıp ağabeyimi küçük kardeşe dönüştürebilseydim...” (Akal, 2016/a, s. 28).

Çocuk belli bir yaşa gelince artık özgür olmak ister. Bu yüzden annesi onu merak ettiğinde büyüdüğünü, artık çocuk olmadığını ve kendisini idare edebileceğini söyler ve annesinden onu merak etmemesini rica eder, anne bu sözü duyunca duygulanır:

“Canım benim, büyümüş! Gel bakayım yanına, sana şöyle güzelce sarılayım” (Akal, 2012, s. 6).

Kardeşler her zaman birbirlerinin yanında olur. *Babam Duymasın* adlı eserde anne küçük kardeşe kızar ve onunla kavga eder. Ama ablası onu yalnız bırakmayıp onun yanına gider ve onu teselli eder.

“Üzülme, ben seni seviyorum, dedim. Ben varım, senin ablanım, ömür boyu hep ablan kalacağım” (Akal, 2017/e, s. 55).

Akal’ın hikâyelerinde kardeşler arasındaki sevgi bağı oldukça güçlüdür. Zaman zaman kardeşler arasında küçük çekişmeler ve kıskançlıklar yaşansa da her zaman sevgi kazanır.

3.1.9.1.3. Akraba Sevgisi

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Akraba	<i>Anne, Anneannem Arıyor, Şans Tavşanı, Mor Şapkam, Harika Dayı,</i>
Sevgisi	<i>Annem Neden Çıldırdı</i>

Tabloya göre Aytül Akal yukarıdaki hikâyelerinde akraba sevgisinin teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

Aytül Akal’ın eserlerinde çocuklar ve akrabalar arasında da sevgi dolu bir bağ bulunmaktadır. Akrabalardan büyük anne, büyük baba, amca, teyze ve dayı hikâyelerde yer almaktadır. Oğlum Nerdesin adlı eserin Anne Anneannem Arıyor hikâyesinde büyük anne kızını ve torunlarını çok sevdiği için onları özler ve birkaç gün bile onlardan habersiz kalamaz, bu yüzden de annesine şikayet eder:

“O günden beri de arayıp sorduğum yok. Annen nasıldır, acaba torunlarını özlemiş midir, çocukları alıp anneme gideyim mi diye hiç düşünmezsin.” (Akal, 2012, s. 67) .

Aynı hikâyenin devamında büyükanne bir hafta sonrasında onları evine davet eder ve çocukların çok sevdiği yaprak sarması yapmaya karar verir. Büyük anne hava soğuk olduğundan kızına iyi giyinmesini tavsiye eder:

“Sıkı giy kızım. Havalara serinledi.” (Akal, 2012, s. 71) .

Büyükanne ve torun ilişkisi Akal’ın başka hikâyelerinde de görülmektedir. *Tak Tak Şans Geldi* adlı eserin *Şans Tavşanı* hikâyesinde çocuk büyükannesini öper ve onu ölümsüzlüğe kavuşturmak için bir yol bulmaya çalışır:

“Büyükannemi iki yanağından öptüm.

‘Sen evimizin uğurusun büyükanne’, dedim.

Acaba ben her sabah beyaz tavşanlar, beyaz tavşanlar, beyaz tavşanlar, desem, büyükannemi ölümsüzlüğe kavuşturur muydum, büyükannem daha uzun yıllar bizimle birlikte yaşar mıydı?” (Akal, 2016/a, s. 112-113).

Kızım Ben Çocukken adlı eserindeki *Anne, Kimse Odama Girmesin* hikâyesinde

Babamın Sihirli Küresi eserinin *Mor Şapkam* hikâyesinde babaanne çocuğa güzel bir şapka diker ve çocuk o şapkayı çok sever:

“Babaannemin buruşuk yanaklarına kocaman ıslak iki öpücük kondurdum” (Akal , 2017/b, s. 8).

Benim Babam Sihirbaz adlı eserin *Harika Dayı* hikâyesinde çocuk, sınıf arkadaşlarına yazar olan dayısından bahseder ve diğer çocuklar da öyle bir dayılarının olmasını isterler:

“ Benim dayım harikadır!’ dedi yeni sıra arkadaşım böbürlenerek” (Akal, 2018/a, s. 21).

Annem Neden Çıldırıldı hikâyesinde çocukların teyzesi onlarla vakit geçirir. Onları gezmeye götürür ve sevdikleri yiyeceklerden onlara alır. Bundan dolayı da yeğenleri onu çok severler:

Teyzem bizi çok sever, biz de onu. (Akal, 2019, s. 18).

Akal’ın hikâyelerinde her ne kadar çekirdek aile yer alsada özellikle babaanne ve anneanne gibi büyüklerle diğer yakın akrabalar eserin şahıs kadrosunda önemli yer tutarlar.

3.1.9.2. Arkadaş Sevgisi

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Arkadaş	<i>Alo Anne Orada mısın?, Dilek Küpü, Anne Ben Gidiyorum, Oğlum</i>

Sevgi *Nerdesin, Anne Ben Çocuk Değilim, Çok Uslu Yaramazlar 3, Okulumuzda Bahar, Çok Uslu Yaramazlar 2*

Tabloya göre Aytül Akal yukarıdaki hikâyelerinde arkadaş sevgisinin teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

Arkadaşlık insanlar arasındaki genel ve sıradan ilişkilerden farklı olup çok güçlü bir ilişkidir. Sosyal bir varlık olan insan, çocukluk döneminden yaşlılık dönemine kadar arkadaşlara ihtiyaç duyar. Arkadaş, bireyin iyi gününde ve kötü gününde yanında olur. Bazı arkadaşlar insanın ailesinin bir üyesi gibi olur. Birey her zaman kendi duygularını onlarla paylaşır. Arkadaş, insanın iyi gününde onun yanında olup mutluluğunu artırır, kötü anlarında ise dertlerini paylaşarak sıkıntılarını azaltır. Arkadaşsız olan biri kendisini yalnız hissedip hayatında huzur bulamaz. Arkadaşları çok olan bir kişi daha mutlu bir hayat sürdürür. Mutlu bireylerden oluşan bir toplumda hayat daha mutlu ve başarılı geçer.

Ama her çeşit arkadaşlığın da değerli olmadığına dikkat etmemiz gerekir. İyi arkadaşın insanda olumlu etkiler bıraktığı kadar kötü arkadaş da olumsuz etkiler bırakır. Bazı sahte ve yalan dostluklar bireyin hayatını olumsuz etkiler. Ergenlik çağında olan kişiler daha çok arkadaşına ihtiyaç duyarlar. Aynı zamanda bu yaşlarda olan çocuklar, daha çok arkadaşlarının etkisinde kalırlar, bu yüzden bu yaşlarda olanlar için arkadaş ve arkadaşlık daha çok önem taşır.

Oğlum Ben Çocukken , Alo Anne Orada mısın? hikâyesinde çocuk telefonla uzun konuşmasının nedenini söyler:

“Ay anne, o gün biraz uzunca konuşmuş olabilirim ama arkadaşımın sorunları vardı, bana danıştı” (Akal, 2012, s. 39).

Çocuklar birbirleriyle arkadaş oldukları zaman birbirlerine her konuda yardım ederler. Bu yardım dersler konusunda da olabilir. *Tak Tak Şans Geldi* adlı eserin *Dilek Küpü* hikâyesindeki çocuk oturduğu apartman görevlisinin torunuyla arkadaş olur ve bu arkadaşlık onun taşınmasıyla bitmez ve devam eder:

“Benden bir yaş büyüktü ama burada kaldığı süre içinde çok iyi anlaşmış, arkadaş olmuştuk. Ara sıra bana derslerimde yardımcı bile olurdu.” (Akal, 2016/a, s. 86).

Arkadaşlar kötü durumlarda birbirleriyle dertleşirler. Öğretmen sınıfta mektup yazma alışkanlığı kazandırmak için bütün çocuklara çekiliş yaptırıp birbirlerine mektup yazdırmış. Ama aileler mektupların çocukların sevgilisi tarafından olduğunu zannedip mektupları açmış ve çocuklar bu konudan rahatsız olmuşlardır:

“Sınıftaki erkek arkadaşlarımdan biri bu konuda ailesine çok kırgın. Dün akşamüstü sahilde buluştuk, bana dertlerini anlattı” (Akal, 2017/a, s. 38).

Çocuklar arkadaşlarına çok değer verirler. Onların arkadaşlığını kaybetmek ve onların gözlerinde şımarık bir çocuk gibi görünmek istemezler:

“Anne, filmin her on dakikasında bir, dışarı çıkıp evine telefon eden bir civcivle kim arkadaşlık etmek ister.” (Akal, 2012, s. 9).

“Yalnızken istediğini söyleyebilirsin. Ama arkadaşlarımla yanında böyle ‘yavrum’, ‘şekerim’, ‘çocuğum’ gibi küçültücü sözcükleri asla kullanma.” (Akal, 2012, s. 22).

Çok Uslu Yaramazlar 3 hikâyesinde Acar ve Rüzgâr yaramazlık yapıp kurabiyelerine tuz, biber ve başka şeyler katarlar. Pişen kurabiyeleri kendilerinin ve ailelerinin yemesini istemeyen Acar ve Rüzgar, tabakları yere düşürürler. Bu durumda arkadaşları onlara kendi kurabiyelerinden verirler ve onları yalnız bırakmazlar:

Rüzgâr’ın kurabiyeleri yerlere saçıldı.

“Ayyy, elimden kaydı!” dedi Rüzgâr utangaç bir tavırla.

“Üzülme, benim kurabiyelerimden al” dedi Beste. Elindeki tabağı ona uzattı.” (Akal, 2018/c, s. 47- 48).

Bu dostluk zaman zaman çocukların fedakârlık yapmasına sebebiyet verir. Örneğin *Babamın Sihirli Küresi* adlı eserin *Okulumuzda Bahar* adlı hikâyesindeki çocuk, arkadaşının hem fakir hem de işitme problem olduğunu anlayınca çok sevdiği şapkasını ona hediye eder:

...Çantamdan şapkamı çıkardım ve Bahar’a uzattım.

“Öğretmenim, benim rolümü iki kişi yapabiliriz. Bahar şapkayı giyip sahnede yürür, ben de yanında konuşurum” (Akal, 2017/b, s. 83).

Arkadaşlar arasında bazen ufak problemler olabilir. Bu problemler çocukların küçük kıskançlıklarından ya da anlaşmazlıklarından kaynaklanır. Ama bu probleme sebep olan kişi arkadaşını üzdüğünü görünce hemen pişman olur ve yaptığını telafi etmeye çalışır.

Çok Uslu Yaramazlar 2 hikâyesinde öğretmen Beste'nin anne ve babası ile konuşmak ister. Beste'nin sınıf arkadaşı olan Acar ve Yener bu konuyu duyunca öğretmenin, anne ve babasına şikayet edeceğini Beste'ye söylerler . Beste üzülür ve ağlamaya başlar. Çocuklar arkadaşlarını üzgün görünce üzülür ve kendisine şaka yaptıklarını söylerler:

Beste ağlayınca Acar üzüldü.

Rüzgâr da üzüldü.

Hilal de çok üzüldü.

“Sen bakma onlara,” diye arkadaşını teselli etmeye çalıştı. “Kötü çocuklar onlar.”

“Hiç de bile,” diye kendini savundu Acar. “Şaka yaptım sadece.”

Rüzgâr da atıldı hemen, “ Ben de... Ben de şaka yaptım!” (Akal, 2018/b, s. 28-29).

Akal'ın hikâyelerinde arkadaşlar arasındaki sevgi aile arasındaki sevgi bağı kadar güçlüdür. Çocuk arkadaşlar arasında her türlü paylaşım yapılır. Kardeşler arasında olduğu gibi arkadaşlar arasında da bazen ufak problemlerden, küçük kıskançlıklarından ya da anlaşmazlıklarından kaynaklanan sorunlar olsa da çocuklar bu burumdan dolayı hemen pişman olur ve yaptığını telafi etmeye çalışırlar.

3.1.9.3. Doğa Sevgisi

Tema Bulunduğu Hikâyeler

Doğa Sevgi *Annem Neden Çıldırıldı, Gök Yüzünde Balonlar, Kutsal Totem*

Tabloya göre Aytül Akal yukarıdaki hikâyelerinde doğa sevgisinin teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

İnsanoğlu yaratıldığından itibaren doğa ile i içedir. Doğa ve insan arasında karşılıklı bir etkileşim bulunmaktadır. İnsanın kötü ve iyi davranışları doğayı hemen etkiler. Diğer yandan doğanın da insan hayatı üzerinde derin etkileri vardır. İnsan sanayileşme ile doğaya zarar verdiğini ve onu tahrip ettiğini çok iyi bilmektedir. Bu tahribat birçok insanda güçlü bir doğa bilinci oluşmasını sağlamıştır. İnsan, güzel bir doğal ortamdakten ruhsal ve fiziksel yönden olumlu yönde etkilenir . Bu sebeple tatil yapmak, yer değiştirmek ve seyahat etmek insanın ruh halini değiştirip mutlu olmasını sağlar.

Çocuğun dış dünya ile iletişim kurmasında doğa çok önem kazanmaktadır. ocuk edebiyatında doğanın her unsuru ağaçlar, çiçekler, hayvanlar, gökyüzü, yağmur, kar, dağlar... yazarlar tarafından sıkça kullanılmıştır.

Akal'ın eserlerinde insan sevgisinin yanı sıra hayvanlara, bitkilere ve vatana karşı duyulan sevgi de görülür. *Annem Neden ıldırıldı?* adlı hikâyede anne, çiçeklerini çok sever ve onların kuruduğunu öğrenince çok üzülür:

“Soğuk ve karlı bir kışın ardından, balkonda ne kadar bitki varsa hepsi kurudu. Sardunyalara, gller ve adını hatırlayamadığım bir sürü bitki. Annem bitkilerin halini görünce ağlamaklı oldu” (Akal, 2019: 64).

Gök Yüzünde Balonlar hikâyesinde ise annenin en sevdiği iek düşüp dağılır. Annesinin zlmesini istemeyen ocuk kendi parasıyla aynı vazodan alır ve içine çiçekleri yerleştirerek annesine sürpriz yapar:

Annemin en sevdiği sardunyasa masanın üzerine uçtu, o minik bahçeye düştü. (Akal, 2017/d, s. 48) der.

Tak Tak şans Geldi adlı eserin *Kutsal Totem* eserinde anne ağaçları ve doğayı çok sevdiği için onların kesilmesini istemez:

“Bazı komşular manzaralarını kapadığı, sinek böcek yaptığı ve sonbaharda kuruyup dökülen yaprakların evlerinin nn kirlettiğinden yakınıp ağaçların kesilmesi için belediyyeye defalarca başvurmuştu. Annem ağaçları çok sever. Böyle bir şeye izin verilmemesi için, o da ağaçların yararlarını anlatan uzun dilekçeler yazıp yollamıştı belediyyeye.” (Akal, 2016/a, s. 29).

Örneklerden anlaşıldığı üzere Akal'ın hikâyelerindeki ana kahramanlar doğa sevgisiyle doludur. Basit bir çiçek ya da bir ağacın kesilecek olması bile hikâyenin çatışmasını oluşturmaya yeterlidir. Hikâyelerde sonuçta doğanın tarafında olanlar kazanır.

3.1.9.4. Hayvan Sevgisi

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Hayvan Sevgisi	<i>Annem Neden Çıldırıldı, Tak Tak Şans Geldi, Piskolog Yarısı</i>

Tabloya göre Aytül Akal yukarıdaki hikâyelerinde hayvan sevgisinin teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

Sosyal bir varlık olan ve doğada yaşayan insan doğanın başka unsurları ile de iç içedir. Hayvanlar, insan gibi doğanın bir parçası olup doğanın bütün unsurları ile karşılıklı etkileşim içerisindedirler. Doğadan ayrı kalan günümüz insanının hayatında, hayvan sevgisi çocukların toplumsal ve duygusal gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Hayvan, insan kadar olmasa da duygulu bir varlıktır. Acıyı, üzüntüyü ve sevgiyi hisseder. Çocukların sağlığına zarar vermeyen ve şehirleşmiş hayata uygun olan evcil hayvanlar çocukların sorumluluk duygusunu artırır ve onlara paylaşımcı olmayı öğretir. Çocuk böylece kendisi dışında başka şeylerin de değerli ve önemli olduğunu öğrenir. Ömrü insandan daha kısa olan hayvan, insan gibi ölümlü bir varlıktır. Çocuklar, hayvanlar ile kurdukları ilişkilerinde ölüm ve ayrılık kavramları ile karşılaşır ve bunların da hayatın ayrılmaz bir parçası olduğunu öğrenirler.

Aytül Akal'ın hikâyelerinde çocuklar bütün hayvanları sever. Örnek olarak *Annem Neden Çıldırıldı* hikâyesinde çocuklar kediyi eve getirmek isterler fakat anneleri izin vermediği için bunu yapamazlar:

“Ne sorduğunu hemen anladım: “İçeri gireyim mi?”

Bana kalsa elbette, “ Gel” derdim. Hatta gelip yerleşsin, bizim evin kedisi olsun...” (Akal, 2019, s. 9).

Tak Tak Şans Geldi hikâyesinde çocuklar internetten yanlış bir alışveriş yaparlar, sonrasında aldıklarını geri verme kararı alırlar. Ancak yanlışlıkla almış oldukları köpeği geri vermek istemezler, köpeği göndermek yerine bu kararlarından vazgeçip ona bakarlar:

“At ve köpek hariç hepsini paketleyip kargo şirketine haber verdik. Her şeyi geri yolladık, biri hariç... Tütü artık bizimle yaşayacak” (Akal, 2016/a, s. 24).

Çocuklar hayvanlara iyi davranmayı ilk olarak aile içinde görüp öğrenirler. *Annem Neden Çıldırıldı* hikâyesindeki anne her ne kadar böcekleri sevmiyor olsa da onlara zarar vermez:

“Böyledir annem. Çok korkar böceklerden ama onlara zarar vermek de istemez. “Gözümden uzak olsun yeter!” der. (Akal, 2019, s. 8).

Akal’ın hikâyesindeki aileler sokaktaki evsiz ve bakıma muhtaç hayvanlara da yardım ederler, onları severler:

“Bir kaba süt doldurup bahçeye çıktım. Kedi, pati izlerini betona yapıştırma yapıştırma bahçenin ucuna ulaşmıştı. Başını çevirdiğinde beni gördü. Hiç telaşlanmadan sessizce geri döndü, dilini süte daldırıp keyifle içmeye başladı (Akal, 2019, s. 15).

Hüsni Bey eğildi, yavaşça kedinin başına dokundu” (Akal, 2019, s. 54).

Aytül Akal eserlerinde çocukların doğaya ve hayvanlara karşı duyarlılığını geliştirme kaygısındadır. Onun hikâyelerindeki çocuk ve büyük kahramanlar hayvanlara karşı sevgiyle doludur. Evlerine aldıkları hayvanları şefkatle besleyip onları aileden biri gibi görürler. Hatta sokaktaki evsiz ve bakıma muhtaç hayvanlardan bile bu duygularını esirgemezler.

3.1.9.5. Karşı Cinse Duyulan Sevgi

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Karşı Cinse Duyulan Sevgisi	<i>Alo Anne Orda Mısın? , Anne Ben Evleniyorum, Anne Ben Âşık Oldum, Bahçedeki Sır, Soğan Çiçeği</i>

Tabloya göre Aytül Akal yukarıdaki hikâyelerinde karşı cinse duyulan sevgisinin teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

Aytül Akal'ın bazı hikâyelerinde çocukların karşı cinse karşı hissettiği duygular bulunmaktadır. Çocuklar bu duygulara kapıldığında genelde kendilerine en yakın kişiler ile paylaşırlar bu durumu. *Oğlum Nerdesin?* adlı eserinin *Alo Anne Orda mısın?* hikâyesinde çocuk telefonla çok uzun konuşur. Anne bu uzun konuşmanın nedenini sorduğunda, çocuğun bir kız arkadaşına âşık olduğu anlaşılır:

“Bir kıza âşık olmuş ilerde onunla evlenmeyi düşünüyormuş” (Akal, 2012, s. 33).

Anne çocuğuna arkadaşının neden onunla konuştuğunu sorduğunda, bu konuda tecrübesi olan birine danışmak istediğini anlatır:

“Unuttun mu ben de geçen yıl bir kıza âşık olmuşum ya!” (Akal, 2012, s. 33).

Kızım Ben Çocukken kitabının *Anne Ben Evleniyorum* hikâyesinde kız çocuk, tanımadığı bir kişiyle evlenmek ister ve bunu annesiyle paylaşır. Annesi ise ona yardım edip bu duyguların gerçek olmadığını geçici olduğunu belirterek onu teselli etmeye çalışır:

“Ben de şimdi, küçük yaşta evlensem?...”

“Senin yaşında evlenilir mi hiç? O bizim çocukluğumuzdaydı...”

“Ama ben evleneceğim çocuğu şimdiden buldum!”

“Neee? Çıldırın mı sen?”

“Öyle yakışıklı ki! Onu seviyorum anne!”

“Senin yaşında çabucak âşık olur insan. Sakın telaşlanma, normaldir.” (Akal, 2016, s. 40).

Kızım Nerdesin? adlı eserin içinde yer alan *Anne Ben Aşık Oldum* hikâyesinde de Akal aynı konuyu işlemiştir. Yaz tatilinde çocuk, halasının yanına gider ve oradan annesini arayıp aşık olduğunu söyler:

“Hayırdır, ne oldu kızım? Bir şey mi var?”

“Yok anne, yani şey...aslında evet, var. Anne, ben aşık oldum.” (Akal, 2017/a, s. 71).

Anne de kızının söylediklerine karşı şöyle bir tepki verir:

“Kızım, bak sakın yanlış bir şey yapma. Daha çok küçüksün. Senin yaşında aşklar gelip geçicidir...” (Akal, 2017/a, s. 76).

Gökyüzünde Balonlar adlı eserde yer alan *Bahçedeki Sır* hikâyesinde erkek çocuk bahçede bir defter bulur ve bu defterin sırrını çözmeye başlar. Sonunda defterin komşunun küçük kızına ait olduğunu anlar. Küçük kız defterde ablasının erkek arkadaşından bahseder. Defteri bulunan çocuk da o kızın ablasından hoşlandığı için üzülür ve kendi kendine şöyle düşünür:

“Defterin sırrı çözülmüştü. Ama Ceren’in çılgın bir motosikletliyle çıktığını öğrenmek, açıkçası benim için epeyce düş kırıklığı olmuştu.

Anlaşılan benim için daha epeyce uzunca bir zaman, sardunyalar çiçek açmayacak.”(Akal, 2017/d, s. 58).

Annem Neden Çıldırıldı? adlı eserin *Soğan Çiçeği* hikâyesinde, anne ile baba arasındaki dostça ilişki dikkati çeker:

Sonunda annemin yüzü güldü. Hemen babamı öptü, “Teşekkür ederim canım.”dedi (Akal, 2019 , s. 65).

Aytül Akal’ın eserlerindeki çocukların karşı cinse karşı hissettiği duygular, çocukluk aşkı bazen bir sorun teşkil etmiş ancak çocuğun bir yakını -ki bu genelde anneleri olursa- sayesinde bunun geçici bir şey olduğunu anlarlar. Akal’ın hikâyelerinde anneler her zaman çocukları ile empati kurar ve onlara karşılaştıkları sorunlarda destek verirler.

3.1.9.6. Vatan Sevgisi

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Vatan Sevgisi	<i>Anne Yeni Arkadaşım Harika, Gökyüzünde Balonlar</i>

Tabloya göre Aytül Akal yukarıdaki hikâyelerinde vatan sevgisinin teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

Ortak gelenek ve kültür ve geçmişe sahip olan aynı toprak parçası üzerinde yaşayan kişiler aynı ülkenin vatandaşı olurlar. Ülkesini ve vatanını seven bir kişi her zaman milletin lehine olan durumların devam etmesini istediği için kendi vatandaşlarını ve kendi mili değerlerini gözetir. Bir toplumun ideallerine ulaşabilmesi ancak vatansever nesiller yetiştirmesine bağlıdır. Vatansever kişi bazen vatanı için canını feda eder. Vatan ve millet için sahip olunan en kıymetli şey olan canını feda eden şehitler, bu vatanseverliğin zirvesinde yer alırlar.

Anne Yeni Arkadaşım Harika hikâyesindeki çocuk annesine yeni sınıf arkadaşı hakkında şöyle söyler:

“O doğduğu ülkeyi bırakmak istememiş. Burada okuyup ülkesine yararlı bir vatandaş olmayı planlıyor” (Akal, 2017/a, s. 48).

Gökyüzünde Balonlar kitabındaki büyük anne torununa Atatürk’e duyduğu sevgiyi anlatır:

Uzaktan da olsa, iki kez görmüş Atatürk’ü. “ İlk aşkımdı benim,” diye söz ederken, yanaklarından torba torba sarkan derileri titer, buruşuk yüzüne pembelik çöküverir (Akal, 2017/d, s. 40).

Aytül Akal’ın hikâyelerinde vatan sevgisi nispeten az kullanılmıştır. Bu temanın işlendiği iki hikâyeden biri yabancı bir çocuğun ülkesine olan sevgisi üzerinden diğeri de dolaylı olarak Atatürk üzerinden verilmeye çalışılmıştır.

3.1.9.7. Başka Şeylere Duyulan Sevgi

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Başka Şeylere Duyulan Sevgisi	<i>Çok Uslu Yaramazlar 3, Gökyüzündeki Balonlar, Ninem Bana Küstü, Çikolata Küçüldü, Çikolata Uzmanı</i>

Tabloya göre Aytül Akal yukarıdaki hikâyelerinde başka şeylere duyulan sevgisinin teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

Aytül Akal'ın hikâyelerindeki çocuklar bazı yemekleri çok severler. Mesela *Çok Uslu Yaramazlar 3* hikâyesinde Rüzgâr, annesinin pişirdiği karnabahar yemeğini sevmez ama Acar ona bayılır; onun aksine Acar kendi annesinin pişirdiği kereviz yemeğini sevmez ve Rüzgâr bu yemeğe bayılır. Çocuklar birbirlerinin akşam yemeğini sevdiği için yerlerini değiştirip birbirlerinin evine giderler ve sevdikleri yemeği yerler:

“Bu akşam bizde karnabahar var”, dedi Rüzgâr. “Hiç sevmem” diye ekledi. “ Bu akşam bizde kereviz var”, dedi Acar. “Hiç sevmem” diye ekledi o da (Akal, 2017/c, s. 12).

Gökyüzündeki Balonlar hikâyesindeki torun ve dede şehrin büyük alışveriş merkezinin açılışına gitmek isterler. Torun açılıştaki çocuklara verilen balonları, dede de pastayı çok sever. Ama trafik nedeniyle oraya gidemezler ve baba onlara pasta verir, dede de çocuk için en sevdiği balonlardan alır.

“Dar yol bizi az trafikli başka bir yola çıkardı. Biraz ilerleyip ilk gördüğümüz pastanenin önünde durduk. Çikolatalı pastalarımızı yerken, önümüzden baloncu geçti. Dedem bana renk renk uçan balonlar aldı.” (Akal, 2017/d, s. 17).

Çocuklar, çoğunlukla evlerine hediye ile gelen misafirleri çok severler. *Gökyüzündeki Balonlar* eserinin *Ninem Bana Küstü* hikâyesinde çocuklar Kadir amcalarını çok severler ve bu sevgide hediyelerin tesirsiz olmadığını da söylerler:

“Gelecek konuklardan Kadir Amcaları pek severim. Gerçi her gelişinde elinde benim için getirdiği çikolatalar olmasa bu kadar sever miydim bilmiyorum ama kendime yalan söyleyecek değilim ya, elbette epeyce katkısı vardı.” (Akal, 2017/d, s. 41).

Babam Duymasın adlı eserin Çikolata Küçüldü hikâyesinde küçük kardeş ve ablası çikolatayı çok sever. Küçük kardeşe çikolata verildiğinde dayanamaz ve onu hemen yiyip bitirir. Ama ablası sabırlı olup çikolatayı daha sonraki günler için saklar. Küçük kardeş çikolatayı çok sevdiği için onun çikolatasını da yer ve bu kötü davranışını telafi etmek için sonraki çikolatasını ablasına vermek zorunda kalır:

“Bir hafta sonra yeni bir çikolataya sahip olduğumda, onu ablama vermek zorunda kaldım. Ablam, hem benim çikolatımı, hem de kendisinininkini her gün bir ısırık bir ısırık yedi.” (Akal, 2017/e, s. 31).

Babam Duymasın adlı eserin Çikolata Uzmanı hikâyesinde, çocuk evdeki çikolatalarını arar ama bir türlü bulamaz ve çok üzülür. İlk başta annesi ve diğerlerinin yediğini düşünür ama sonra çikolatalarını bulur. Çocuk çikolataları hakkında şu şekilde konuşur:

“Derslerimi unuturum, ceketimi unuturum, banyo yapmayı unuturum, ama çikolatamı asla!” (Akal, 2017/e, s. 41).

Akal’ın hikâyelerinde başka şeylere duyulan sevgi daha çok çocukların yiyeceklere duyduğu sevgi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Her çocuğun çok sevdiği çikolata bu yiyecekler arasında ayrı bir yere sahiptir.

Aytül Akal sevgi temasını zengin bir yelpazede işlemiştir. Sevginin birçok çeşidi onun hikâyelerinde yer alır. Özellikle insan sevgisi diğerlerinden çok daha fazla işlenmiştir. Aytül Akal’ın evrensel bir sevgi anlayışı vardır.

3.1.10. Sorumluluk

İnsan toplumla iç içe yaşayan bir varlıktır. İnsanın hayatını devam ettirebilmesi için diğer kişiler ile iletişim halinde olması gerekmektedir. İnsan sosyal bir varlıktır, toplumda yaşayan diğer insanlardan ayrı yaşayamaz. Sosyal bir varlık olmasının gereklerinden biri de ailesine, arkadaşlarına, diğer insanlara ve çevresine karşı sorumlu kılabilir onu. Bu sorumluluklar kişinin toplumdaki rolüne göre değişmektedir. Sorumluluk sahibi olan kişiler kendi davranışları ve sözlerinin sonuçlarını üstlenirler.

Aytül Akal, bazı hikâyelerinde sorumluluk temasına yer vermiştir. Bu hikâyeler şunlardır:

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
	<i>Oğlum Nerdesin?, Anne Ben Çocuk değilim, Anne Büyüdüğümü Farkında</i>
Sorumluluk	<i>Mısın?, Anne Ben Hormonlu Muyum? Okulumuzda Bahar, Anne, Sen Ne Anlarsın?, Benim Babam Sihirbaz.</i>

Tabloya göre Aytül Akal, hikâyesinde sorumluluk teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

Aytül Akal'ın hikâyelerinde çocuklardan sorumluluklarını bilip onlara göre davranmaları beklenir. Uymaları gereken sorumluluklarına göre davranmadıklarındaysa büyükler onları uyarırlar. Örneğin *Oğlum Nerdesin?* hikâyesinde evin en büyük erkek çocuğu arkadaşlarıyla seyahate çıkmak ister. Eve geç vakitte döneceğini bildiği için evi arar. Telefonu küçük kardeşi açar. Büyük çocuk kardeşinden eve geç geleceğini büyüklerine söylemesini ister ancak küçük kardeş bunu unuttur. Anneleri oğlunu çok merak eder. Eve geç saatte dönen ağabey durumu annesine açıklar. Annesi ondan küçük kardeşiyle konuşmasını ve sorumluluklarının bilincinde olma, onları yerine getirme konusunda daha dikkatli olması adına ilgilenmesini ister:

“Gel, kardeşin uyumadan gidip konuşalım. Kendisine verilen notları iletmenin önemini anlamalı” (Akal, 2012, s. 10).

Oğlum Nerdesin? adlı esrin *Anne Ben Çocuk değilim* hikâyesinde ise;

Anne oğlundan kişisel sorumluluklarını yerine getirip odasını temizlemesini, derslerine çalışmasını ve kişisel işlerini tamamlamasını ister. Çocuk ise bunları yerine getirince annesinin sevineceğini düşünüp ona sorumluluklarını yerine getirdiğini söyler:

- “- Derslerini bitir demiştin ya anneciğim, bitirdim.
- Aferin!
- Okul giysilerimi de dolaba astım.
- Ooo, kocaman aferin!
- Çantamı düzenledim. - İki kere aferin!” (Akal, 2012, s. 26).

Aynı eserin devamında *Anne Büyüdüğümü Farkında Mısın?* hikâyesinde anne, oğluna bir mektup verir. Bu mektup çocuğun teyzesine yazılan bir mektuptur ancak çocuk mektubu postaya götürmek yerine çantasına atıp unuttur. Anne bu durumu öğrenince çok üzülür ve oğlu ondan özür diler fakat annesi ondan daha dikkatli olup bundan böyle unutkan olmamasını ister:

“Ben özür dilemeni değil, sorumluluklarını taşımanı istiyorum” (Akal, 2012, s. 75).

Kızım Nerdesin? adlı eserin *Anne Ben Hormonlu Muyum?* hikâyesinde çocuk, eşyalarının kendi kendine kaybolmasından ve onları bulamamasından dolayı üzülür fakat annesi ona kendisinin kabahatli olduğunu ve eşyalarını bulmak istiyorsa kendi yerlerine koymasını gerektiğini söyler:

“Bak kızım, bu konuda boşuna başkalarını suçlama. Bir eşyanı kullandığında yerine koymazsan, bir sonraki arayışında elbette bulamazsın” (Akal, *Kızım Nerdesin?*, s. 65).

Çocuk sorumluluklarından sıkıldığında ve bu sorumlulukların hem zor hem de çok fazla olduğunu düşündüğünde annesi ondan şikâyet etmek yerine onları yapmaya çalışmasını ve buna alışması gerektiğini söyler. Çünkü insanlar hayatlarını devam ettirmek ve dünyayı daha yaşanılır kılmak adına sorumluluklarını yerine getirmek zorundadırlar:

“-... Tamam, insanların birçok sorumluluğu vardır ama çoğuna insan öyle alışıyor ki o sorumluluğu yerine getirirken bunun ayırımına bile varmıyor.

-O zaman problem yok anne! Sen sorumluluklarına çoktan alışmış olmalısın. Niye şikâyet ediyorsun?

-Sizin de alışmanızı istiyorum. Yaşamınızı ancak böyle kolaylaştırabilirsiniz ” (Akal, 2017/a, s. 68-69).

Babamın Sihirli Küresi adlı eserinin Okulumuzda Bahar hikâyesinde öğretmen kız öğrenciden yoklama listesini müdürün odasına götürmesini ister, o da kendisine verilen sorumluluğu yerine getirmek için bütün çabasını gösterir:

“Öğretmenim bana görev verdiği zaman çok gururlanıyorum. Kendimi özel hissediyorum. Görevimi de en iyi şekilde yapmak istiyorum tabii” (Akal, 2017/b, s. 79).

Oğlum Nerdesin adlı eserin *Anne, Sen Ne Anlarsın?* hikâyesinde anne, oğlundan televizyon izlemek ve futbol maçı takip etmek yerine daha çok ders çalışması gerektiğini söyler. Çocuk annesinin endişelenmesinin gereksiz olduğunu belirterek sorumluluklarının farkında olduğunu söyler:

“Anne ben derslerimi ayarlıyorum, sen merak etme. Bak, bu dönemi teşekkürle geçiyorum” (Akal, 2017/f, s. 26).

Annesiyse ona hak verir ve şöyle düşünür:

“Ne yapalım, Çocuk haklı zaten dersleri hep kendi sorumluluğu ister çalışır, ister çalışmaz.” (Akal, 2017/f, s. 26).

Benim Babam Sihirbaz hikâyesinde çocuğun babası düğmecidir. İşinde oldukça sorumluluk sahibi ve titiz birisidir. İşini dikkatlice yapmakta ve sorumluluğunu bilmektedir:

“Babam boyalarıyla oynamama izin vermez. Küçük bir parça desenli kumaşa bakarak beyaz düğmelere renk vermeye çalışırken düğmeleri ziyan edeceğimden ya da müşterinin kumaşını lekeleyeceğimden çok korkar” (Akal, 2018/g, s. 43).

Akal, bazı hikâyelerinde sorumluluk temasından faydalanmıştır. Bu tür hikâyelerinde büyükler kendi sorumluluklarının bilincindedirler ve çocuklardan da kendi sorumluluklarını bilip yerine getirmelerini isterler.

3.1.11. Takdir Etme

Aytül Akal, sadece *Kızım Nerdesin?* eserindeki hikâyelerinde takdir etme temasına yer vermiştir:

‘Marifet iltifata tabidir.’ Kaidesince iyi bir şey yapan kimselere teşekkür etmek ve yaptıklarının değerini bilmek o kişinin daha güzel şeyler yapabilmesi için motive olmasını sağlar. Zira yaptığının kıymetli olduğunu anlar ve bunun başkaları tarafından değerli bulunması onu mutlu eder. Eğer toplumdaki bütün insanlar birbirlerini iyi şeyler yapma konusunda teşvik ederlerse o toplumun kalkınmasına sebebiyet verirler.

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Takdir etme	<i>Anne Evde Parti Veriyorum , Anne, Ben Çocuk Değilim!, Annem, Eve Köpek Alalım, Anne Yeni Arkadaşım Harika, Anne Anneannem Gelmiş, Okulumuzda Bahar, Benim Babam Sihirbaz, Harika Dayı, Tilki Tilki Saat Kaç?, Babam Duymasın</i>

Tabloya göre Aytül Akal hikâyelerinde takdir etme teması ile ilgili bulgulara yer vermiştir.

Oğlum Nerdesin? adlı eserin *Anne Evde Parti Veriyorum* hikâyesinde anne oğluna istediği doğum gününü düzenleyeceğini ve istediği pasta ve yiyecekleri alacağını söyleyince oğlu çok sevinir ve mutluluğunu aşağıdaki cümlelerle ifade eder:

“Yaşa sen anneciğim”(Akal, 2012, s. 20).

Aynı eserinin *Anne, Ben Çocuk Değilim!* hikâyesinde ise anne, çocuklarının akıllı olmasından çok mutludur ve onları şöyle teşvik eder:

“Çok akıllıca. Aferin size!” (Akal, 2012, s. 23).

Bu hikâyenin devamında çocuk sorumluluklarını yerine getirdiği takdirde annesinin mutlu olacağını bildiği için onları yerine getirir getirmez hemen annesine haber vermektedir:

“- Derslerini bitir demiştin ya anneciğim, bitirdim.

- Aferin!

- Okul giysilerimi de dolaba astım.
- Ooo, kocaman aferin!
- Çantamı düzenledim.
- İki kere aferin!” (Akal, 2012, s. 26).

Bu hikâyenin devamında anne, oğlunu çikolatalı pasta almaya gönderir fakat çocuk evlerinin karşısındaki pastanede çikolatalı pasta bulamayınca caddedeki pastaneye gidip oradan pasta alır . Bu çocuğun annesini çok mutlu eder:

- “- Karşı pastanede çikolatalı bitmişti, ben de akıl edip caddedeki pastaneye kadar gittim.
- İyi etmişsin” (Oğlum Nerdesin?, s. 27).

Aynı eserin *Annem, Eve Köpek Alalım* hikâyesinde ağabey biriktirdiği paralardan kendisine kitap alır ancak küçük kardeşini de unutmaz ve onun için de masal kitabı alır. Küçük kardeş ise bunu görünce çok mutlu olup ağabeyine şöyle teşekkür eder:

- “Çok iyisin ağabey teşekkürler.” (Akal, 2012, s. 65).

Kızım Nerdesin? adlı eserin *Anne Yeni Arkadaşım Harika* hikâyesinde küçük kız, arkadaşının evine giderken annesine endişelenmemesi için arkadaşının evinin telefon numarasını verir ve annesi onun bu olumlu davranışından çok memnun kalarak bu durumu şöyle dile getirir:

- “Bu huyunu çok beğeniyorum yavrum.” (Akal, 2017/a, s. 51).

Aynı eserdeki bir sonraki hikâye olan *Anne Anneannem Gelmiş* hikâyesinde büyükanne torununun elbisesini çok beğenir ve ona bu elbisenin ne çok yakıştığını dile getirir:

- “Görsen, anneannem ablamın yırtık pantolonuna nasıl bayıldım! ‘Ne modern, ne güzel bir genç kız olmuşsun!’ dedi ona” (Akal, 2017/a, s. 62).

Babamın Sihirli Küresi adlı eserin *Okulumuzda Bahar* hikâyesinde okula yeni gelen işitme engelli kızın ablası kardeşinin okuma merakından ve becerisinden övgüyle söz edince müdür onun dediklerini şöyle takdir edip onaylar:

“Belli oluyor. Onu çok iyi yetiştirmişsiniz” (Akal, 2017/ b, s. 81).

Benim Babam Sihirbaz hikâyesinde çocuk, babasının çok iyi bir fotoğrafçı olduğunu ve çektiği fotoğrafların çok güzel olduğunu söyler:

“Eh, ne de olsa babam fotoğrafçılık gibi, bilgisayar gibi zor işlerin uzmanıdır. İster renkli, ister siyah beyaz; kimine dia, kimine film; hem flaşlı hem flaşsız... Hepsini bilir. Uçan kuşun bile fotoğrafını çekebilir benim babam” (Akal, 2018, s. 6).

Aynı eserin devamındaki *Harika Dayı* hikâyesinde çocuk dayısının yazarlık konusundaki kabiliyetlerinden bahsederek onun becerikli bir yazar olduğunu belirtir:

“Dayım yazardır. Çok güzel yazılar yazar” (Akal, 2018, s. 21).

Tilki Tilki Saat Kaç? hikâyesinde baba, kızının saatleri öğrenmesi için çok çaba gösterir ve kızı başarılı olunca onu takdir eder:

“Aferin, dedi babam. Bak, isteyince oluyor” (Akal, 2018, s. 62).

Babam Duymasın hikâyesindeki kız çocuk kitap okuyamayacağını düşünmektedir. Babası çocuktan kendisi için aldığı kitapları okumasını isteyince kızı yavaş yavaş okumaya başlar ve bu işin üstesinden kolayca gelir. Babası da onu bir şekilde teşvik ve takdir eder:

“Aferin! dedi babam. Çok güzel okuyorsun” (Akal, 2017/e, s. 13).

Oğlum, Ben Çocukken adlı eserin *Anne Sen Neden Başkası Değilsin?* hikâyesinde çocuk kek yapma konusunda çok kabiliyetlidir. Annesi oğlunun yaptığı kekleri misafirlere ikram edince misafirler keki çok beğenir. O zaman anne oğluna bu konudaki memnuniyetinden bahseder:

“Geçen gün gelen misafirler için yaptığın kek çok güzel olmuştu canım” (Akal, 2017/f, s. 40).

Aytül Akal’ın eserlerine takdir etme teması perspektifinden bakıldığı zaman, genel anlamda ailenin bir ferdi olumlu harekette bulununca diğer fertler onu takdir ve teşvik etmektedirler.

3.1.12. Yardımseverlik

İnsan sosyal bir varlıktır. Toplumda bazı insanların durumu diğer insanları doğrudan ya da dolaylı olarak etkiler. Bu yüzden bir toplumda herkes sadece kendi problemleriyle ilgilenmemelidir. Her insan hayatının farklı dönemlerinde zorluklarla karşılaşabilir. Bazen tek başına bu zor durumları atlatamaz ve başka insanların desteklerine ihtiyaç duyar. İnsanın kendi ailesine, arkadaşlarına, hayvanlara ve ona ihtiyaç duyan herkese yardım etmesi gerekir. Birbirini destekleyen bir toplumda insanlar daha huzurlu ve mutlu yaşarlar.

Yardım etmekten mutlu olma anlamına gelen yardımseverlik, insanları birbirine yaklaştırıp insanlar arasındaki bağları güçlendirir. Başka kişilere yardım eden aslında kendi ruhunu geliştirir. İnsanlar kendilerini yardım ihtiyacı duyan kişilerin yerine koyarlar böylece onların duygularını hisseder ve yeni bir tecrübe sahibi olurlar. Ama yardımseverliğin de kendine özgü sınırları vardır. Gereğinden fazla yardımsever olan bir kişi kötü niyetli insanların suistimaline maruz kalabilir.

Aytül Akal da bazı hikâyelerinde yardımseverlik temasına yer vermiştir. Bu hikâyeler şunlardır:

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Yardımseverlik	<i>Anne, Ben Özel Olmak İstiyorum, Anne Büyüdüğümü Farkında Mısın?, Tak Tak Şans Geldi, Dile Küpü, Mor Şapkam, Okulumuzda Bahar, Tilki Tilki Saat Kaç?</i>

Tabloya göre Aytül Akal'ın hikâyelerinde yardımseverlik teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Oğlum Nerdesin adlı eserin *Anne, Ben Özel Olmak İstiyorum* hikâyesinde oğlan çocuk annesine ev temizliğinin kız işi olduğunu söyleyip ona yardım etmek istemez fakat annesi aslında bu durumun böyle olmadığını temizlik yapmanın sadece erkeklere veya kadınlara özgü bir eylem olmadığını, yardımlaşmanın işleri kolaylaştıracağını vurgular:

“İşin kızı erkeği olur mu canım? Herkes bir ucundan tutar ve yardım eder.” (Akal, 2012, s. 36).

Anne Büyüdüğümün Farkında Mısın? Adlı aynı hikâyenin devamında anne oğluna sorumluluğunun sadece kendine düşen işleri yapmasından ibaret olmadığını ve elinden geldiğince başkalarına da yardım etmesi gerektiğini söyler:

“ Ama Yaşama ait başka şeyler de var. Çevrende olan bitenlerle ilgilenmek, sorunları paylaşmaya katkıda bulmak gibi...” (Akal, 2012, s. 75).

Anne oğlundan ona yardım etmesini ister çünkü eğer evin bütün işi tek bir kişiye yüklenirse o kişi çok yorulur ve bu da doğru değildir. Oğlan ise annesine hak verip bundan böyle ona yardım edeceğine söz verir:

“Yaşamı sürdürmek için birinin bu işlerin peşinde koşması gerek. Eğer işler paylaşılmazsa, biri kişinin üzerine yığılır ve kişi de sorumlukların karşısında yalnız bırakıldığı için mutsuz olur.”

“Haklısın anne bundan sonra ben de sana yardımcı olacağım. Söz!” (Akal, 2012, s. 76).

Tak Tak Şans Geldi eserinin *Dilek Küpü* adlı hikâyesinde çocuk bir şehirde sel felaketi olduğunu öğrenir. Bu onu çok üzer ve hatta ağlatır. Ancak ablası ona, iş işten geçti artık ağlamak yerine oradaki çocuklara yardım edebilirsin, der. Çocuk ise bunu duyunca hemen onlara para ve yardım toplamaya başlar:

“Olan biteni değiştiremezsin. Ama yardım edebilirsin.” (Akal, 2016/a, s. 86)

Babamın Sihirli Küresi adlı eserin *Mor Şapkam* hikâyesinde öğretmen maddi açıdan durumu iyi olmayan ama yetenekli olan insanlardan bahsettikten sonra öğrencilerine aslında bu durumdaki çocuklara burs vermek suretiyle yardım edebileceğini anlatır. Böylece yardım gören çocuklar ileride ülkelerine faydalı bireyler olarak topluma kazandırılırlar:

“Ancak, çok çalışkan olup gelecek için büyük hedefleri olmasına karşın, okuyacak olanağı bulamayanlar da var. Neyse ki okul aile birliğimiz ve dernekler, o öğrenciler için burs sağlıyor. Ulusça böyle yardımlaşarak, el ele ilerleyebiliriz ancak” (Akal, 2018, s. 21).

Bu eserin devamında *Okulumuzda Bahar* hikâyesinde öğretmen sınıfa yeni gelen Bahar adlı işitme engelli bir öğrenciyi arkadaşlarına tanıtır. Çocuklardan yeni arkadaşlarına okula ve sınıfa alışma konusunda yardım etmelerini ister. Çocuklar okulda topluca çalışıp grup işini, ayrıca başkalarına yardım etmeyi öğrenirler:

“Bebekken geçirdiği bir hastalık yüzünden Bahar’ın kulakları duymuyor. Kendi sesini duyamadığı için konuşmakta da sıkıntı çekiyor. Okuluna, sınıfına alışana kadar hepimizin ona yardımcı olmanızı istiyorum” (Akal, 2018, s.72).

Bu hikâyenin devamında okul müdürü Bahar’ın ablasına okuldaki hayırseverler ile beraber Bahar’ın ameliyat masraflarını karşılayacaklarını söyler ancak ablası bu borcu geri ödemelerinin mümkün olmadığını belirtir. Müdür ise onların bir borcu olmadığını söyler ve çalışıp topluma faydalı olmaları gerektiğini ifade eder:

“Bahar’ın ameliyatını da yaptıracağız. Okul Aile Birliğimiz de katkı verecek.”

(...) “Biz... bunları ödeyemeyiz” dedi Bahar’ın ablası.

“Bize borcunuz yok,” dedi müdür.

“Borcunuz bu ülkeye... İkinizin de çok çalışarak bu ülkeye yararlı bireyler olmanız yeterli.” (Akal, 2017/b, s. 82-83).

Benim Babam Sihirbaz adlı eserin *Tilki Tilki Saat Kaç?* hikâyesinde dolmuşta bir kadın genç kıza satın kaç olduğunu sorar ama kız hemen cevap veremez, cevap veremediği için de üzülür. Daha sonra aklından kadının düşüncelerini geçirir:

“Gözlerindeki ifadeye bakılırsa, bir ülkenin gelişebilmesi için öncelikle insanların birbirlerine yardımcı olmaları gerektiğini geçiriyordu aklından” (Akal, 2018, s. 58).

Sonuç olarak Akal’ın hikâyelerindeki kahramanların toplum içinde birbirlerine, arkadaşlarına, akarabalarına yardım eden ve böylece birbirlerinin problemlerinin çözülmesi konusunda faydalı olan insanlar olduğunu görüyoruz.

3.2. SUSAN TAGHDIS'İN ESERLERİNİN İNCELENMESİ

Susan Taghdis bir röportajında çocuklar için yazmanın yetişkinler için yazmaktan çok daha zor olduğunu belirtmiştir. Taghdis, kendisini çocukların yerine koyarak yazar eserlerini. Yine bir röportajında, çocuklar için yapılan çalışmaların hafife alınmaması gerektiğini vurgular. Taghdis, hikâyelerin çocukları iyi ve dindar birer insan yapma

işlevine inanmaktadır. Onun hikâyelerinin çoğunda bu kaygıyla verilmek istenen temalarla karşılaşırız.

3.2.1. Adalet

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Adalet	<i>Sen De Yapabilirsin (To Ham Mitavani)</i> <i>,Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile</i> <i>Yok</i> <i>(Dokhtari Daram Shah Nadareh)</i>

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde adalet teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Adalet ve eşitlik toplumsal hayatın başat öğelerindedir. Adalet, toplumun en küçük birimi olan aile hayatı içerisinde de varlığını sürdürebilmelidir. Böylece o aile içerisinde yetişen çocuklar da ileride toplum içerisinde varlık gösterdiklerinde adaleti sağlayabileceklerdir.

Sen de Yapabilirsin adlı eserinin *Benim Babam Hırsızdı* adlı hikâyesinde anlatıcı olan çocuk, sokakta eski ve yırtılmış pantolonu olan bir çocuk görür. Onun fakirliğinin sebebini belki kendi babasının o çocuğun babasından para çalmasından dolayı olduğunu düşünür. Böylece daha yeni olan kendi pantolonunu o çocuğa vermek ister ve kendince adaleti sağlamaya çalışır:

“O anda bir karar aldım. Hemen kalkıp aslında Ali’ye ait olan pantolonu üstümden çıkartıp pijamamı giydim ve camın kenarında oturup dışarıya baktım.” (Taghdis, 2012, s. 11).

Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahta Bile Yok adlı hikâyede Şah, Bita’nın babasını idam etmek isterken Bita ondan beklemesini ve adil olmasını ister:

“Bekle ey şah, bu şehirde birçok insan yaşamakta. İnsanların yarısı senin adil birisi diğer yarısı ise zorba birisi olduğunu söylüyor. Gel de düşün ne yapman gerektiğine dair. Şimdi benim babam birşey yaptı ve şiir okudu. Eğer sen kellesini vurarsan gene de adil olmayacaksın eğer o yalan söylediye bile gene de adil birisi olmuş olmayacaksın. Her baba için evladı dünyanın en iyi evladıdır. Ben babamın doğru söylediğini ispatlamaya hazırım.” (Taghdis, 2014/c, s. 12).

Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahta Bile Yok adlı hikâyenin sonunda Bita insanlara şunu ilan eder: “Padişah olmak şehzade olup olmamaka belirlenebilecek birşey değildir. En akıllı, adaletli ve en iyi olan padişah olabilir.” (Taghdis, 2014/c, s. 67).

Böylece Taghdis adaletin ne kadar değerli bir kavram olduğunu, bir padişahın adaletsiz bir hiç olduğunu belirtmiştir. Diğer bir deyişle yöneticiliğin akıl, merhamet gibi erdemlerin yanında adaletle tamamlanabileceğini vurgulamıştır.

3.2.2. Cesaret

Tema	Bulunduğu Hikâye
Cesaret	<i>Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahta Bile Yok</i> (<i>Dokhtari Daram Shah Nadareh</i>)

Tabloya göre Susan Taghdis’in hikâyelerinde cesaret teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahta Bile Yok adlı hikâyede Bita adlı kız babasını idam edecek olan şaha karşı durur ve cesareti ile babasını kurtarır. Şah ise bu durum karşısında hayret eder:

“Nasıl da korkusuz ve akıllı bir kız. Korkup titremek yerine benimle konuşup gülüyor.” (Taghdis, 2014/c, s. 13).

Aynı hikâyede Bita’yı kurtarmak için şahın sarayına giden Yaver, sarayın muhafızlarla dolu olduğunu bildiği halde cesaretli davranarak bu riski göze alır:

“Yaver Ya Hüdâ dedi ve saraya adım attı. Bir sıra merdiveni tırmandı ve dar bir holden geçti. Bütün yol ışıklar ve fanuslarla doluydu.” (Taghdis, 2014/c, s. 26).

Bu hikâyenin devamında Bita düşman askerinin karşısında durur ve insanlardan düşmanın karşısında durmalarını ister:

“Ona haber getirmeleri için her tarafa haber mektubu getirip götüren insanlar yerleştiren Bita, bütün olan bitenden haberdardı. İnsanlara zırh giyip silahlarıyla şehrin duvarları ardında toplanmalarını söyledi.” (Taghdis, 2014/c, s. 56).

Taghdis, sevdiğimiz ya da değerli bulduğumuz şeyler uğruna gerekirse padişahlara ya da canımız bahasına düşmana karşı bile cesur olmamız gerektiğini bu tema aracılığıyla vermeye çalışmıştır.

3.2.3. Çalışkanlık

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Çalışkanlık	<i>Sen de Yapabilirsin (To Ham Mitavani), Hz. İdris (Edris), Ve Tanrı Cevap Verdi (Ve Khoda Pasokh Dad).</i>

Tabloya göre Susan Taghdis’in hikâyelerinde çalışkanlık teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Çalışkanlık, bir hedefe doğru pes etmeden elinden geleni yapanların en önemli özelliklerinden birisidir.

Susan Taghdis’in *Sen de Yapabilirsin* adlı eserinin *Sen de Yapabilirsin* adlı hikâyesinde Manizhe adında bir kızın hikâyesinden bahsedilir. Bu kız bir gün yanmak üzere olan reçeli ocaktan almaya çalışırken yanlışlıkla kendi ayaklarının yanmasına sebep olur ve aylarını hastanede geçirdikten sonra iyileşemeyeceğini düşünür. Pes eder fakat bir gün kendisiyle aynı durumda olan bir kızın iyileşip yürüebildiğini görünce o da çalışıp çabalar ve nihayet çalışkanlığının sonucunda yeniden yürümeyi başarır.

Sen de Yapabilirsin adlı eserinin *Gülî’nin Dertlerinin Masalı* adlı hikâyesinde Gülî adındaki kızın soğuk ve donmaya yüz tutmuş ufak havuzun kenarında oturup bulaşık yıkadığı şöyle anlatılır:

“Gülî hergünkü gibi bulaşık yıkamakla meşguldü. Üstelik bunu rutubetli olan ve havuzu bütün kış buzlarla kaplı ona ve gün geçtikçe buzları daha da kalınlaşmaya başlayan bahçede yapmaktaydı.” (Taghdis, 2012, s. 50).

Aynı hikâyede Gülî zorluklara göğüs germekle ve çalışmakla her şeyin biraz daha kolaylaşacağını düşündüğü cümleler şöyledir:

“Bazen Gülî geçmişi düşünerek kendi kendine şöyle diyordu: Eğer insan çabalarının ve zorluğunun ne kadar kıymetli olduğunu anlarsa hayatın güçlüklerine daha kolay göğüs gerebilir.” (Taghdis, 2012, s. 64).

Susan Taghdis’in *Hız İdris* adlı hikâyesinde iman eden iki karı kocanın çiftliğini padişah, onlardan alıp onları kapı dışarı etmek ister fakat karı ile koca o arsa üzerinde çalışıp emek verdiklerini ve orayı terk etmeyeceklerini şöyle ifade ederler:

“Bu arsa ben, kocam ve evlatlarımın uzun yıllar verdiğimiz emeğin sonucu. Buraya bizim daha çok ihtiyacımız var ve arsamızı asla bırakmayacağız.” (Taghdis, 2015, s. 4).

Susan Taghdis’in *Ve Tanrı Cevap Verdi* adlı hikâyesinde,

“Zeyd büyüdüğünden beri peygamberin yanında olup her işte başkalarından önce gönüllü olarak çalışırdı ve diğerleriyle beraber savaflara katılırdı.” (Taghdis, 2009, s. 8).

diyerek Zeyd’in çalışkanlığı ve işlerinde gösterdiği sorumlu davranış övülür.

3.2.4. Devrim Teması

Tema	Bulunduğu Hikâye
Devrim Teması	<i>Devrim ve Laleler (Enghelab Va Laleha)</i>

Tabloya göre Susan Taghdis’in hikâyelerinde devrim teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Susan Taghdis, *Devrim ve Laleler* adlı hikâye kitabında İran İslam Cumhuriyeti tesiri ile bu nizamın değerlerinden bahsetmek ister.

Örnek olarak anne kızına bu hikâyede şehit olan babasını anlatır ve babasının bir ayaklanmaya katıldığını söyler:

“İnsanlar ayaklanıyor ve şehit veriyorlardı. Şaha ölüm, yaşasın Humeyni diyorlardı. İstiklal, özgürlük, cumhuriyet... şah bu ayaklanmadan çok korkuyordu. O İslam Cumhuriyet’inin kurulmasını istemiyordu. Her zaman kendisi şah kalsın istiyordu ve askerine ayaklanan insanları öldürün diyordu. O inslar korksunlar ve ayaklanmasınlar istiyordu...” . (Taghdis, 2014/b, s. 31) .

Taghdis bu örnek aracılığıyla Şah rejiminin bir eleştirisini yaparak devrimin değerini ön plana çıkarmaya çalışmaktadır. Bunu yaparken de dinî değerlerden, şehitlik kavramından fikirlerine destek sağlamaktadır.

3.2.5. Din Duygusu

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Din	<i>Hz. İdris (Edris), Keçe Şapkalı (Kolahe Namadi), Devrim ve Laleler (Enghelab va Laleha).</i>

Tabloya göre Susan Taghdis’in hikâyelerinde din teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Din teması ve dinî konular Susan Taghdis’in hikâye ve romanlarında sıkça rastladığımız temalardan birisidir. Peygamberler, imamlar ve genel olarak dini konular tahkiyeli bir şekilde çocuklara aktarılmaktadır. Hikâyelerinde her ne kadar başka temaları kullanmış olsa da bu temaları işlerken din temasından faydalanmıştır.

Susan Taghdis’in *Hz. İdris* adlı hikâyesinde bir peygamberin hayat hikâyesi çocukların anlayabileceği bir dille ortaya konmuştur. Hikâyede *Hz. İdris* peygamber insanlara seslenerek aya ve yıldızlara bakmalarını onlardan ister. Ay ile yıldızların taş ile tahtadan yapılmış putlar tarafından yaratılmış olmalarının mümkün olmadığını onlara söylemek ister:

“Ay ve yıldızlara bakın. Tahtadan, taştan ve çamurdan putların onları yaratmış olmaları mümkün mü hiç?... onlar daha ay ile yıldızlara dokunamıyorken nasıl onların yaratıcısı olabilirler? O ay ve yıldızlar ki her gece bir yerden gelip diğer bir yere gitmektedirler. Eğer ay ve yıldızları onlar yaratmış olsalardı onları kulak ve boyunlarına astıkları inci ve değerli taşlar gibi kendilerini süslemek için kullanmazlar mıydı? ” (Taghdis, 2011, s. 11).

Aynı hikâyede Allah’a iman eden insanlar hakkında şu cümleler edilir:

“O karı koca, İdris’in Allah’ına iman eden ilk insanlardı ama son değillerdi çünkü onlardan sonra birçok insan iman etti.” (Taghdis, 2011, s. 13).

Susan Taghdis’in *Ve Tanrı Cevap Verdi* adlı hikâyesi de dinî temanın ağırlıklı olduğu bir hikâyedir. Taghdis bu hikâyesinde peygamberin gazalarından birisindeki olaylardan bahseder. (Taghdis, 2009, s. 24).

Aynı hikâyede dini temanın yoğun olduğu bir bölüm şöyledir:

“Peygamberin anlattıklarını yazabilenler yazıyorlardı ve yazamayanlar yüreklerine ve zihinlerine kaydediyorlardı. Bunlar Tanrı’nın anlattıklarıydılar ve tek kelimesi dahi unutmamalıydı...” (Taghdis, 2009, s. 24).

Ayrıca aynı hikâyenin 24. sayfasında Münafikûn suresinin 7. ve 8. ayetleri bulunmaktadır. (Taghdis, 2009, s.24).

Devrim ve Laleler hikâyesinde anne kızına şah döneminde kimsenin cuma namazı kılamaya izninin olmadığından bahseder:

“O zamanlar bizim ülkemizde kötü ve zalim bir şah vardı ve insanların cuma namazı kıymasına izin vermezdi.” Sonra şöyle ekledi : “O, Allah’ı sevmezdi. İnsanların Allah’ı sevmemesi için elinden geleni yapıyordu. İnsanlara Allah’ın onlara yapmaları için buyurduklarını yapmamaları için farklı farklı uğraşlar ortaya atıyordu...” (Taghdis, 2014/b, s. 39-40).

Yine burada da Taghdis dinî bir temayı işlerken Şah rejimini ve onun İslam dinine ve dindarlara karşı beslediği olumsuz tavrı eleştirmiştir.

3.2.6. Doğruluk ve Dürüstlük

Tema

Bulunduğu Hikâyeler

Sen de Yapabilirsin (To Ham Mitavani),

Parmak Büyüklüğündeki Kızlar

(Dokhtarhayi Be Kuchaki Yek Angosht),Ve

Tanrı Cevap Verdi (Ve Khoda Pasokh

Dad), Devrim ve Laleler (Enghelab va

Laleha)

Doğruluk

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde doğruluk ve dürüstlük teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Doğru söylemek ve insanlara karşı dürüst olmak insanların sahip olması gereken başlıca erdemlerden birisidir. Bu tema Susan Taghdis'in eserlerinde de sıkça rastlanan bir temadır.

Taghdis'in *Sen de Yapabilirsin* adlı kitabının *Benim Babam Hırsızdı* adlı hikâyesinde anlatıcı babasının hırsız olduğunu dürüstçe ifade eder:

“Eğer size babanız ne iş yapıyor diye sorulsaydı muhtemelen benim babam bakkal, demirci, mühendis gibi cevaplar verirdiniz ancak hiçbiriniz benim babam hırsız demezdiniz. Gerçekten hırsız olsa bile bunu itiraf etmezsiniz ancak ben gerçeği anlatacağım. Benim babam kısa bir süre öncesine kadar hırsızdı.” (Taghdis, 2012, s. 6).

Aynı hikâyenin devamında babasının hırsız olduğundan rahatsız olan ancak bu üzüntüsünü dile getiremeyen hikâyenin anlatıcısı olan çocuk sonunda annesine gerçekleri anlatır:

“Artık dayanamadım ve aklımdan geçenlerin hepsini anneme anlattım. Aslında Ali'ye ait olan pantolonu giymeyeceğimi ve Ahmet'e ait olan bisiklete binmeyeceğimi ona söyledim. Gömleğimi de çıkardım çünkü bu gömleğin hangi zavallıya ait olduğunu dahi bilmiyordum. Bundan böyle yemek de yemeyeceğimi söyledim çünkü kim bilir babam hangi garibin ekmeğini çalıp bize getirecekti. Annem bana kızdı ve aptal çocuk ne yaptığımı bile bilmiyorsun, dedi. Ama ben doğru olanı yaptığımdan emindim.” (Taghdis, 2012, s. 15).

Taghdis'in *Parmak Büyüklüğündeki Kızlar* adlı hikâyesinde anne dışarı çıkarken Leyla adlı kızına küçük kardeşine bakmasını tembihler. Ancak ev soğuktur ve Leyla battaniyenin altından çıkamamaktadır bu esnada parmak büyüklüğünde iki kız görür hayalinde. Kızlardan biri Leyla'ya kardeşine bak diğeryise bakma der ancak Leyla en sonunda doğru olanı yapar ve kardeşine bakar:

“Haydi kalk Leyla! Onu dinleme. Kalk ve kardeşinin üstünü ört.” (Taghdis, 1990/b, s. 7).

Yazarın *Ve Tanrı Cevap Verdi* adlı hikâyesinde insanlar Zeyd'in yalan söylediğini iddia ederler ancak Zeyd söylediklerinin doğruluğunu belirtmek için şunları söyler:

“Ben doğrudan vazgeçip yalan söylemedim Abdullah bin Übî ne dediyse aynısını

söyledim.” (Taghdis, 2009, s. 8).

Küçük kız, *Devrim ve Laleler* adlı hikâyede babasının resmini çizmeye çalışır. Annesi ona ne yapıyorsun diye sorduğunda başta hiçbir şey yapmadığını söyler ancak sonra şöyle düşünür:

“Sonra yalancı Allah’ın düşmanıdır diye düşündü. Bundan dolayı küçük kız Allah’ın düşmanı olmak istemez ve annesine babasının resmini çizdiğini söyler.” (Taghdis, 2014/b, s. 30).

Görüldüğü gibi Susan Taghdis doğruluk ve dürüstlük temasını da dinî olaylar aracılığıyla vermeye çalışır.

3.2.7. Empati

Tema

Bulunduğu Hikâye

Empati

Benim Babam Hırsızdı(*Babaye Man Dozd Bud*)

Tabloya göre Susan Taghdis’in hikâyelerinde empati teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Toplumsal bir varlık olan insanın yaşadığı toplumda huzur bulması ve insanlara huzur vermesi bazı şartlara bağlıdır. Bunlardan birisi de insan ilişkilerinde çok önemli bir problem çözücü olan empatidir.

Susan Taghdis empati temasını *Sen de Yapabilirsin* adlı eserinin *Benim Babam Hırsızdı* adlı hikâyesinde kullanmıştır. Hikâyenin kahramanı olan çocuk, sokakta gördüğü fakir insanların parasını hırsız olan kendi babasının çaldığını düşünerek kendini onların yerine koyar. Onların fakir olma nedenlerini düşünür:

“Belki onların da babaları eve eli boş dönmüştür. Belki de onların da evinde hasta yatan birisi vardır. Biz insanlar başka insanların derdinin tasesinin olmadığını düşünür ve derdi olan tek biziz diye yakını dururuz.” (Taghdis, 2012, s. 10).

İnsanlara karşı duymamız gereken empati duygusu veya duygudaşlık esasen bir başkasının duyduğu acı, mutluluk, üzüntü, yorgunluk, öfke, kıskançlık, korku vs. duyguyu yaşamadan kendimizi onun yerine koyarak oluşacak bir beceridir. Bu hikâyesinde de Susan Taghdis çocuk kahramanın aracılığıyla çocuk okurlarına bir mesaj verme kaygısını gütmektedir.

3.2.8. Korku

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
	<i>Ve Tanrı Cevap Verdi(Ve Khoda Pasokh Dad),</i>
	<i>Keçe Şapkalı (Kolah Namadi),</i>
Korku	<i>Gece, Kurt ve Çöl(Shab, Gorg, Daşt) ,</i>
	<i>Sen de Yapabilirsin(To Ham Mitavani),</i>
	<i>Gülî'nin Dertlerinin Masalı(Dastan</i>
	<i>Derdhaye Goli), Hz.İdris (Edris), Devrim</i>
	<i>ve Laleler (Enghelab Va Laleha)</i>

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde korku teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

İnsanlar için en baskın duygulardan birisi de korkudur. Pek çok sebepten ötürü ileri gelen korku insanın vücudunda titreme, bağırma, kaçma gibi reflekslere sebep olur.

Susan Taghdis'in *Sen de Yapabilirsin* adlı eserinin *Gece, Kurt ve Çöl* adlı hikâyesinde geceleyin kurt seslerinden korkan ve daha sonra bizzat kurtları gören çocuğun duyduğu korku şu cümleler ile ifade edilir:

“Gözlerini açabildiği kadar açtı. Birden caddenin öteki tarafından gelen kurt uluması sesi onu yerinden sıçrattı. Yerinden doğruldu. Kurtlar birkaç adım geriye çekildiler. Oğlan titredİ, sıcakladı sonra birden donmaya başladı ve tüyleri diken diken oldu.” (Taghdis, 2012, s. 25).

Sen de Yapabilirsin adlı eserinin *Sen de Yapabilirsin* adlı hikâyesinde ayakları yanan kızın aylar sonra tedavisinin bitmesi sonucunda sargıları açılınca ve ayaklarını görünce yaşadığı dehşet ve korkuyu ifade eden cümleler şöyledir:

“Ayaklarım iyileşince ve sargılar açılınca çok korktum. İki kırmızı et parçası gibi korkutucu ve mide bulandırıcıydılar.” (Taghdis, 2012, s. 41).

Sen de Yapabilirsin adlı eserinin *Gülü'nin Dertlerinin Masalı* adlı hikâyesinde Gülü bahçede bulaşık yıkarken bir taraftan da yaramaz kardeşlerini düşünüyordur. Onların koşup semâveri devireceğinden ve odada bir yangına sebep olacaklarından korkuyordur. Eğer böyle bir şey gerçekleşecek olsa ilk önce koşup onları bir kahraman gibi kurtarmayı tasarlıyordur:

“Kendi kendine ilk önce odaya koşarım ve erkek kardeşlerimle kız kardeşlerimi kurtarırım, diye düşünmekteydi.” (Taghdis, 2012, s. 50).

Aynı hikâyede kızın, ev sahibi kadına olan korkusu şu cümleler ile ifade edilir:

“Ev sahibinin sesi birden duyuldu. Gülü'yi çağırıyordu. Gülü ondan çok korkardı özellikle de evin kirası gecikince ve kadın bahçede bas bas bağırınca.” (Taghdis, 2012, s. 54).

Taghdis'in *Hz. İdris* adlı hikâyesinde peygamberden korkan padişah muhafızlardan onu alıp götürmelerini ister:

“Padişah, İdris'in karşısında afalladı. Muhafızlar İdris'i dışarı çıkardılar ve korkudan titreyen padişahı yerine oturtular.” (Taghdis, 2011, s. 18).

Susan Taghdis, *Ve Tanrı Cevap Verdi* adlı hikâyesinde Zeyd'in büyük bir korkusu vardır. O korku Müslümanların birbiriyle savaşmasıdır.

“Zeyd, Müslümanların birbirleriyle olan savaşından daha yeni kurtulduklarını düşünmüşken yeniden savaş çıkmasından fazlasıyla korkmakta ve endişelenmekteydi.” (Taghdis, 2009, s. 16).

Devrim ve Laleler hikâyesinde Lale uykusunda kabus görmekteydi. Kendisini alev alan bir sinemada görüyordu. Kabusunda oyuncak bebeği korkudan ağlıyordu ve Lale

annesini arıyordu. İnsanlar avaz avaz bağıryorlardı. Kız şu sözleri söyleyerek bağıryordu:

“Rabbim sen yardım et... yardım et.” Ve sonra uyandı. ” (Taghdis, 2014/b, s. 21).

Bu hikâyenin devamında annesinden şahın askerleri ile ilgili pek çok şey duyan Lale okuldan eve dönerken yolda bir asker görür. Şahın askeri olduğunu zanneder ve çok korkarak eve döner, evde olan biteni annesine anlatır:

“Anne ne kadar korktum bilemezsin! Beni öldürecek diye korktum.” (Taghdis, 2014/b, s. 54).

Ancak annesi ona korkmaması gerektiğini ve artık şahın askerlerinin olmadığını söyler. Böylece yazar tarafından korku teması aracılığıyla yine Şah rejimine olumsuz bir gönderme yapılmış olur.

3.2.9. Özgürlük

Tema	Bulunduğu Hikâye
Özgürlük	<i>Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile Yok</i> (<i>Dokhtari Daram Shah Nadareh</i>)

Tabloya göre Susan Taghdis’in hikâyelerinde özgürlük teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Her insanın hayatta yapmak isteyip de yapamadığı birçok şey vardır. Bunlara rağmen insanlar hedeflerine ulaşmak konusunda ümitsizliğe kapılmamalıdır. Başarılı ve başarısız insanların arasındaki farkları belirleyen de budur.

Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile Yok hikâyesindeki küçük aslan hayvanat bahçesinde doğmuştur. Kafesinde ancak on adım atacak kadar yer vardır ve on birinci adımını attığı zaman kafası kafesin parmaklıklarına çarpmaktadır. Bir gün görevli aslanın kafesinin kapısını kapatmayı unuttur ve aslan kafasının demir parmaklıklara isabet

edeceği korkusuyla on adımdan falzasını atamaz ve dışarıya çıkmaya cesaret edemez. Zaman geçer ve ufak aslan büyüyüp yavru sahibi olur ancak hiçbir zaman eğer parmaklığı geçerse özgür olabileceğini anlamaz. O çocuklarına da kafeste on adım atabileceklerini öğretir ama cesur olan yavrulardan birisi diğerlerine benzemez:

“Onlardan birisi her zaman kafasını kafesin parmaklıklarından dışarı çıkarmaya çalışır. O belki bir gün kafesten çıkar ve on adım, on bir adım, yüz adım ve bin adım atar. Belki de yavrularını dağda doğurur.” (Taghdis, 2014/c, s. 19).

Susan Taghdis bu hikâyesinde özgürlüğün ancak cesaretle elde edilebileceğini vurgulamaktadır. Bu hikâye örtük mesajıyla sembolik olarak yine devrim konusunu işlemektedir. Buradaki aslanın İmam Humeyni olması aşırı bir yorum olmasa gerek.

3.2.10. Özgüven

Tema	Bulunduğu Hikâye
Özgüven	<i>Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile Yok (Dokhtari Daram Şah Nadare)</i>

Tabloya göre Susan Taghdis’in hikâyelerinde özgüven teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Özgüven çoğu kişinin sahip olmadığı bir özelliktir ancak ona sahip olanlar bu güçlerine dayanarak hayattaki çoğu problemin ve zorluğun üstesinden gelirler ve güçlü olup güzel bir geleceğin onları beklediğini bilirler:

“Bita o gece ona verilen odada uyudu. İçten içe ne olursa olsun aklı ve diliyle üstesinden geleceğini biliyordu.” (Taghdis, 2014/c, s. 17).

Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile Yok adlı hikâyede Kayser karşısındaki büyük orduyu görünce korkar ama hemen kendini sahinletirir ve kendi becerilerine dayanıp şöyle düşünür:

“Korkma. Sınırdaki ordudan dolayı kimse sana zarar vermeye cesaret edemez.” (Taghdis, 2014/c, s. 57).

3.2.11. Paylaşıcılık

Tema	Bulunduğu Hikâye
Paylaşıcılık	<i>Güneşe Açılan Pencere (Pencereyi Ru Be Aftab)</i>

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde paylaşıcılık teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Taghdis, *Güneşe Açılan Pencere* adlı eserini konusunu İmam Humeyni'nin hayatından alan beş hikâyeden oluşturmuştur. Bu eserde yer alan İmamın Evinde adlı hikâyede paylaşıcılık teması işlenmiştir. Hikâyede İmam Humeyni evindeyken yaşlı bir bahçıvan onun evine çalışmaya gelir. Yemek vaktinde yaşlı adama da yemek verilmesini isteyen İmam herkese yetecek miktarda yemek olmadığını görür. Bunun üzerine İmam:”Çocuklar siz de yemeğinizden birkaç kaşık tabağa koyun. O yaşlı adama götürelim. O da sizin gibi açtır.” der.(Taghdis, 1990/a, s. 3).

Taghdis burada da İslam devriminin mimarı İmam Humeyni'yi rol model olarak sunmaktadır.

3.2.12. Sabır

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Sabır	<i>Sen de Yapabilirsin (To Ham Mitavani), Bir Çiçekle Bahar Gelmez (Ba Yek Gol Bahar Nemishavad), Ne Zaman Kar Yağacak (Pas Key Barf Mibarad).</i>

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde sabır teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Sen de Yapabilirsin adlı eserinin *Sen de Yapabilirsin* adlı hikâyesinde ayakları yanarak hasar gören kız artık yürüyemeyeceğini düşünür ve bu sorunun hallolması için sabırlı davranmaz. Fakat bir gün onunla aynı durumda olan hastanın sabırlı olup fizyoterapiyi aksatmadığı için başarılı olduğunu anlar ve şaşırır:

“Görüyor musun ben artık yürüyebiliyorum... ben başardım.” (Taghdis, 2012, s. 46).

Susan Taghdis’in *Bir Çiçekle Bahar Gelmez* adlı hikâyesinde uğur böceği evde kalmaktan sıkılmaktadır ve annesine bu durumdan dolayı üzülmediğini söylemektedir. Bunun karşısında annesi ona sabırlı olması gerektiğini ve baharın gelmesine çok az kaldığını söylemektedir:

“Üzülme. Baharın gelmesine az kaldı. Bahar gelince sen de dışarı çıkar koşar oynarsın.” (Taghdis, 1991/c, s. 4).

Ayrıca aynı hikâyenin başka bir kısmında bebek uğur böceği karların eridiğini görünce annesine koşup bahar geldi der. Ancak annesi baharın bir damlanın eriyip yere düşmesiyle hemen gelmeyeceğini ona söyleyerek baharın çiçeklerin açacağı vakit geleceğini anlatır ve çocuğuna baharı sabırlı bir şekilde beklemesini söyler:

“Yavrum bir damlayla bahar gelmez. Sabırlı ol. Ağaçlar tomurcuk açınca bahar gelmiş demektir.” (Taghdis, 1991/c, s. 11).

Susan Taghdis, *Ne Zaman Kar Yağacak* adlı hikâyesinde kar yağacağı için mutlu olan ve sabırla bekleyen çocukların hakkında şu cümleleri yazmıştır:

“O ve oyuncak bebeği artık hep kışı beklemekteydiler. Oyuncak bebeğine, kar yağdığı zaman bu camın kenarına oturup karı seyredeceğiz, derdi.” (Taghdis, 1991/a, s. 7).

Görüldüğü gibi Susan Taghdis sabır temasını hem insanların hayatlarından hem de doğadaki olaylardan aldığı örnekler aracılığıyla vermeye çalışmıştır.

3.2.13. Saygı

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Saygı	<i>Hz. İdris (Edris), Ve Tanrı Cevap Verdi</i> (<i>Ve Khoda Pasokh Dad</i>)

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde saygı teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Susan Taghdis'in *Hz. İdris* adlı hikâyesinde, İdris Peygamber ay ve yıldızların putlar tarafından yaratılmadığını insanlara anlattığı zaman ona bir adam saygısızlık eder. Saygısız adamın karısı eşine karşı çıkarak peygambere saygı göstermesini ister. Çünkü kadına göre İdris onlara nasıl yaşanması gerektiğini öğrettiği için saygıyı hak etmektedir:

“O İdris'tir. Biz hayvanlar gibi kokuşmuş derileri kendimize sarıp yaşarken bize kıyafet dikmeyi öğretti. Bize sayı saymayı ve yazı yazmayı öğretti. O bize öğrettikleriyle bizi geviş getiren, birbirini parçalayan ve yerde sürünen hayvanlardan ayırdı.” (Taghdis, 2011, s. 12).

Yazarın *Ve Tanrı Cevap Verdi* adlı hikâyesinde Ensar ve Mücahitler savaş dönüşü dinlendikleri bir alanda birbirleriyle anlaşmazlık yaşarlar kavga ederler ancak daha sonra din kardeşi olduklarını hatırlarlar ve birbirlerine olan saygılarının ve sevgilerinin ortadan kalkmaması için sulh ederler:

“İki grup saf oluşturdular. Kınlarından çıkarılan kılıçların sesi duyulmaktaydı. O ana kadar sessiz kalan Ensar ve Mücahitlerden ileri görüşlü kişiler eskiden yapmış oldukları kardeşlik anlaşmasını unutmamaları gerektiğini düşündüler. Savaşmak üzere olanların yanına gelip birbirleriyle din kardeşi olduklarını unutmamaları gerektiğini hatırlatıp olası bir savaşın çıkmasını önlediler.” (Taghdis, 2009, s. 14).

Susan Taghdis saygı temasını yine İslam tarihinden aldığı örneklerle somutlamaya çalışmıştır.

3.2.14. Sevgi

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
	<i>Küçük Anne Baba (Maman Babaye Koocholu)</i>
	<i>Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile Yok</i>
Sevgi	<i>(Dokhtari Darām Shah Nadareh), Benim Babam Hırsızdı (Babaye Man Dozd Bud) , Güli'nin Dertlerinin Masalı (Dastane Dardhaye Goli), Hz. İdris (Edirs) , Ve Tanrı Cevap Verdi (Ve Khoda Pasokh Dad) , Gece, Kurt ve Çöl (Şeb, Gorg, Dasht), Devrim ve Laleler (Enghelab Va Laleha), Senin İçin Bir Hediye (Hedyeyi Baraye To)</i>

Sevgi; sevme, sevilme ve bunlardan ötürü ileri gelen anlayış, merhamet, acıma gibi duyguların bir bütünüdür. İnsan hayatında olması gereken ve dünyayı yaşanabilir kılan öğelerin en başta gelenlerindedir. İnsan hayatını yaşanır kılan her şeyin kaynağı ve başlangıç noktası sevgidir.

Susan Taghdis, sevgi temasını Aytül Akal kadar geniş bir yelpazede kullanmamıştır. O yalnızca aile sevgisi, baba sevgisi, akraba sevgisi ve vatan sevgisini tema olarak işlemiştir.

3.2.14.1. Aile Sevgisi

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
	<i>Küçük Anne Baba (Maman Babaye Koocholu)</i>
Aile sevgisi	<i>Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile Yok</i>

(Dokhtari Daram Shah Nadareh), Benim Babam Hırsızdı(Babaye Man Dozd Bud) , Güli'nin Dertlerinin Masalı(Dastane Dardhaye Goli), Hz. İdris(Edirs) , Ve Tanrı Cevap Verdi(Ve Khoda Pasokh Dad), Devrim ve Laleler(Enghelab Va Laleha), Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahta Bile Yok (Dokhtari Daram Shah Nadareh),

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde aile sevgisinin teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Küçük Anne ve Baba adlı eserde kalem olan anne ve baba çocuklarını çok sevmektedirler. Çocukları için fedakârlık yapmaktadırlar. Bundan dolayı her yeri boyamaktadırlar ve günden güne küçülmektedirler. Çocuk onların değerini bilmez ve daha iyi anne baba bulmak için onları terk eder ama yanlışını fark edince eve gelir ve onlardan evi kendisinin boyamasına izin vermelerini ister. Böylece annesi ve babası küçülmezler:

“Bu yıl bayramda ben evi boyayacağım böylece siz küçülmezsiniz dedi ve birbirlerine sarıldılar.” (Taghdis, 2014/a, s. 21).

Sen de Yapabilirsin adlı kitabının *Benim Babam Hırsızdı* adlı hikâyesinde anlatıcı olan çocuk, kendisi de hırsız olan babasının eve geç gelmesine ve paralarını bir başka hırsıza kaptırdığı için hasta olan kardeşine ilaç alamamasına çok üzülmemektedir. Kardeşine karşı duyduğu sevgi ve merhamet duygusunu şu cümle ile ifade etmektedir:

“Ona çok acıdım ama elimden gelen hiçbir şey yoktu.” (Taghdis, 2012, s. 8).

Aynı hikâyede anlatıcı olan çocuk yemek yemediği için hastalanınca ailesi ona iyi bakar ve onu yanından ayırmaz:

“Uyandığında babamdan başka herkesin etrafıma toplanıp oturduklarını fark ettim. Annem yüzüme gülümsüyor ve Zeri de ayaklarımın altını gıdıklıyordu.” (Taghdis, 2012, s. 9).

Sen de Yapabilirsin adlı eserinin Sen de Yapabilirsin adlı hikâyesinde Taghdis, ocakta yanmak üzere olan reçeli alacakken döküp ayaklarının yanmasına sebep olan kızın ailesinin kızlarına olan sevgisinden dolayı üzülmelerini şöyle anlatmaktadır:

“Babam ve ağabeyim beni görmeye her geldiklerinde üzgün gözlerle bana bakıyorlardı ama annem... iyi ve üzüntülü annem ne yapsa göz yaşlarını benden saklayamıyordu.” (Taghdis, 2012, s. 40).

Sen de Yapabilirsin adlı kitabının *Gülü'nin Dertlerinin Masalı* adlı hikâyesinde Gülü çok çalıştığı için yorgundur ve ayakları karıncalanmaktadır ancak küçük kardeşi kollarını açıp onun kucağına gitmek isteyince onu sevdiği için yorgunluğunu göz ardı etmektedir:

“Gülü çamaşırları yıkadı ve ayağa kalktı. Ayaklarının tabanı karıncalanmaktaydı ve beli iki büklüm olmuştu. Güçlkle belini doğrulttu. Mehdi ufak ellerini ona doğru açmış ve aylayarak kucağına gitmek istiyordu. Gülü yorgunluğuna rağmen onu kucakladı ve bulaşıkları diğer elinde tutarak içeri gitti.” (Taghdis, 2012, s. 51).

Susan Taghdis'in *Hz. İdris* adlı hikâyesinde İdris peygamberin kızının saçına taktığı bandanayı ondan çalanların elinden kurtaran ağabeyi olur. Kardeşini çok seven ağabeyi, kardeşinin bandanasını çalan çocuktan yara bere içinde kalma bahasına bandanayı alır ve ona geri verir:

“Çocuk yara bere içinde geldi ve ağlama kardeşim, savaştım ve bandanayı o çocuktan geri aldım.” (Taghdis, 2015, s. 17).

Yazarın *Ve Tanrı Cevap Verdi* adlı hikâyesinde Peygamber ashabına bakarken üzülür ve geçmişi hatırlar:

“Onların Allah'a olan sadakat ve imanlarında hiçbir şüphe yoktu.” (Taghdis, 2009, s. 20).

Aynı hikâyenin devamında Peygamber Hz. Hatice'yi, onun sevgisini ve beklentisiz fedakarlığını ansızın hatırlar:

“Hatice’nin gözlerini hatırladı: parlak ve sevgi dolu. Öyle bakıyordu ki sanki Peygamber bütün varlığını onun ayaklarına sermişti. Yüreği hüzünlendi. Hatice’nin gözlerinde asla pişmanlık yoktu sadece aşk ve iman vardı.” (Taghdis, 2009, s. 20).

Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile Yok adlı hikâyede Bita, babası ve ailesinin korkulacak durumda olduğunu ve şahın babasını öldüreceğini öğrenince ailesi için fedakarlık yaparak şaha şunları söyler:

“Olsun kabul ediyorum ama birkaç şartım var: İlk olarak babam eve gitmeli ve ikinci olarak ne olursa olsun ailemin zara görmeyeceğini isterim ve üçüncü olarak ne istersem benim için temin edilmesini isterim.”(Taghdis, 2014/c, s. 13).

Çocukluktan beri dadısının kızını seven padişahın oğlu babasının ona başka bir kızı evlenmek için uygun gördüğünü görünce sinirlenir ve şöyle der:

“Bekle Bita Hanım. Öyle bir şey yapacağım ki çok dertli ve üzgün olasın.” (Taghdis, 2014/c, s. 16).

Yukarıdaki son örneği *karşı cinse duyulan sevgi* olarak kabul edebiliriz.Taghdis’in eserlerinde aile sevgisi teması Aytül Akal’ın eserlerindeki kadar çok geniş yer tutmaz. Taghdis’in eserlerinde karşı cinse olan sevgi ise yok denecek kadar azdır.

3.2.14.1.1. Baba Sevgisi

Tema

Bulunduğu Hikâye

Baba sevgisi

*Devrim ve Laleler(Enghelab Va Laleha),
Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile
Yok
(Dokhtari Daram Shah Nadareh).*

Tabloya göre Susan Taghdis’in hikâyelerinde baba sevgisinin teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Devrim ve Laleler adlı hikâyede Lale adlı kızın babası savaşta şehit düşmüştür. Lale oyuncak bebeklerine bakınca ve onların babasının olmadığını görünce meraklanır ve annesine kendisinin de babasının olmadığı için oyuncak mı olduğu sorusunu sorar. Annesi ona bir babasının olduğunu ancak babasının şah tarafından öldürüldüğünü

söyler. Babasını özlemiş olan Lale annesine onun nerede olduğunu sorar ve annesi ona babasının gökyüzünde olduğu cevabını verir. Lale gökyüzüne bakar ve annesi ona babasını görebilmesi için gökyüzüne daha dikkatli bakması gerektiğini söyler.

“Lale gözlerini kapattı. Göz kapaklarının üstünde gecenin karanlığı vardı. Yıldızlarla dolu bir geceydi. Lale iyice gökyüzüne baktı. Birden gökyüzünün bir köşesinde babasını gördü. Evdeki niş üzerinde konulan fotoğrafa çok benziyordu. Babası ona gülümsedi.” (Taghdis, 2014/b, s. 12).

Bu hikâyenin devamında çocuk gözlerini kapatıp gökyüzüne bakar ve hayalinde babasının elini öper ve ona şöyle der:

“Şefkatli babama kurban olayım. Her gece benim yanıma gel olur mu?” (Taghdis, 2014/b, s. 19).

Bir Kızım Var ki Böylesi Padişapta Bile Yok adlı hikâyede babanın çok güzel ve akıllı bir kızı vardır. Kızını dünyadaki her şeyden çok seven baba onu her kötü olan şeyden de koruyordu:

“Bir Kızım Var ki Böylesi Padişapta Bile Yok. Ay gibi bir yüzü var ve akıllılıkta bir benzeri yok.” (Taghdis, 2014/c, s. 7).

Bir Kızım Var ki Böylesi Padişapta Bile Yok adlı hikâyede şah Bitâ'nın tutuklanıp saraya götürülmesini emreder. Onu çok seven annesi ağlar ve dövünür, babası da çokça üzülür. Onun kızının oyun arkadaşı olan Yaver onu çok sevmektedir ve ailesine Bitâ'yı kurtaracağını söyler:

“Öyle bir şey yapacağım ki... Ben gidip Bitâ'yı kurtaracağım.” (Taghdis, 2014/c, s. 25).

Bu hikâyelerde göze çarpan en önemli unsurlardan birisi de baba sevgisinin işlenmesinin yanında şah rejiminin despot yönetim tarzına karşı açık bir tavır alınmış olmasıdır.

3.2.14.2. Akraba Sevgisi

Tema	Temanın Bulunduğu Hikâyeler
Sevgi	<i>Devrim ve Laleler (Enghelab Va Laleha), Gece, Kurt ve Çöl(Şeb, Gorg, Dasht)</i>

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde akraba sevgisinin teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Sen de Yapabilirsin adlı kitabının *Gece, Kurt ve Çöl* adlı hikâyelerinde evinden uzaklaşan çocuk evine annesinin yanına dönmek ve amcasının yanında çalışmaya devam etmek ister. Amcası çocuğu sevmektedir ve onu kendi oğlundan ayırmamaktadır. Bu durum ise hikâyede şöyle betimlenir:

“Amcasının yanına gidip atölyede ona çıraklık ederek çalışmayı öğrenmek istiyordu. Amcasının sıcak ve şefkatli bir sesi vardı ve onu oğlu gibi sevmekteydi.” (Taghdis, 2012, s. 27).

Aynı hikâyede evini ve ailesini özleyen çocuğun duyguları şu cümleler ile ifade edilmektedir:

“Aile fertlerinin hepsinin yüzü teker teker aklından geçiyordu ve hayatından anıları hatırlamaya çalışıyordu. Bayram günü annesinin üzerlik otu yakmasını, babasının onu amcasının yanına çıraklık etmeye götürüp emanet ettiği günü, ağabeyi Muhammed'in askerliğe gittiği günü hatırlıyordu.” (Taghdis, 2012, s. 30).

Lale, Devrim ve Laleler adlı hikâyenin devamında büyükannesini görmeye gitmek istemektedir ve onu çok sevmektedir. Büyükannesi hakkında şöyle düşünmektedir:

“Küçük kız ve oyuncak bebeği büyükannenin evine gittikleri için çok mutludurlar. Onlar büyükanneyi çok sevmektedirler. Büyükanne çok yaşlıydı. Beyaz ve örgülü saçları puantiyeli başörtüsünün altından görünmekteydi. Çok güzeldi. Çocuk büyükannesinin saçlarını öpüp sevmek isterdi. Büyükannenin saçları gül suyu kokardı.” (Taghdis, 2014/c, s. 79).

Taghdis burada büyüklerin evini bir sığınak, bir mutluluk kaynağı olarak görmekte ve göstermektedir. Tasvir ettiği büyükanne tipi geleneksel ailelerin baştacısı olduğu bir tiptir.

Onlar evin ve ailenin bereketidir. Aileden uzaklaştırılmaları, huzurevi köşelerine atılmaları beklenemez.

3.2.14.3. Vatan Sevgisi

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Vatan sevgisi	<i>Devrim ve Laleler (Enghelab Va Laleha), Senin İçin Bir Hediye(Hedyeyi Baraye To)</i>

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde vatan sevgisinin teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Küçük kız *Devrim ve Laleler* adlı hikâyede oyuncak bebeğine savaştan bahseder ve kötü insanlar bizim evimizi gaspetmek istiyorlar der. Oyuncak bebeği ise ona şöyle der:

“Evimizi mi... eğer bizim evimizi elimizden alırlarsa nerede yaşarız?” .” (Taghdis, 2014/b, s. 18).

Ama Lale, oyuncak bebeğine merak etmemesini söyler ve annelerin evlatlarını koruduğunu babaların, dayıların ve amcaların da onları korumak için savaştığını söyler ve onun mutsuz olmasını engeller.

Devrim ve Laleler adlı hikâyede anne kızına İran-İrak savaşından bahseder ve der ki eğer İranlı askerlerin fedakarlığı olmasaydı şimdi düşman çoktan ülkeyi işgal etmiş olacaktı:

“Düşman şehre inip insanları öldürüyordu ve evlerini tahrip ediyordu. Artık bahçelerde çiçek açmıyordu ve kelebekler konacak bir dal bulamıyorlardı. Artık karahindibalar haber götürecek insan bulamıyorlardı.” (Taghdis, 2014/b, s. 55).

Lale, İranlı askerlerin Iraklı askerler ile savaşıp ülkelerini koruduklarını anladığı vakitten sonra oyuncak ile askercilik oynar. Lale'nin kendisi İran askeri olup oyuncakını Irak askeri yapar ve hatta bir keresinde oyuncakının karnına büyük bir yumruk atar ve ona şöyle der:

“Sen miydin İran’ı bizden almak isteyen? Hadi söyle! Biz İran’ı hiç kimseye vermeyiz. Anladın mı?” (Taghdis, 2014/b, s. 66).

Susan Taghdis’in *Senin İçin Bir Hediye* adlı hikâyesinde Alaleh adlı kız İmam Humeyni’yi sevdiği ve ona saygı duyduğu için vefatından dolayı üzgündür ve çokça ağlamıştır:

“Alaleh küçük şapkayı eline aldı ve ağladı. Çok ağladı. Gözyaşları damla damla düşüyordu ve şapkanın içinde kayboluyordu.” (Taghdis, 1993/a, s. 12).

Aynı kitapta diğer insanların da İmam Humeyni’nin vefatından dolayı duydukları üzüntü anlatılmaktadır:

“Herkes ağlıyordu. Herkes dövünerek ağlıyordu. Erkekler, kadınlar, çocuklar, Alale’nin annesi ve babası, herkes...” (Taghdis, 1993/a, s. 12).

Susan Taghdis bir çocuk edebiyatı yazarı olmasına rağmen dönemin gerçeklerine uzak kalmayarak o gün için İran toplumunun en önemli meselesini eserinin merkezine yerleştirmiştir. Oyuncak bir bebekle konuşan hikâyenin kahramanına vatanseverlik dersi vermiştir. Ayrıca İranlı çocuklara kendi tarihlerinin en acı günlerini hatırlatmak suretiyle sanatına toplumsal bir işlev yüklemiştir.

Bütün bu örneklerde görüldüğü üzere susan Taghdis sevgi temasına hikâyelerinde geniş yer vermiştir. Taghdis diğer hikâyelerinde olduğu gibi bu temaları daha çok dinî bağlamda ele almıştır. Ayrıca İmam Humeyni sevgisini de eserlerinde sıkça işlemiştir.

3.2.15. Sorumluluk

Tema

Bulunduğu Hikâyeler

Sorumluluk

Gülü’nin Dertlerinin Masalı(*Dastane Derdhave Goli*), *Parmak Büyüklüğündeki Kızlar*(*Dokhtarhayi Be Kuchakiye Yek Angosht*), *Leyla ve Sultan*(*Leila ve Soltan*), *Baharı Unutan Kız*(*Dokhtari k Bahar Ra Faramosh Karde Bud*), *Senin İçin Bir Hediye*(*Hedyeyi Baraye To*)

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde sorumluluk teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Sen de Yapabilirsin adlı kitabının Güli'nin Dertlerinin Masalı adlı hikâyesinde Güli, annesi çalıştığı ve geç vakitlere kadar evde olmadığı için küçük yaşına rağmen çalışmak ve kardeşlerine bakmak sorumluluğunu kabul etmiştir:

“Annesinin evde olmadığı geceler kardeşlerini o uyutuyordu ama kendisi uyumuyordu.” (Taghdis, 2012, s. 52).

Taghdis'in Parmak Büyüklüğündeki Kızlar adlı hikâyesinde Leyla adlı küçük kızın annesi kardeşini ona emanet ettiği için sorumluluk duygusu baskındır. Leyla evin soğuk olmasından dolayı kendisinin de üşümesine rağmen kardeşini ihmal etmez:

“Kardeşine iyi bak. Sütünü içir ve üstünün kalın olmasına dikkat et, diyen annesinin sözlerini hatırlayınca yerinden kalktı ve kardeşimin üstüne yorgan örtmeliyim, dedi.” (Taghdis, 1991, s. 3).

Yazarın Leyla ve Sultan adlı hikâyesinde Leyla adlı kızın annesi ve babası sorumluluk sahibi insanlardır ve kızlarının kahvaltısını hazırlamayı ihmal etmemektedirler:

“Cuma günüydü. Çoktan sabah olmuştu. Küçük Leyla'nın annesi ve babası kahvaltılarını çoktan etmişlerdi. Leyla'nın kahvaltısını da hazırlamışlardı.” (Taghdis, 1992/b, s. 1).

Yazarın Baharı Unutan Kız adlı hikâyesinde Leyla adlı kızın annesinin sorumluluk sahibi olduğu ve evin babasının yanlarında olmadığını anlatan cümlelerin ardından annesinin evi derleyip toplamasına dair cümleler yer alır:

“Bir gün anne her tarafı derleyip topladı ve yerleri süpürdü sonra eşyaları kendi yerlerine yerleştirip kıyafetleri toparlamaya başladı.” (Taghdis, 1994, s. 1).

Aynı hikâyenin devamında büyük kardeşin küçük kardeşe karşı duyduğu sorumluluk duygusundan bahsedilir. Leyla annesinin işi olduğu vakitlerde Süheyla adlı kardeşine bakmaktadır:

“Bazen anne Süheyla'yı Leyla'ya emanet eder ve kendi işlerine bakardı. Leyla kardeşinin yanında oturur ve gelecek olan bahar mevsiminin güzelliğinden bahsederdi.” (Taghdis,

1994, s. 3).

Susan Taghdis'in *Senin İçin Bir Hediye* adlı hikâyesinde Alaleh adlı kız kendi sorumluluklarını bilmektedir ve sabah uyanır uyanmaz ahırını temizlemekte ve hayvanlara yem vermektedir:

“O gün Alaleh erkenden uyanmıştı. Ahırını ve bahçeyi temizlemesi ve tavuklar ile civcivlere yem vermesi gerekiyordu. Ayrıca koyunlara su da vermeliydi. Sonra babası koyunları dağa götürecekti. Daha sonra da annesine yardım etmesi gerekiyordu.” (Taghdis, 1993, s.1).

Taghdis'in hikâye kahramanları sorumluluk sahibi kişilerdir.

3.2.16. Şükretme

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Şükretme	<i>Hz. İdris (Edris)</i>

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde şükretme teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Susan Taghdis'in dini hikâyelerinde sıkça rastlanan bir tema şükretme temasıdır.

Susan Taghdis, *Hz. İdris* adlı hikâyesinde İdris Peygambere şükran duygusunu şu cümleler ile ifade eder:

“Diş vermeden önce ekmeği verdiğin ve dert vermeden önce derman verdiğin için sana şükürler olsun. Bana senin cümlelerini ettirmeden beni dinleyecek kulaklar yarattığın için şükürler olsun. Gecenin yarısında beni hidayet etmek için bu çocuğu gönderdiğin için şükürler olsun. Yarın herkese ay ve yıldızlardan bahsedeceğim.” (Taghdis, 2011, s. 9).

Taghdis'in hikâye kahramanları örnek birer insandır. Onlar şükürlerini hakkıyla yerine getirirler. Bu örneklerde daha çok insanın çevresindeki nimet bolluğunun farkında olması gerekliliği, bu kadar çok nimet karşısındaki şükür borcu hatırlatılır.

3.2.17. Takdir Etme

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Takdir Etme	<i>Tanrı Cevap Verdi (Ve Khoda Pasokh Dad)</i>

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde takdir etme teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Susan Taghdis'in *Ve Tanrı Cevap Verdi* adlı hikâyenin kahremani Abdullah'ın oğlu peygambere kötülük yapınca peygamber, yine de ona affeder. İnsanlar bu durumu görünce hayret ve saygı ile takdir ederler:

“Peygamberin bu sözü bir kez daha Zeyd ile bütün insanları hayrete düşürdü.” (Taghdis, 2009, s. 26).

3.2.18. Ümit

Tema	Bulunduğu Hikâye
Ümit	<i>Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile Yok</i> (<i>Dokhtari Daram Shah Nadareh</i>)

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde ümit teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile Yok adlı hikâyede Bitâ hâpiste yatan cezalıları eğer oradaki bütün kızlara ev yaparlarsa onları özgür bırakacağını söyler ve onlar da onun isteğini şöyle karşılarlar:

“İlk defa hâpislere çıkanlar büyük bir ümit ve vefâlılık ile işe başladılar.” (Taghdis, 2014/c, s. 46).

Roma Kayserinden korkan şah onun karşısında duramayacağını düşünür ve ülkenin yarısı, hazinenin yarısı ve Gülnigar'ı ona verir.

“Şah üzgündü ve şehre doğru gitti ama şehre gittiği zaman kimsenin şehirden çıkmadığını görür.”

“Birden kimsenin şehirden çıkmadığını görür. Fikirlere daldı ve bir ümit ışığı yüreğine vurdu ama bir şey dile getimedi.” (Taghdis, 2014/c, s. 56).

3.2.19. Yardımseverlik

Tema	Bulunduğu Hikâyeler
Yardımseverlik	<i>Bir Kızım Var ki Böylesi Padişahda Bile Yok</i> (<i>Dokhtari Daram Shah Nadareh</i>)

Tabloya göre Susan Taghdis'in hikâyelerinde yardımseverlik teması ile ilgili aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Bir Kızım Var ki Padişahda Bile Yok adlı hikâyede Kayserin kızı savaştan sonra iki ordunun yaralılarına yardım etmeye çalışır. Kendi babasıyla şahın askeri arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin herkese yardım eder, elinden geleni yapar. Bita bu durum karşısında onu takdir eder:

“Ben sende büyük bir aşk gördüm, insan aşkı. Bunu sen canla başla yararlılara yardım ederken gördüm.” (Taghdis, 2014/c, s. 65).

Gerçek yardımsever insanlar, dost olsun düşman olsun insanlar arasında herhangi bir ayırım gözetmeksizin iyilik yapan insanlardır. Bu hikâyede de bu durum somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

3.3. AYTÜL AKAL VE SUSAN TAGHDIS'İN ÇOCUK HİKÂYELERİNİN TEMATİK KARŞILAŞTIRILMASI

Çalışmamızın girişinde karşılaştırmalı edebiyatın tarihî gelişimini anlatarak bu alanda ortaya çıkan ekolleri belirtmiş ve konunun kuramsal çerçevesini çizmeye çalışmıştık. Burada bir noktayı tekrar hatırlatmakta fayda var.

“Karşılaştırmalı edebiyat; analogi, akrabalık ve etkileşim bağlarının araştırılması suretiyle, edebiyatı diğer ifade ve bilgi alanlarına ya da zaman ve mekân içerisinde birbirine uzak veya yakın durumdaki olaylarla edebî metinleri birbirine yaklaştırmayı amaçlayan yönetsel bir sanattır. Yeter ki bu edebî metinler, birçok dile ya da kültüre ait olsunlar; onları daha iyi tanımlayıp anlamak ve onlardan zevk alabilmek için aynı geleneğe ait bulunsunlar.” (Rousseau-Pichois, 1994, s. 182).

Bu tanımdan hareketle biz de çalışmamızı bu zemine oturtmaya çalıştık. Aynı medeniyet dairesine mensup iki farklı ve köklü edebî kültürün ürünlerini belli metodlara göre karşılaştırmak ve aralarındaki benzerlikleri, farklılıkları, ortaklıkları tespit edip ortaya koymayı amaçladık. Bunu sağlayabildiğimiz takdirde bu eserlere daha iyi nüfuz edilmesine ve onlardan sanatın en önemli işlevlerinden biri olan estetik zevkin elde edilmesine katkı sağlayabiliriz.

Prof.Dr.Gürsel Aytaç'a göre karşılaştırmalı edebiyatta araştırmacının “görevi, işlevi, farklı dillerde yazılmış iki eseri konu, düşünce ya da biçim bakımından incelemek; ortak, benzer ve farklı yanlarını tespit etmek, bu farklılığın nedenleri üzerine yorumlar getirmektir.”(Aytaç, 1997, s. 7).

Akademik camiada son yıllarda bu anlayışla birçok yazı kaleme alınmış, yüksek lisans ve doktora seviyesinde tezler hazırlanmıştır. Birçok edebî eser bu bağlamda karşılaştırılmış ve bu çalışmalarda değişik metodlar uygulanmıştır. Bu metodları irdelemek ve yeni bir teklif sunmak amacıyla yazılan dikkate değer bir makalede Yavuz Bayram, Gürsel Aytaç'ın yaptığı tasnifi kabul etmekle beraber bunun çok genel bir tasnif olduğunu karşılaştırılacak eserlerin nitelikleriyle uyumlu farklı aşamalara uygun biçimde geliştirilmiş alt başlıklara ayrılmış bir tasnifi önermiştir.(Bayram, 2004, s. 1).

Aynı makalede divan şiirinin iki önemli temsilcisi ve bunların birer gazeli bu tasnife uygun belli bir metod doğrultusunda karşılaştırılmış, sonuçta önemli verilere ulaşılmıştır. Biz de tezimizin konusunu teşkil eden iki yazarın buraya kadar incelediğimiz hikâyelerini buna benzer bir metodla karşılaştırmanın yararlı olacağını düşündük. Ancak yukarıda bahsi geçen makalede şiir türünden iki eser karşılaştırılmıştı. Şiirin ahenk özellikleri ve yoğun çağrışımlı, zengin imgeli anlatım tarzı da değerlendirmeye tabi tutulmuştu. Hikâye türünde bu özelliklerin bulunmayışı değerlendirme ölçütlerini aşağıdaki şekilde uygulamamıza neden olmuştur. Ayrıca burada Prof.Dr.Gürsel AYTAÇ'ın iki edebî eserin “ortak, benzer ve farklı yanlarını tespit etmek, bu farklılığın nedenleri üzerine yorumlar getirmek” anlayışını da bu uygulamaya dahil ettik. Buna göre yazarların eserleri “benzerlikler, farklılıklar, ortaklıklar” adı altında ve aşağıdaki başlıklar açısından karşılaştırmalı bir metodla incelenmiştir:

- a) Sanatçıların biyografileri açısından karşılaştırılması
- b) Edebî çevre ve dönem açısından karşılaştırılması
- c) Eserlerin dış yapı özellikleri açısından karşılaştırılması
- d) Eserlerin muhteva açısından karşılaştırılması
- e) Eserlerin dil ve üslûp açısından karşılaştırılması

3.3.1. Benzerlikler

Benzerlik kelimesi *TDK sözlüğünde*, “Benzer olma durumu” (TDK, 2011, s. 309) şeklinde verilmiştir. Benzerliği, birbirinden ayrı olan şeylerin birçok belirtilerde uyuşması durumu ya da aynı kümeye giren birimlerin ortak özelliklerinin birbirine uygunluğu olarak da tanımlayabiliriz. Bu tanıma göre iki sanatçının eserlerini yukarıda belirtilen tasnif metoduyla incelediğimizde benzerlikler açısından şu sonuçlara ulaşmak mümkündür:

a) Sanatçıların biyografilerindeki benzerlikler açısından karşılaştırılması

Her iki sanatçı da İslam medeniyeti dairesine ait iki benzer kültürün mensubudurlar. Bu kültürel yapıların ortak geçmişleri, tarihî tecrübeleri, modernleşme süreçleri birbirine

oldukça benzer özellikler göstermektedir. Ayrıca sanatçıların yaşadığı coğrafya Ortadoğu'nun iklim, enlem, demografik yapı gibi birbirine çok benzeyen iki bölgesidir. Bu bölgelerde her iki sanatçı da yaklaşık aynı dönemde dünyaya gelmişlerdir. (Aytül Akal 1952, Susan Taghdis 1962) Diğer taraftan sanatçıların doğup büyüdüğü ortam da büyük benzerlikler göstermektedir. Bu açıdan baktığımızda ikisinin de kendi ülkelerinde doğduğunu, büyüdüğünü ve yazı hayatlarına başladıklarını görmekteyiz. İkisi de doğdukları şehirden (Aytül Akal, İzmir; Susan Taghdis, Şiraz) evlendikleri için ayrılmışlar ve her ikisi de kendi ülkelerinin başkentlerine (Aytül Akal, İstanbul; Susan Taghdis, Tahran) taşınmışlar, edebî şöhretlerini burada yapmışlardır. Diğer bir benzerlik ise iki yazar da çocuk sahibi olan birer annedir. Bu özelliklerinin çocuk edebiyatı yazarı olan bir sanatçı için ne kadar önemli olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Zaten kendileriyle yapılan söyleşilerde ilk eserlerini çocukları için kaleme aldıklarını belirtmişlerdir. (bkz. Sanatçıların hayat hikâyeleri) Sonuç olarak Aytül Akal ve Susan Taghdis'in biyografilerinde benzerliklerin bir hayli fazla olduğu görülmektedir.

b) Edebî çevre ve dönem benzerlikleri açısından karşılaştırılması

Aytül Akal'ın yetişkinler için sadece iki öykü kitabı yazmasının dışında iki yazar da çocuk edebiyatı alanında eser vermişler ve bu alandan hiç ayrılmamışlardır. Hem Akal hem de Taghdis edebî sahadaki ilk eserlerini kendi çocukları için yazmışlar daha sonra bu alanda ilerleme kaydetmişlerdir. İkisinin de gençliklerini geçirdikleri yıllar II.Dünya Savaşı sonrasının soğuk savaş dönemine ve iki kutuplu dünya sistemine denk gelmektedir. Bu iki kutuplu dünyanın iki büyük siyasi aktörü Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Rusya'dır. Türkiye bu ortamda Amerika'nın, İran ise Sovyet Rusya'nın etki alanındadır. Bu yıllarda dünya siyasi, ekonomik, kültürel açıdan büyük bir değişim geçirmekte ve dijital devrim yaklaşmaktadır.

Böyle bir dünya sisteminde her iki yazar da nispeten daha dar çevrelerden gelip ülkelerinin başkentlerinde sanat hayatlarına devam etmişlerdir. Bu durum sanatçı çevre ilişkileri açısından yazarlar için bir zenginliği sağlamıştır diyebiliriz. Diğer yandan iki sanatçı için de yazarlık bir çocukluk hayalidir ve ikisi de bu hayali gerçekleştirmişlerdir. Üstelik her iki sanatçının da ailesi sanat hayatlarının başındayken onların yazar olmalarına karşı çıkarak benzer şekillerde bir direnç oluşturmuşlardır. İki yazarın da

benzer ortamlarda yetişmesi sanat hayatlarının seyri açısından bir benzerlik oluşturmuştur diyebiliriz.

c) Eserlerin dış yapı özelliklerinde yer alan benzerlikler açısından karşılaştırılması

Çocuk edebiyatı kitapları incelendiğinde diğer edebi ürünlere göre çocuk kitaplarının görsel sunumunun çok daha ön planda olduğu bir gerçektir. Bunu çocukların renkli dünyalarının bir gereksinimi olarak yorumlayabiliriz. Her iki sanatçı da şiir, masal, hikâye, roman, resimli kitap gibi çocuk edebiyatının en çok sevilen türlerinde eser vermişlerdir. İki sanatçının da çocuk kitapları yazı puntosu, kapak yapısı, sayfa düzeni, mizanpaj, kağıt düzeni gibi dış yapı özellikleri açısından oldukça başarılıdır ve ikisinin de eserlerinde resimleme tekniği dengeli uygulanmıştır. Kitapların puntoları çocukların yaş seviyesine uygundur.

d) Eserlerin muhteva benzerlikleri açısından karşılaştırılması

Eserlerinde toplumsal kaygıları ve bireysel duyarlılıkları ön plana çıkarmaya çalışan Akal, çocukların ve toplumun genel sorunlarını yansıtan ürünler vermiştir. Aynı kaygı Susan Taghdis için de geçerlidir. Toplumun sorunlarına çare olarak ‘sevgi’yi gördükleri için her iki sanatçı da kullandıkları onlarca tema içerisinde en çok sevgi temasına yer vermişlerdir. Ayrıca ikisinin de çocuk edebiyatına yükledikleri işlev benzer özellikler göstermektedir. Çocuk okurların duygu ve düşünce dünyasına hitap ederek edebi eser aracılığıyla onlarda bir değişim, dönüşüm sağlamak isterler. Ancak Susan Taghdis’in temaları seçme yönteminde bazı farklılıklar vardır. Bunlar farklılıklar başlığı altında belirtilecektir. Sanatçıların kullandıkları ortak temalar arasında işleniş açısından benzerlik olanları şöyle değerlendirebiliriz:

Adalet

Aytül Akal’ın hikâyelerindeki çocuk karakterler insanlar arasında adaletin gereğinin sağlanması gerektiğini düşünen kişiliklerdir.

Susan Taghdis'in hikâyelerinde ise adaletin değeri, padişah örneği üzerinden verilerek bir padişahın adaletsiz bir hiç olduğu belirtilmiştir.

Çalışkanlık

Aytül Akal'ın altı hikâyesinde, Susan Taghdis'in üç hikâyesinde çalışkanlık temasına yer verilmiştir. Aytül Akal'ın hikâyelerindeki karakterlerin genellikle çalışkan tipler olduğunu görüyoruz. Akal'ın hikâyelerinde çalışkanlık, özellikle maddi ve manevi doyumu sağlayan bir etmen olarak işlenmiştir. *Annem Neden Çıldırdı?* adlı eserinin *Müdür Beyin Kahvesi* hikâyesinde fazla maaş alamayan hikâyenin kahramanı en kısa zamanda hedeflerine ulaşmasının yolunun azimle ilerleyerek, çok çalışarak istediği noktaya ulaşmak olduğundan emindir. Susan Taghdis'in *Sen de Yapabilirsin* adlı eserinin *Gülî'nin Dertlerinin Masalı* adlı hikâyesinde de Gülî zorluklara göğüs germekle ve çalışmakla her şeyin biraz daha kolaylaşacağına inanan gayretli bir tiptir.

Sabır

Aytül Akal'ın hikâyelerinde karakterler genellikle zor şartlara göğüs gererek sabrederler. Susan Taghdis de sabır temasını hem insanların hayatlarından hem de doğadaki olaylardan aldığı örnekler aracılığıyla vermeye çalışmıştır. Sabır teması her iki yazarda da benzer şekillerde çocuklar için bir motivasyon unsuru olarak, sabrın sonunda elde edilecekler açısından kullanılmıştır.

Sevgi

İki sanatçının da hikâyelerinde en çok yer tutan tema olan sevgi; aile, akraba, vatan sevgisi gibi alt başlıklar halinde işlenmiş olması yönüyle bir benzerlik sayılabilir.

Sorumluluk

Aytül Akal'ın hikâyelerinde çocuklardan sorumluluklarını bilip onlara göre davranmaları beklenir. Taghdis'in hikâye kahramanlarının da sorumluluk bilincine sahip kişiler olması bir benzerlik kabul edilebilir.

Takdir Etme

Aytül Akal'ın eserlerinde ailenin bir ferdi olumlu bir harekette bulununca diğer fertler onu takdir ve teşvik etmektedirler. Susan Taghdis'in *Ve Tanrı Cevap Verdi* adlı hikâyesinde Abdullah'ın oğlunun peygambere yaptığı kötülüğe rağmen peygamberin onu affettiğini gören halk hayret ve saygı ile peygamberi takdir ederler.

İki sanatçının eserlerinde de yukarıdaki temaların benzer şekillerde işlendiği görülmektedir.

e) Eserlerin dil ve üslûp benzerlikleri açısından karşılaştırılması

Aytül Akal ve Susan Taghdis farklı dil ve edebi geleneklerde eserlerini kaleme aldıkları için bu noktada bir benzerlik ya da farklılıktan ya da yazarlar arasındaki herhangi bir etkileşimden söz etmek zordur. Ancak şunu söyleyebiliriz ki her iki yazar da kendi dillerinde okunan ve sevilen yazarlar oldukları için bunun mutlaka okurda bir karşılığı vardır. Edebiyatın doğası gereği konusu, teması, dil ve üslûp özellikleri seilmeyen eserler okunmazlar. İncelediğimiz eserler doğrultusunda şunu söyleyebiliriz ki, ikisinin eserlerinde de sade, yalın, külfetsiz bir anlatım özelliği, yabancı kelimelerden arınmış, çocukların rahatlıkla anlayabilecekleri zevkle okunan bir üslupları vardır. Okuru yoran girift cümle kuruluşlarından ikisi de kaçınmışlardır. Buradan hareketle her iki yazarın dil ve üslûp özellikleri benzer özellikler taşır demek aşırı bir yorum olmaz kanaatindeyiz.

3.3.2. Farklılıklar

Farklılık kelimesi *TDK sözlüğünde*, “Farklı olma durumu, ayrımlılık, başkalık ” (TDK, 2011:852) şeklinde verilmiştir. Buna bir olay ve olguyu bütün ötekilerden ayıran özellik de diyebiliriz. Bu tanımdan yola çıkarak iki sanatçının eserlerini yukarıda belirtilen tasnif metoduyla farklılıkları açısından incelediğimizde şu sonuçlara ulaşmak mümkündür:

a) Sanatçıların biyografileri açısından farklılıklarının karşılaştırılması

Her iki sanatçı da farklı yıllarda doğmuşlardır: Aytül Akal 1952’de, Susan Taghdis 1962’de doğmuştur ve aralarında on yaş fark vardır. Aytül Akal, Türkiye’nin büyük şehirlerinden biri olan İzmir’de, Susan Taghdis ise İran’ın büyük bir kültür ve edebiyat şehri olan Şiraz’da doğmuştur. Aytül Akal ekonomik olarak çok varlıklı olmayan bir ailede doğmuş, büyümüş; evlendikten sonra da geçinebilmek için çalışmak zorunda kalmıştır. Susan Taghdis’in hayatıyla ilgili ulaşılan kaynaklarda bu konuyla ilgili bir ayrıntı yer almamaktadır ancak en azından çok varlıklı bir aileden olmadığı anlaşılmaktadır. İki sanatçının ilgi alanları farklı olduğu için bu doğrultuda aldıkları eğitimleri de farklılık göstermektedir. Susan Taghdis sosyoloji, psikoloji ve ilahiyat alanlarında eğitim almış fakat eğitimini yarıda bırakmıştır. Aytül Akal ise ilköğrenimini tamamladıktan sonra örgün eğitimini bırakmıştır. Daha sonra uzaktan eğitim yoluyla yüksek öğrenimini eğitim alanında tamamlamıştır. Sanatçıların biyografileri açısından diğer bir farklılık olarak Aytül Akal’ın hayatını ve edebi kişiliğini incelemek üzere akademik düzeyde bir takım tez çalışmalarının yapılmış olduğunu belirtmekte fayda vardır. Ancak Susan Taghdis’le ilgili böyle bir çalışma mevcut değildir. Çalışmamız bu itibarla Susan Taghdis açısından bir ilk olma özelliği taşımaktadır.

b) Edebî çevre ve dönem farklılıkları açısından karşılaştırılması

Susan Taghdis, İran tarihinin en önemli dönüm noktalarından biri olan İslam Devrimi(1979) gerçekleştiğinde on yedi yaşında genç bir kızdır. Taghdis, İslam Devrimi sonrası İran toplumunda ve yönetiminde gerçekleşen radikal değişiklikler sonucu tutucu ve dindar bir ortamda yetişmiş ve sanat hayatına bu şartlarda devam etmiştir. Bunun neticesinde Taghdis’in eserlerinde İran Devrimi, Devrim’in lideri olan Ayetullah Humeyni ve diğer tarihî, dinî kişilikler önemli yer tutar. Buna karşın Aytül Akal’ın eserlerinde din teması yok denecek kadar azdır. Onun daha seküler ve özgürlükçü bir ortamda yetiştiğini söyleyebiliriz.

İran-İrak Savaşı(1980-1988) sadece İran’da bir milyon insanın ölümüne neden olan galibi olmayan bir savaştır. Bu savaş İran’da Mukaddes Müdafaa olarak adlandırılmıştır. Böyle yıkıcı bir savaş halkın milli duygularını harekete geçirmiştir.

Susan Taghdis'in eserlerinde de bu savaşın izleri görülmektedir. Onun bazı hikâyelerinde bu savaşın etkisiyle yer yer hamasete kaçan millî bir atmosfer yoğun olarak hissedilir. Aytül Akal'ın eserlerinde ise böyle bir etkiden söz edemeyiz. Diğer bir farklılık ise Aytül Akal'ın kendine ait bir yayınevi vardır. Dolayısıyla bir yazar için kendi kitaplarını basma, yayma açısından bu büyük bir avantajdır. Ancak Susan Taghdis için böyle bir imkân söz konusu değildir.

Sanatçıların edebiyata başlama yaşları, onların edebî ortamı tenneffüs ettikleri süre açısından sanat çizgilerine de yansımıştır. Edebiyat tarihinde çok genç yaşta eserler vererek üne kavuşmuş, üretken olmuş sanatçılar bulunduğu gibi hayatının geç dönemlerinde sanat hayatına başlamış sanatçılar da mevcuttur. Buna benzer bir farklılık da Susan Taghdis ve Aytül Akal için geçerlidir. Aytül Akal ilk kitabını 1989 yılında otuz yedi yaşındayken yani sanat hayatına atılmak için geç sayılabilecek bir dönemde yazmışken, Susan Taghdis ilk kitabını 1980 yılında yani henüz on sekiz yaşındayken yayımlamıştır. Edebiyat ortamını bir tezgâh, bir okul, sanatçıyı pişiren bir ocak gibi düşünecek olursak Taghdis'in çok daha erken yaşlarda bu edebî ortama girmesini onun sanatçı kişiliğinin daha erken gelişmesine zemin hazırlaması açısından bir avantaj olarak sayabiliriz. Ancak diğer taraftan bu tezi, bir sanatçının çok erken yaşlarda yazdıklarını yayımlamasını yeterli olgunlaşmanın sağlanamayacağı açısından değerlendirerek dezavantaj olarak görmek de mümkündür.

c) Eserlerin dış yapı özelliklerinin farklılıkları açısından karşılaştırılması

Sanatçıların eserlerini dış yapı özelliklerine göre karşılaştırdığımızda ilk olarak eserlerin alfabelerindeki farklılık dikkati çekmektedir. Nitekim Aytül Akal'ın kitapları Latin alfabesiyle Susan Taghdis'in kitapları Arap alfabesiyle yazılmış ve basılmışlardır. Bu alfabe farklılığı olmasaydı iki sanatçının karşılıklı olarak diğerinin kültüründeki tanınırlığının artacağına şüphe yoktur. Susan Taghdis'in kitapları Aytül Akal'ın kitaplarına göre muhatap kitlesinin yaş grubu açısından da farklılık arz etmektedir. Taghdis'in kitapları daha küçük yaş gruplarına hitap eder. Dolayısıyla onun eserleri, sayfa sayısı açısından daha azdır.

Aytül Akal'ın kitapları Susan Taghdis'in kitaplarına göre daha hacimlidir. Aytül Akal'ın bazı eserleri seri kitap şeklindedir: *Süper Gazeteciler*, *Süper Çocuklar*, *Kayıp Kitaplıktaki İskelet*(*Mavisel Yenel*'le birlikte). Susan Taghdis'in ise seri kitabı yoktur. Susan Taghdis'in kitapları hikâye türünden çok resimli çocuk kitapları kategorisine yakın olduğu için kitaplarındaki resimler yazılara oranla hâkim durumdadır. Hatta bu resimleri bizzat Susan Taghdis'in kendisi çizmiştir. Aytül Akal'ın kitaplarında böyle bir özellik yoktur.

Aytül Akal'ın oyun türünde yazılmış yalnızca bir eseri varken Susan Taghdis'in bu türde yazılmış herhangi bir eseri yoktur. Ayrıca Aytül Akal büyükler için öykü türünde iki eser kaleme almışken Susan Taghdis'in büyüklere yönelik yazılmış herhangi bir eseri yoktur.

Yukarıda değindiğimiz gibi Susan Taghdis birçok kitabının resimlerini bizzat kendi çizmiştir ve bunu yapabilmek için- kendi ifadesine göre çocuk kitapları için yapılan resimleri özensiz bulmakta ve beğenmemektedir- resim eğitimi almıştır. Susan Taghdis'in resimli kitaplarında yer alan çizimler oldukça orijinal resimlerdir. Bunlar İran resim sanatının geleneksel karakterini taşıyan oldukça ilginç örneklerdir. (bakınız: ekler bölümü) Susan Taghdis'in hikâye türünde kaleme alınmış on altı eseri varken Aytül Akal'ın bu türde on dört eseri bulunmaktadır. Buradan hareketle iki sanatçının eserlerini dış yapı özellikleri açısından karşılaştırdığımızda benzerlikten daha çok farklılıkla karşılaşmaktayız.

d) Eserlerin muhteva farklılıkları açısından karşılaştırılması

Susan Taghdis'in yetiştiği sosyal ve edebî çevre hakkında yukarıda bilgi vermiştik. Bunun neticesinde onun eserlerinin muhtevasını daha çok İslam Devrimi, dinî, millî meseleler ve bunlarla ilgili değerlerin çocuklara telkin edilmek suretiyle kazandırılması amaçlanmışken; Aytül Akal'ın eserlerinde açık ya da örtük ileti şeklinde siyasi göndermelere, ideolojik söylemlere, telkinlere pek yer verilmemiştir. Akal'ın eserlerinde güttüğü en önemli kaygı; çocuk sorunları, çocuğun toplumdaki durumu, çocuk-aile ilişkileri, çocuğa kazandırılması gereken değerler şeklindedir. İki sanatçının eserlerini bu çerçeveden karşılaştırdığımızda, eserlerini ideolojik söylemleri için bir

araca dönüştürmeyen Aytül Akal'ın sanat eserlerinden beklenen evrensel niteliklere daha uygun eserler verdiğini; Susan Taghdis'in ise daha toplumcu bir çizgide yer aldığını söyleyebiliriz. Bunun neticesinde Susan Taghdis'te çocukları eğlendirme amacı Aytül Akal'a göre daha geri plândadır.

İşledikleri temalar açısından iki sanatçıyı karşılaştırdığımızda Susan Taghdis'in “*Devrim ve Laleler*” ve “*Ve Tanrı Cevap Verdi*” hikâyelerinde tamamen din temasını işlediğini görürüz. Aytül Akal'ın eserlerinde anne çok güçlü bir tip olarak yer alır. Akal'ın kendisi bir anne olduğu için ve ilk kitaplarını çocuklarına yazdığı için eserlerinde güçlü bir anne tipi vardır diyebiliriz. Buna karşın Susan Taghdis'in eserlerinde ‘anne’nin yerini ‘baba’ alır. Buradan hareketle iki sanatçının psikolojilerine, bilinçaltılarına dair ayrıntılı tahliller yapılabilir.

İki sanatçının eserlerini muhtevalarındaki farklılıklar açısından daha sağlıklı karşılaştırabilmek için aşağıdaki tabloyu incelemek yararlı olacaktır:

TEMA	AYTÜL AKAL HİKÂYELERİ	SUSAN TAGHDİS HİKÂYELERİ
ADALET	4 hikâyede	2 hikâyede
ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK	1 hikâyede	—
CESARET	—	1 hikâyede
ÇALIŞKANLIK	6 hikâyede	3 hikâyede
DEVİRİM TEMASI	—	1 hikâyede
DİN DUYGUSU	—	3 hikâyede
DOĞRULUK VE DÜRÜSTLÜK	3 hikâyede	4 hikâyede
EMPATİ	—	1 hikâyede
KANAATKÂRLIK	1 hikâyede	—
KORKU	—	7 hikâyede
ÖZGÜRLÜK	—	1 hikâyede
ÖZGÜVEN	—	1 hikâyede
PAYLAŞIMCILIK	—	1 hikâyede
SABIR	4 hikâyede	3 hikâyede
SAYGI	2 hikâyede	2 hikâyede
SEVGİ	34 hikâyede	12 hikâyede
SORUMLULUK	7 hikâyede	5 hikâyede
ŞÜKRETME	—	1 hikâyede

TAKDİR ETME	10 hikâyede	1 hikâyede
ÜMİT	—	1 hikâyede
YARDIMSEVERLİK	7 hikâyede	1 hikâyede

Tablodan hareketle şu sonuçlara ulaşabiliriz:

Hikâye türünde Susan Taghdis'in on altı Aytül Akal'ın on dört eseri vardır.

Sanatçıların eserlerinde kullanılan toplam yirmi bir farklı tema vardır. Aytül Akal on bir farklı tema kullanmışken Susan Taghdis on dokuz farklı tema kullanmıştır.

İki sanatçının hikâyelerinde tekrarlarıyla birlikte toplamda yüz otuz tema kullanılmıştır.

İncelenen öykülerde toplamda Susan Taghdis elli bir tema kullanmışken Aytül Akal yetmiş dokuz tema kullanmıştır. Bu noktada hikâye türünde Susan Taghdis'in on altı, Aytül Akal'ın on dört eserinin bulunduğunu gözden uzak tutmamalıyız.

Aytül Akal, cesaret, devrim, din duygusu, empati, korku, özgürlük, özgüven, paylaşımcılık, şükretme, ümit temalarını hiç kullanmamıştır.

Susan Taghdis, alçakgönüllülük ve kanaatkârlık temalarını hiç kullanmamıştır.

İki sanatçı da en çok "sevgi" temasını kullanmışlardır ancak Aytül Akal'ın eserlerinde "sevgi" daha belirgin bir temadır. Aytül Akal; aile sevgisi, anne baba sevgisi, kardeş sevgisi, akraba sevgisi, arkadaş sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, karşı cinse duyulan sevgi, vatan sevgisi, başka şeylere duyulan sevgi gibi geniş bir yelpazede olmak üzere toplamda otuz dört hikâyede sevgi temasını işlemiştir. Susan Taghdis; aile sevgisi, baba sevgisi, akraba sevgisi, vatan sevgisi olmak üzere on iki hikâyede sevgi temasını işlemiştir. Sevgi temasını Akal, Susan Taghdis'in yaklaşık üç katı kadar fazla bir oranda işlemiştir. İki sanatçı eserlerinde toplamda kırk altı hikâyede sevgi temasına yer vermiştir.

Alçak gönüllülük, cesaret, devrim, empati, kanaatkârlık, özgürlük, özgüven, paylaşımcılık, şükretme, ümit temaları yalnızca birer kere kullanılmıştır. Bunlardan

“alçak gönüllülük ile kanaatkârlık” Aytül Akal tarafından diğerleri Susan Taghdis tarafından bir kere kullanılmıştır.

Temaların kullanımında tek eşitlik sabır temasındadır. İki sanatçı da ikişer kere bu temayı kullanmıştır. Bunun dışında sanatçıların eserlerinde temaları yönünden herhangi bir ortaklık yoktur.

e) Eserlerin dil ve üslûp farklılıkları açısından karşılaştırılması

Susan Taghdis’in eserlerinde “Farsiye me’yâr” diye tabir olunan bir dil ve anlatım tarzı benimsenmiştir. Bu anlatım üslubunda kullanılan cümlelerde hem yazı dilinin hem de konuşma dilinin özellikleri bir arada bulunur. Taghdis’in özellikle küçük çocuklar için yazdığı eserlerinde konuşma dilinin özellikleri anlatıya daha çok hâkimdir. Ancak Aytül Akal’ın eserlerinde konuşma dili yerine yazı dilinin tüm özellikleri hissedilir. Yöresel tabir ve deyişlere onun eserlerinde rastlanmaz. Akal kahramanlarını saf İstanbul Türkçesiyle konuşturur.

Aytül Akal’ın eserlerini anlatıcının tarzı açısından incelediğimizde hikâyelerinin hemen hepsinde kahraman anlatıcıyı görürüz. Hatta birçok hikâyede yazarın kendisi, eserde konuşan annedir. Onun hikâyeleri diyaloglar ya da monologlar şeklinde akıp gider. Diğer yandan Susan Taghdis’i eserlerinde bir yazar anlatıcı olarak görmekteyiz. Onun eserlerinde daha çok hakim bakış açısı vardır.

Yazarların eserlerini cümle yapıları açısından incelediğimizde Susan Taghdis’in özellikle küçük çocuklar için yazdığı eserlerinde ahenkli, şiirsel bir anlatımı daha çok benimsediğini söyleyebiliriz. Onun eserlerinde aliterasyonlar, asonanslarla ahengi arttırılmış secili cümlelere sıkça rastlanır. “Gûre bud, engûr şod; engûr bud, keşmeş şod; sebz bûd, kırmız şod” gibi cümlelerde kelime tekrarlarına sıkça rastlanır. Cümlelerde sıkça “ay, vay, dâd, bîdâd, komek” gibi eşanlamlı kelimeleri birarada kullanır. Burada yazarın, çocukların kelime hazinesini geliştirme kaygısıyla böyle bir üslubu benimsediğini söyleyebiliriz.

Aytül Akal’ın eserlerinde bu derece şiirsel anlatılara pek rastlanmaz. Sonuçta iki

sanatçının dil ve üslup özellikleri arasında benzerlikten çok farklılık olduğunu söyleyebiliriz.

3.3.3. Ortaklıklar

Ortaklık kelimesi *TDK sözlüğünde*, “Ortak olma durumu, iştirak, müşareket, şeriklik ” (TDK, 2011, s. 852) şeklinde verilmiştir. Farklı şeylerin aynı paydada buluşması, aynı özellikleri paylaşması diyebiliriz. Bu tanıma göre iki sanatçının eserlerini yukarıda belirtilen tasnif metoduyla incelediğimizde ortaklıkların benzerlik ve farklılıklara göre bir hayli az olduğu görülmektedir.

a) Sanatçıların biyografik ortaklıkları açısından karşılaştırılması

İki sanatçı da kadın yazardır, iki sanatçı da annedir ve iki sanatçı da çocuk edebiyatı yazarıdır. İki sanatçı da kendi ülkelerinde çocuk edebiyatı alanında belli bir üne kavuşmuş, eserleri farklı dillere çevrilmiştir.

Görüldüğü gibi sanatçılar arasındaki biyografik ortaklıkların daha genel özelliklerden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

b) Edebî çevre ve dönem ortaklıkları açısından karşılaştırılması

Edebî çevre ve dönem ortaklıkları açısından karşılaştırdığımızda iki sanatçının da ortak edebî dönemi paylaşmaları ve ortak medeniyet dairesine mensup olmaları dışında başka bir ortak noktadan söz etmek mümkün değildir.

c) Eserlerin dış yapı özelliklerindeki ortaklıklar açısından karşılaştırılması

İki sanatçının da eserleri çocuk edebiyatının arz ve talep sistemine uygun biçimsel özelliklerle yazılıp yayımlanmıştır. (mizanpaj, kapak tasarımları, çocuklara hitap eden yazı karakterleri, resimler vs.).

d) Eserlerin muhteva ortaklıkları açısından karşılaştırılması

İki sanatçının da amacı çocuk edebiyatı aracılığıyla çocuk okurlara ulaşmak ve onlarda olumlu değişimleri sağlamaktır. Bu yüzden adalet, çalışkanlık, doğruluk ve dürüstlük, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, takdir etme, yardımseverlik gibi evrensel temaların kullanımında iki sanatçı açısından bir ortaklık söz konusudur. Ayrıca iki sanatçı da eserlerinde en çok “sevgi” temasına yer vermişlerdir. Temaların kullanım sayısına göre sadece “sabır” temasını iki sanatçı da ikişer kere kullanmışlardır. Sanatçılar her ne kadar farklı edebî kulvarlarda eserler yazmış olsalar da edebiyata yükledikleri işlevi bir ortaklık olarak alabiliriz. Aytül Akal, çocuğun dünyasıyla ilgili evrensel temaları edebiyat aracılığıyla aktarmayı hedeflerken Susan Taghdis ise aynı kaygıyı çocuklara dinî edebiyatı aktarma noktasında gütmektedir. Diğer yandan iki sanatçının da kadın olmalarının büyük etkisiyle eserlerinde paylaştıkları ortak noktalardan biri de kadın tipine verdikleri değerdir. Sanatçıların eserlerinde kadın erkek eşitliği, güçlü kadın motifi birçok kez işlenmiştir. Dolayısıyla bu başlık altında sanatçılar arasındaki en çok ortaklığın muhteva açısından olduğu gözlemlenmektedir.

e) Eserlerin dil ve üslûp ortaklıkları açısından karşılaştırılması

İki sanatçıyı dil ve üslup özellikleri açısından değerlendirdiğimizde ikisinin de eserlerini çocuklar için yazmış olmaları yüzünden sade, yalın, külfetsiz bir anlatım yolunu tercih ettiklerini söyleyebiliriz. İki sanatçı da eserlerinde süslü, sanatlı edebî dilden ziyade konuşma dilinin özelliklerini yansıtan daha sade ve bir dil kullanmışlardır. Bu anlatım tarzını benimsedikleri için ikisinin de anlatımlarında kısa, kıvrak cümleleri kullanmayı tercih ettiklerini söyleyebiliriz.

İki sanatçı da kurgu tekniği ve hayal gücü açısından güçlüdür. Aytül Akal kendisiyle yapılan bir röportajda çocuk edebiyatı yazarlığına başlama serüveninde ikinci çocuğunun payını anlatır. Çocuğu kendisine okunan hiçbir masalı beğenmez ve annesinden yeni masallar anlatmasını ister: “O zamanlar 2-3 yaşlarındaydı. Benden ısrarla masal istiyordu ama hiçbir kitabı okutturmuyordu. Sabrımın taşıdığı bir gün, “Peki ama sen hangi masalı istiyorsun? Söyle onu okuyayım,” dedim. Sandım ki, kitapların arasından bir tanesini seçip bana okutturacak. “Ben kertenkele masalı istiyorum!” dedi, kararlı ve kendinden emin. “Küçük Kertenkele” masalını o gün anlattım. Ardından “Uyumak İstemeyen 34 Zürafa”... O günden sonra nasıl bir masal istiyorsa, itiraz

etmeden, hemen oracıkta yaratıp bir yandan kurgularken bir yandan anlatıyordum.”
(Gümüş, ,2017 , s. ?).

Bu anekdot Akal’ın kurmaca yeteneğiyle ilgili önemli veriler sunmaktadır. Diğer yandan Susan Taghdis hakkında yazılan bir eleştiri yazısında (<https://www.google.com.tr/amp/s/www.isna.ir/amp/8412-16395.39212/>) onun da kurmaca gücünün yüksek olduğundan bahsedilir. Taghdis din eğitimi aldığı için Kur’an-ı Kerim’i iyi bilmektedir. Özellikle Kur’an’da geçen kıssaları benzer ya da farklı şekillerde kurgulayarak çocuklar için dinî hikâyeler şeklinde kurguluyor.

SONUÇ

Türkiye ve İran gibi modern dünyanın gelişmekte olan iki önemli devletinin en öncelikli gündemlerinden ikisi eğitim ve kültür meseleleridir. Eğitimli kadrolar milletlerin geçmişini hakkıyla temsil eder ve geleceklerinin garantisi olurlar. Eğitimin ilk evresi ailede başlar ve bu dönem şüphesiz çok önemlidir. Eğitimde bir diğer önemli zaman dilimi ise insanın sosyalleşmeye başladığı ve bütün hayatı boyunca izlerini taşıyacağı karakterinin oluştuğu dönem olan çocukluk dönemidir. Bu dönemin bu kadar önemli olması modern toplumlarda çocukluk meselesine karşı ilgiyi arttırmış ve birçok bilimsel disiplin bu konuyu çalışma alanı olarak kendisine seçmiştir. Edebiyat ve sanat eğitiminin insan doğasına etkilerini göz önüne aldığımızda çocuklar için bu faaliyetlerin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çocuk edebiyatı olarak adlandırdığımız, hakkında yapılan tartışmaların hâlâ devam ettiği edebî bir sahanın çocukların ruhsal ve estetik gelişimlerine katkısı zaman içinde zorunlu olarak çocuk edebiyatının doğmasına zemin hazırlamıştır. Bu sebeple Batı ve Doğu medeniyetlerinin edebiyat tarihlerinde zaten örnekleri bulunan ancak ayrı bir disiplin haline getirilmemiş çocuk edebiyatı 19.yüzyıldan itibaren başta Batı’da olmak üzere gelişme göstermiş, günümüzde ise bu saha hem edebî hem ticari anlamda büyük bir piyasa haline gelmiştir.

Bugün dünyanın birçok üniversitesinde kültürlerin birbirine etkilerini edebî eserler bazında incelemek üzere kurulan “Karşılaştırmalı Edebiyat” kürsüleri mevcuttur. Artık bir bilim dalı haline gelmiş olan karşılaştırmalı edebiyat, herhangi bir milli yazar üzerindeki herhangi bir yabancı yazarın veya yazarların etkisini ortaya çıkarmaktır. Dolayısıyla karşılaştırmalı edebiyat, edebi araştırmaları bir tek ülkenin sınırları içine hapsetmeyip, dünya edebiyatını bir bütün olarak ele alan ve bunun neticesi olarak ülkeden ülkeye etkileri ve akımları inceleyen bir bilimdir.

Dünya üniversitelerinde oldukça itibarlı sayılan ve Türkiye’de ilk örneklerine Tanzimat gibi geç tarihli bir dönemde rastlanan bu akademik disipline ait çalışmalar İran’da da oldukça geç bir dönemde başlamış ve Türkiye’dekine benzer bir gelişme çizgisi kaydetmiştir.

Bu çalışma, yukarıda bahsedilen ve önemi her geçen gün daha çok anlaşılan çocuk edebiyatı dalında Türk ve İran edebiyatlarının iki değerli ve üretken yazarı Aytül Akal ve Susan Taghdis'in eserlerini karşılaştırmalı edebiyat biliminin araçlarıyla değerlendirmek, iki milletin hangi ortak değer ve olgulara sahip olduklarını tespit etmek için yapılmıştır. Bunu yapabilmek için Türk ve İran çocuk edebiyatlarının tarihî gelişimleri bir çerçeve oluşturması açısından verilmiş ve tezin konusunu teşkil eden iki sanatçının eserleri tematik olarak karşılaştırılıp değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar şöyle özetlenebilir:

Türk çocuk edebiyatında önemli bir yeri olan Aytül Akal, çocuğun toplumdaki konumu, çocuk-yetişkin ilişkisi gibi konuları işlemiştir. Eserlerinde birçok temayı işleyen Aytül Akal, sevgi temasını oldukça zengin bir yelpazede ele almıştır. Sevginin birçok çeşidi onun hikâyelerinde yer alır. Özellikle insan sevgisi diğerlerinden çok daha fazla işlenmiştir. Ayrıca hayvan sevgisi de onun hikâyelerinde önemli bir yer tutar. Aytül Akal'ın evrensel bir sevgi anlayışı vardır diyebiliriz. Susan Taghdis'in de en çok işlediği tema sevgidir ancak Akal eserlerinde bu temayı daha çok işlemiştir.

Hikâyelerinde gerçekçi bir tutum sergileyen Susan Taghdis insanlar arasında cinsiyet ayrımı yapmaz. Onun eserlerinin ana karakterini oluşturan kızlar kahraman, zeki, cesur, gerektiğinde risk alabilen tiplerdir. Onun hemen her hikâyesinde erkek ve kadın karakterler eşittir. Hikâyelerinde karakter sayısında da kadın erkek açısından bir eşitlik göze çarpar. Toplumsal düzende eşit haklara ve özelliklere sahip kadın ve erkekler onun hikâyelerinin en başta gelen özelliklerindedir.

Susan Taghdis'in eserlerinin başlıca temasını doğrudan ya da dolaylı olarak din teması oluşturur. Taghdis, din temasını dinin insanlar üzerindeki ahlaki denetleyicilik özelliğinin yanında doğrudan siyasi rejimin istediği tarzda yani ideolojik olarak da kullanır. O, hikâyelerinde İran İslam Devrimi'nin sözcüsü gibidir. Hikâyelerinin en başta gelen temalarını dini söylemlerle güçlendirmeye çalışır. Onun birçok hikâyesinin ana kahramanı İslam Devrimi'nin de mimarı olan Ayetullah Humeyni'dir. Humeyni bu hikâyelerde bilge, veli bir kişi tipi olarak karşımıza çıkar.

Her iki yazar da eserlerinde aile unsuruna çok önem verirler. Hikâyelerinde aile fertlerinin birbirlerine karşı destek olmalarının, iyi günde ve kötü günde beraber olmalarının gerekliliğini işlerler. Akal'ın eserlerinde aile fertlerinin yüksek sorumluluk sahibi olduğu görülmektedir. Aytül Akal'ın eserlerinde çocuklar ergenlik yaşında olduklarından ailenin diğer fertlerinin onlara karşı anlayışsız olduklarını düşünmektedirler veya ailelerinin kendilerine karşı davranışlarını gariptemektedirler. Taghdis'in romanında da aile koruyucu ve kollayıcı bir yapı olarak karşımıza çıkar. Onun eserlerinde çocuklar ailelerinin karşı geleceği davranışlardan kaçınırlar. Ancak her iki yazarın eserlerinde de çocukların gizlice maceralar peşinden gitmeyi ihmal etmediklerine de şahit oluruz. Fakat olayların sonunda aileler bu maceracı ruhların yaptıklarından haberdar olurlar. Çocuklar bu maceraları esnasında bile ailelerini meraklandırmak istemezler ve böylece ailelerine verdikleri değeri ispatlarlar. Görüldüğü gibi her iki yazarımız için de aile önemli ve bağlılık gerektiren bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aytül Akal eserlerinde Susan Taghdis'in eserlerine nazaran saygı temasına da daha çok yer vermiştir. Buna mukabil Susan Taghdis eserlerinde vatanseverlik temasına ve yukarıda belirttiğimiz gibi dinî temalara daha çok yer vermiştir. Aytül Akal'ın eserlerinde ise vatanseverlik ve din temalarına hiç rastlanmaz.

İki yazarın da üslup özellikleri benzer nitelikler taşır. Bunda muhatap kitlenin çocuklar olmasının payı büyüktür. İkisinin de yapmacıksız bir dille kısa ve yalın cümleleri tercih ettiğini görürüz. İkisinin eserlerinde de gücünü sadelikten ve yalınlıktan alan etkileyici bir anlatım vardır.

Türk edebiyatının çocuk edebiyatı alanında en çok eser veren yazarlardan biri olan Aytül Akal'ın eserlerinde yaşanmışlıklar ve gündelik hayat çok canlı bir şekilde yer alır. Akal, okul öncesi çocuklarından yetişkinlere kadar her yaştaki bireye eserleri aracılığıyla hitap eder. Akal'a göre çocuk kitaplarında işlenecek konu çocuğun dünyasına yakın ve eserin kurgusu ilginç olmalıdır. Çocuğun dünyasına uzak kavramlara eserde yer verilmemelidir. Susan Taghdis de eserlerinin başarısını hayal gücünün ve kurgulama yeteneğinin kuvvetinden alır. Eleştirmenlerin hemen hepsinin

Taghdis'le ilgili birleştigi nokta, kurmaca gücü yüksek olduğu için onun hikâyelerinin okuyucuyu sarmalayıp sürüklediği şeklindedir.

Ayrıca yeri gelmişken şunu da belirtelim. Susan Taghdis hakkında önceki bölümlerde belirtildiği üzere Türk edebiyatında akademik herhangi bir çalışma yapılmadığı gibi İran edebiyatında da kapsamlı ve doyurucu bilgilere ulaşmak mümkün değildir. Bu sebeple çalışmamızda onun üslup özelliklerini ve İran çocuk edebiyatındaki yerini daha net ortaya koymak için ulaşabildiğimiz kaynakları değerlendirdik. Hikâyelerini de inceleyerek Taghdis'in üslup özelliklerini ayrıntılarıyla ortaya koyduk.

Sonuç olarak aralarındaki onlarca farklılık, benzerlik ve ortaklığa rağmen her ikisi de kendi çocuk edebiyatlarının güçlü birer kalemidirler. Çocuk edebiyatı dalında Aytül Akal Türk edebiyatının, Susan Taghdis de İran edebiyatının önemli birer değeridir.

KAYNAKÇA

- Âbidînî, H. (1998). *Sad Sâl-i Dâstânnivîsî-yi İran* , Tahran: Neşr-i Çeşme.
- Âbidînî, H. (2002). *İran Öykü ve Romanının Yüz Yılı*, çev. Örs, D. , Ankara: Nüsha yayınları, cilt 1.
- Âbidînî, H. (2002). *İran Öykü ve Romanının Yüz Yılı*, çev. Hicabi, K. , Ankara: Nüsha Yayınları, cilt 1.
- Anbarcıoğlu, M. (1985). “Çağdaş İran Edebiyatında Nesir”. *Doğu Dilleri Dergisi*, cilt 4, Sayı 1.
- Âriyenpûr, Y. (1372). *Ez Sabâ Tâ Nîmâ*, Tahran: İntişârât-i Zuvvâr, cilt 1.
- Aytaç, G. (1997). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, Ankara: Gündoğan Yay. (1. Baskı).
- Ayvaz, B. (2008). *Sâdıq-i Çûbek'in İran Kısa Öykücülüğündeki Yeri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayram, Y. (2004). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi ve Bir Uygulama*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, s. 16.
- Cuma, H. (2009). “Edebiyat Sosyolojisi ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi - Sanat ve bilimin sınır ötesi etkileşimi , *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Çılgın, A. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Yayıncılık Matbaası.
- Çıtakoğlu, Ç. (2010). *İslam Öncesi Fars Edebiyatında Çocuk Edebiyatının İzleri*, İstanbul Üniversitesi, Şarkiyat Mecmuası, cilt 1, s. 23.
- Enginün, İ.(1991). *Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Enginün, İ. (1999). *Mukayeseli Edebiyat*, İstanbul : Dergâh Yayınları. (2.Baskı).
- Gümüş, S. (2017). *Değerle Eğitimi Bağlamında Aytül Akal'in Çocuk Romanlarının Analizi* (Yüksek Lisans Tezi) , İstanbul.
- Kanar, M. (1999). *Çağdaş İran Edebiyatının Doğuşu ve Gelişmesi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kaplan, M. (2002). *Kültür ve Dil*, İstanbul: Dergâh Yayınları. (15. Basım).
- Kaplan, M.(2009). *Hikâye Tahlilleri*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaya, İ., Erkmen, Z. (2017). “Aytül Akal'in eserlerinde aile içi çatışma üzerine bir inceleme. *Kesit Akademi Dergisi*”, s. 621-633.
- Ferdi, A. (1370). “Mosahebe ba Susan Taghdis”. *Keyhan-ı Baççeha dergisi*, , sayı 582, s. 10-12.

- Kirmânî, H. (2009). *Başlangıcından Günümüze İran Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Bilim Sanat Vakfı Bülten Dergisi, Sayı 71.
- Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Tekağaç Eylül Yayınları.
- Kırlangıç, H. (2009). *İran Öykücülüğü*, Hece Öykü, Yıl 6, Sayı.33, Haziran –Temmuz.
- Korkmaz, R. , Argunşah, H. , Kolcu,A., Külahlıoğlu, A., İslam, Cafer Gariper, C. , Gündüz, O. , Tarık,Ö. (2007). *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)* , Ankara Grafiker Yayınları.
- Moran, B. (1994). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mortezayi, M. (1380/2001). “Çera Amedim Çera Nayamadim”. *Ketabe Mahe Kudak ve Nucevan Dergisi*, sayı 41, s. 6-12.
- Oğuzkan, F. (2013). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Rousseau, M.A. – Pichois, C. (1994). *Karşılaştırmalı Edebiyat* (Çev.:Mehmet Yazgan), İstanbul: MEB Yayınları.
- Ruhi Şirin , M. (1987). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul : Gökyüzü Yayınları.
- Safâ, Z. (2002). *İran Edebiyatı Tarihi*, (çev. Almaz, H.) . Ankara: Nüsha Yayınları.
- Sazyek, H., Sazyek, E. (2008). *Yeni Türk Edebiyatında Önsözler*. Ankara: Akçağ Yayınları. (1. Baskı).
- Senek, S. (2018). Aytül Akal’ın Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Seyyed Akber, N.(1390/2011). “Yaddaşti Baraye Susan Taghdis”. *Pejuheşname-ye Edebiyat-e Kudak ve Nucevan Dergisi*, sayı 50, s. 110-116.
- Taghdis, R. (1370/1991). “Didgahhaye Montaghed, Nevisande, Tasvirger be Edebiyat ve Tasavire Ketabe Kudak”. *Ruyeş Dergisi*, Sayı 2, 28-30.
- Taghdis, S. (1378/1999). “Pasokhhay-e 10 Karshenas ve Nevisande be 6 Porsesh Darbareye Edebiyate Dini Kudak ve Nucevan”. *Pajuheşname-ye Adabiyat-e Kudak va Nocavan*, Sayı 18, s. 55-56.
- Temizyürek, F. ,Gürel, Z. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Öncü Kitap Yayınevi.
- Parlatır, İ., Gözaydın N., vd. (2011). *Türkçe Sözlük* . Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yahakki, M. (1377/1998). *Çûn Sebû-yi Teşne Edebiyât-i Muâsır-i Farsî*, Tahran: Câmî Yayınları.
- Yalçın, A. , Aytaş, G. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayıncılık.

Yıldırım, N. (1998) . *Fars Edebiyatı Tarihinde Çocuk Edebiyatının Yeri*, Ankara : EKEV Akademi Dergisi, C.1 , Sayı 2.

Aytül Akal'ın İncelenen Kitapları

- Akal, A. (2012). *Oğlum Nerdesin?*. İzmir: Uçanbalık Yayınları. (6. Baskı).
- Akal, A. (2016/a). *Tak Tak Şans Geldi* . İzmir :Uçanbalık Yayınları. (1. Baskı).
- Akal, A. (2016/b). *Kızım, Ben Çocukken...* İzmir: Uçanbalık Yayınları. (11. Baskı).
- Akal, A. (2017/a).*Kızım, Nerdesin?*. İzmir: Uçanbalık Yayınları. (8. Baskı).
- Akal, A. (2017/b). *Babamın Sihirli Küresi*. İzmir: Uçanbalık Yayınları. (7. Baskı).
- Akal, A. (2017/c). *Çok Uslu Yaramazlar 1*. İstanbul: FOM Yayınları. (1. Baskı).
- Akal, A. (2017/d). *Gökyüzünde Balonlar*. İzmir:SEV Yayıncılık. (4. Baskı).
- Akal, A. (2017/f). *Oğlum, Ben Çocukken...* İzmir: Uçanbalık Yayınları. (11. Baskı).
- Akal, A. (2017/e). *Babam Duymasın*. İzmir: Tudem Yayınları. (17. Baskı).
- Akal, A. (2018/a). *Benim Babam Sihirbaz*. İzmir: Uçanbalık Yayınları. (8. Baskı).
- Akal, A. (2018/b). *Çok Uslu Yaramazlar 2* . İstanbul:FOM Yayınları. (2. Baskı).
- Akal, A. (2018/c). *Çok Uslu Yaramazlar 3* . İstanbul:FOM Yayınları. (1. Baskı).
- Akal, A. (2019). *Annem Neden Çıldırdı?*. İzmir: Uçanbalık Yayınları. (10. Baskı).

Susan Taghdis'in İncelenen Kitapları

- Taghdis, S. (1990/a). *Pencereyi Ru Be Aftab(Güneşe Açılan Pencere)*. Tahran: Kasedek Yayınları.(1. Baskı).
- Taghdis, S. (1990/b) *Dokhtarhayi Be Kuchaki Yek Angosht(Bir Parmak Büyüklüğündeki Kızlar)*. Tahran: Kanune Pervereşe Fikiri Kudek ve Nucevan Yayınları. (1. Baskı).
- Taghdis, S. (1991/a) *Pas Key Barf Mibarad?(Peki Kar Ne Zaman Yağar?)*. Tahran: Ufuk Yayınları. (1. Baskı).
- Taghdis, S. (1991/b). *Leyla va Sultan(Leyla ve Sultan)*. Tahran: Hüner ve Edebiyat Yayınları. (1. Baskı).
- Taghdis, S. (1991/c). *Ba Yek Gol Bahar Nemishavad(Bir Çiçekle Bahar Olmaz)*.Tahran: Kanune Pervereşe Fikiri Kudek ve Nucevan Yayınları. (1. Baskı).

- Taghdis, S. (1992). *Mesle Buye Gol(Çiçek Kokusu Gibi)*. Tahran: Ufuk Yayıncılık. (4. Baskı).
- Taghdis, S. (1993/a). *Hedyeyi Baraye To(Sana Bir Hediye)*. Tahran : ZekrYayınları. (3. Baskı).
- Taghdis, S. (1993/b). *Dokhtari Ke Bahar Ra Faramoush Karde Bud(İlkbaharı Unutan Bir Kız)*. Tahran: Kasedek Yayınları. (8. Baskı).
- Taghdis, S. (1999). *Ketabe Natamame Raz (Bitmemiş Sır Kitabı)*. Tahran: Asır Yayınları. (1. Baskı).
- Taghdis, S. (2009). *Va Khoda Pasokh Dad (Ve Tanrı Cevap Verdi)*. Tahran: Kanune Pervereşe Fikiri Kudek ve Nucevan Yayınları. (17. Baskı).
- Taghdis, S. (2011). *Kolah Namadi(Keçe Şapkalı)*. Tahran: Emir Kebir Yayınları.(1. Baskı).
- Taghdis, S. (2012). *To Ham Mitavani(Sen De Yapabilirsin)*. Tahran:Tamimi Yayınları. (1. Baskı).
- Taghdis, S. (2014/a). *Maman Babaye Koocholu (Küçük Anne Baba)*. Tahran: Sureye Mehr Yayınları. (1. Baskı).
- Taghdis, S. (2014/b). *Enghelab va Laleha(Devrim ve Laleler)*. Tahran: Endişe Yayınları. (1. Baskı).
- Taghdis, S. (2014/c). *Dokhtari Daram Shah Nadare (Bir Kızım Var ki Padişah da Bile Yok)*. Tahran: Kanune Pervereşe Fikiri Kudek ve Nucevan Yayınları. (1. Baskı).
- Taghdis, S. (2015). *Edris (Hz. İdris)*. Tahran: Şükufe Yayınları. (1. Baskı).
- Taghdis, S. (2016). *On Birinci Adım*. Tahran: Kanune Pervereşe Fikiri Kudek ve Nucevan Yayınları. (17. Baskı).

Elektronik Kaynaklar

Aytül Akal'ın Sitesi;

[https://www.google.com.tr/search?q=\(www.aytulakal.com\).&ie=UTF-8&oe=UTF-8&hl=en-tr&client=safari](https://www.google.com.tr/search?q=(www.aytulakal.com).&ie=UTF-8&oe=UTF-8&hl=en-tr&client=safari)

Gazete Duvar Haber Sitesi;

<http://www.gazeteduvar.com.tr>

Alef Haber Ajansının Sitesi;

<https://www.google.com.tr/amp/s/www.alef.ir/news/3971019115.html%3fshow=amp>

Khabarban Haber Ajansi;

<https://khabarfarsi.com/u/64672573#back>

İran Çocuk Kütüphanesinin Sitesi;

<http://icnl.nlai.ir/default.aspx?scn>

Tnews Haber Ajansinin Sitesi:

<http://tnews.ir/site/bbc460597521.html>

Golegandom Sitesi:

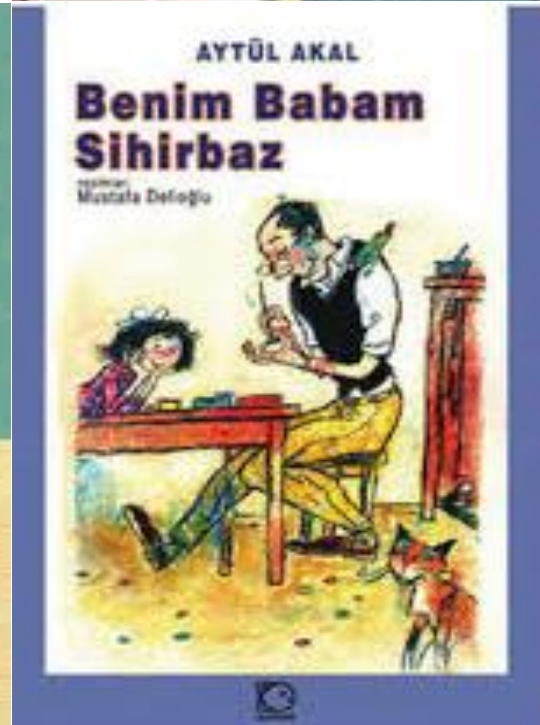
<http://golegandom87.blogfa.com/post/28>

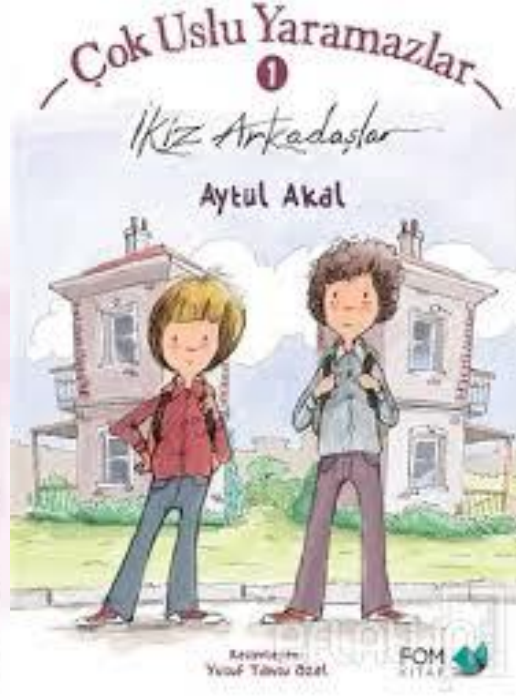
İsna Haber Ajansi:

<https://www.google.com.tr/amp/s/www.isna.ir/amp/8412-16395.39212/>

EK 1. Aytül Akal'ın Eserlerinin Kapakları

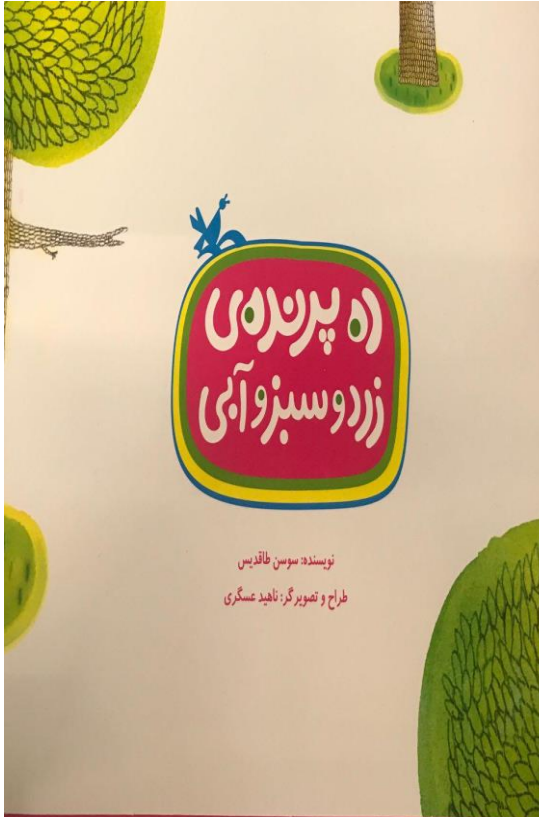
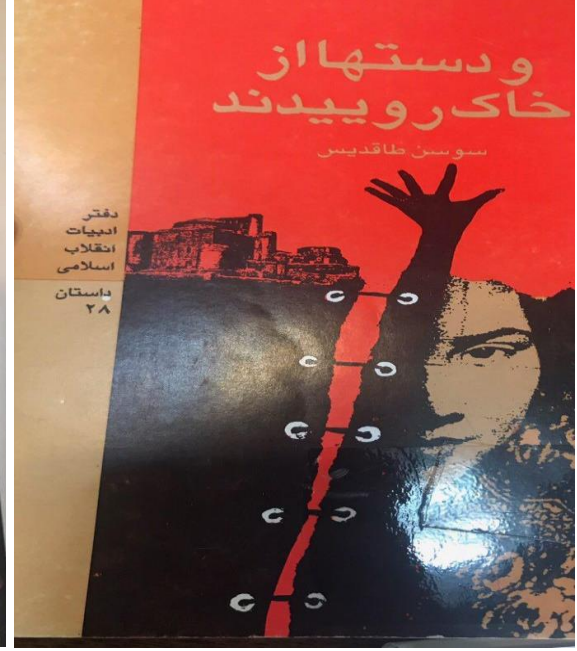

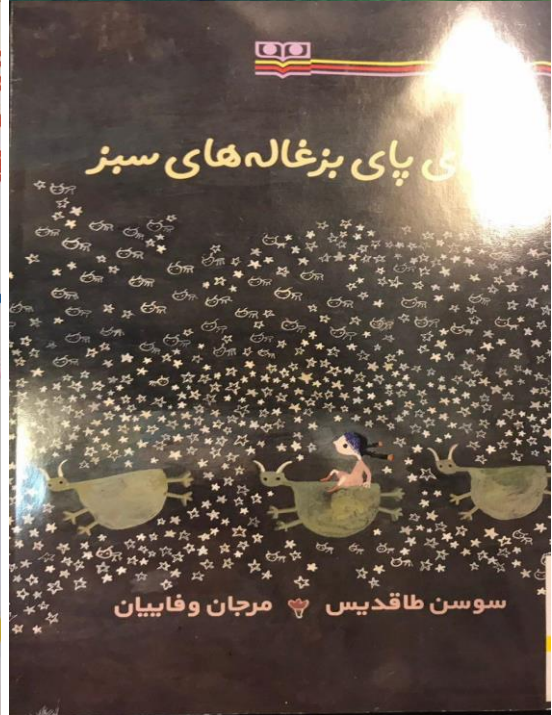
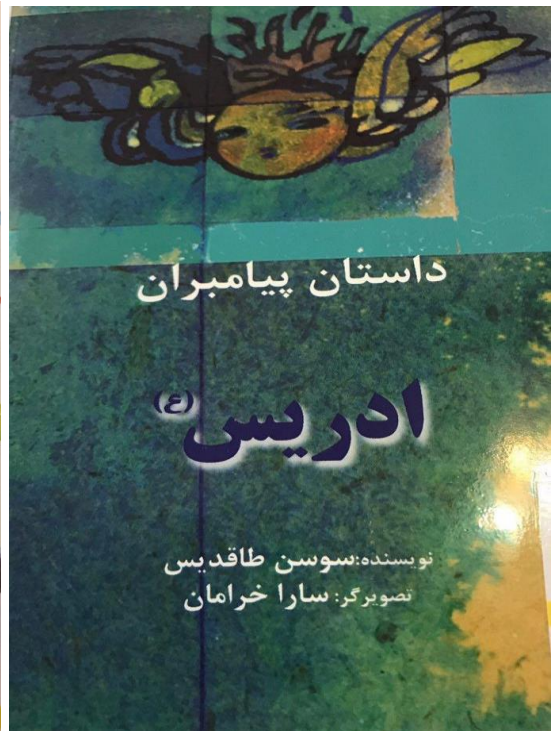

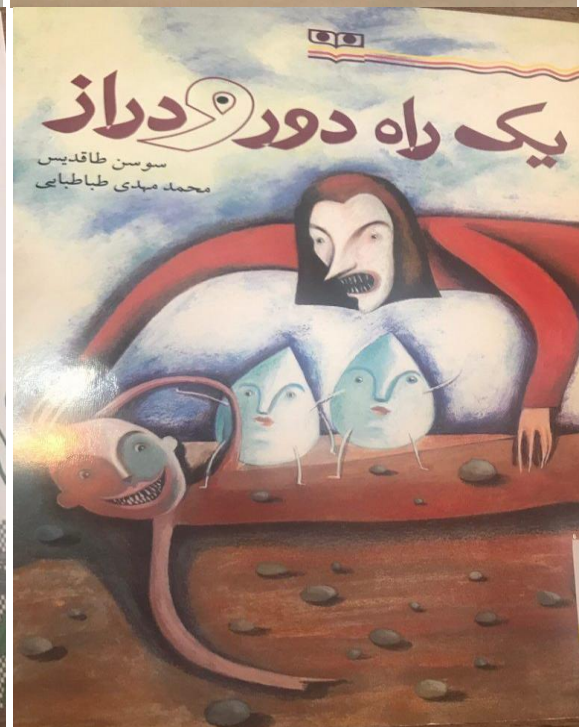
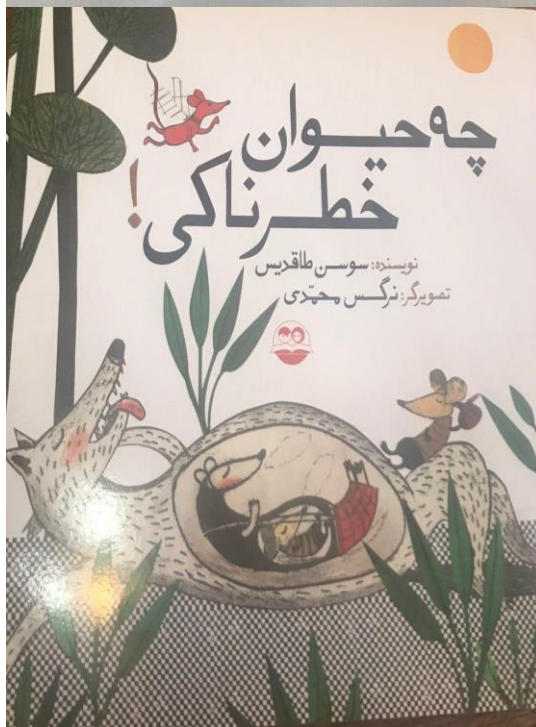
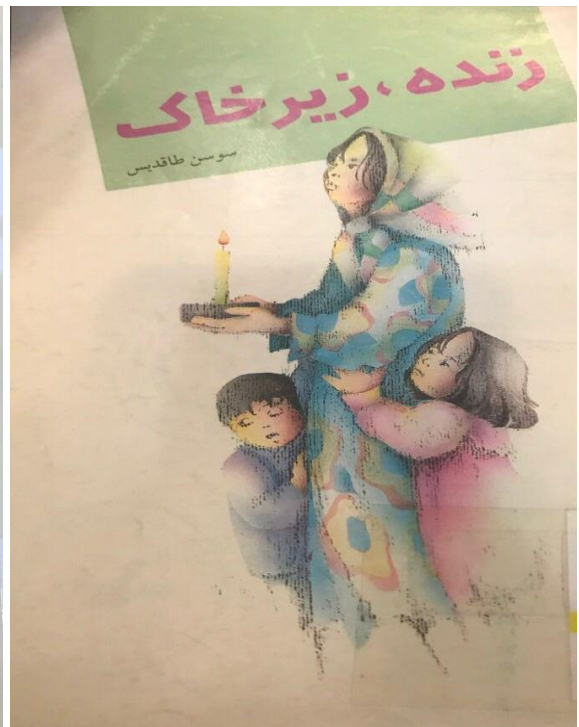

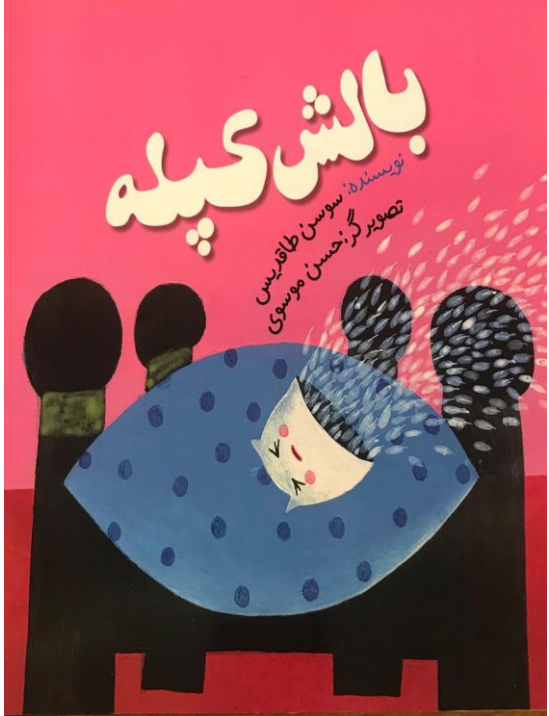
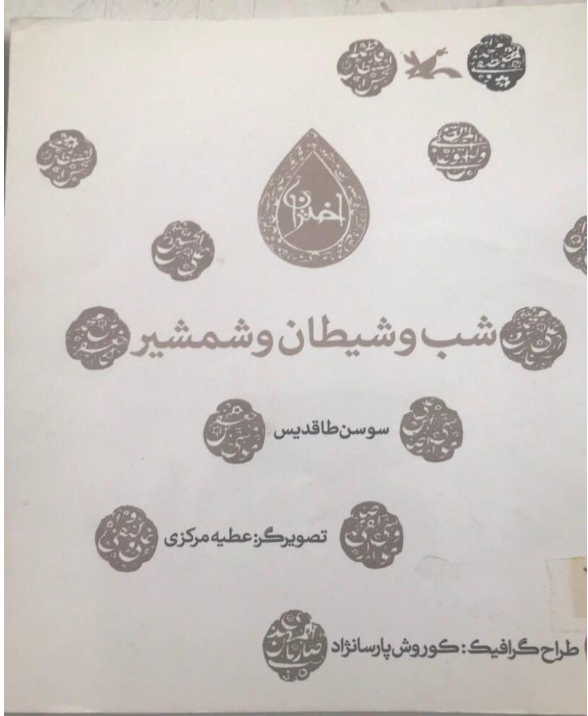
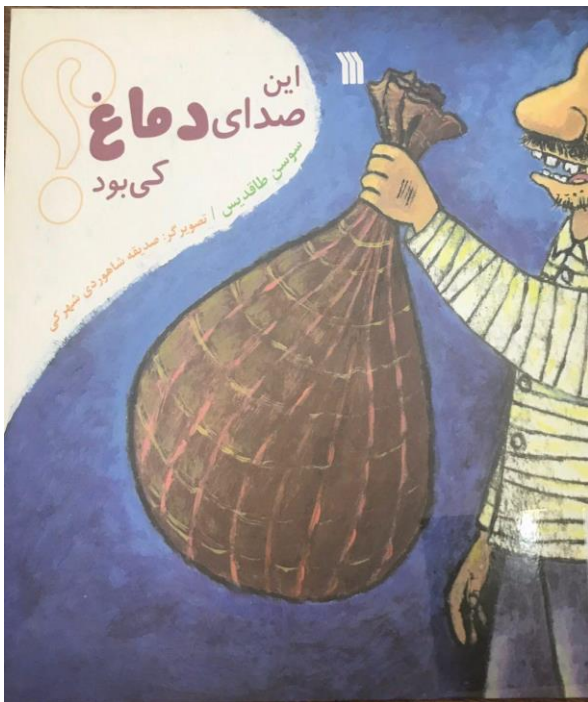

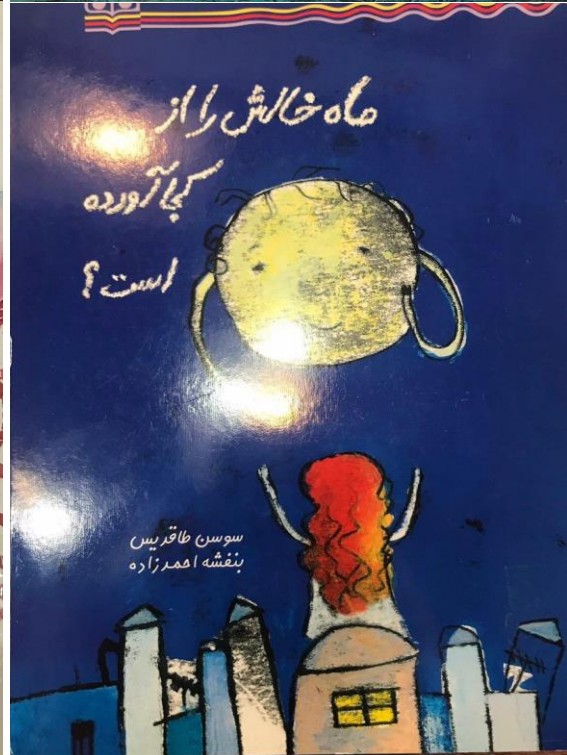
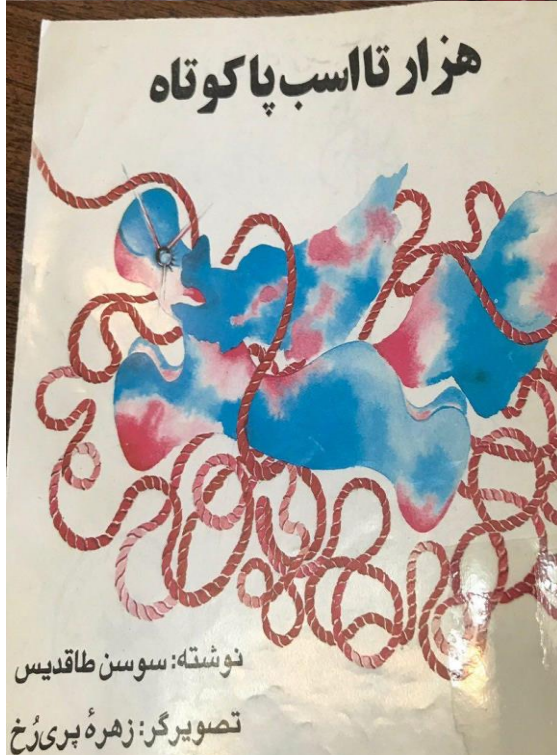
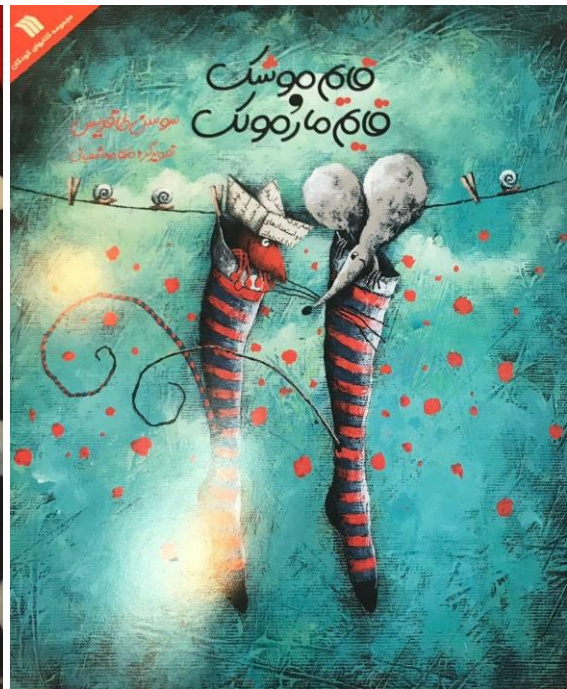
EK 2. Susan Taghdis'in Eserlerinin Kapakları

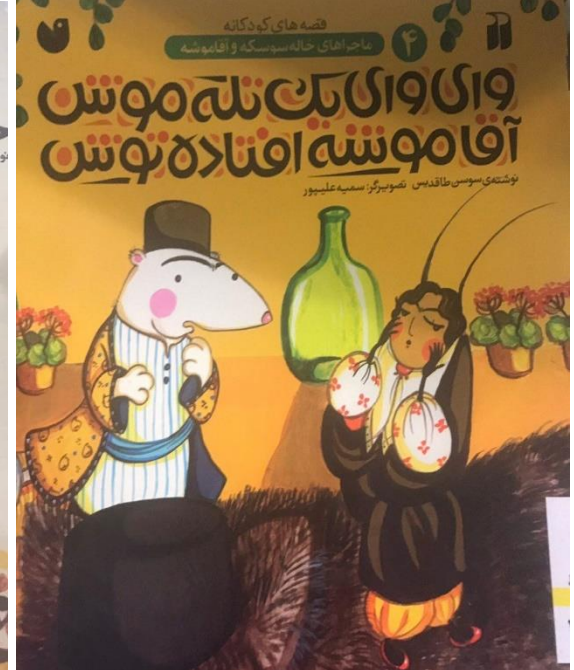
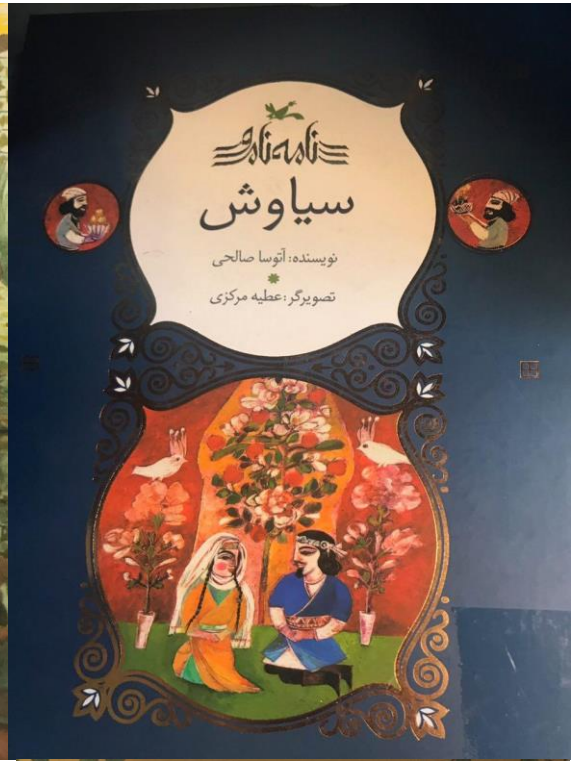
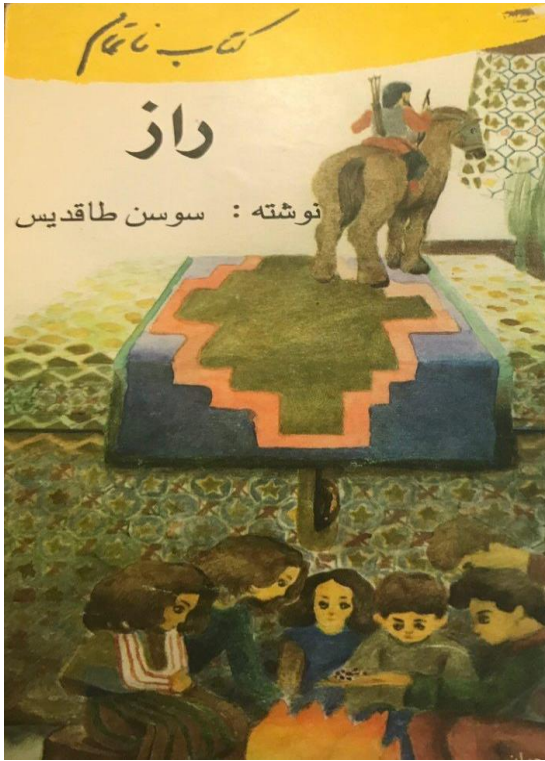

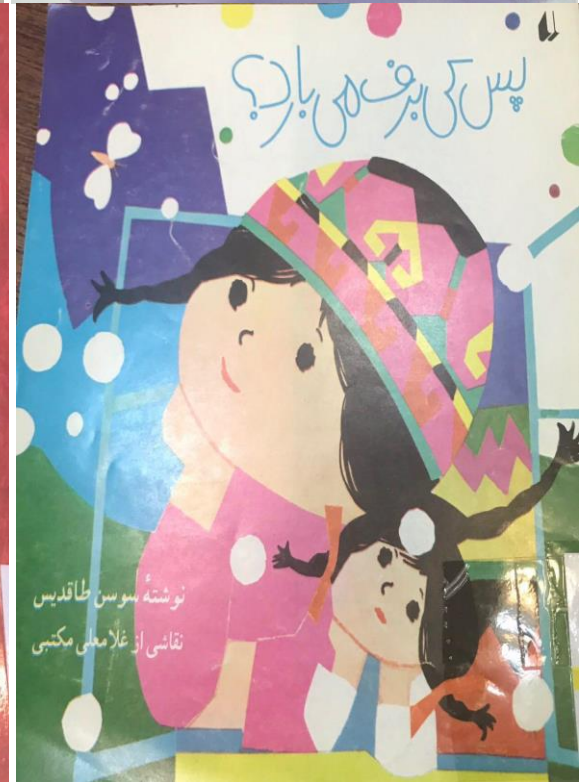
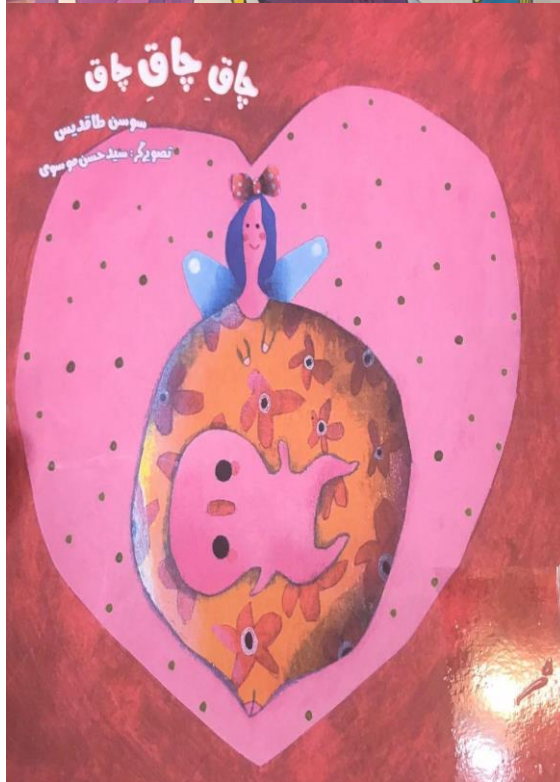
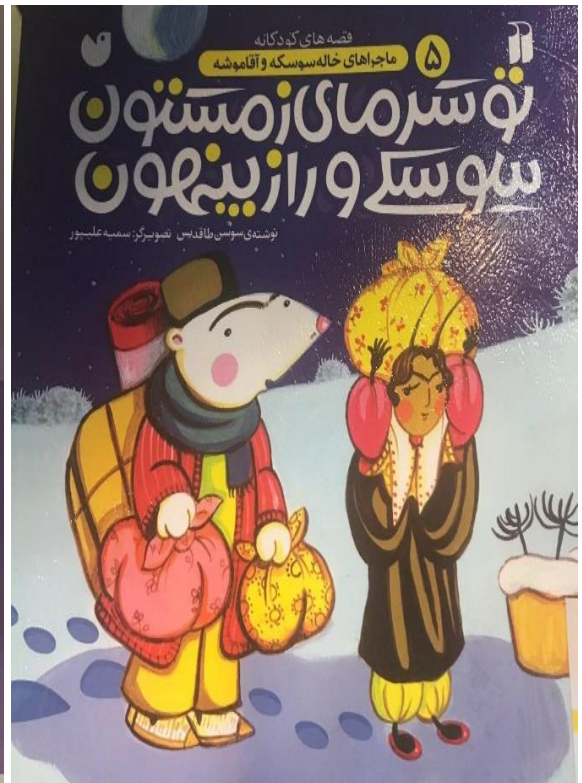

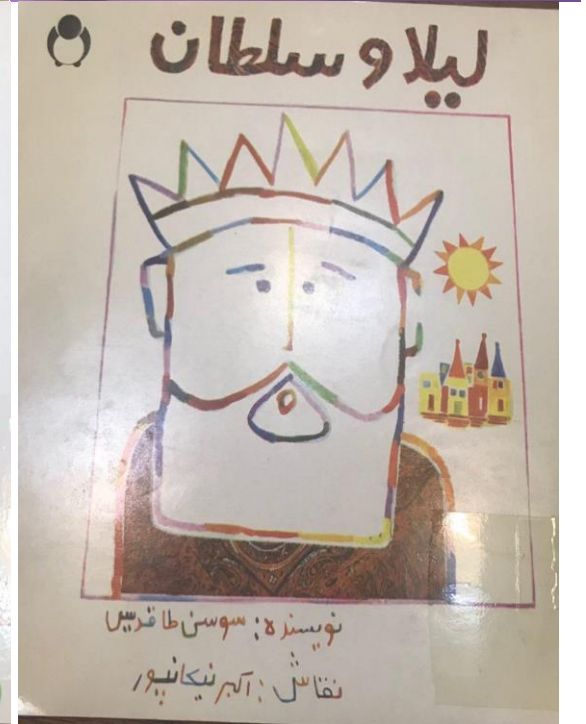
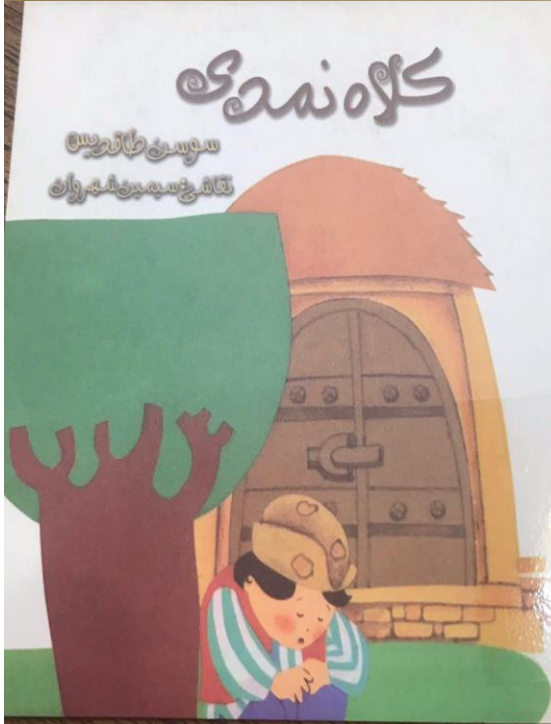
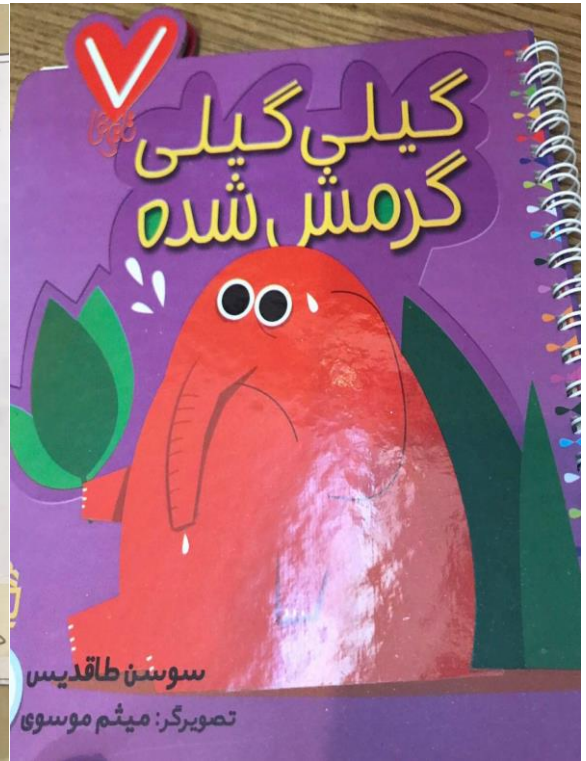
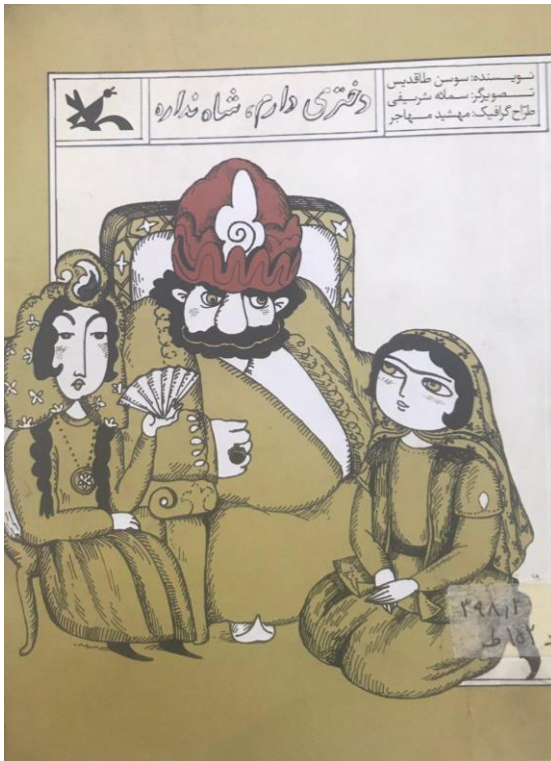

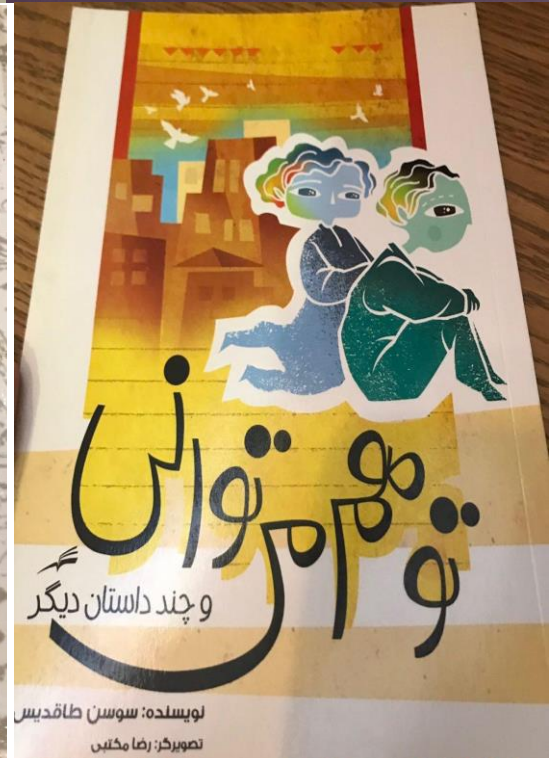
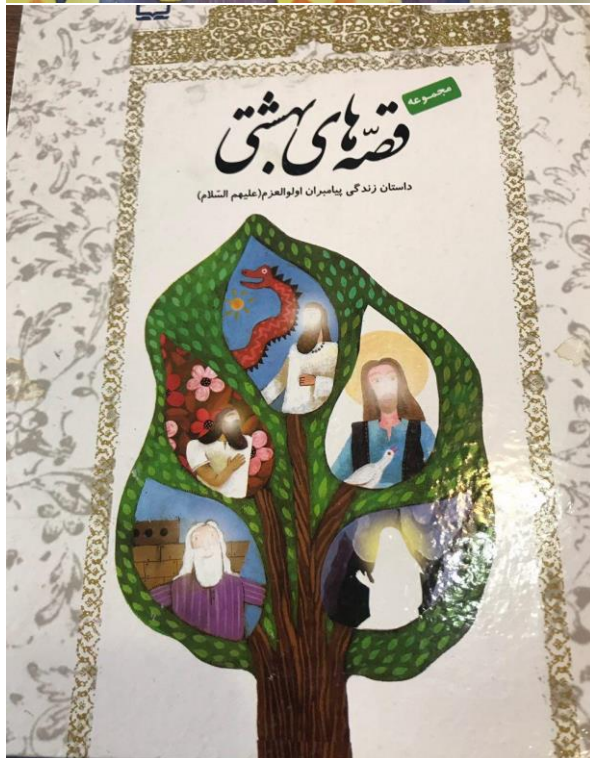
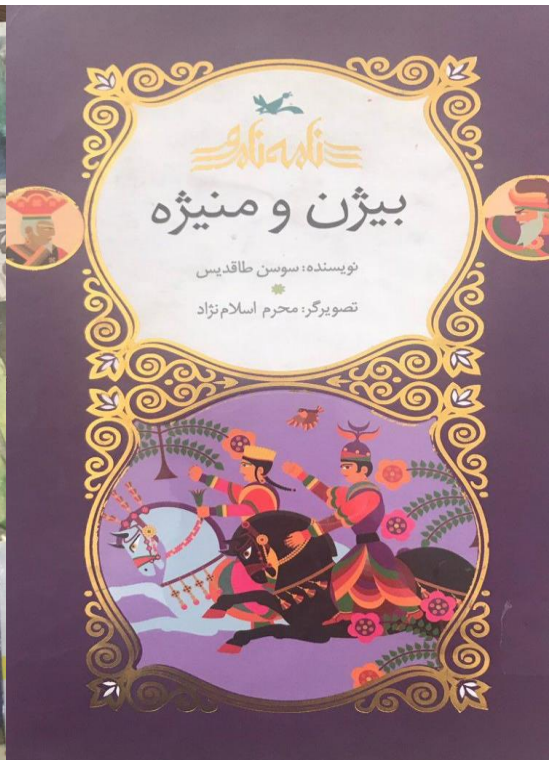
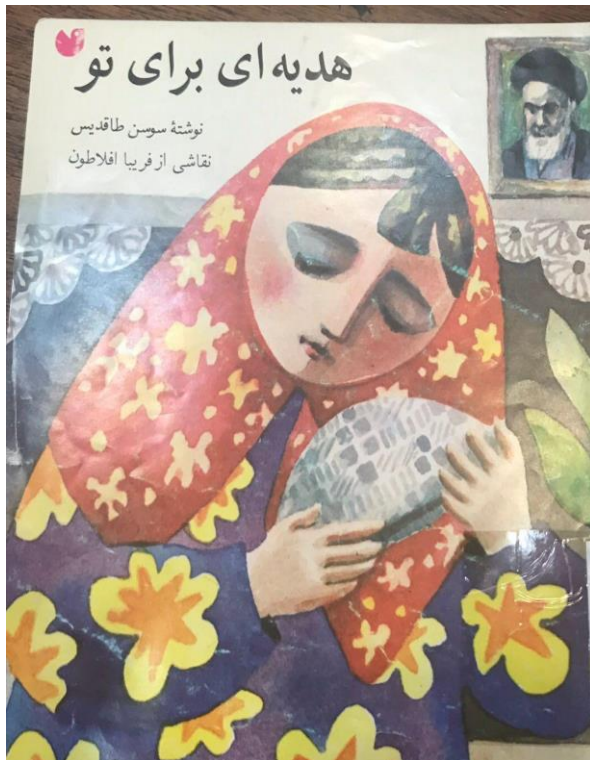

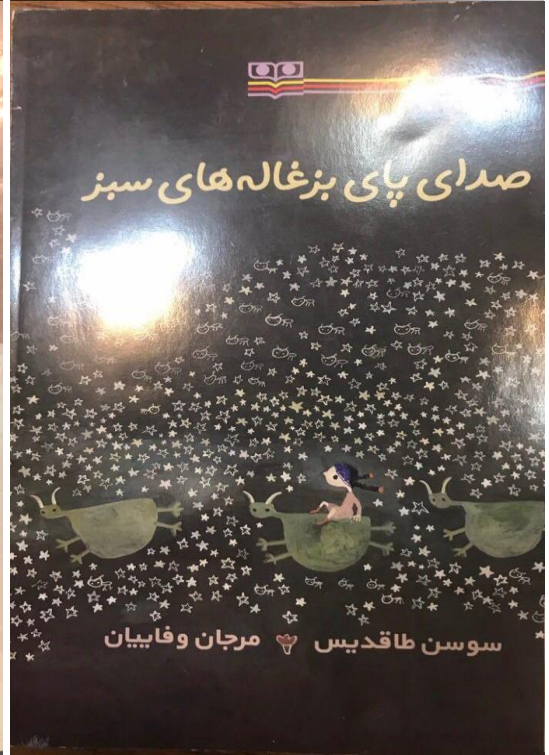
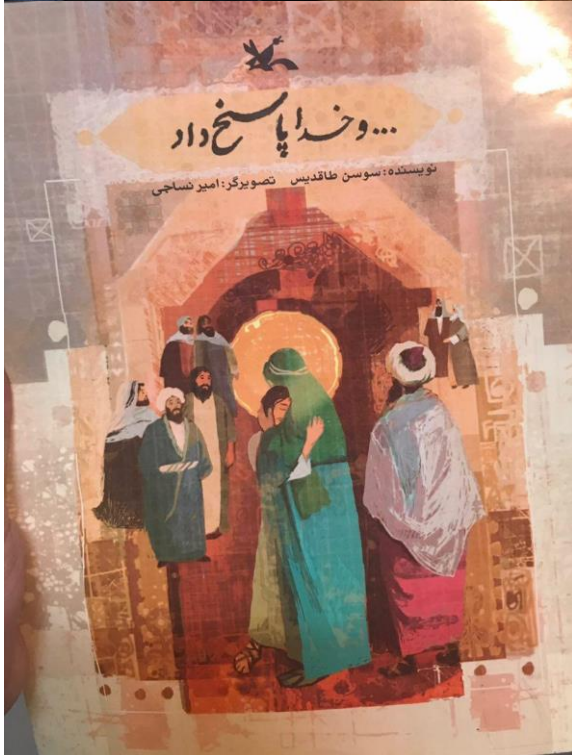
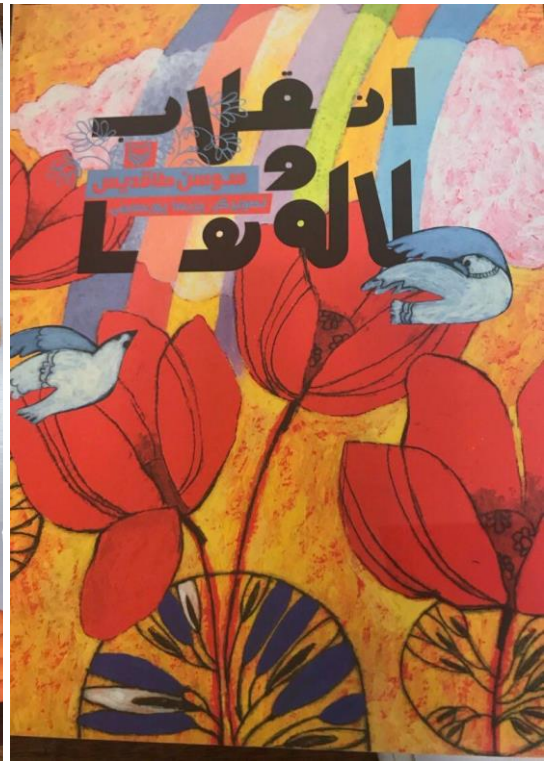
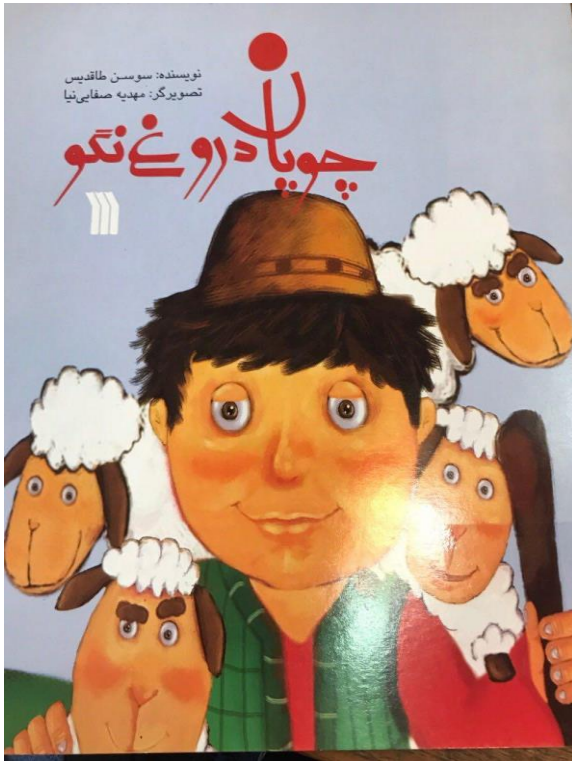

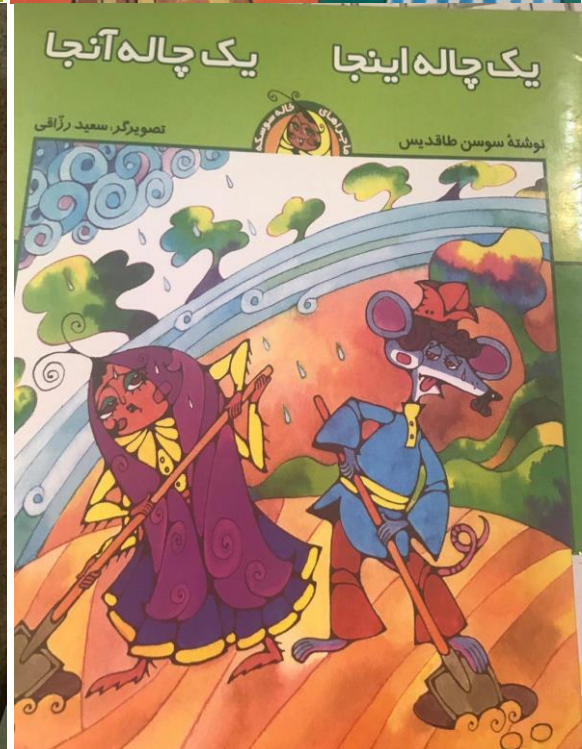
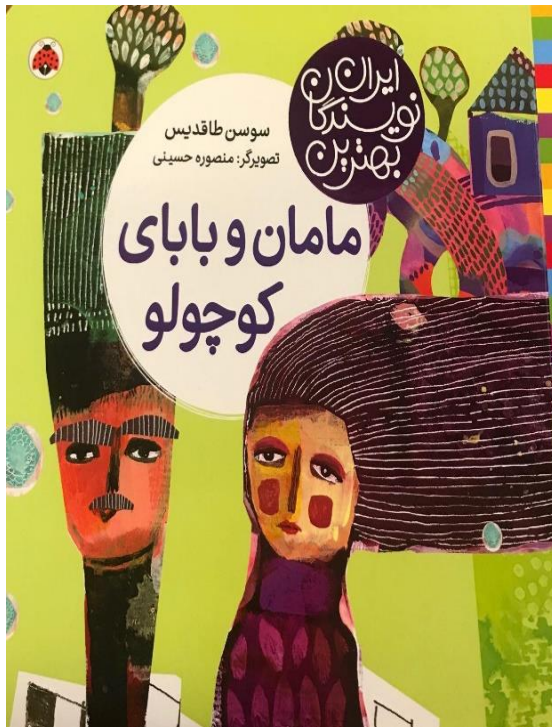

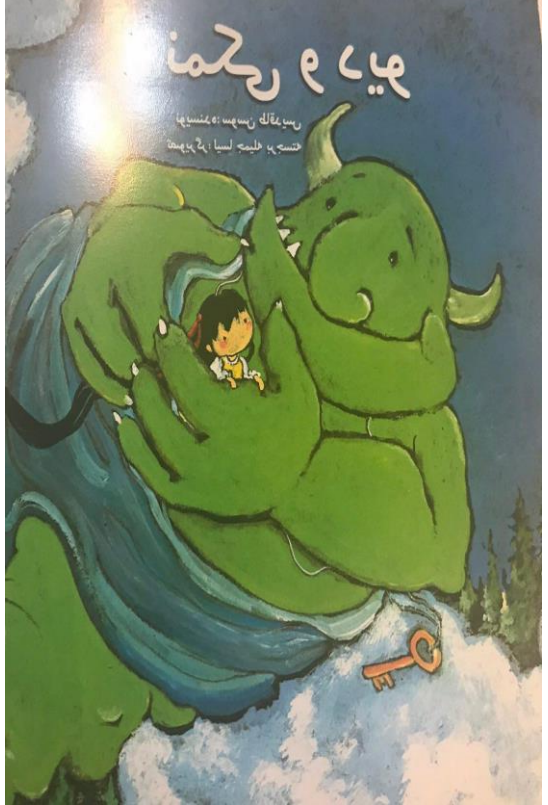
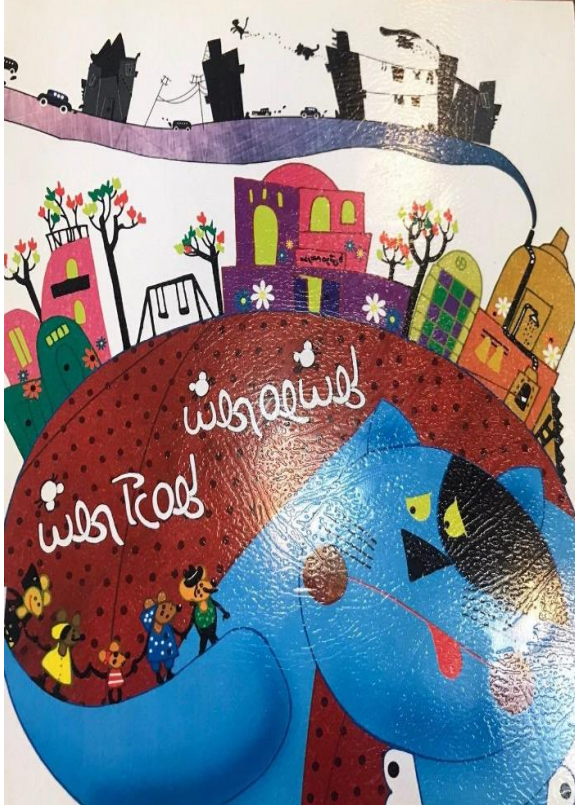
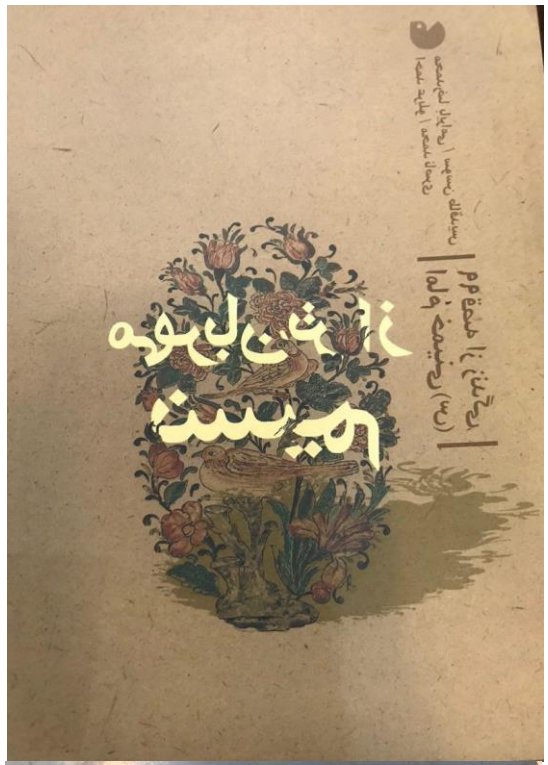

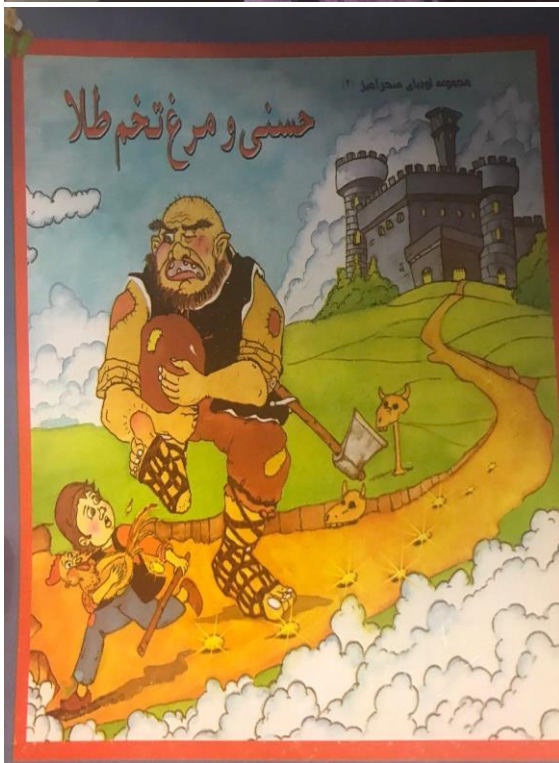
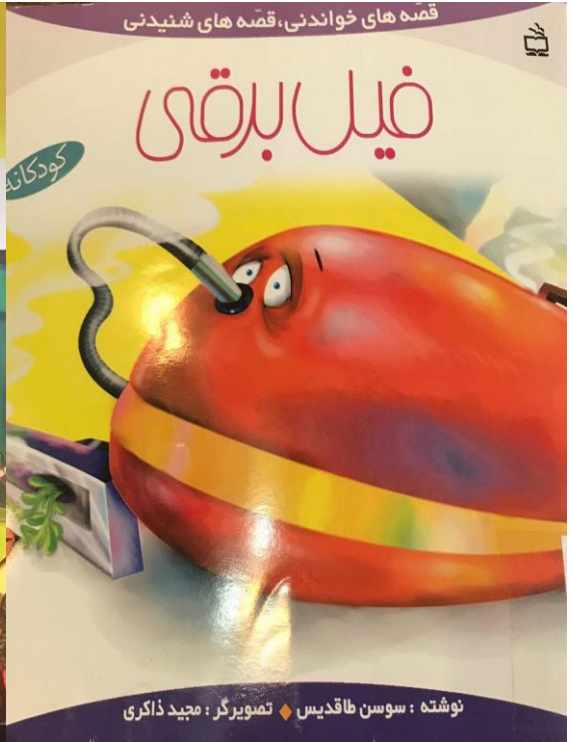

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 11.07.2019

Tez Başlığı: AYTUL AKAL VE SUSAN TAÇMUS'IN ÇOCUK

HIKAYELERİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI TEMATİK BİR İNCELEME

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 174. sayfalık kısmına ilişkin, 10.07.2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9. tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- Kaynakça hariç
- Alıntılar hariç
- Alıntılar dâhil
- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

11.07.2019
Tarih ve İmza

Adı Soyadı: FARNAZ RAHİMZADEHASL

Öğrenci No: N16130297

Anabilim Dalı: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Programı: YENİ TÜRK EDEBİYATI

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Unvan, Ad Soyad, İmza)
Prof. Dr. Abide DOĞAN

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 11/07/2019

Tez Başlığı: AYTÜL AKAL VE SUSAN TAGHDİS'İN ÇOCUK
HİKÂYESLERİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI TEMATİK BİR İNCELEME

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

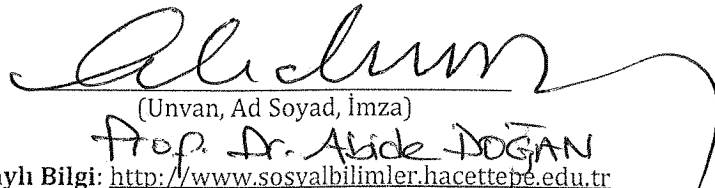
Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

11.07.2019
Tarih ve İmza

Adı Soyadı: FARNAZ RAHİMZADEHASI
Öğrenci No: X116130297
Anabilim Dalı: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
Programı: YENİ TÜRK EDEBİYATI
Statüsü: Yüksek Lisans Doktora Bütünleşik Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

(Unvan, Ad Soyad, İmza)
Prof. Dr. Abide DOĞAN

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0-312-2976860

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr